

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
YAYINCILIK YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ÇOCUK DERGİLERİNDE
GRAFİK TASARIM**

Yüksek Lisans Tezi

Tuba DERE

İstanbul, 2018

Tuba DERE

ÇOCUK DERGİLERİNDE
GRAFİK TASARIM

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
YAYINCILIK YÖNETİMİ BİLİM
DALI

İstanbul, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
YAYINCILIK YÖNETİMİ BİLİM DALI

ÇOCUK DERGİLERİNDE GRAFİK TASARIM

Yüksek Lisans Tezi

Tuba DERE

Danışman: Doç. Dr. Levent ELDENİZ

İstanbul, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

GAZETECİLİK Anabilim Dalı ÇAĞDAŞ YAYINCILIK VE YAYINCILIK
YÖNETİMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi TUBA DERE'nin ÇOCUK
DERGİLERİNDE GRAFİK TASARIM adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun
18.01.2018 tarih ve 2018/2-18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~
ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 9 / 2 / 2018

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. LEVENT ELDENİZ	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. KÜBRA GÜRAN YİĞİTBAŞI	
3.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. İHSAN KARLI	

ÖNSÖZ

Okuma yazma faaliyetinin başladığı dönemde karşılaşılan çocuk kitap ve dergilerinin bireylere okuma alışkanlığı ve zevki edindirmede etkisi yadsınamaz. Görsel algının sözel iletişimin önüne geçtiği, yeni medya ürünlerinin çeşitlendiği günümüzde ekran kuşağı çocuklarının dünyasında yer edinebilmek için basılı medya ürünlerinin de farklı özellik ve nitelikler kazanmasının gerekliliği açıkça ortaya çıkmıştır.

Yayın dünyasında dergiler, kalıcılık ve güncellik açısından kitapla gazete arasında bir yer tutarlar. Çocuk dergileri çocuğa bilgiyi eğlenceli bir şekilde ulaştırma araçları olarak kabul edilir. Tasarım, çocuk dergiciliğinin önemli bir aşamasıdır. İyi bir tasarım, dergi içeriğinin gücünü ve etkililiğini artırır.

Bu araştırmada 2014-2015 yıllarında yayınlanan çocuk dergilerinin grafik tasarım bakımından incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma sürecinde her aşamada bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren değerli hocam, tez danışmanım Doç. Dr. Levent Eldeniz başta olmak üzere yüksek lisans eğitimim sırasında bilgilerinden faydalandığım hocalarıma, özellikle beni bu eğitim sürecine teşvik eden hocam, arkadaşım Doç. Dr. Şevki Işıklı'ya, tasarım ve illüstrasyon konusunda bilgi, destek ve katkılarını benden hiç esirgemeyen arkadaşlarım Barış Can, Pınar Edis ve Burak Gün'e ve sürekli yanımda olan manevi desteğim, biricik kızım Füsun Dere'ye teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Bireylerin erken çocukluk döneminde edindiği alışkanlıklardan olan okuma, ders kitapları dışında kitap ve metinler okunarak kazanılır. Günümüzde zengin bir medya çeşitliliği içerisinde doğan ve sayısız uyaran karşısında kalan ekran kuşağı çocuklarına bu alışkanlığı edindirmek için iyi hazırlanmış, nitelikli okuma kitapları kadar süreli yayınlara da ihtiyaç vardır.

Çocuk dergileri, eğitim ve öğretim materyallerinden ve diğer çocuk kitaplarından farklı özellikler taşır. Çocuklar için hazırlanmış bu ürünlerin, güncel ve eğlendirici olmalarının yanı sıra, dil ve düşünme yeteneğini geliştirici, estetik zevk ve ilgiler kazandırıcı niteliklerinin olması gerekir.

Bu çalışmada çocuk dergilerinin grafik tasarımı üzerinde durularak ülkemizde söz konusu alanda nitelikli ürünler üretilip üretilmediği araştırılmış, araştırma tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, TRT Çocuk, Bilim Çocuk ve Diyanet Çocuk dergilerinin ve Beyaz Bulut çocuk edebiyatı dergisinin 2014- 2015 yılları arasında çıkan sayılarından beşer sayı seçilerek toplam yirmi dergilik bir seçkiyle oluşturulmuştur.

Çalışmanın kavramsal çerçevesi grafik tasarımıyla ilgili temel kavramlar ele alınıp tasarım ilkeleri, kitap tasarımı, dergi tasarımı, çocuk kitabı ve çocuk dergisi tasarımlarının temel esasları üzerinde durularak çizilmiştir. Söz konusu çocuk dergilerinin içeriklerine göz atıldıktan sonra dergiler, araştırma sürecinde elde edilen bilgiler ışığında belirlenmiş olan esaslara göre incelenmiştir.

Grafik tasarım başlığı altında dergilerin dış yapı özellikleri (kapak, boyut, sayfa sayısı ve ciltleme), sayfa tasarımı, metin tasarımı, tipografik özellikleri, illüstrasyonları ve görsel öğeleri ele alınıp değerlendirilmiş, bunlar günümüz çocuk gerçekliğine uygunluğu bakımından da sorgulanmıştır. Çalışma sonunda incelenen çocuk dergilerinin dış yapı unsurları bakımından genel anlamda nitelikli oldukları görülmüş, ancak sayfa tasarımı, tipografi, illüstrasyon ve günümüz çocuk gerçekliğine uygunluk bakımlarından bazı sorunları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk dergileri, çocuk yayıncılığı, dergi tasarımı, grafik tasarım, tasarım ögeleri, tasarım ilkeleri, tipografi, illüstrasyon, çocuğa görelilik, ekran kuşağı.

ABSTRACT

Kids magazines feature differently from educational materials and other children's books. These products that are designed for kids should be up-to-date and entertaining, develop language and thinking skills and bring aesthetic pleasure and interests, as well.

This study emphasizes the graphic designs of kids magazines and investigates whether quality products are produced in our country. The scanning model was used in the research. The sample of the research was built with an anthology of twenty issues in total which included the five issues of each TRT Çocuk, Bilim Çocuk, Diyanet Çocuk and Beyaz Bulut.

The conceptual framework of the study was formed through addressing basic concepts about graphic design and highlighting the basic principles of design principles, book design, magazine design, children's book and kids magazine designs. The contents of the kids magazines in question were gone through and then the magazines were analyzed according to the guidelines specified in the light of the data accumulated throughout the research.

The outer structure features (cover, size, page count and binding) of the magazines, page design, text design, typographic features, illustrations and visual elements were discussed under the heading of graphic design and they were also examined in terms of their suitability with regard to the reality of today's children. At the end of the study, the kids magazines analyzed were found qualified in general with respect to outer structure features, yet some drawbacks were identified in terms of page design, typography, illustration and their suitability with regard to the reality of today's children.

Keywords: Kids magazine, graphic design, design elements, design principles, typography, illustration, kid relativism, TV zone.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
RESİM LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. GRAFİK TASARIMIN TEMEL KAVRAMLARI	5
2.1. TASARIM.....	5
2.2. GRAFİK TASARIM.....	6
2.3. GRAFİK TASARIMIN ÖGELERİ.....	8
2.4. GRAFİK TASARIMIN İLKELERİ.....	9
2.5. TİPOGRAFİ.....	12
2.6. İLLÜSTRASYON	16
3. YAYINCILIKTA GRAFİK TASARIM.....	19
3.1. KİTAP TASARIMI.....	19
3.2. DERGİ TASARIMI	21
3.3. ÇOCUK KİTAPLARINDA GRAFİK TASARIM	25
3.4. ÇOCUK DERGİCİLİĞİ	36
3.5. ÇOCUK DERGİLERİNİN GRAFİK TASARIMI	38
4. GÜNCEL ÇOCUK DERGİLERİNDE TASARIM	44
4.1. GÜNÜMÜZ ÇOCUK DERGİLERİNDE GRAFİK TASARIM	44
4.2. BİLİM ÇOCUK DERGİSİ.....	47
4.2.1. BÇD'nin Örneklemdeki Sayılarının İncelenmesi.....	50
4.2.1.1. Dış Yapı Unsurları.....	50
4.2.1.2. Kapak.....	50
4.2.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon	52
4.3. DİYANET ÇOCUK DERGİSİ	73
4.3.1. DÇD'nin Örneklemdeki Sayılarının İncelenmesi	74
4.3.1.1. Dış Yapı Unsurları.....	74

	Sayfa No.
4.3.1.2. Kapak.....	74
4.3.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon	77
4.4. TRT ÇOCUK DERGİSİ	98
4.4.1. TÇD'nin Örneklemdaki Sayılarının İncelenmesi.....	99
4.4.1.1. Dış Yapı Unsurları.....	99
4.4.1.2. Kapak.....	99
4.4.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon	101
4.5. BEYAZ BULUT ÇOCUK DERGİSİ	126
4.5.1. BBÇD'nin Örneklemdaki Sayılarının İncelenmesi	128
4.5.1.1. Dış Yapı Unsurları.....	128
4.5.1.2. Kapak.....	129
4.5.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon	130
5. SONUÇ	155
KAYNAKÇA.....	163

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Çalışmada incelenecek dergiler ve sayıları	44
Tablo 2. BÇD'nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar	70
Tablo 3. DÇD'nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar	95
Tablo 4. TÇD'nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar	123
Tablo 5. BBÇD'nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar	151

RESİM LİSTESİ

	Sayfa No.
Resim 1. BÇD s.213	50
Resim 2. BÇD s.198	50
Resim 3. BÇD s.216	51
Resim 4. BÇD S 198 s.1	52
Resim 5. BÇD S 207 s.1	52
Resim 6. BÇD S 202 s.1	53
Resim 7. BÇD S 198 s.4,5.....	53
Resim 8. BÇD S 213 s.6.....	54
Resim 9. BÇD S 213 s.8,9.....	54
Resim 10. BÇD S 202 s.34.....	55
Resim 11. BÇD S 207 s.34,35.....	55
Resim 12. BÇD S 216 s.26	57
Resim 13. BÇD S 216 s.28, 29.....	57
Resim 14. BÇD S 198 s.30,31.....	57
Resim 15. BÇD S 202 s.21	59
Resim 16. BÇD S 202 s.23	59
Resim 17. BÇD S 207 s.22,23.....	60
Resim 18. BÇD S 207 s.43.....	60
Resim 19. BÇD S 213 s.36,37	61
Resim 20. BÇD S 216 s.22.....	61
Resim 21. BÇD S 216 s.24,25.....	61
Resim 22. BÇD S 198 s.32,33.....	62
Resim 23. BÇD S 207 s.14-15	63
Resim 24. BÇD S 213 s.10-11	63
Resim 25. BÇD S 213 s.12	63
Resim 26. BÇD S 216 s.19	64
Resim 27. BÇD S 216 s.20.....	64
Resim 28. BÇD S 213 s.40-41	65
Resim 29. BÇD S 198 s.50.....	66

	Sayfa No.
Resim 30. BÇD S 213 s.49.....	66
Resim 31. BÇD S 202 s.48.....	66
Resim 32. BÇD S 207 s.54.....	66
Resim 33. BÇD S 198 s.52.....	68
Resim 34. BÇD S 202 s.57.....	68
Resim 35. BÇD S 207 s.5.....	68
Resim 36. BÇD S 213 s.50, 51.....	69
Resim 37. BÇD S 198 s.62	70
Resim 38. BÇD S 207 s.62.....	70
Resim 39. DÇD S 412	75
Resim 40. DÇD S 415	76
Resim 41. DÇD S 421	76
Resim 42. DÇD S 412	77
Resim 43. DÇD S 415 s.1.....	77
Resim 44. DÇD S 415 s.2,3.....	78
Resim 45. DÇD S 404 s.4.....	79
Resim 46. DÇD S 408 s.4	79
Resim 47. DÇD S 421 s.4	79
Resim 48. DÇD S 412 s.6,7.....	80
Resim 49. DÇD S 421 s.6.....	80
Resim 50. DÇD S 404 s.10.....	81
Resim 51. DÇD S 412 s.10,11.....	81
Resim 52. DÇD S 412 s.19.....	83
Resim 53. DÇD s 415 s.10-11.....	83
Resim 54. DÇD S 412 s.14,15.....	84
Resim 55. DÇD S 415 s.15.....	84
Resim 56. DÇD S 404 s.16.....	85
Resim 57. DÇD S 412 s.17.....	85
Resim 58. DÇD S 415 s.18.....	85
Resim 59. DÇD S 408 s.26-27	86
Resim 60. DÇD S 412 s.28,29.....	87
Resim 61. DÇD S 404 s.30,31.....	88

	Sayfa No.
Resim 62. DÇD S 421 s.28-29	88
Resim 63. DÇD S 404 s.34,35.....	90
Resim 64. DÇD S 404 s.43.....	90
Resim 65. DÇD S 415 s.37.....	90
Resim 66. DÇD S 415 s.22-23	92
Resim 67. DÇD S 421 s.12,13.....	93
Resim 68. DÇD S 408 s.44,45.....	94
Resim 69. TÇD S 56.....	101
Resim 70. TÇD S 62.....	101
Resim 71. TÇD S 56 s.2,3	102
Resim 72. TÇD S 62 s.1	102
Resim 73. TÇD S 52 s.6	102
Resim 74. TÇD S 56 s.4	102
Resim 75. TÇD S 48 s.8,9	103
Resim 76. TÇD S 43 s.18	104
Resim 77. TÇD S 48 s.13	104
Resim 78. TÇD S 62 s.12	104
Resim 79. TÇD S 52 s.36	105
Resim 80. TÇD S 56 s.49	105
Resim 81. TÇD S 56 s.11	106
Resim 82. TÇD S 62 s.8	106
Resim 83. TÇD S 43 s.5	107
Resim 84. TÇD S 56 s.20-21.....	107
Resim 85. TÇD S 43 s.38	108
Resim 86. TÇD S 62 s.15	108
Resim 87. TÇD S 52 s.25	109
Resim 88. TÇD S 62 s.26,27	109
Resim 89. TÇD S 52 s.26-27.....	110
Resim 90. TÇD S 62 s.33	110
Resim 91. TÇD S 52 s.20	110
Resim 92. TÇD S 52 s.24	110
Resim 93. TÇD S 43 s.42,43	111

	Sayfa No.
Resim 94. TÇD S 52 s.39	111
Resim 95. TÇD S 48 s.32	112
Resim 96. TÇD S 62 s.59	112
Resim 97. TÇD S 56 s.54,55	113
Resim 98. TÇD S 48 s.47	113
Resim 99. TÇD S 62 s.62,63	113
Resim 100. TÇD S 52 s.30	115
Resim 101. TÇD S 56 s.60	115
Resim 102. TÇD S 62 s.61	115
Resim 103. TÇD S 48 s.24	115
Resim 104. TÇD S 56 s.40	115
Resim 105. TÇD S 48 s.45	116
Resim 106. TÇD S 52 s.40	116
Resim 107. TÇD S 48 s.34	117
Resim 108. TÇD S 43 s.58	117
Resim 109. TÇD S 43 s.32	117
Resim 110. TÇD S 43 s.35	117
Resim 111. TÇD S 56 s.33	119
Resim 112. TÇD S 56 s.34,35	119
Resim 113. TÇD S 62 s.34,35	119
Resim 114. TÇD S 62 s.2,3	120
Resim 115. TÇD S 43 s.54	121
Resim 116. TÇD S 56 s.57	121
Resim 117. TÇD S 48 s.57	122
Resim 118. TÇD S 62 s.40,41	122
Resim 119. TÇD S 52 s.61	123
Resim 120. TÇD S 48 s.64	123
Resim 121. BBÇD S 4.....	129
Resim 122. BBÇD S 12.....	130
Resim 123. BBÇD S 4 s.1	131
Resim 124. BBÇD S 10 s.2	131
Resim 125. BBÇD S 4 s.10	132

	Sayfa No.
Resim 126. BBÇD S 7 s.12	132
Resim 127. BBÇD S 8 s.9	133
Resim 128. BBÇD S 10 s.15	133
Resim 129. BBÇD S 7 s.29	133
Resim 130. BBÇD S 12 s.24	133
Resim 131. BBÇD S 7 s.27	134
Resim 132. BBÇD S 12 s.29	134
Resim 133. BBÇD S 8 s.25	135
Resim 134. BBÇD S 10 s.29	135
Resim 135. BBÇD S 4 s.22	136
Resim 136. BBÇD S 7 s.19	136
Resim 137. BBÇD S 12 s.20,21	136
Resim 138. BBÇD S 8 s.36	137
Resim 139. BBÇD S 10 s.37	137
Resim 140. BBÇD S 8 s.34	138
Resim 141. BBÇD S 12 s.33	138
Resim 142. BBÇD S 12 s.38	139
Resim 143. BBÇD S 4 s.47	139
Resim 144. BBÇD S 8 s.33	139
Resim 145. BBÇD S 12 s.25	139
Resim 146. BBÇD S 10 s.39	140
Resim 147. BBÇD S 10 s.40	140
Resim 148. BBÇD S 4 s.3	142
Resim 149. BBÇD S 10 s.3	142
Resim 150. BBÇD S 4 s.36	143
Resim 151. BBÇD S 7 s.28	143
Resim 152. BBÇD S 10 s.10	144
Resim 153. BBÇD S 12 s.35	144
Resim 154. BBÇD S 4 s.12	146
Resim 155. BBÇD S 4 s.20	146
Resim 156. BBÇD S 4 s.24	146
Resim 157. BBÇD S 4 s.26	146

	Sayfa No.
Resim 158. BBÇD S 7 s.17	147
Resim 159. BBÇD S 7 s.31	147
Resim 160. BBÇD S 8 s.4	149
Resim 161. BBÇD S 8 s.24	149
Resim 162. BBÇD S 10 s.6-7.....	150
Resim 163. BBÇD S 10 s.24	150
Resim 164. BBÇD s 10 s.27.....	150
Resim 165. BBÇD S 12 s.16,17	151

KISALTMALAR

BBÇD	: Beyaz Bulut Çocuk Edebiyatı Dergisi
BÇD	: Bilim Çocuk Dergisi
DÇD	: Diyanet Çocuk Dergisi
S	: Sayı
s.	: sayfa
TÇD	: TRT Çocuk Dergisi

1. GİRİŞ

Bugün bireylerin sayısız uyarıcı karşısında kaldığı, görsellerle kuşatılmış bir dünyada yaşamaktayız. Var olan görüntü karmaşası içinde birçok görsel, kişinin zihnine iradesinin dışında hücum etmektedir. Yazı icat edilmeden önce görsel imgelerle iletişim kuran insanoğlu son yüzyılda da görsel imgeler yoluyla diğer bireylerin bilinçaltına ulaşabilmektedir. Kabul edilmesi gereken bir gerçektir ki, insan kendisine sunulan görsel imgelerin etkisi altındadır. Görülen ancak henüz okunamayan görsellerin taşıdığı mesajlar bile kişileri bilinç ve bilinçaltı düzeyinde etkilemektedir.

Yazı her dönemde anlam ve anlatımın kurulmasında egemen olmuştur (Eldeniz, 1994). Ancak son yüzyılda kitle iletişim araçları ve teknolojideki gelişmeler sayesinde göz merkezli bir algı kültürü oluşmuştur. Bir iletişim aracı olarak görsel materyallerin yazılı materyallere oranla daha evrensel olduğu da gerçektir. Toplumsal iletişimde işitmeye ve görmeye dayalı görsel kültür, yazılı kültürün giderek önüne geçmektedir. Hem bireylerin görsel-işitsel iletişim araçları karşısında geçirdikleri zaman artmış, hem de bu kanallardan farklı uyarıcılarla bireye ulaşan bilgi, sayfalar dolusu okumadan daha kalıcı hâle gelmiştir. (Parsa, 2007). Elimize aldığımız bir kitapta ilk olarak görselleri incelememiz de görsellerin algılanmasının yazıya oranla daha hızlı ve kolay olduğunun bir kanıtıdır (İşler, 2003).

Görseller, hem öğrenmenin etkililiği hem de kalıcılığı açısından son derece önemlidir. 6-12 yaş çocuğu yaşam deneyiminin %83'ünü görme, %11'ini işitme, %3,5'ini koklama, %1,5'ini dokunma, %1'ini ise tatma duyuları aracılığıyla edinmektedir. Bilgilerin algılanmasında ise okuduklarımızın %10'unu, duyduklarımızın %20'sini, gördüklerimizin %30'unu hem görüp hem duyduklarımızın %50'sini, söylediklerimizin %70'ini ve söylerken yapılanların %90'nı akılda tutabiliriz. Bu veriler görsellerin ve görme yetisinin hayatımızdaki yerini göstermektedir (Tüzel, 2010). Görsel motor semboller serisini sözlü ya da sözsüz ses dizelerine çevirme süreci olarak tanımlanan okuma eyleminin oluşmasında ve mesaj iletiminin gerçekleşmesinde görsel algının ne kadar önemli olduğu ortadadır. Bu sebeple illüstrasyon, tipografi gibi tasarım

unsurları ve grafik tasarım yayıncılık sektöründe her geçen gün daha fazla değer kazanmaktadır.

Günümüz kuşakları teknolojiyle ilgileri bağlamında çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. 2000’li yılların başında sanal gerçekliğe aşına olan ve dijital teknolojileri hayatının ayrılmaz parçası kabul eden nesil, dijital yerliler olarak adlandırılmıştır. Bu nesil içinde bulunduğumuz "Yeni Medya" ya da "İkinci Medya" çağının yerlileridir (Eldeniz, 2010). Prensky’e göre dijital yerliler, teknolojiyle ilişkisi sonradan gelişen dijital göçmenlerden farklı düşünmekte ve bilgiyi tamamen farklı bir biçimde işlemektedirler (Prensky, 2001). Yakın zamanda bilim ve eğitim dünyasında 1961-79 doğumlular için X, 1980-99 doğumlular için Y ve sonrası doğumlular için Z kuşağı adlandırmaları yapılmıştır. Söz konusu sınıflandırmaya göre Y ve Z kuşakları kendilerinden öncekilere kıyasla zengin bir medya çeşitliliği içerisine doğmuştur (Gürbüz, 2015). Medya araç ve içerikleri, ayrıca bunların kullanım oranları da her geçen gün artmaktadır. Araştırmalara bakıldığında içinde bulunduğumuz çağın çocuklarının internet, bilgisayar, video oyunları ve sosyal medya gibi ekran temelli medya araçlarına ve içeriklerine daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle Y ve Z kuşakları “ekran kuşağı” olarak da anılırlar (Şirin , Oktay, & Altun, I.Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı 2014-2018, 2013).

Araştırmalara göre dijital/ekran kuşak çocukları, sosyal ağları etkin kullanabilmekte, ulaşmak istedikleri bilgileri hiper metinler ve arama motorları aracılığıyla kolayca edinebilmektedirler. Teknolojiyle sık etkileşimde bulunduklarından beyinleri buna uygun biçimde yapılanmaktadır (Tonta, 2009/4). Ekran kuşağı çocukları ya da dijital yerliler klasik öğrenme metotları yerine anlık oyun hızını ve uygulamalarını, paralel işlemleri, grafikleri, rast gele erişimi, bağlanabilirliği, aktif olmayı, anında karşılığı, kapsül hâlinde atlayarak okumayı, birçok işi aynı anda yürütmeyi, ses ve video özellikli medya uygulamalarını tercih etmektedirler. Düz yazıdan çok görsele, harekete ve müziğe önem verirler (Arabacı & Polat, 2013/Güz).

İçinde bulunulan zengin medya çeşitliliğinin ve internetin ekran kuşağı çocuklarının okuma yazma alışkanlıklarını da etkilediği bir gerçektir (Dere, 2016). Hatta okuma ve yazmanın bilgisayar teknolojisiyle birlikte yeniden tanımlanması

gerektiğini belirten görüşler de mevcuttur. Çünkü teknoloji ve internetle okuma ve yazma sürecinin bileşenleri değişmiştir (Elkatmış, Mart 2015). Bugün farklı şekillerde karşımıza çıkan yeni medya ile okuma yazma etkinliği ve okuma türleri de değişmeye, çeşitlenmeye devam etmektedir. Hiper metinler, SMS romanları ve şiirleri, sosyal medya ve capsler metin kavramına da yeni yaklaşımlar getirmiştir (Asutay , Atik, Demir , Öğretmen, & Göçerler, 2015).

TÜİK 2013 araştırmasına göre 06-15 yaş grubundaki çocukların %16'sı basılı ortamda gazete, %15'i dergi okumaktadır. Aynı yaş grubundaki çocukların %19'unun gazeteyi, %14'ünün dergiyi hemen her gün okurken %10'unun gazeteyi, %16'sının dergiyi iki üç ayda bir okuduğu görülmektedir. Aynı araştırmaya göre son yıllarda çocuk gazetelerinde olmasa bile çocuk kitap ve dergilerinde ciddi bir gelişme olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye Yayıncılar Birliği ve Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu gibi kuruluşların basın açıklamalarına bakıldığında da Türkiye'de özellikle çocuk kitaplarında kayda değer bir artışın olduğunun ifade edildiği görülmektedir. Sektörün itici gücünü çocuklara ve gençlere yönelik yayınlar oluşturmaktadır (Şirin , Oktay, & Altun, I.Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı 2014-2018, 2013)

2013 yılında RTÜK tarafından yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin % 81.5'inin ders kitaplarının dışında, düzenli olarak "kitap okuduğu", % 28.8'inin "gazete" ve % 27.5'inin de "dergi okuduğu" ifade edilirken % 7.9'unun "hiçbirini okumadığını" belirtilmektedir. Aynı araştırmada öğrencilerin % 35.5'inin "bilgi edinmek", % 12.3'ünün "okumasını geliştirmek, hızlı okumak", % 12'sinin ise "okumayı sevdiği" için kitap/gazete/dergi okuduğu bildirilmektedir. "Gündemi takip etmek" amacıyla okuyanların oranı % 6.8, "kendini geliştirmek" için okuyanların oranı ise % 6.6'dır. "Eğlenmek" için kitap okuyanlar % 5.6'lık bir oran oluştururken "can sıkıntısından kurtulmak, vakit geçirmek" için okuyanların oranı % 5.2 olarak belirlenmiştir (Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması, 2013). Günümüzde artık basılı medyanın (gazete, dergi, kitap vb.) ekran kuşağı çocuklarının yaşamında internet, bilgisayar oyunları, sosyal medya, cep telefonu ile rekabet etmesi gerekmektedir.

Yayın dünyasında dergiler; gazete ve internet haberciliği gibi hızlı ve detaydan yoksun türlerin yanında kalıcılık, güncellik, bilimsellik gibi bakımlardan kitap ile gazete arasında bir yer tutarlar. Bu nedenle dergiciliğin yayıncılıkta özel bir yeri vardır. Dergiler belli bir hedef kitleye, belli konularda bilgi aktaran araçlar olmak bakımından dinamik bir yapıya sahiptirler.

Çocuk dergileri çocuğa bilgiyi eğlenceli bir şekilde ulaştırma araçları olarak kabul edilebilirler. Tasarım, çocuk dergiciliğinin önemli bir aşamasıdır. Doğru bir tasarım, dergi içeriğinin gücünü ve etkililiğini arttıracaktır. Çocuk dergiciliği söz konusu olduğunda iyi bir grafik tasarım için tasarım ilkelerinin uygulanmasının yanı sıra hedef kitlenin duygusal ve zihinsel özellik ve ihtiyaçlarının da iyi bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, günümüz çocuk dergilerini grafik tasarım, tasarım öğelerini kullanma, tasarım ilkelerine uygunluk, tasarım bütünlüğü, tipografik düzenleme, illüstrasyon, çocuğa görelilik ve günümüz çocuk gerçekliğine uygunluk bakımlarından inceleyip nitelik sorunu üzerinde durarak değerlendirmek ve sorunları tespit etmektir.

Araştırmanın evrenini günümüz çocuk dergileri oluşturmaktadır. 2014-2015 yılları arasında çıkan TRT Çocuk, Bilim Çocuk, Diyanet Çocuk dergilerinden ve Beyaz Bulut çocuk edebiyatı dergisinden rastgele seçimle 20 dergilik bir seçki hazırlanarak araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Çalışmada veri toplama amacıyla alanyazın tarama yöntemi kullanılmış; konuyla ilgili basılı ve elektronik ortamda yayınlar, süreli yayın makaleleri taranmış, internette yer alan güncel site ve kaynaklardan da bilgi edinilmiştir. Ayrıca ilgili uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında çocuk dergisi tasarımı konusunda bir takım ölçütler belirlenmiş, bu ölçütlere göre araştırmanın örneklemini oluşturan 20 dergi değerlendirilmiştir.

Çalışma sonunda incelenen dergiler çerçevesinde, çocuk dergilerinde karşılaşılan mevcut grafik tasarım, tipografi ve illüstrasyon problemleri tespit edilmiş ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

2. GRAFİK TASARIMIN TEMEL KAVRAMLARI

2.1. TASARIM

Dilimizde “tasarlama” sözcüğü Batı dillerinde “desing” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu sözcük kullanıldığı farklı durumlara göre “süreç, proje, plan” ve “taslak, eskiz, kompozisyon” anlamlarına gelmektedir. TDK Sözlük’te tasarım kavramı “Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur”, “Bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı”, “Bir araştırma sürecinin dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve”, “Daha önce algılanmış olan bir nesne ve olayın bilinçte ortaya çıkan kopyası” şeklinde birkaç farklı tanımla yer almıştır (www.tdk.gov.tr).

Tasarımda genel olarak mevcut olandan, bilinenden ve verilerden hareketle yeni bir ürün oluşturma söz konusudur. Doğadaki ya da yaşamdaki bir gerçeklikten yani asıl olandan yola çıkılıp, onun özellikleri kullanılarak, yaratımsal bir sürece tabi tutulduktan sonra yeni bir biçime, forma ya da yoruma ulaşılır. Tasarım, kavram ile algı arasında kurulan dolaylı bir ilişkidir, nesnel gerçeklikle doğrudan ilgisi bulunmaz.

Tasarım; tüm sanat dallarında, iletişimde, yayıncılıkta, bilgisayar ağı dokümanlarında (Web) ve bilgisayar programcılığında, mimaride, mühendislik dallarında, peyzajda, endüstride ve modada kullanılan bir kavramdır. Tasarımın öncelikle tasarlanacak olan varlık, nesne, kavram, düşünce ile ilgili bilgi edinme, araştırma süreci mevcuttur (Tasarım Nedir?, 2015). Her tasarımın başlangıcında hayal etme basamağı olsa da zihinde canlandırılan nesne, olay, durum, elde edilen bilgilerle birlikte, yazılı ya da çizili olarak malzemeye aktarılır ve bu aşama taslak olarak adlandırılır.

Tasarlama eylemi planlama ve organizasyon gerektirir. Tasarım kesin ama karmaşık bir yapıya sahiptir. Ancak bir planlamanın olduğu yerde tasarımdan söz edilebilir. Çünkü her tasarım probleminin iletişimle ilgili bir yanı ve mutlaka bir amacı vardır. Tasarımcı hangi alanda tasarım yapacaksa o alanla ilgili uygulama yöntemleriyle birlikte, görsel algılamanın doğasını, görsel yanılsamanın rolünü ve sözel ile görsel iletişim arasındaki ilişkileri bilmek ve göz önüne almak zorundadır. Tasarım sonucunda

ortaya çıkan ürün/eser bireylere mesaj iletiminde ve işlevsel olarak kullanılır. Bir tasarım, mesajı doğrudan ya da çağrışımlar yoluyla iletebilir. Tasarımla iletilmek istenen mesajın etkili ve doğru bir biçimde alıcıya ulaşabilmesi için tasarım ilkelerinin bilinmesi ve kullanılması gerekir.

Uygulamalı tasarım dalları üç ana başlıkta toplanabilir: Endüstri Tasarımı, Çevre Tasarımı ve Grafik Tasarımı (Becer, 2005).0

2.2. GRAFİK TASARIM

Görmek, yalnızca “bakmak” eylemiyle ilgili değildir, zihinsel bir süreçtir. Gördüğünü algılamak ve anlamlandırmak insanoğlunun en büyük yetilerinden biridir. İnsan sahip olduğu bu yetiyi zaman içerisinde geliştirip görsel sembollere anlamlar yükleyerek bir iletişim biçimine dönüştürmüştür. Bu iletişim biçiminden de somuttan soyuta doğru bir yönelimle, tasarıma ve kurguya dayalı sanatlar doğar. Günümüzde bir kitaptan herhangi bir ürün ambalajına kadar pek çok yerde yazılı materyaller görsel malzemeye desteklenerek kullanılmaktadır, çünkü yazı ve görselliğin bir arada kullanılması daha etkili bir iletişim ve etkileşimi ortaya çıkarır. Zaten görsel materyallerin öğrenme ve algılamaya katkısı da inkâr edilemez bir gerçektir.

“Grafik tasarım görsel bir iletişim sanatıdır.” (Becer, 2005). Daha çok sanatçının elinden özgün biçimlendirmeye çıkan ya da özgün çoğaltmayla (baskı yöntemiyle) elde edilen eserin, bilgi iletmek, basılmak, kitle iletişim amaçlarında kullanılmak amacıyla hazırlanan; çizgi, yazı, resim ve bunların düzenlemeleriyle ilgili tasarımları kapsar (Sözen & Tanyeri, 1987). Bir mesajın açık, ekonomik ve estetik bir yolla iletilmesi grafik tasarımın başlıca amacı ve başarı ölçütüdür. Mesaj ise iletilmek istenen duygu, düşüncenin kaynak tarafından hedef kitle üzerinde tepki uyandırmak amacıyla bir simgeler dizisi biçiminde kodlanmasıdır (Alpan Bangir, 2004, s. 196).

Grafik tasarımcısı sözcükleri ve görüntü unsurlarını görsel bir iletim oluşturacak biçimde bir araya getiren kişidir. Grafik tasarımcı, çalışma içindeki görsel organizasyonu algılar ve yapılandırır. Tasarımcı, ürün ya da hizmeti sunulduğu ortam içerisinde çekici, ulaşılabilir ve işlevsel kılacak bütün verileri bir araya getirip yaratıcı

bir yaklaşım ile sunmakla yükümlüdür. Bir tasarım ne kadar çekici olursa olsun verilen mesajı iletmiyorsa hiçbir değer taşımaz. Tasarımcı, hem mesaj aktarıcı hem de biçim düzenleyicidir. Başka bir deyişle mesaja görsel biçim kazandıran kişidir (Becer, 2005).

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere grafik tasarım görsel algıya hitap eder; işlevi mesaj iletmek, herhangi bir ürünü ya da hizmeti tanıtmaktır. Grafik tasarımcı, bir mesajı alıcıya iletirken tasarımın kendisinden, sunum imkânlarından kaynaklanan belli sınırlılıklarla karşılaşır. Bu nedenle tasarımcılar, dinamik ve çağdaş olmak; teknolojik yenilikleri, gündemi ve sorunları sürekli takip etmek, zihinle nesneler arasındaki çağrışım ilişkisini iyi bilmek zorundadırlar.

Çağrışım ilişkisinin temel dayanak noktası benzeşme ilkesidir. Nesneler, semboller kültürel ve psikolojik öğelerle desteklendiklerinde, çağrışıma dayalı olarak, içlerinde farklı sembolik anlamlar ve imgeler barındırabilirler (Uçar, 2004, s. 61-65). Dolayısıyla görselliğe dayanan bir ürün ilk bakışta bütün olarak algılanıyor gibi görünse bile içeriğindeki bileşenler ve taşıdıkları görsel kodlar bu algıda farklı rol ve görevler üstlenir. Bir grafik tasarımcı ortaya koyacağı ürünü hem bütün olarak hem de ayrı ayrı bileşenleri ve çağrışımlarıyla birlikte organize etmek, bunu yaparken de grafik tasarım öğelerinin özelliklerini ve tasarım ilkelerini göz önünde bulundurmak durumundadır.

Günümüzde çoğalan görsel ileti bolluğunun hedef kitleyle nasıl ve ne şekilde iletişim içerisinde bulunması gerektiğine yoğunlaşan tasarımcılar için görselliği, iletişimi ve tasarımı ele alan görsel iletişim tasarımı adı altında bir alan daha ortaya çıkmıştır. Uygulama alanı oldukça geniş bir yelpazeye dağılan görsel iletişim tasarımı; kurumsal kimlik, tanıtım, reklam, yayın grafiği, resimleme, ambalaj tasarımı, bilgilendirme tasarımı, sergileme tasarımı, fotoğraf, web tasarımı, animasyon, oyun tasarımı gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Görsel iletişim tasarımcısının amacı, iletiyi tasarım yöntemini kullanarak imgeler aracılığıyla hedef kitleye ulaştırmaktır (Ekim, 2011).

2.3. GRAFİK TASARIMIN ÖGELERİ

Grafik tasarımın iki temel ögesini görseller (resimler) ve tipografi (yazı) oluşturur. Grafik tasarım yapılırken bu iki öge genellikle bir arada kullanılır. Çocukların görsele dayalı algıları çok daha güçlü olduğu için hem de henüz okuryazar olmayan çocuklara yönelik olarak hazırlanan çocuk kitaplarında bu iki öge mutlaka bir arada kullanılmak zorundadır.

Grafik tasarım iletişimde, sanatsal ifadelendirmeler kullanır ve bilimden yararlanır. Grafik tasarım çerçevesinde yapılan tüm çalışmalar hem işlevsel hem de estetik bağlamlarda ele alınabilir (Erdal, 2006).

Bir grafik tasarım ürününün; çizgi, ton, renk, doku, biçim, mekân, ölçü, yön gibi farklı ham maddeleri bulunur:

Çizgi: Çizgi, genişliği ve derinliği olmayan, tek boyutlu bir geometrik ifade biçimidir ve noktaların sürekliliğinden oluşmuştur. Çizgiler tek başına ve diğer çizgilerle anlamlı kombinasyonlar oluşturarak organize olup farklı anlam ve duygular yansıtabilirler. Komuna ve özelliklerine göre geometrik algıda farklı işlevler üstlenebilir ve izlenimler oluşturabilirler (Ayaydın, 2009).

Ton: Renkler arasındaki geçişlerdir. Tasarımda çizgiyle kontrast oluşturan öge, tondur. Işığa dayalı bir özelliktir. Renklerin siyah ve beyazla olan ilişkisi de “değer” olarak adlandırılır. Ton, atmosferik derinlik oluşturmak ya da bir şekle hacim eklemek için kullanılabilir, vurgu oluşturabilir. Tasarım yüzeylerinde en fazla rastlanan tonlar, gri ve siyahtır. Ton, duygular üzerinde de uyarıcı etkiye sahiptir (Tasarım Unsurları ve ilkeleri, 2012).

Renk: Işıkla birlikte var olup, izleyen üzerinde farklı tesirler uyandıran öğelerdir. Rengi oluşturan iki önemli unsur vardır: Işık ve pigment. Ton değerleri renklere üç boyutluluk kazandırır. Renklerin insanlarda uyandırdığı duyguların bir kısmı öznel olmakla beraber bir kısmı genellenebilir. Tasarımda bu bilgilerden de yararlanır (Becer, 2005, s. 57-61). Bir tasarım ögesi olan renk, ton ve değerleri sayesinde biçimleri, tipografiyi, ön ve arka planı görünür kılar. Herhangi bir görselde hiyerarşik

organizasyon renkler sayesinde yapılır. Renkler iyi ve zevkli bir biçimde kullanılırsa işleve hizmet eden başarılı tasarımlar oluşabilir. Bu tasarımcının görebilme yeteneğine bağlıdır, çok defa sezgiseldir (Uçar, 2004).

Doku: Nesnenin karakterinin anlaşılmasını sağlayan tekrarlı örüntü, dokudur. Bir nesnenin yüzey kalitesi, pürüzlü ya da pürüzsüz oluşudur. Doku, bir sanat yapıtının yüzeyinin görünümüdür ya da hissedilmesini sağlar (Keser, 2009). Hem görme hem de dokunma duyusuna hitap eder. Bir görsel materyalde uzaklığa ve koşullara göre özelliklerin algılanması değişiklik gösterebilir.

Biçim: Birçok çizginin bir arada bulunuşu, tek bir çizgi içindeki dönüş ve kıvrımlar ile değişik tonların oluşturduğu yüzeyler biçimi oluşturan unsurlardır (Becer, 2005). Biçim özle birleşerek gerçek bir bütünlük oluşturur. İki boyutlu resim üzerindeki her resim bir biçim yani şekildir.

Mekân (Espas/Boşluk): Fon ile objeler arasındaki her türlü ilişkidir. Nesnelerin, altında, üstünde, arasında ve yanındaki alandır. Objelerin yerleştirildiği zemindir (Kaynar Tanır & Çıldır, 2012).

Ölçü: Grafik tasarım ürünü içerisinde belirli ve farklı ölçülere sahip görsel unsurlar bulunur. Tasarım içerisindeki görsel objeler büyüdükçe algılanabilirlik de artar.

Yön: Tasarımdaki çizgiler ve noktalar değişik noktalara yönelerek hareket oluştururlar (Becer, 2005, s. 62)

Bir grafik tasarım ürünü bütün bu öğelerin organize bir biçimde bir araya gelişinden oluşur.

2.4. GRAFİK TASARIMIN İLKELERİ

Tasarımla ilgili genel kurallar koymak neredeyse imkânsızdır. Çünkü her ürün kendi bütünlüğü içerisinde farklı biçimler alabilir. Her bileşim sayısız seçenekle yaratılır. Buna rağmen yukarıda sözü edilen elemanların tasarım içerisinde nasıl kullanılacağını belirleyen bazı ilkeler vardır. Yüksek sanatsal değere sahip bir tasarım

bile tasarım ilkelerinden yararlanılarak biçimlendirilmediyse beklenen etkiyi uyandırmaz ve başarıya ulaşamaz.

Tasarım ilkeleri şu şekildedir:

Denge: Tasarımda denge unsurları simetrik ve asimetrik denge olarak ikiye ayrılır. Bir kompozisyonun simetrik ya da asimetrik dengeye dayalı olmasının en önemli kriteri tasarımın konusu ve içeriğidir (Becer, 2005, s. 67).Tasarımcı kompozisyonunda optik ağırlıklara sahip unsurları belli dengeler içinde bir araya getirmeye çalışır.

Orantı ve görsel hiyerarşi: Tasarımcı açısından orantı, boyutlar arası ilişkilerdir. Tasarımcı bu orantısal ilişkilerde değişken yapılar kurmaya ve tekdüzelikten kurtulmaya çalışır. Görsel hiyerarşi vurgulanmak istenen mesaja göre görsel unsurları ölçülendirme demektir.

Devamlılık: Okuyucunun bakışını bir çizgi ya da kıvrım boyunca kesintisiz hareket ettirebilme demektir. Tasarımcı okuyucunun ilgisini konuya yöneltecek görsel devamlılığı yaratmak zorundadır. Göz bir görselde alışkanlık gereği soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru bir bakış sırası izler. Görsel unsurlar gözün normal hareketlerine uyacak biçimde ve okuyucunun dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Devamlılık tek bir tasarım içerisinde sağlanabildiği gibi bir dizi tasarım arasında da sağlanabilir. Devamlılığın dozu iyi ayarlanmalı ve tekdüzeliğe dönüşmemelidir.

Bütünlük: Kompozisyonda yer alan her elemanın eserin tamamı ile uyum içerisinde olması ve tasarımda vurgulanacak mesaja hizmet etmesidir. Bu ilke “birlik” ilkesi olarak da adlandırılır. Tasarım yapılırken oluşan dağınıklığın önüne geçilmez, bir arada kullanılacak unsurlar gruplanmaz ve bunlar birbiriyle bütünlük sağlayacak biçimde bir araya getirilmez ise tasarımın başarısından söz edilemez. Örneğin, tasarım yüzeyini çevreleyen bordürler bütünlük sağlamada kullanılabilir. Gerekli yerlerde beyaz boşluklar kullanılarak da bütünlük sağlanabilir. Bütünlük sağlamada en yaygın kullanılan araçlardan biri de gizli ya da görünen eksenlerdir.

Vurgulama: Sanat eserinde anlatılmak istenen husus ya da dikkat çekilecek olan noktadır. Bir tasarım yapılırken önce hangi unsurun vurgulanması gerektiğine karar verilir, daha sonra her unsur üzerinde farklı vurgulama yöntemleri (boyut büyütme, kalınlaştırma, koyu ya da canlı renk kullanma vs.)denenebilir. Tasarımcı vurgulayıcı unsuru da tasarımın neresinde kullanılacağına karar vermek durumundadır. Bir tasarım yüzeyinde birden çok unsur vurgulanmak istenirse vurgu kavramı yok olur (Becer, 2005, s. 74).

Ritm: Kompozisyonda nesnelerin, renklerin, çizgilerin vs. birbiriyle sağladığı uyumlu tekrardır. Ritm harekete bağlıdır ve tekrarlardan meydana gelir. Tekrarlardaki çeşitli düzenlemelerle düzenli, değişken, akıcı ritimler yaratılabilir. Bir tasarımda komşu olan değerler de “ahenk”i oluşturur (Kaynar Tanır & Çıldır, 2012).

Zıtlık: Karşıt olma ya da çelişki anlamına gelen zıtlık/kontrast, kainatta hareket ve süreci doğurur, dolayısıyla var oluşun sebebidir. Hemen her sanat eserinin de yapısında bulunur. Tasarımda uzun-kısa, yuvarlak-köşeli, dar-geniş, siyah-beyaz vs. kontrastlardan yararlanır. Sanat eserinde kontrastlarla ana tema birliğinin çerçevesi içerisinde canlı ve zengin bir çeşitlilik elde edilerek ilgi çekicilik artırılabilir (Kaynar Tanır & Çıldır, 2012).

Alan: İki boyutlu tasarımlarda alan, zorunlu olarak düzdür, derinlik yoktur. Ancak tasarımcılar üç boyutlu olarak algılanabilecek ve boşluk illüzyonu yaratabilecek çalışmalar yapabilirler. Ölçü, örtüşen unsurlar, kompozisyonel yer, karşıtlık gibi özellikler iki boyutlu alanda derinlik algısı oluşturabilir (Tasarım Unsurları ve ilkeleri, 2012).

Tasarımcı üzerinde çalıştığı konuya göre ürününe tasarım ilkelerini yansıtabilir. Bir tasarımda bu ilkelerin hepsi eşit oranda yer alacak diye bir kural yoktur, bazı ilkeler diğerlerine göre öncelik kazanıp bazıları ihmal edilebilir. Yapılan tasarımın niteliğine göre bir öge diğerinden daha önemli hâle gelebilir. Sayfa tasarımında kullanılan fotoğraf, illüstrasyon, grafik, diyagram gibi malzemelerin tümü görsel malzeme olarak adlandırılır. Sayfa üzerinde görsellerin;

- kapladığı alan,
- yoğunluğu,
- imajın doğal dinamiği,
- renk değerleri

Görsel hiyerarşinin oluşturulmasında etken faktörlerdir. Her görsel malzemenin kendine has bir tonu ve ağırlığı vardır. Tasarımcı elindeki malzemeyi iyi analiz etmeli, etkilerini doğru değerlendirmelidir (Uçar, 2004, s. 163).

Tasarımcı söz konusu ilkelerden yararlanırken hiçbir zaman formüle edilemeyecek duygu, sezgi ve yeteneklerini de tasarımına katacaktır. İyi bir tasarımcı “Mesajın içindeki en önemli unsur nedir? Görsel vurgu tasarımın neresine yerleştirilmelidir?” türünden sorulara cevap arayarak çalışmasını hazırlar (Becer, 2005, s. 75-80).

2.5. TİPOGRAFI

Bir grafik tasarım içerisinde yazıyla ilgili sanatsal düzenlemenin yapılması işlemi tipografidir. Tipografi sözcüğü Yunanca’da şekil, sembol anlamına gelen “typos” ve yazmak, çizmek anlamına gelen “graphein” sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Yazıyı forma sokma sanatı olarak adlandırılabilen tipografi, tüm dünya dilleri ve alfabelerinde sözün görselleşmesi boyutunda özel bir yere sahiptir (Uçar, 2004). Karter’e göre tipografi, iletişimin yoğun bir görsel biçimi olarak, tüm düşünce ve bilgileri insanoğluna görsel bir etkiyle iletme aracıdır. Jean’a göre ise inceden kalına, kısıdan uzuna doğru giden sayısız biçimsel oyun arasında yapılan doğru bir seçimin yardımıyla metnin yorumlanıp düzenlenmesi sanattır (Kaptan & Sürmeli, 2011).

Tipografi, tasarımın temel prensiplerini ve öğelerini anlatmak için harflerin, rakamların, sembollerin ve şekillerin mekanik olarak üretilmesi sanatı olarak da tanımlanabilir (Solomon, 1986).Günümüzde tipografi, baskı yazılarının, noktalama işaretlerinin sanatsal ve tasarıma dayalı özelliklerini ve üretim teknolojilerini konu alan bir uzmanlık alanıdır (Becer, 2005, s. 176)

Tipografi tasarıma bir kimlik kazandırır ve birincil işlevi okunmaktır. Okunma eylemi kesintisiz bir süreç değildir. Göz, tanıdık gösterge gruplarını çabuk kavrar ancak karmaşık bir göstergeyle karşılaştığında yavaşlar ya da duraksar, gerektiğinde geri döner. Bu nedenle yazı etkili kullanıldığında, tipografik tasarımda bulunması gereken en önemli özelliklerden biri olan “okunaklılık” artar. Grafik tasarımcı, eline tasarımdan yoksun biçimde gelen yazının içeriğini yeni bir biçimle birleştirir. İyi bir grafik tasarımcı tipografi dilini iyi tanımak ve kullanmak durumundadır. Bir metinde tipografik unsurlar düzenlenirken önce mesajın içeriği ile tipografinin uyuşması sağlanır. Tasarımcı elindeki içeriğe nasıl bir görsel tonaj, samimiyet, ciddiyet, inandırıcılık ve tarz vereceğine karar verir. Çünkü tipografi, tasarımın en önemli unsuru olan metni temsil eder. Resim, illüstrasyon, renk, diyagram kullanmadan grafik tasarım oluşturmak mümkündür ancak yazı ve tipografi tasarımın temel ögesidir (Uçar, 2004, s. 93-94).

Tipografide değişik tarz ve biçime sahip alfabe tasarımları “yazı karakteri(font)” olarak isimlendirilir. Harfin büyüklüğüne ise tipografi dilinde “punto” adı verilir. Grafik tasarımda büyük ve küçük harfler, rakamlar, matematiksel semboller, noktalama işaretleri, aksan ve logogramlar ise “tipografik karakter” olarak anılır. Bunlar aynı zamanda bir fontun temel özellikleridir (Becer, 2005, s. 177) Büyük harfler *majiskül* veya *kapital*; küçük harfler *miniskül* olarak bilinir. Bir metinde başlama harfi denilen özellikli harflere *inisiyal* harf denir. Bu harfler bazen metinle kaynaşır, bazen de metin dışında yer alır (İstek, 2004, s. 39). Bir grafik tasarımda kâğıdın üzerindeki pozitif alanlar kadar negatif alanların da değeri vardır, dolayısıyla bu negatif alanlar; harfler, kelimeler, satırlar ve sütunlar, paragraflar arası boşluklar yani *espaslar* da bir tasarım unsuru olarak organizasyona katılırlar. Tipografiyi etkileyen bir diğer unsur da *marjlar* yani sayfanın çevresini kuşatan beyaz alanlardır (Becer, 2005, s. 184).

Tasarımda iletilecek bilgi analiz edilerek sıralanır, önem sırasına uygun olarak bölümlere ayrılır ve tipografik karakterlerle okuyucuya aktarılır. Tasarımda seçilen unsurların, font ve puntoların ürünün içeriğiyle uyumlu, eşdeğer olması ve onunla bütünleşmesi gerekir. Bölümler ve alt bölümlerden oluşan biçimsel bloklamalar, simge ve renklerle yapılandırılarak yazı bloklarının okuyucu tarafından kolay algılanması

sağlanır. Tutarlı bir espas da ahenk oluşturur ve okumayı kolaylaştırır (İstek, 2004, s. 115). Harfler ya da satırlar arası boşlukların gereğinden az ya da fazla olması ise okuyucuyu yorar. Tipografik tasarımda başlıca metin düzenleme biçimleri şu şekildedir:

- Soldan bloklama
- Sağdan bloklama
- İki taraflı bloklama
- Ortadan bloklama
- Asimetrik bloklama

Harfler tipografik düzenlemenin temel ögesidir. Tipografiyle ilgili kavramlardan bir diğeri de “açıklık”tır, harflerin ayrı ayrı ne kadar kolay ayırt edilebildiğini ifade eder. Tipografik karakterler optik olarak hayali yatay bir çizgi üzerinde dizilirler. Aynı dizide, aynı ölçüde ve hizada olan, noktalama işaretlerini de içeren bütün parçalarıyla özel harflerin toplamına “yazı karakteri takımı” denir (Uçar, 2004, s. 122-125). Bir tipografik karakterin değişik et kalınlıklarında ve daraltılmış, genişletilmiş, eğimli, outline gibi çeşitlemelerinin bir arada oluşturduğu gruba ise “yazı ailesi” adı verilir. Günümüzde bilgisayar teknolojisi sayesinde tipografik karakterlere daralma, genişletme, eğim gibi özellikler kazandırılabilen, ayrıca dekoratif unsurlar eklenebilmektedir. Ancak bunlar okunabilirliği olumsuz yönde etkileyebilir. Okunabilirliği etkileyen unsurlardan biri de harflerin et kalınlığıdır. Çok ince yazılar zeminde kaybolduğu gibi kalın yazılar ise harflerin içi dolu olduğundan okuma güçlüğü oluşturabilirler. Ayrıca daralmış ve genişlemiş karakterler de zor algılanır. Harf boşluk düzenini de ayarlamak mümkündür, kullanılan programa bağlı olarak harf yapıları bozulmaksızın karakterler istenilen uzaklığa çekilebilir (Sarıkavak , 2004, s. 103).

Yazı karakterleri, harflerin kalınlık, büyüklük ve stillerinde yapılan değişikliklerle yaratılmışlardır. Yazı tasarımcıları tarafından tasarlanmış on binlerce farklı yazı karakteri bulunur. Yazı karakterleri üç temel yaklaşımla sınıflandırılır:

- Tarihsel oluşum sürecine göre,
- Biçimsel özelliklerine göre,
- Geometrik özelliklerine göre (Uçar, 2004).

Biçimsel özelliklerine göre yazı karakterleri dört temel gruba ayrılır:

- Tırnaklı (serifli) fontlar: Times New Roman, Georgia gibi ucunda okunmayı kolaylaştıran tırnaklar olan yazı karakterleridir.
- Tırnaksız (sans serif) fontlar: Arial, Verdana gibi harflerin başı ve sonu düz biten yazı karakterleridir.
- Script yazı fontları: El yazısına benzeyen yazı karakterleridir, resmiyetten uzaktırlar. Dizgide bazı harfleri bitişik, bazıları ayrı özellik gösterir. Davetiye gibi az yazı gerektiren ve samimi yazışmalarda kullanılırlar.
- Dekoratif yazı fontları: Özel amaçlar için tasarlanmış yazı karakterleridir. Metin tasarımında tercih edilmezler. Genellikle sanatsal çalışmalarda, başlık, afiş vb. yerlerde kullanılırlar.

Serifli fontların daha kolay okunabildiği, serifsiz fontların ise daha modern görünüme sahip olduğu düşünülür. Bu nedenle genellikle gazete ve dergilerde serifli fontlar tercih edilir. Tipografik çalışmalarda çok sayıda font kullanımı algıyı güçleştirebilirse de estetik değer göz ardı edilmedikçe serifli ve serifsiz harfler bir arada kullanılarak başarılı tasarımlar oluşturulabilir.

Bir yazı tipinde farklı yerlerde vurgu yapmak için normal, kalın, italik, koyu, kalın italik, altı çizgili, gölgeli vb. farklı yazı stilleri kullanılır. Kalın yazı ana başlıklarda, başlıklarda ve alt başlıklarda kullanılabilir, bu yazı tipinin fazla kullanımı gözü yorar. İtalik yazı tipi el yazısından ilhamla tasarlanmıştır ve sağa eğiktir. İnceliği ve eğik oluşu sebebiyle okunaklılığı normal yazıya göre azdır. Bir de yazı karakterlerinin bilgisayar tarafından eğilmiş (oblik) hâlleri mevcuttur, bunlar italik yazıya oranla daha okunaklıdır. Kalın italik yazı tipleri eğik karakterleri ve kalın çizgileri sebebiyle zor okunurlar. Bu tarzın daha çok başlıklarda kullanımı tercih edilir.

İnsan gözünün en iyi algıladığı tasarım açık renk ya da beyaz zemin üzerine siyah ya da koyu renk yazılardır. Zemin ve yazı arasında zıt renklerin kullanılacağı durumlarda, özellikle siyah zemin üzerine açık renk yazılarda satır aralığını arttırmak, karakter ağırlığını azaltmak gerekir. Bu tür tasarımlarda harflerin arası da açılmalıdır (Kaptan & Sürmeli, 2011).

Tipografide her farklı sorun farklı çözümler üretmeyi gerektirir. Farklı fikirler ancak farklı organizasyonlarla ifade edilebilir. Her yazı karakterinin tasarımda oluşturduğu bir etki ve çağrışım vardır. İyi bir grafik tasarımcı, grafik tasarım ilkelerinin yanı sıra tipografi dilini de iyi bilmeli ve tasarım ürününden yararlanacak okuyucunun ilgi ve ihtiyaçlarından haberdar olmalıdır. Özellikle çocuklar için hazırlanan tasarımlarda hedef kitlenin duyuşsal ve düşünsel özellikleri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

2.6. İLLÜSTRASYON

Başlık, slogan, metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen, yorumlayan, destekleyen bütün unsurlara “illüstrasyon” denilir. İllüstrasyon, yazılı bir metnin anlamını genişletmek, ona açıklık getirmek ya da metni daha ilginç kılmak için kullanılan resim (Tüzel, 2010) olarak tanımlanmakla birlikte, genel anlamıyla “resimleme/çizim” de demektir. Grafik tasarımda fotoğrafın kullanılması imajların gerçekçi bir şekilde kâğıda aktarılmasını sağlıyorsa da çizim anlamındaki illüstrasyon, günümüzde hâlâ tasarımın en çarpıcı ve zengin ögesidir. İllüstrasyon yüzeylerin resimlenmesi, sözel unsurların çeşitli çizim ve boya teknikleri kullanılarak görsel hâle getirilmesi demektir (Grafik ve Fotoğraf, 2013). Bir diğer açıdan herhangi bir problem için görsel betimlemeyle çözüm sağlamadır. Bu amaç doğrultusunda yorum yapma, eğitme, teşvik etme, şaşırtma, hikâye anlatma, açıklama, yönlendirme, bilgilendirme, eğlendirme gibi mesaj unsurlarını kullanmaktır. Herhangi bir metindeki fikirlerin resmedilmesi, mesajın hedef sapma olmaksızın somutlaştırılarak iletilmesi, bunu yaparken de metafor ve çağrışımların kullanılması illüstrasyonun çerçevesini çizer. Mesajı ve fikirleri yorumlayarak sunan illüstrasyon yoruma açık olmaktan da kaçınır (Dursun, 2013, s. 39)

İllüstrasyon sürekli gelişmekte olan canlı, güçlü uygulamaları olan bir sanat biçimidir. Her alanda çarpıcı imge ve mesajlar yaratabilen dinamik bir çağdaş iletişim aracıdır. Özellikle bilgi iletişiminin güçlendiği alanlarda, dijital görselleştirmede güçlü bir anlatım ağına ve imkânına kavuşmaktadır. İllüstrasyon sayesinde tasarımda

alışılmışın dışında görsel yapılar oluşturulabilir. İllüstrasyonlar, kullanım alanlarına göre üç grupta toplanabilir:

- Reklam illüstrasyonları
- Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar
- Yayın illüstrasyonları

Yayıncılıkta illüstrasyon; gazete, dergi ve kitaplardaki makale, haber, öykü, şiir vb. türlerde metinlere eşlik eden görsellerdir. İllüstrasyonun yayın dünyasında çok önem kazandığı ve sanatsal bir etkinliğe dönüştüğü alan ise şüphesiz çocuk kitaplarıdır. Yayın sektöründe çalışan bir illüstratör, üzerinde çalışacağı metnin içeriği hakkında bilgi ve görüş sahibi olmak, hedef kitlenin özelliklerinden de haberdar olmak metindeki mesaj veya duyguyu resim diline aktarmak zorundadır.

İllüstratörler, birlikte çalışılacak metinden hareketle çalışma üretebilecekleri gibi metne kaynaklık edecek çalışmalar da yapabilirler (Uçar, 2004). Kimi zaman metinden bağımsız ama içeriği olan bir illüstrasyon da alımlayıcısına bir metnin vereceği hazzı sunabilir. Söz gelimi yazılı bir metni olmayan *sessiz kitaplar* bu şekilde ortaya çıkmıştır. Yazarın vermek istediği özü illüstratör, çizim diliyle gösterip özetleyerek kavratılabilir.

İllüstrasyon çalışmalarında kurşun kalem ve kuru boya teknikleri, mürekkeple çizim teknikleri, keçeli kalem ve marker teknikleri, sulu boya ve anilin boya teknikleri, guaj ve tempera teknikleri, akrilik boya teknikleri gibi farklı çalışma biçimlerinden biri ya da birlikte birkaçı tercih edilebilir. Sanat eğitiminin başlangıcından itibaren kullanılan kurşun kalem tekniği, gerçeğe çok yakın ton geçişleri verebilir ve silinebilir olduğundan illüstrasyonda hâlâ sıkça kullanılan bir yöntemdir. Kuru boya çalışmalarında yüzey ve gölgelerde zengin bir renk dizisi kullanılırsa etkileyici sonuçlar elde edilebilir. Pastel çalışmaları pürüzlü yüzeyler üzerinde iyi sonuç verir. Sulu boya tekniği saydamdır ve su yardımıyla renklerin kaynaşması kolaydır. Tempera tekniği ile hem mat hem de saydam renkler elde edilebilir (Becer, 2005, s. 210-220). Her tekniğin kendi özelliklerince imkân ve kısıtlılıkları söz konusudur. Zaman içerisinde illüstrasyon

sanatçıları kullanılan teknikler yetersiz geldikçe yeni malzemelerle yeni yöntemler geliştirmişlerdir.

Günümüzde yayıncılıkta dijital teknolojilerin gelişmesiyle birlikte illüstratörlerin çalışmalarını, yetenek ve teknik bilgilerini kullanarak tamamen dijital araçlarla gerçekleştirdikleri de görülmektedir. Dijital illüstrasyon, klasik çizim yöntemlerinin ve uygulamalarının bilgisayar grafiğinin sunduğu imkânlarla dijital ortama taşınmış biçimdir. Geleneksel illüstrasyon, çizim ve boya malzemeleri kullanılarak renk pigmentlerinin kâğıt yüzeylerdeki etkileşimleriyle gerçekleşir. Bilgisayar ortamında temel görüntü öğeleri ise renk pigmentleri değil, piksellerdir. Bu ortamda tasarlanmış bir görüntü büyütüldüğünde piksel adı verilen küçük noktacıklardan oluştuğu görülür. Bir piksellik görüntünün renk paletinde kaç renk olduğu görüntünün derinlik adı verilen özelliği ile ilgilidir. Dijital illüstrasyonlar gerçeğe yakın görünmesine rağmen bazı renkler, bit sayısının azlığından ötürü renk skalasında yakın renkle değiştirilmiş olup kayba uğrayabilir. Dijital illüstrasyonlar da bir diğer önemli husus da çözünürlük faktörüdür. Daha çok piksel sayısı içeren görüntü yüksek çözünürlüklü görüntüdür. Ayrıca bilgisayar yazılım ve işletim sistemleri arasındaki belge alışverişi ve dosya transferi meselesi de dijital illüstrasyonda dikkat edilmesi gereken konulardan bir diğeridir.

Bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiş illüstrasyon çalışmaları, geleneksel yöntemlerle hazırlanmış çalışmaların kullanılabileceği her alanda kullanılabilir. Üstelik dijital illüstrasyon, geleneksel illüstrasyona oranla yaratım sürecini hızlandırarak hızlı üretim ihtiyacını da karşılayabilmektedir. Ancak dijital illüstrasyon, kullanılan yazılımın imkânları doğrultusunda tamamen kendine özgü sonuçlar verir, bu nedenle diğer illüstrasyon teknik ve araçlarına bir alternatif değildir (Koçak, 2010).

3. YAYINCILIKTA GRAFİK TASARIM

3.1. KİTAP TASARIMI

Tasarım, bir kitabın kişiliği gibidir ve onu benzerlerinden ayırır. Esasen kültürel bir ürün olan kitap, içerikten kapak tasarımına tipografisine kadar bir bütündür. Kitap tasarımının kaynağı, kitabın bizzat kendisidir. Kitabın konusu, sınırları, mesajları, hedef kitlesi kısacası tüm içeriği tasarımcı için en önemli kaynaktır. Kitabın satış stratejileri ve yayınevinin yayın politikası da tasarımı etkileyen etmenlerdendir. Kitap planlanırken hedef kitlenin profili, kitabın fiyat marjı, kitapta illüstrasyon kullanılıp kullanılmayacağı, kâğıt cinsi, baskıdaki renk sayısı, kullanılacak olan baskı teknolojileri gibi etkenlerin tümü düşünülür.

Bir kitabı oluşturan öğelerin görevlerini yerine getirebilmeleri için nitelikli olmaları şarttır, bu da iyi bir tasarıma bağlıdır. Kitabın tasarım süreci teknik bilgilere dayansa da, kitap kapağı tasarımından satır aralarında verilen mesajlara kadar tüm ayrıntılar sürecin bir parçasıdır. İyi bir kitap tasarımı çizer-yazar-tasarımcı beraberliğinin bilinçli ve eş güdümlü çalışmasının eseridir.

Görselleştirmenin ilk adımı, taslak hazırlamadır. Yaratıcı düşüncenin ve mesajın en yalın hâliyle görselleştirildiği, karalamalar ve notlar taslaklardır. Taslak, üretim öncesi tasarımın görüntüsü hakkında da bilgi verir. Örneğin, görsel vurgunun tasarımın neresine yerleştirileceği sorusu taslak aşamasında cevaplanır. En iyi sonuca ulaşıncaya kadar taslak içerisinde görsel elemanların yerleri değiştirilebilir. İyi bir taslak, tasarımın başarıya ulaşmasını da kolaylaştırır.

Bir kitabın tasarım süreci; yayına hazırlama, görsel planlama, teknik planlama basamaklarına ayrılır. Bu aşamalardan herhangi birinde başarısız olmak, kitabın “iyi” oluşunu engeller.

Kapak, kitabın okurla iletişime geçiş biçimidir. Kitabın öz kısmı içeriğidir, dış kısmı ise biçimidir. Bir kitabın boyut ve ebatları, kapak görseli, kapak kâğıt, baskı, boya kalitesi, başlık ve kapakta kullanılan tipografik öğelerle renkler, temel dış yapı

unsurlarını oluştururlar. Günümüz grafik tasarımında kapak, bir ürünün paketlenmesi gibi algılanmaktadır. Bu nedenle de kitabın dış görünüşü aynı zamanda bir tüketim ürününün satış oranları arttıracak ambalaj gibi düşünülerek tasarlanmaktadır. Satış ve pazarlama stratejilerindeki söz konusu anlayış, kültürel bir ürün olan kitabın kapak ve içerik tasarımıyla ve nasıl olması gerektiği ile ilgili bir sorunsal ve nitelik sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Özellikle kapak tasarımındaki popülist yaklaşımların içerikle çelişki oluşturumamasına dikkat edilmelidir.

Bir kitabın kâğıt kalitesi, mürekkebi, ciltlenme şekli biçimsel tasarım özelliklerindendir. Bu unsurların kaliteli olması kitabın niteliğini etkiler. Kitaplarda gözü yormayacak ve mürekkebi dağıtmayacak kâğıtlar kullanılmalıdır (Karatay, 2011, s. 91).

Kitabın temel ögesi metindir. Kitap tasarımcısı yazılı metnin sadık kölesi olmak durumundadır. Tasarımın grafik unsurları kitabın içeriğini gölgeleyecek kadar vurgulanırsa tasarım başarıya ulaşmaz. Kitap tasarımcıları geleneksel kuralların içerisinde yenilik arayışındadırlar. Tasarımda kullanılacak görsel unsurların birincil görevi metindeki olguyu görselleştirmeleri, okuyucuyu bilgilendirmeleridir. Sayfa tasarımında yazı alanı ve kenar boşlukları, seçilen yazı karakteri ve puntosu kitabın tüm sayfalarında aynı standartlarda tutulmalı ve bütünlük sağlanmalıdır. Kitap tasarımında tek bir sayfanın etkililiğinden çok bütünsel uyum önemlidir (Becer, 2005, s. 240-244) Bütünlük tasarımın en önemli kuralıdır. Tasarımda elemanların uyum içinde bir araya getirilip gruplanması, dağınıklığı önleyeceği gibi tasarıma ritim de katar. Bütünlük, benzer yapıdaki elemanlar seçilip gruplanarak gerçekleştirilir. Başarılı bir tasarımda yazı karakteri de kompozisyonla bütünlük sağlar ve uyum içindedir.

Sayfa tasarımı, planlama ve düzen gerektirir ancak bunu yapabilmek için önce sayfayı bölmek gerekir. Bu planlamanın ilk aşamasıdır. Sayfayı bölmek için tasarımda *grid* (*ızgara*) denilen birtakım yatay ve dikey çizgiler kullanılır. Grid tasarımıda kullanılacak olan metin, fotoğraf ve illüstrasyon gibi elemanların yerleştirilmesine ve birbirine bağlanması yardımcı olur.

Bir tasarımcı metinleri oluştururken sayfada nasıl dizileceğine karar vermek zorundadır. Tasarımda her eleman kapladığı alan bakımından bir leke kabul edilebilir. Kullanılacak elemanlar, leke hâline getirilip gruplanırsa hiyerarşik düzeni görmek kolaylaşır. Kompozisyon alanında yer alacak olan tipografi, fotoğraf ve illüstrasyonlar belli boşluklar bırakılarak yerleştirilir. Tasarımcı kâğıt üzerinde pozitif alanlar kadar negatif alanları (boşlukları) da planlar. Sayfa tasarımında metin, görsel bir etkiye sahiptir yani metin de görsel bir elemandır (İstek, 2004, s. 17).

Başarılı bir kitap tasarımında metin ve görsel unsurlar, mesajın aktarılmasına eşit oranda katkıda bulunur. Görsel unsurların üslubu, içeriği desteklemelidir. Kitabı oluşturan fotoğraf ve illüstrasyonlar belirgin bir stil ve üsluba sahip olmalı, ayrıca illüstrasyon stili kâğıda ve baskı tekniğine de uygun düşmelidir. Baskı renk kalitesinin istenilen kalitede olması da önemlidir.

3.2. DERGİ TASARIMI

Sürekli yayınlar, belli aralıklarla çıkan, birden çok yazarın yazılarından ve çok sayıda metinden oluşan yayın türüdür. Sürekli yayınlar içerisinde dergiler; gazete ve internet haberciliği gibi hızlı ve detaydan yoksun türlerin yanı sıra kalıcılık, güncellik, bilimsellik gibi bakımlardan kitap ile gazete arasında bir yer tutarlar. Kitaplar kadar uzun soluklu ve durağan, gazeteler kadar çabuk tüketilebilir olmamakla beraber dinamik bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle dergiciliğin yayıncılıkta özel bir yeri vardır.

Ana Britannica Ansiklopedisi'nde dergi; “düzenli aralıklarla yayımlanan, belirli bir ya da birkaç ilgi alanına ilişkin haber, makale, deneme, inceleme, araştırma gibi yazıları, çeşitli edebiyat ürünleri ya da belirli konulara yönelik derlemeleri içeren ve genellikle resimli olan basılı yayımlara verilen addır.” biçiminde tanımlanır. Dergi, siyaset, ekonomi, edebiyat, bilim, meslek gibi çeşitli konuları gazeteden daha geniş inceleyen, günlük olmayan periyodik basılı yayımdır (Sürmeli K. , 2010).

Dergiler gazetelere oranla daha uzun periyotlarda yayımlandıkları için yayın periyotları süresince okurun ilgisini çekecek bir tasarıma sahip olmak ve güncel kalacak bilgiler içermek zorundadırlar. Dergilerin haber taşıyıcı işlevleri geri plandadır.

Genellikle belli bir konunun ayrıntılarıyla ele alındığı yayın türleridir. Konularına göre farklı okur kitlelerine yönelebilirler. Kurumlar tarafından yayınlanabildikleri gibi kişi ya da gruplar tarafından da hazırlanabilirler. Dergiler iş odaklı dergiler ve tüketici odaklı dergiler olarak iki grupta ele alınabilir. Özellikle tüketici odaklı dergilerin kimliğini belirleyen unsur, hedef kitlenin özellikleridir.

Tarihsel sürece bakılacak olursa Türk dergicilik tarihindeki ilk faaliyetlerin Tanzimat Döneminde başladığı, ilk dergilerin Avrupa’da olduğu gibi bilimsel derneklerin yayın organı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Daha sonra musiki, askerlik, edebiyat, mizah dergileri ve kadın dergileri, mesleki dergiler yayınlanmaya başlamıştır. İlk çocuk dergisi olan Mümeyyiz ise 1869 yılında yayınlanmıştır (Şimşek, 2001).

Günümüze dek kesintisiz devam eden dergicilik faaliyetleri, içerik ve tasarım olarak yayıncılıktaki gelişme ve değişimlerden etkilenmiştir. Tüm yayın türleri gibi dergicilik de zamanla dijital ortama taşınmış, basılı dergiler kadar elektronik dergiler de ilgi görmeye başlamıştır. Dergiler ister basılı ister dijital ortamda olsun hedef okur kitlesinin beğenisi kazanacak etkili, başarılı, iyi bir görsel iletişim gücüne sahip olmalıdırlar. Bir dergi çıkarılacağı zaman hedef kitlesi, reklam gelirleri, finansmanı, giderleri, dağıtımı, yayınlanması gibi pek çok hususun planlanması gerekir.

Günümüzde her alanda çok sayıda derginin varlığı, yayıncılıkta büyük bir rekabetin doğmasına neden olmuştur, dergiler arası rekabette içerik kadar tasarımın da önemi büyüktür.

Dergi tasarımında “kimlik” kavramı tasarımın değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Bir süreli yayının yayın felsefesi, yayın periyodu, yayıncının dünya görüşü ve kültürel bakışı o yayının ruhunu belirler (101 Dergi, Dünden Bugüne Türkiye'nin Dergileri, 2001). Bir derginin tasarımı yapılmadan önce o derginin hedef kitlesi mutlaka belirlenmelidir. Konu ve alan sınırlaması yapılmalı, derginin içeriği, konulara yaklaşım biçimi varsa yayının ideolojik bakışı, ayrıca aynı alanda çıkan dergilerden ayrılacağı noktalar tespit edilmelidir. Bu belirlenen özellikleri görünür hâle getirmek işi, o yayının “görsel kimliği”ni oluşturmaktır.

Başka bir deyişle, bir ürünün kendine mahsus özellikleri ve benzerleriyle arasındaki farklar, görsel kimlik aracılığıyla hedef kitleye iletilir. Görsel kimlik akılda kalıcılığı ve hatırlanmayı etkiler. Bir derginin görsel kimliği hedef okur kitlesinin özellikleri, ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulur. Derginin ismi, içindekiler sayfası ve iç sayfa düzenlemeleri, derginin boyutları, kapak ve iç sayfa kâğıt kalitesi, logo, görsel ve renk kullanımı, başlıklar, metinler, dipnotlar, yazı karakteri vb. özellikler derginin görsel kimliğinin bileşenleridir (Durmaz, 2015). Derginin kapak tasarımından itibaren seçilen logo, renk, tipografi, biçim vb. tüm özellikleri ürünün felsefesini, içeriğini, niteliklerini yansıttığı ölçüde başarılı kabul edilir. Bir derginin görsel kimliğinin oluşturulmasında süreklilik, tutarlılık ve tanınabilirlik önemlidir (101 Dergi, Düünden Bugüne Türkiye'nin Dergileri, 2001, s. 18).

Dergi tasarımında en önemli noktalardan biri, yalnızca o dergiye ait olacak, içeriği temsil edecek bir üslup ve tarz bulmak, deyim yerindeyse daha önce benzerleri tarafından kullanılmamış bir ses oluşturmaktır. Bu dergi adına “tanımlanmış” bir kimlik yaratma işidir (Sürmeli & Kaptan, 2011). Dergi, görsel yapısını meydana getiren unsurların tasarlanmış hâli ve bu unsurların bağlı olduğu içerikle kurumsal bir yapıya sahiptir. Bir başka deyişle derginin tasarlanmış hâli, kurumsal kimlik çalışması gibidir.

Dergi, hem görsel anlamda hem de içerik olarak parçalardan oluşmuş bir bütündür. Dergiyi oluşturan parçalar görsel kimlik anlamında hedef kitleye iletiler taşır. Dergiler ilişkili oldukları alan ve konuyla ilgili bir kimlik sergilerler, söz gelimi bir edebiyat dergisiyle bir moda dergisi farklı görsel kimliklere sahiptir, bunun nedeni de içeriğin biçimi şekillendirmesidir.

Derginin konsepti, görsel kimliği ve yayın politikası dergi sahibi, yönetici ve editörleri tarafından belirlen esaslarla şekillenir, daha sonra tasarımcı tarafından uygulanmaya geçirilir.

Dergi tasarımı yapılırken bu iş için elverişli yazılım ve programları seçmek gerekir. Görsel ve yazıların baskıya uygun netlikte hazırlandığı, fontlarda sorun yaratmayan, dergilerde sıkça kullanılan programların tercih edilmesi dergi tasarımcısının işini kolaylaştıracaktır. Dergiler maliyeti yüksek işlerdendir, bu nedenle

birçok dergi reklam gelirleriyle ayakta durur. Kâğıt, film, kalıp, baskı maliyetleri yüksek olduğundan dergiler, genellikle fire vermeyecek ölçülerde tasarlanır. Format (boyutlar) dergiye özgü biçimsel özelliklerdir. Ekonomik nedenler dışında derginin içeriği, kullanım amacı, baskı adedi, dağıtımı gibi etkenler de formatı etkiler. Dergide kapak, iç sayfa kâğıt kalitesi ve sayfa sayısına göre ciltleme seçimi yapılır. Tel dikişli bir dergide sayfalar iç içe atılırken, iplik dikişli bir dergide önce fasiküller oluşturulur. Cilt yapılırken sayfaların yönlerine ve sayfa numaralarına dikkat etmek gerekir (Sıfırdan Başlanacak Dergi Tasarım Hakkında Ön Bilgiler).

Kapak, bir derginin okuyucuyla buluştuğu yerdir. Günümüzde bir tüketim malzemesi olarak görülen süreli yayınların ambalajı sayılabilen kapak, derginin rafta dikkat çekmesini sağlayan ve prestij oluşturan temel ögesidir, ayrıca dergi içeriğinin temsilcisidir. Bu nedenle amacına uygun hazırlanmış olmalıdır. Kapak tasarımında estetik değerlerle birlikte, genel olarak tasarım kuralları gözetilmeli ve sağlam bir grid sistemi kurgulanmalıdır. Kapaklar izleyiciyle doğrudan iletişim kuran, ilgi uyandıran, çarpıcı ve özgün çalışmalar olmak zorundadır (Mardi, Dergi Kapak Tasarımı Nasıl Yapılır?, 2013). Dergi kapağında genellikle dergi logosu, sayısı, yayın tarihi, fiyatı, ISBN numarası, o sayıda içerikte yer alan konuların ana başlıkları gibi bilgiler ve görseller bulunur. Kapakta yazılar ve görüntüler hem derginin yayın felsefesini yansıtacak hem de o sayının mesajını iletecek biçimde tasarlanmalıdır. Kapak, bir kimlik göstergesi olduğundan her sayıda kullanılacak şekilde bir tasarım disiplini oluşturulmalıdır. Ayrıca içerikteki görsel ve grafik tasarım üslubu da uyumlu olmalıdır.

Bir dergide “İçindekiler” bölümü, okuyucunun dergi içeriği hakkında fikir edindiği yerdir. Bu sayfa konuların ve tüm bölümlerin ne olduğunu ve nerde bulunduğunu gösterir (Sürmeli K. , 2010, s. 45).

Dergi, parçalardan oluşmuş bir bütündür. Her dergi sayfası bütünü oluşturan parçalardan biridir. Sayfalar kendi içinde ya da benzerleri arasında görsel anlatım üslubu bakımından hem farklılık hem de benzerlik gösterir. Sayfalar derginin görsel kimliğini yansıtan bir uyum ve anlatım dili bakımından da birlik içerisinde olmalıdır.

Dergi sayfalarında temel unsurlar görseller (resim ve fotoğraf) ve metinlerdir. Sayfadaki tipografik öğeler, alfabetik iletişim amacıyla ve görsel biçim olarak yer alırlar.

Dergilerde okuyucuyla iletişimi kolay yollarla kurmak amacıyla genel olarak anlaşılır ve yalın bir tipografik dil kullanılır. Yazı karakterinin seçimi, sayfa düzenlemesi, tipografik dilin belirlenmesi derginin görsel kimliğinde rol oynayan unsurlardandır. Dergiye mahsus bir kimlik yaratmak amacıyla farklı tipografik denemeler yapılabilir ve bloklama yöntemleri kullanılabilir ancak bunların öncelikle okunabilirliği olumsuz yönde etkilememesi gerekir. Grafik tasarımın diğer unsurları gibi tipografi de seçilen font ve puntodan sayfada metnin konumlanışına kadar tüm yönleriyle sorgulanabilir. Tipografik seçimler de derginin görsel kimliğini güçlendirip zayıflatabilir (Şenocak, 2014, s. 76-78). Font, fontun rengi ve punto tasarım içerisinde tipografinin işlevsel kullanımını etkiler. Font seçiminde estetik öneriler bir ekran tasarımı üzerinde ikiden fazla font stili kullanılmaması yönündedir. Eğer daha fazla sayıda font kullanımı gerekli ise aynı font stilinin kalın ve eğik varyasyonları tercih edilebilir (Sürmeli K. , 2010).

Bir dergi sayfasında hareketlilik yalnızca görsel unsurlarla sağlanmaz. Sayfa üzerindeki tipografik unsurlarla görsel unsurlar etkileşim hâlinindedir. Tasarımın içeriğin somutlaşmış hâli olduğu ve okur üzerindeki etkisi, metnin algısını değiştirip yönlendirebileceği unutulmamalıdır.

3.3. ÇOCUK KİTAPLARINDA GRAFİK TASARIM

Çocuklara göre dünyadaki her şey yeni ve ilgi çekicidir. Algıda seçicilik, anlık ihtiyaçlara ve temel ruhsal beklentilere göre zamanla şekillenir, sosyokültürel ve sosyoekonomik koşullardan da etkilenir. Bu nedenle her çocuğun zihinsel, duyuşsal, imgesel ve kavramsal düşünme becerileri zamanla birbirinden farklı olarak gelişir. Çocukluk döneminde karşılaşılan olaylar, olumlu - olumsuz deneyimler çocukların karakter ve alışkanlıklarını belirler. Bu dönemde çocuğun kitaplarla tanışması bir bakıma dünyayla tanışması anlamına gelir. Kitaplar çocukla ebeveyn ve dünya arasında bir iletişim aracıdır; çocukta bilişsel, dil, zihinsel, motor ve sosyal gelişim alanlarını destekler.

Görsel dilin alfabesi ve algının temeli imgedir. Görsel düşünce, imgeler aracılığıyla gerçekleşir. Uyarıların çoğunun algılanış biçimi bireyden bireye farklılık gösterir. Erken çocukluk döneminde yapılan etkinlikler çocuğun sahip olacağı görsel dili, görsel kültür donanım düzeyini de belirler. Bu süreçte çocuğa sunulan görsel materyaller, resimli kitaplar, çizgi filmler, oyunlar, oyuncaklar hatta giysi gibi özel eşyalar çocukta zevk kültürünü şekillendirir (Parsa, 2007). Çocuk kitapları ve çocuk edebiyatı bu aşamada önem kazanmaktadır. Kitaplar, çocukların bir anlamda sanat eğitime de adım atmalarını sağlayan hem görsel hem de eğitsel materyallerdir.

Çocuklarda okuma zevkini geliştiren, okumanın alışkanlık hâline gelmesini sağlayan, görsel ve içerik bakımından iyi hazırlanmış, nitelikli çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları;

- Çocuklara okurken eğlenme ve zevk alma fırsatı verir.
- İç dünyalarını zenginleştirir. Bir bakıma çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını karşılar (Gönen, Kantarcı, Uygun, & Uçuş, 2011).
- Okuduklarıyla kendi yaşamları arasında doğal ve güçlü bir bağ kurmalarını sağlar.
- Kitaplarda olan bazı yaşantılar, iyi bir model oluşturarak çocukların duygusal gelişimlerine destek olur.
- Yeni ve farklı yaşam deneyimleriyle karşılaşma fırsatı verir.
- Bilinmeyen konulara karşı ilgi uyandırır, duyarlılık ve farkındalık kazandırır. Ön yargılardan arınmalarını sağlar (Şahin, 2014).
- Okuma-yazma farkındalığını geliştirir.
- Kitabın önemini vurgular.
- Okuma-yazma etkinliklerine kaynak oluşturur.
- Okuduğunu anlayabilme, dinleme yeteneğini ve dil becerilerini geliştirir.
- Hayal gücünü geliştirir, zihinsel gelişimi destekler.
- Kimlik kazanmalarına, olumlu kişilik geliştirmelerine yardımcı olur, öz kavram ve öz saygı gelişimini destekler ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunur (Şirin, s. 8) (Gönen, Kantarcı, Uygun, & Uçuş, 2011).

Çocuklar için hazırlanmış yayınların iyi bir edebiyat eseri olması, aynı zamanda da görseller ve grafik tasarım bakımından nitelikli olması beklenir. Çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2008, s. 9). Çocuk edebiyatı eserleri; çocuk gerçeğinden hareket eden, konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen, çocuğun kendi dünyasına çok amaçlı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören ve edebiyat niteliğinden ödün vermeyen ürünlerdir (Güneş & Dilidüzgün, 2007).

Çocuk edebiyatı çocuklara duyma, düşünme sorumluluğu vererek, onların duyarlılığını artırır; beğeni düzeylerini yükselterek düşünme becerilerini geliştirir. Çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin bireysel değerler oluşturmalarında etkilidir. Çocuk kitapları, çizginin, dilin anlatım imkânları ve kurguyla farklı karakter özelliklerini, başka yaşam biçimlerini canlandırır, çocuğa insanı, doğayı ve hayatı tanıma fırsatı verir. Ayrıca çocuklara okuma kültürü edinebilmeleri için bir yaşantı alanı oluşturur. Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların sanatla etkileşime geçmelerini sağlayan bir kapıdır.

Baştan beri söz edildiği üzere kitaplar, çocuklarda gelişim alanlarını olumlu destekler ve katkıda bulunur. Karşılaştığı imge ve mesajları bir eleme yöntemine tabi tutmadan dünyasına kabul eden çocuklar için hazırlanmış ürünler konusunda hassas davranılmalıdır. Bir kitabın çocuk üzerinde istenilen pozitif etkiyi bırakabilmesi için birtakım ölçütlere tabi tutularak, eğitim değerleri göz önünde bulundurularak özenle ve dikkatle hazırlanması gerekir (Kaptan & Kaptan, 2004). Örneğin kitaplarda bulunan aşırı genelleme, kutuplaşmış düşünce, felaketleştirme, zorunluluk oluşturma vb. bilişsel çarpıtmalardan çocuklar olumsuz etkilenir. Bilişsel çarpıtma bireyin işlevsel olmayan, taraflı düşünme sisteminin ürünüdür. Bilişsel çarpıtma kişinin kendisini değersiz ve hayatı anlamsız bulmasına, geleceğe umutsuz bakmasına neden olacak bazı yanlış inançlar geliştirmesidir ki bu inançlar kişide sağlıklı duygulanımlara yol açar ve problem çözme becerilerini etkileyerek gelecekle ilgili hedef belirleme, buna yönelik

adım atma isteğini azaltır. Dolayısıyla psikolojik rahatsızlıklara yol açar. Bu açıdan değerlendirildiğinde gereken itina gösterilmeden, bilinçsiz hazırlanmış yayınlar, çocuğa faydadan ziyade zarar getirebilir. (Zeynep Yılmaz Buçğün, 2011).

Çocuğa göre iyi bir kitap nasıl olmalıdır, neleri içermelidir, neleri kapsamalıdır, sorularına cevap aranacak olursa belirleyici birtakım özellik ve nitelikler ortaya çıkar. İyi bir çocuk kitabında bulunması gereken nitelikleri kısaca sıralayacak olursak;

- Bir edebiyat eserinin sahip olması gereken estetik özellikleri taşımalıdır.
- Toplumsal değerleri güçlendirmelidir.
- Coşku verici, eğlendirici öğeler taşımalı, mizah unsuruna yer verilmelidir.
- Yenilikçi, yaratıcı, demokratik, eleştirel bakabilen insan modelleri sunmalıdır.
- Gerçek yaşam deneyimleri sunmalıdır.
- Paylaşma, arkadaşlık, çevreye saygı, insan sevgisi vs. olumlu duygular ve değerler içermelidir.
- Çocuk dünyasında yeni ufuklar açıcı, onların görüş ve düşüncelerini geliştirici olmalıdır.
- Bilgi veren çocuk kitapları kesin, doğru, güncel ve geçerli bilgiler içermelidir. Özellikle bu tür kitaplarda metinleri açıklayıcı görsel malzeme (fotoğraf, grafik, resim, harita vs.) kullanılmalıdır.
- Çocuk ruhuna, beğenisine, duygu, düşünce dünyasına, çocuk gerçeğine uygun hazırlanmış olmalı, kısaca “çocuğa görelik” ilkesine uygun olmalıdır.
- Kitaplar hitap ettiği yaş grubunun özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olmalıdır. Üslup olarak çocuğun dil gelişimine uygun olmalıdır.
- Çocukların anlayıp zevk alabileceği “yalınlık”, “duruluk” ve “içtenlik”te olmalıdır.
- Çocuğa vermek istediği mesajı doğrudan ve didaktik bir yolla değil, sezdirerek vermelidir.

Görüldüğü üzere çocuklar için hazırlanmış yayının istenen nitelikte olması yalnızca içerik özelliklerine bağlı değildir. Çocuk kitaplarının, eğitim materyallerinin, çocuk dergi ve gazetelerinin grafik tasarım bakımından da çocuk dünyasına hitap etmesi

ve iyi hazırlanmış olması gerekir. Çocuklar yayınlarında biçimsel olarak dikkat edilmesi gereken özellikler, kısaca aşağıdaki başlıklarla incelenebilir:

- Çocuk yayının dış yapı özellikleri (boyut-ebat, baskı tekniği, kullanılan kâğıt ve cinsi, cilt kalitesi, hacim)
- Sayfa tasarımı
- Kullanılan tipografi
- İllüstrasyon ve diğer görsellerin özellikleri
- Görsel-metin uyumu
- Yazım kuralları
- Sayfada, satır ve paragraf aralarında yer alan boşluklar
- Satır uzunlukları, kelime ve cümlelerin yerleşimi ve bölünmesi
- Okuyucu niteliklerine uygun grafik tasarım (Ciravoğlu, 2000, s. 193)

Dış yapı özellikleri: İyi bir çocuk kitabı ele alınır alınmaz okuma isteği uyandırır. Çocuklar, kendileri için üretilen bir araca verilen önemi kitabın dış yapı özelliklerinden anlayabilirler. Çocuk kitaplarında kapak, çocuğun kitaba davet edildiği yerdir, kitap hakkında ilk izlenimi oluşturur, bu nedenle çok önemli bir öğedir. Kapakta yer alan resimler, kitapta işlenen konu, olay ve ana düşünceyle ilgili merak ve heyecan uyandırmalı, dikkat çekici olmalıdır. Aynı zamanda dergi içeriğiyle de uyumlu olmalıdır. Çocuk kitapları tek okumalık değildir, bu nedenle sayılan özelliklerin yanı sıra kitap kapağı, uzun süre kullanıma uygun ve dayanıklı olmalı, çabuk kırılmamalıdır. Ayrıca üzerindeki resim ve yazıları açıkça gösterebilecek dokuda ve nitelikte olmalıdır. İyi bir cilt de kitabın ömrünü uzatan etmenlerden biridir; yapıştırma yerine dikişli cilt kullanılması dayanıklılığı artırır. Çocuk kitaplarının cildi kolay açılmalı, düz bir yüzeyde rahatça okunabilmelidir.

Çocuk kitapları farklı boyutlarda tasarlanabilir. Ancak hacim ve kalınlık bakımından çocuğun kolayca taşınmasına ve okumasına uygun hazırlanmalıdır.

Resimli kitaplar ve materyaller, taşıdıkları sözel içerik ve mesajlarla beynin sol yarım küresini, görsel içerikle de sağ yarım küresini harekete geçirirler. Böylelikle öğrenmeye ilişkin güçlü bir sinerji oluştururlar. Resimli kitaplar beynin bütüncül olarak

alışmasına imkân sağladıkları için ocuk gelişimi ve eğitimi bakımından büyük öneme sahiptirler. Nitelikli kitaplar dil, zihin, sosyal ve duygusal gelişim alanlarıyla ilişkili olarak güçlü bir yapılanma etkisi yaratırlar. Çocuğa göre resimli kitaplarda anlam, sözel ve görsel anlatımın birleşmesiyle kurulur (Tuğrul & Feyman, 2006).

ocuk kitaplarında anlatılar kadar görseller de bir estetik eğitim materyali sayılır. Bilhassa okul öncesi dönemde çocuklar, yazılı metni okuyamadıkları için kitaba ilgileri görseller sayesinde sağlanır. Nitelikli kitaplarda resim; metnin mesajını tamamlar, sözcüklerle anlatılamayan durumlar, duygu ve düşünceler, renklerle, çizgilerle tamamlanır. Metnin kurgusuna bağlı olarak çocuğu düşündürür, eğlendirir, heyecanlandırır, hayal gücünde yeni çağrışımlar oluşturur. ocukta resim yapma, resme bakarak anlama isteği uyandırır (Sever, 2008).

Çocuklar için hazırlanan yayınlarda görseller içerik kadar önemlidir, çünkü görsel ögeler;

- Öğrenen bireyin dikkatini eker.
- Çocuğun ilgisini canlı tutar.
- Birey olarak duygusal tepki gelişimine yardımcı olur.
- Karmaşık kavramları basitleştirir, soyut kavramları somutlaştırır.
- Görsel  geler kullanılarak yapılan anlatımın akılda kalıcılığı ve etkisi daha yüksektir (Sürmeli & Kaptan, 2011).

Parsons ve arkadaşları çocukların sanatsal algı düzeylerini 6 başlıkta inceledikten sonra onların bu konuda 3 gelişim aşaması olduğunu belirtmişlerdir:

- I. Aşama: 2-7 yaş arasında çocukların resimlerle ilgili kendine özgü yargıları vardır. Bu yaş grubu çocuklar resimlerin teknik özellikleriyle ilgilenmezler, görseller yalnızca onların duygularına hitap eder. Örneğin parlak renkleri ve renk çeşitliliği olan resimlerden hoşlanırlar.
- II. Aşama: Çocuklar 7-9 yaş arasında estetik gerçeklik evresindedirler. Bu nedenle resimlerin gerçeğe uygunluğuyla ilgilenirler ama kullanılan araç ve tekniklere dikkat etmezler ve birebir benzerlik beklemezler, daha çok

görsellerdeki kişilerin duygularıyla özdeşim kurarlar. Renklerin ilgi çekici ve parlak olması önemlidir.

- III. Aşama: 9-12 yaş aralığındaki çocuklar ise karmaşa evresindedir. Bu evrede katı gerçekçilik ön plandadır. Resimlenen öğelerin çizim ve renklendirme bakımından gerçeğe uygun olmasını beklerler. Renkler duyguyu ve gerçekliği tam yansıtmalıdır (Karatay, 2011).

Sayfa Tasarımı: Bir kitapta metin için hazırlanan görseller ne kadar başarılı olursa olsun, metinlerle resimlerin sayfa tasarımı birbirini tamamlamıyorsa okuyucuda istenilen etkiyi uyandırmaz. Çocuk kitaplarında resimler, genellikle metnin üstünde ya da altında olacak şekilde tasarlanır. Bazı kitaplarda ise bir sayfada resim, diğer sayfada metin bulunur. Bazı kitaplarda da metin ve resim iç içedir ki en kritik tasarım biçimi budur. Metnin resimden ayırt edilebilmesi için zeminle mutlaka zıt renkte verilmesi gerekir. Ayrıca yazının yerleştirileceği resim, parlak renklerde ve karmaşık olursa okuma eylemi güçleşir. Resimdeki renkler ve çizgilerle yazı tipografisi arasında da bir uyum olmalıdır. Bu tarz riskli bir tasarım, başarıyla gerçekleştirilemiyorsa daha basit yöntemler tercih edilmelidir.

Bir sayfalandaki satır uzunluğu da çocukların görme alanına göre değişkenlik gösterir. Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların okumaları yavaştır ve aktif görüş alanı yetişkinlere oranla daha dardır. Yetişkinlerde aktif görüş alanı 3-4 sözcükten oluşurken yavaş okuyan çocuklarda bu alan altı karakterlik bir sözcüğe kadar düşebilir. İlköğretim çağı çocukları için hazırlanan kitaplarda satır uzunluğu 7-8 cm'yi daha sonraki yıllar içinse 9-11 cm'yi geçmemelidir.

Bir kitapta sayfa tasarımı yapılırken sayfanın alt üst, satır ve kenar boşluklarına da özen gösterilmelidir. Bu boşluklar kitabın hem kolay okunabilir olmasını sağlamalı hem de not almaya imkân tanımalıdır. Ayrıca satır uzunlukları gibi paragraf uzunlukları da kısa tutulmalıdır. Çünkü uzun paragraflar anlam kurmayı güçleştirir. Paragraflar 1 ve 3.sınıflar için 3-5 cümleyi, 4 ve 5. sınıflar için de 5-7 cümleyi geçmemelidir. Ayrıca 2-7 yaş çocukları için hazırlanan kitaplarda kullanılan cümlelerin 3-5 kelimeden; 7-9 yaşlar arası çocuklar için 6 kelimeden; 9-12 yaş çocukları için 10 kelimeden oluşmasına dikkat edilmelidir (Karatay, 2011, s. 93-115).

Tipografi: Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde (Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, 2012) sınıf düzeylerine göre harf büyüklükleri belirlenerek;

- 1.sınıflar için 20 punto
- 2.sınıflar için 18 punto
- 3.sınıflar için 14 punto
- 4.sınıflar için 12 punto
- 5.sınıflar için 11 punto

Daha üst sınıflar için 10 puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.” denilmektedir. Çocuk kitaplarında kullanılan punto büyüklükleri çocukların gelişim düzeylerine göre 12-36 punto arasında değişebilmektedir. Yaşlara göre punto kullanımıyla ilgili farklı görüş ve düşünceler olmakla birlikte bilim adamları ve eğitimciler, küçük yaş gruplarında büyük punto, daha büyük yaş gruplarında ise küçük punto kullanılması konusunda hemfikirdirler. 4.sınıf ve üzeri yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitaplarda 10-12 punto harf kullanımı hızlı okumayı kolaylaştırmaktadır. Bu yaşlarda çocuklarda görme alanı genişlediğinden büyük puntolu yazılarda göz sıçramaları artar ve göz çabuk yorulur, anlam kurma yavaşlar.

Çocuk kitaplarında kullanılacak tipografik öğelerin iki özelliği çok önemlidir: Kolay okunabilir ve algılanabilir olması, diğeri de görsel açıdan hedef kitleye uygunluğudur. Yazı karakteri, font ve punto da çocukların kolayca okumasına elverişli olmalıdır. Yazıda süslü karakterlerin seçimi okunabilirliği etkileyeceğinden çocuk kitaplarında daha sade fontlar tercih edilmelidir. Eğik yazı karakterleri de estetik görünümüne rağmen güç okunurlar. Sözcükleri oluşturan karakterler ve harfler arasında ayrıca bir satırdaki sözcükler arasında gereğinden az ya da fazla boşluk bulunması da okumayı güçleştiren faktörlerdendir. Ayrıca çocuk kitapları iyi redakte edilmelidir, yazım yanlışları ve dizgi hataları kesinlikle bulunmamalıdır.

Görseller ve illüstrasyon: Kitapları görsel açıdan tasarlayan ve resimleyenlerin çocukların bu sanatsal gelişim evrelerini, yaş düzeylerine göre bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini, çocukların kavrama özelliklerini bilmeleri ve dikkate almaları önemlidir.

Çünkü ancak algılanıp kavranabilen resimler, metnin iletisini tamamlar. Buna göre çocuk kitaplarında yer alan resimlerin şu özellikleri taşıması gerekir:

- 2-7 ve 7-9 yaş aralığına yönelik kitaplarda sıcak renkler ve parlak resimler kullanılmalıdır. Özellikle okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda resimler, metin kurgusu kadar güçlü olmalıdır.

- 2-12 yaş aralığına yönelik kitaplarda görsellerin gerçekle birebir uyumlu olması gerekmez, ancak esnek ve yuvarlak çizgilerle tasarlanmış ve estetik algı uyandıracak biçimde olmalıdır. 12 yaş üzeri kitaplarda ise gerçekçi görseller tercih edilmelidir.

- Resimler metinde işlenen konu, olay, duygu, düşünceyle ilintili olmalı ve çocuğun metni anlamasını kolaylaştırmalıdır.

- Görseller çocukların anlayıp ayrıntıları algılayabileceği boyut ve ölçülerde olmalıdır.

- Resimler çocukların yaratıcılığını geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık olmalıdır. Metinsel içerikten çocuğun kendince çıkardığı sınırlı anlamı derinleştirip genişletmeye yardımcı olmalı, yeni anlam katmanları sağlamalıdır.

- Resimleme yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olmalıdır. Gereğinden fazla ayrıntıya yer verilmemelidir.

- Çocuk kitaplarında oluşturulan görsel karakter ve tipler net çizgilerle oluşturulmalı, karakteristik özellikler taşınmalı, ayrıca çocuğun dünyasına yabancı olmalıdır.

- Resimler kurguda geçen kişileri yerleri, olayları görme ve zihinde canlandırabilme imkânı sağlamalıdır; donuk ve tekdüze olmamalı, hareket unsurlarına ve anlam gücüne sahip olmalıdır.

- Çocuk kitaplarında resimlerin, işlevini gerçekleştirebilmesi için sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış olması, görsellerin çocukların renkli ve hareketli dünyasına

uygun ve yeni imkânlar sunacak nitelikler taşıması gerekir (Sever, 2008) (Tur & Turla , 1999) (Karatay, 2011).

Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuğun hem duygularına hem düşüncelerine seslenir. Bu nedenle çocuk kitaplarında resimleme çok yönlüdür. Sanatsal kaygı ile oluşturulmuş resimler, bir yandan çocukta estetik haz uyandırırken diğer taraftan onu metin üzerine düşünme ve yorumlamaya yönleltmelidir. İyi bir çocuk kitabı illüstratörü çocuklarla empati kurabilmeli, çocukların dünyaya bakışını ve yaşamı algılayış biçimini kavrayabilmelidir.

Kitaplarda kuru boya, sulu boya, kara kalem, lavi, guaj, pastel, kolaj, püskürtme gibi farklı resimleme teknikleri kullanılabilir ya da bilgisayarda illüstrasyon yapılabilir. Bilgisayar illüstrasyonunun en önemli avantajı klasik illüstrasyona oranla hem daha çabuk hem de kısa sürede modifikasyon ve renk düzenlemesinin yapılabilmesidir.

Çocuk kitaplarında tasarımda karşılaşılan bir başka sorun, resimlere ne kadar yer verilmesi gerektiği meselesidir. Bir başka deyişle kitaplarda resim-metin oranı nasıl kurulmalıdır? Ayrıca bu oran, yaş düzeyine göre farklılık göstermeli midir? Çocuk kitaplarında gereğinden fazla ya da az görsele yer vermek zaman zaman çocuğun hayal gücünü kısıtlayıcı ve onu tembelleştirici rol oynayabilir. Genel algı özellikle küçük yaş gruplarına yönelik kitapların az yazılı bol resimli olması yönündedir. Yaş grubu büyüdükçe resimlerin azalması, küçülmesi ve metin yoğunluğunun artması beklenir. Okul öncesi döneme yönelik kitaplarda resimler, metinden daha fazla yer tutar, kitapların 3/2 hatta 4/3'lük kısmı görselden oluşur. Okul döneminin ilk yıllarından itibaren bu oranlarda değişimler olur ve görsel-metin dengesi kurulur. 9-12 yaşa yönelik kitaplarda ise resimler yerini metne bırakmıştır (Karatay, 2011, s. 85). Söz konusu soruların cevabını bulmanın yolu da yine kitaptaki görsellerin ve tasarımın çocuğun duygu, düşünce dünyasına hitap edip etmemesinden ve resim-metin uyumundan geçer. Dolayısıyla her kitabın resim-metin dengesini kendi bütünlüğü içerisinde kurmak ve değerlendirmek daha yerinde olacaktır.

Bugün artık tüm dünyada, söz edilen genel kabulleri değiştirecek nitelikte ve tarzda da kitaplar yapılmaya başlanmıştır. Örneğin yakın geçmişte farklı yaş

seviyelerine -hatta yetişkinlere- seslenen, hiç yazı içermeyen sessiz kitaplar, yayın dünyasında yerini almıştır. Bu tür metinsiz kitaplarda öykü, bir dizi resim aracılığıyla anlatılmaktadır. İllüstratör, sanatsal yeteneği ile söze gerek kalmadan tüm kurguyu oluşturur. Sessiz kitaplarda görsel bir uyaran olarak işe koşulan resimler, çocuğun düşünmesine, sorgulamasına, akıl yürütmesine ve çıkarımda bulunmasına yardımcı olur; görsel okuryazarlık gelişimine büyük katkıda bulunur. Aynı zamanda bu kitaplar okul öncesi çocuklar ve engelliler için iyi bir okuma deneyimi oluşturur (Şahin, 2014).

Çocuk kitaplarında resimlerle metin arasında bir örtüşme ve tamamlama ilişkisi kurulmuş olmalıdır. Kahramanların duygu durumlarının da metni karşılayacak şekilde resmedilmiş olması gerekir. Metni destekleyen resimle, metinde anlatılan arasında farklılıkların bulunması metnin anlaşılmasını güçleştirdiği gibi iletisini de bulanık hâle getirir. Böyle bir sorunun doğmaması için öncelikle yazar ve çizir beraber çalışmalıdır. Gerekirse yazar, metni yorumlama konusunda çizere rehberlik etmelidir. Ayrıca metinle metni destekleyen görsel araçların aynı okur kitlesini hedeflemesi gerekir, metnin anlaşılma düzeyiyle görseller aynı seviyede olmalıdır. Bu dengenin sağlanamaması çocukta zihinsel gelişimi olumsuz yönde etkileyecek bir etkidir (Çiftçi, 2013/1-1). Bu nedenlerden ötürü çocuk yayıncıları kitapların resimlenmesi hususuna özen göstermeli, resimleri çocuk kitaplarının sadece bir dekoratif unsuru olarak görmemeli, görsel bakımdan nitelikli kitaplar yayınlamak konusunda bilinçli ve istekli olmalıdır.

Çocuğun kitaptaki bir karakteri zihninde canlandırmaya çalışması onun hayal gücünü geliştirir. Ancak çocuk kitaplarında kahramanların inandırıcı olabilmesi için resimlemede gerçek ya da gerçeğe yakın özellikler taşıması gerekir, bu sayede çocuk kahramanla özdeşim kurar ve kendini yakın hisseder. Kahramanların abartılı olması inandırıcılığı zayıflatır. Bu nedenle çocuk kitapları için hazırlanmış illüstrasyonlar, çocuk dünyasının insanı ve doğayı algılayış biçimine yakın olmalıdır. Ayrıca kahramanlar metinde geliştirilmiş farklı karakter özellikleri taşımali ve bu karakter özellikleri görsele yansıtılmalıdır (Sürmeli & Kaptan, 2011).

3.4. ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

Yayıcılık tarihimizde çocuk dergilerinin ortaya çıkışı, Tanzimat'la birlikte gerçekleşen sosyal değişimin bir devamı niteliğindedir. İlk çocuk dergileri günlük gazetelerin ekleri olmuştur. Bu dönemde çıkan ve gazete eki olan çocuk dergilerinin en uzun ömürlüsü Mümeyyiz Çocuk'tur. Cumhuriyet Dönemi'nde yayınlanan çocuk dergileri içerisinde önemli bir yere sahip olan Doğan Kardeş dergisi ise resimleme, kâğıt kalitesi, baskı ve özenle hazırlanılmış içeriği ile çocuk dergiciliğinde çığır açmıştır. 70'li yıllardan sonra çocuk dergiciliğine ilgi artmış, gazete eki olan çocuk dergileri çıkmaya başlamıştır. Milliyet Çocuk bunların en uzun ömürlülerindendir. (Ciravoğlu, 2000, s. 183). Bir dönem promosyon destekli çocuk dergileri popüler hâle gelmiştir. Son yıllarda Mavi Kırangıç, Mavi Kuş, Kırmızı Bisiklet, Miço, Kırmızı Fare ve Ebe Sobe gibi içeriğinde çocuk edebiyatına da yer veren çocuk dergileri yayıncılık dünyasında yerini almıştır (Çıkla, 2005).

Çocuk yayınlarının genel olarak eğitimle ilişkisi yadsınamaz bir gerçektir. Yayıncılığımızda ortaya çıkışından itibaren çocuk dergileri, bir eğitim aracı olarak kabul görmüş, dolayısıyla dergilerden bu temel işleve hizmet etmeleri beklenmiştir. Eğitsel açıdan bakıldığında süreli yayınlar, çocuklara okulda öğretilen bilgilerin yanı sıra bilgi vermek ve eğlendirmek amacı taşırlar. Batı'da ve bizim yayıncılığımızda ilk çocuk dergileri örf ve adetleri koruma, iyi ve ahlaklı vatandaş yetiştirme, kız çocuklarının eğitime özen gösterilmesi, eğitim sorunlarına eğilme gibi amaçlar benimsemişlerdir (Şimşek, 2001).

Günümüzde ders ve okuma kitaplarının yanı sıra çocuklar için hazırlanmış birçok yazılı ve görsel eğitim materyali bulunmaktadır. Ancak çocuk dergileri bugün de eğitsel materyal olma özelliğini kaybetmemiştir. Çocuk dergileri eğitime yönelik işlevleri bakımından iki farklı grupta ele alınabilir. Bunlardan birincisi eğitime doğrudan katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan dergiler, diğeri ise eğitime yardımcı olmak amacıyla hazırlanan basın yayın çalışmalarıdır (Demiryürek, 2009). Dergilerin de çocuk kitapları gibi alıcısına doğru mesajlar iletebilmesi, okur üzerinde olumlu etkiler uyandırabilmesi için çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmış olması gerekir.

Günümüz medya ve yayın dünyası ekran kuşağı çocuklarının özellik, nitelik taleplerine ve bu kuşağın “çocuk gerçekliği”ne göre ürün tasarlamak ve üretmek zorundadır. Bugün artık basılı medyanın ve çocuk dergiciliğinin üzerine dikkatle eğilinmesi gereken özel bir alan olduğu düşünülmekte; bu anlayışla da farklı tür ve niteliklerde çocuk dergileri yayınlanmaktadır.

Çocuk dergileri yayınlanma amaçlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Çocukları tüketici kitle olarak gören, belli ürün ve markaları destekleyici dergiler ve eğitim amaçlı çıkarılan çocuk dergileri ülkemizde yaygındır (Sürmeli K. , 2010, s. 1). Bunların yanı sıra sayısı az olsa da edebiyat ve sanat kaygısı taşıyan çocuk dergilerinin varlığından da söz etmek mümkündür.

Ülkemizde yayınlanan çocuk dergilerinin hedef kitlesi oldukça geniş bir yaş aralığıdır. Bu da çocukların gelişim dönemleri ve gelişim basamakları düşünüldüğünde farklı gelişim evrelerine rastlamaktadır. Sadece okul öncesi döneme yönelik çocuk dergileri yok denecek azdır, çünkü bu dergiler çocuğa ulaşabilmek için ebeveyn desteğine ihtiyaç duyarlar, ayrıca daha çok görsel materyale dayanırlar ve metin ağırlıkları düşüktür. Yayıncılığımızda genel olarak çocuk dergilerinin ortalama hedef kitlesi 7-12 yaş grubudur, bu sınır 15 yaş aralığına kadar genişletilebilir. 7-15 yaş grubu çocuklar okuma yazmayı bildiklerinden sürekli yayın takibine uygun hâle gelmişlerdir. Son yıllarda “her yaştan çocuklara” ya da “7’den 70’e” gibi yayın ilkeleriyle yola çıkan dergiler de bulunmaktadır.

Çocuk dergileri çocuk kitabından farklı bazı özellikler taşır. Genel anlamda derginin sürekli yayın olması, bir bakıma tüketime yönelik bir anlayışla üretilmesine sebep olur, yetişkinler için sürekli yayın genellikle okunulup bitirilen bir şeydir. Oysa çocukların kendilerine yönelik yayınları birden çok kez okudukları unutulmamalıdır. Çocuk dergileri bireysel bir yayın türü olarak düşünülmemelidir, kolektif ve etkileşimli olarak kullanılıp okunabilir. Bu nedenle sosyal, iletişime açık ve dinamik bir yayın türüdür. Çocuk dergileri hem dergi formatına uygun olacak şekilde kısa metinlerden oluşmalı, hem de çocukların rahatça okuyup izleyebilecekleri nitelikte olmalıdır. Ansiklopedik bilgi ve araştırmalar çocuk dergilerinde sıklıkla kullanılsa da bu bilgiler güncel olmalı, aynı zamanda bilimsel dozu hem çocuğa göre hem de dergi metni olarak

iyi ayarlanmış olmalıdır. Gezi, anı, biyografi gibi türlerin dergilerde kullanılması çeşitliliği ve çok sesliliği sağlar. Çocuk dergilerinde bilmece, bulmaca, satranç, spor, fotoğraf gibi etkinlikler yer alabilir. Bu bölümler dergi sürekliliği içerisinde etkileşimli olarak kullanılabilir (Ciravoğlu, 2000, s. 182).

Çocuk dergilerinin genel olarak şu özelliklere sahip olması beklenir:

- Çocukların ilgi, deneyim ve algısına uygun olarak seçilen konular
- Somut ve dikkat dağıtmayacak nitelikte ayrıntılar
- Kısa cümle ve paragraflardan oluşan sürükleyici anlatımlar
- Mantıklı sonuçlarla biten kurgular ve gerçeğe uygun kahramanlar
- Çocukların anlayabileceği düzeyde ruh çözümlemeleri
- Çocuk dünyasına uygun mizah unsurları
- Merak unsurları ve ilgi uyandıran ayrıntılar
- Metni tamamlayan görseller (Oğuzkan, 1987, s. 111).

3.5. ÇOCUK DERGİLERİNİN GRAFİK TASARIMI

Çocuk dergileri çocuğa eğlenceli bilgi ulaştırma araçları olarak kabul edilirler. Çocuk dergilerini mühim bir eğitim materyali hâline getiren en önemli özellik, dergilerin yoğun görsel malzeme içeriyor olmasıdır. Bu nedenle tasarım, çocuk dergiciliğinin çok önemli bir aşamasıdır. Doğru bir tasarım dergi içeriğinin de gücünü artırır. Dergi tasarımında kurgu ve planlama yapılırken sayfaların hareketliliği ve sakin oluşu ayrıca bunlar arasındaki denge, uyum; küçük ve önemsiz unsurlar içerisinde en önemli olanı belirleme ve vurgulama gibi bazı inceliklere dikkat etmek gerekir (Sürmeli & Kaptan, 2011).

Çocuk dergilerinin boyutları çocuğun rahatlıkla kullanabileceği ölçülerde olmalı, bu dergilerde dikişli ve zımbalı ciltleme tekniği tercih edilmelidir. Yapıştırma ciltleme tekniği çabuk dağılabileceğinden çocuk dergileri için elverişli değildir.

Bir çocuk dergisinin logosu okura seslenen önemli görsel kimlik elemanlarından biridir. Dergi isminin görsel bir işaret biçiminde tasarlandığı logo, özgün ve okunabilir olmalıdır.

Çocuk dergilerinde tipografik karakterlerin seçimi hedef kitleye uygun, font ve puntolar ise kolay okunabilir ve algılanabilir olmalıdır. Tırnaklı tırnaksız fontlar kullanılabilir. Özellikle büyük ve geniş boşluklu yazı stilleri çocuklar için daha okunabilir ve etkilidir. Çocukların dikkatini çekmek için bazı kelime ve cümleler yazı boyutu değiştirilerek, renklendirilerek, kalın ya da italik yazılarak, kutucuk içerisine alınarak vurgulanabilir. Böylelikle yazı estetiğine de katkıda bulunulmuş olur. Ayrıca yazı ve fon arasında zıtlık olmalıdır. Dergilerde tipografik sınırlama da faydalıdır, derginin görsel kimliğini kuvvetlendirir. Çünkü aynı yazı stilini kullanmak monotonluğa yol açabileceği gibi çok fazla tipografik karakter kullanımı da kargaşaya neden olur (Sürmeli K. , 2010, s. 40-46).

Resimler, grafikler, fotoğraflar, şemalar, haritalar, şekiller, tablolar vb. çocuk dergilerinde yer alan görsel öğelerdir. Çocuk dergisindeki görsellerin amacı da metinlerin içeriğindeki bilginin ve mesajın okuyucuya iletimine yardımcı olmaktır. Bu görsel öğeler, okurun ilgisini çekip dikkati canlı tutarlar hem de anlamaya ve öğrenmeye yardımcıdırlar. Karmaşık kavramları basitleştirir, soyut anlamları somutlaştırır, duyguların ifadesini kolaylaştırırlar.

Çocuk dergilerinde metinleri resimleyen sanatçılar, çocuğun dünyasını gözlemlemiş olmalı ve iyi tanımalı; çizeceği konuyu çok iyi araştırmalı, yazar ve yayıncıyla eşgüdümlü çalışmalıdır. Çocuk dergilerinde de görseller, estetik kaygıyla hazırlanmış olmalıdır.

Resimlemede karakter yaratılırken öncelikle metnin çok iyi anlaşılmış olması gerekir. Kurgusal metinde karakterin nasıl bir kişiliği olduğuna (neşeli, öfkeli, heyecanlı, hüzünlü vs.) dikkat edilmelidir. Karakterle mekân ve nesneler arasındaki bağ da iyi kurulmuş olmalıdır. Karakterlerin metindeki ve metnin ilgili bölümündeki rolü iyi belirlenmelidir. Karakterlere hareketlilik ve canlılık kazandırılmış olmalıdır. Poz verir gibi duran, vücut dilinden yoksun karakterler metinle ilişkilendirilemedikleri gibi

çocuğun hayal gücüne de hitap etmezler (Mardi, Çocuk Kitaplarını Resimlemede Karakter Yaratma, 2006, s. 122).

Çocuk kitaplarından farklı olarak çocuk dergilerinde sıkça kullanılan görsel araçlardan biri de fotoğraflardır. Çocuk dergilerindeki fotoğraflar, özellikle okuyucunun metne ilgisini çekecek, etki bırakacak nitelikte ve kalitede olmalıdır. İlgili metinle aynı sayfada yer almalı, mutlaka metnin içeriğini desteklemelidir. Fotoğrafın sayfa tasarımındaki yeri ve metinle ilişkilendirilme biçimi de önemlidir. Çok koyu ya da çok açık, iyi odaklanmamış, pürüzlü fotoğrafların kullanımı tercih edilmemelidir. Çocuklara yönelik bir fotoğrafta ışığın kullanımı bile yetişkin fotoğrafçılığından farklıdır. Mesela açık tonlar ve kontrast renkler kullanılan bir fotoğraf insan ruhunda olumlu ve iyimser duygular uyandırırken koyu renkler ve tonlar kullanılan bir fotoğraf daha sert ve karamsar duygular uyandırır. Bu nedenle çocuk dergilerinde kullanılan fotoğrafların açık tonlarda ve canlı renkler içermesi gerekmektedir (Sürmeli & Kaptan, 2011).

Dergide kullanılacak fotoğrafın hazırlanması grafik tasarımcı ile fotoğrafçının ortak çalışmasını gerektirir. Fotoğrafların seçimi kadrajlanması, renk kalibrasyonun yapılması, gerekirse bazı unsurların ön plana çıkarılıp bazılarının geri plana itilmesi ayrı bir editöryal çalışma gerektirir. Fotoğrafın derginin ebatlarıyla sınırlı olmasından dolayı yatay ya da dikey kullanımı, tek sayfada ya da karşılıklı iki sayfada yerleşimi sayfa tasarımında planlanması gereken hususlardır. İki sayfada kullanılacak fotoğrafların ciltteki kaybı hesap edilmelidir. Etkili bir sayfa tasarımında küçük ve büyük boyutta fotoğraflar birlikte yer alır ve böylece çeşitlilik sağlanır. Aynı büyüklükte fotoğrafların kullanımından kaçınılmalıdır. Bazı tasarımlarda yazıyı ya da görseli ön plana çıkarmak, bunlardan birini tercih etmek gerekebilir. Çünkü tek bir elemanın vurgulanması kargaşayı önler. (Sürmeli K. , 2010, s. 57).

Karikatürler ve çizgi romanlar da çocuk dergilerinde sık rastlanılan türlerdir. Çizgi romanın yayın hayatımıza girişi zaten dergiler aracılığıyla olmuş, bir dönem çizgi roman ağırlıklı dergiler yayınlanmıştır. Tüm dünyada çizgi roman okuyucularının 8-15 yaş arası olduğu kabul edilir. Üretim de bu hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak yapılır. Ancak çizgi romanın özellikle yayıncılığımızda gelişimi türün yetişkin okurun ilgisini çekmesi sebebiyle onlara yönelik hazırlanmasına neden olmuş, çocuklara

yönelik yerli çizgi romanlarsa çocuk dergilerinde popülerlik kazanmıştır. “Çizgi roman, elle çizilmiş, belirli bir sürelik için art arda gelen, bir metinle bütünleşen ve basılı olan resimlerden oluşan anlatım biçimidir.” Çizgi roman, çizgi bantlardan oluşur. Genel olarak özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Birbirini izleyen, resimlerle anlatılan bir öyküdür.
- Karakterlerin bir maceradan diğerine süregelen özellikleri vardır.
- Konuşma veya metin resmin içinde yer alır.
- Resimle metin bir bütün oluştururken resim ağır basar.
- Düzenli aralıklarla yayınlanır (Cantek, 2014).

Çizgi roman ya da karikatürlerin en önemli özelliği, resim-yazı sentezi olmalarıdır. Bu tarz çalışmalarda görsel öge ön plandadır. Çizgi romanlarda genellikle metin, görsel ögenin yardımcısı konumundadır. Ancak anlatılmak istenen öyküye göre bazı durumlarda metnin yoğunlaştığı da görülür. Bu yoğunlaşma çizgi romanın durağanlaşmasına neden olacağından tercih edilen bir durum değildir. Çizgi romanın kendine özgü üslubu diğer edebi türlerin dilinden farklıdır. Olay ya da durum, kişiler arası diyaloglar aracılığıyla aktarılır dolayısıyla göstermeye dayalıdır, tasvir ve tahlillere yer verilmez (Tuncer, 2000).

Çizgi roman, anlatının sinemaya yaklaştığı bir tür olarak düşünülebilir. Tekil resim panelleri, birbirine bağlı ve anlamlı bir kurgu oluşturulup sayfaya yapısal olarak uygun biçimde yerleştirilir. Grafik özelliklerinden dolayı çizgi romanlar yeni medyaya yakın özellikler taşır. Çizgi romanlarda metin kısa olduğu için resimler anlatımı açık hâle getirir. Resimler arasında okuyucu tarafından çıkarım yapma yoluyla doldurulması gereken boşluklar vardır. Paneller arasındaki bu tamamlama işlemi anlamsal bağ kurmayı gerektirir, bunun yapılabilmesi için de okurun ön bilgi ve deneyimlerine ihtiyaç vardır. Çizgi roman okuru panellerin kendisine sunduğu olay örgüsü kesitlerini zihinsel süreçte tamamlar. Çizgi roman kuşkusuz çocuklar için öğrenme ortamlarına çeşitlilik ve kolaylık getiren, konuşma ve yazma alıştırmaları için farklı olanaklar sağlayan bir türdür. Ancak her okur için farklı anlam yapılanma süreçlerinden söz edilebilecek çizgi romanların çok iyi kurgulanıp tasarlanması gerekmektedir. Ayrıca

küçük yaş gruplarına hitap eden çizgi romanlarla yaşça büyük çocuklara hitap eden çizgi romanların da farklı nitelikler taşıması gerektiği de görülmektedir (Cihan, 2014).

Çizgi romanlar komedi, polisiye, hayvan hikâyesi, tarih gibi türlerde olabilir. Yaygın olan ise “kahraman çizgi romanları”dır. Çizgi romanlarda kurgu oldukça hareketli, sürekli ve heyecan vericidir. Kurgu içerisinde genellikle zıtlıklardan yararlanılır, kötü adamlarla mücadele eden iyiler vardır. Kahramanlar düzen koruyucu, adalet dağıtıcı gibi görevler üstlenirler. Karikatürlerde ise mizah unsur ön plandadır. Karikatürler toplumsal olayları ya da durumları, insana ait budalalıkları, eleştirel bir tutumla anlatılır. (Cantek, 2014). Karikatürler yapısal olarak çizgi banda yakındır. Daha az panelden oluşurlar. Karikatürlerde mizah, abartı sayesinde yakalanır, güldürürken düşündürme amaçlanır. Çizgi roman ve karikatürler görsel öğelere dayalı oldukları için somut düşünme çağındaki çocukların algılama düzeyine çok uygundur. Kısa sürede daha fazla bilgi ve ileti aktarımı gerçekleştirmek için de elverişlidir.

Çocuk dergilerinde yer alan bir başka bölüm de doğrudan eğitim materyali olmayan ama çocuklar için hazırlanmış, bilmece, bulmaca, resimli öykü tamamlama, boyama gibi etkinliklerdir. Bu etkinlikler çocukları eğlendirirken aynı zamanda farklı gelişim alanlarını da desteklemektedir. Bu nedenle yaratıcı niteliklere sahip olmaları gerekir. Çocuk kitap ve dergilerinde;

- Dil etkinlikleri: Bilmece, bulmaca, tekerleme, harf cümle tamamlama, kelime avı
- Matematiksel işlemler
- Fen deneyleri
- Görsel algılama çalışmaları (Gölge bulmaca, resim bulmaca)
- Dikkat ve bellek çalışmaları (Labirent, 7 fark, su doku)
- Problem çözme çalışmaları (Metin soru, cevap)
- El becerisi çalışmaları (Nokta birleştirme, eşleştirme, kolaj, kesme, boyama, çizme)

Türlerinde etkinlikler bulunur. Ayrıca dergi eki olan, dergiyi destekleyen oyun kartları, çıkartmalar, posterler de görsel materyaller arasındadır. Derginin bir sayısı

içerisinde birden fazla etkinlik verilecekse tür olarak çeşitlendirilmesi daha uygundur. Etkinliklerin hedef kitle tarafından doğru anlaşılması, farklı yaş gruplarına hitap edecek esneklikte olması, akıcı olması, yaratıcılığı geliştirici olması ve özgün olması gerekir. Ayrıca etkinliklerin çocukların kavramsal gelişimine, duyarlılık oluşumuna, kültürel oluşumuna katkı sağlaması beklenir (Gönen, Kumru, Akyol, & Topçu, 2012).

Bir çocuk kitabının grafik tasarımında uyulması gereken ilkelere, bir çocuk dergisinin tasarımında da hassasiyetle uyulmalıdır. Kısacası nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özelliklerle çocuk dergilerinin grafik tasarım bakımından taşınması gereken özellikler arasında hiçbir fark yoktur.

4. GÜNCEL ÇOCUK DERGİLERİNDE TASARIM

Günümüzde çocukların merak ve keşif duygularına seslenen farklı niteliklerde, çok sayıda derginin yayın dünyasında yerini aldığı görülmektedir. Bu dergilerin büyük bir kısmı aylık ya da iki aylık periyotlarda çıkmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen çocuk dergilerinin ortak özelliği, dolaylı olarak eğitici özellikler taşıyan dergiler olmasıdır.

4.1. GÜNÜMÜZ ÇOCUK DERGİLERİNDE GRAFİK TASARIM

Çalışmanın evrenini günümüz çocuk dergileri oluşturmaktadır. 2014-2015 yılları arasında çıkan TRT Çocuk (TÇD), Bilim Çocuk (BÇD) ve Diyanet Çocuk (DÇD) dergilerinden ve Beyaz Bulut (BBÇD) çocuk edebiyatı dergisinden rastgele seçimle 20 dergilik bir seçki hazırlanarak araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Örneklem oluşturulurken, dergilerin geçmiş sayıları basılı ya da elektronik ortamda temin edilmiş, internet siteleri incelenmiştir. Çalışma, söz konusu dergilerin 2014-2015 yıllarında yayınlanan beşer sayısı ile sınırlıdır. Dergilerin her biri kavramsal çerçevede belirlenen grafik tasarım esasları doğrultusunda incelenmiş, toplanan veriler ışığında değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada incelenecek dergiler ve sayıları

Yıl	TRT Çocuk	Diyanet Çocuk	Bilim Çocuk	Beyaz Bulut
2015	Ocak/52	Şubat/415	Mart/207	Ocak-Şubat/ 8
	Mayıs/56		Eylül/213	Mayıs-Haziran/s.10
	Kasım/62	Ağustos/421	Aralık/s.216	Eylül-Ekim/ 12
2014		Mart / 404		
	Nisan/43	Temmuz/408	Haziran/198	Mayıs-Haziran/4
	Eylül/48	Kasım/412	Ekim/202	Kasım-Aralık/7

Çocuk dergilerini incelemek için çalışmanın ilk bölümünde üzerinde durulan grafik tasarım unsurları çerçevesinde, başlıklar belirlenerek çocuk dergilerini inceleme ölçütleri oluşturulmuştur. Bu ölçütler aşağıdaki şekildedir:

➤ Dış Yapı Unsurları

- Derginin ebatları, biçimi çocuklara uygun olmalıdır.

- Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış olmalıdır.
- Kapak dokusu net baskıya elverişli olmalıdır.
- Kapağın baskısı net, boya k
- Dergi iç sayfalarının kâğıt kalitesi, baskısı, boya kalitesi yüksek olmalıdır.
- Dergi sayfaları kolayca açılabilir olmalı, cildi çabuk dağılmamalıdır.

➤ Kapak Tasarımı

- Kapak, içeriği yansıtacak şekilde tasarlanmış olmalıdır.
- Kapak tasarımı estetik değer taşımalıdır.
- Kapak, çocuk dünyasına uygun ve ilgi çekici olmalıdır.
- Kapak tipografisi ve logo okunabilirlik özelliği taşınmalı, çocuğa uygun font ve punto seçimi yapılmalıdır.
- Kapak görseli net, anlaşılır olmalı, uygun ışıkla verilmeli, renk seçimi çocuğa uygun olmalıdır.

➤ Sayfa Tasarımı

- İçindekiler bölümü anlaşılır ve işlevsel biçimde düzenlenmiş olmalıdır.
- Dergi künye bilgileri tam verilmelidir.
- Sayfa tasarımında bütünlük sağlanmış olmalıdır.
- Sayfada metin-görsel uyumu sağlanmalıdır.
- Sayfada metin- görsel dengesi sağlanmalıdır.
- Sayfa tasarımı estetik değer taşımalıdır.
- Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bulunmalı ve tasarımda boşluklar iyi kullanılmalıdır. (Bloklaama özelliklerine dikkat edilmelidir, sola bloklaama tercih edilebilir.)
- Sayfada denge ve hareket sağlanmış olmalıdır.
- Yan yana art arda gelecek sayfalar birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmış olmalıdır.
- Sayfa tasarımında renkler amaca hizmet edecek şekilde, okur özellikleri ve psikolojik etkileri dikkate alınarak kullanılmalıdır.
- Devam eden bölüm başlıklarında, logo ve künye bilgilerinin verilisinde birlik sağlanmış olmalı ve bu bölümler anlaşılır olmalıdır.

➤ Tipografik Unsurlar

- Yazı karakteri ve puntosu okur özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

- Font ve punto okunaklılık özelliğine sahip olmalı, okuma hızını olumsuz etkilememelidir.
- Paragraf ve satır uzunlukları hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenmiş olmalıdır.
- Harfler, kelimeler, satırlar, paragraflar ve sütunlar arasındaki boşluk dengeli ve etkili biçimde düzenlenmiş olmalıdır.
- Sayfada zeminle yazı rengi okunabilirliği sağlayacak şekilde belirlenmiş olmalıdır.
- Dergide farklı yazı karakterleri kullanılmış olmalıdır.

➤ Görsel Öğeler

- Görseller metni destekler nitelikte hazırlanmalı, metne yorum getirmeli ve katkıda bulunmalıdır.
- Görseller hedef kitlenin algılamasına uygun hazırlanmış olmalıdır.
- Görseller özgün nitelikler taşımalıdır.
- Görseller sanatsal değer taşımalıdır.
- İllüstrasyonun yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olması gerekir.
- Görseller çocuğun hayal gücünü, duyma, görme, düşünme yeteneklerini geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık biçimde hazırlanmalıdır.
- İllüstrasyonlar hareketlilik özelliğine sahip olmalıdır.
- Görsel karakter ve tipler çocuğun dünyasına yabancı olmamalı, net çizgilerle oluşturulmalı, karakteristik ve olumlu özellikler taşımalıdır.
- Görsellerde vurgulanmak istenilen ayrıntılar farklı yöntem ve teknikler kullanılarak vurgulanmalıdır.
- Görsel öğeler dikkat çekici olmalı, anlatımın akılda kalıcılığını ve etkisini arttıracak biçimde seçilmiş ve kullanılmış olmalıdır.
- Fotoğraflarda ışık, gölge, vurgu gibi özellikler hedef kitleye uygun olmalı ve fotoğraf estetik kesintiyle verilmelidir.

Çocuk dergilerinde yer alan etkinlikler, karikatür ve çizgi romanlar da ayrıca değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Etkinliklerin çocuğun yaratıcılığını destekleyecek tasarımlarla verilmesi, anlaşılır ve uygulanabilir olması, farklı yaş gruplarına hitap edecek esneklikte olması, akıcı olması, yaratıcılığı geliştirici olması ve özgün olması

hususları sorgulanmıştır. Çizgi romanların ve karikatürlerin ise hedef okur kitlesine uygun tasarlanması, görsel-metin dengesi; çizgi bant, panel ve konuşma balonlarının yerleşimi, tipografik bakımdan, illüstrasyon ve karakter yaratma bakımlarından özellikleri incelenmiştir. Dergilerde diğer sayılarda süre gelen bölümlerin tasarım ve karakter açısından devamlılığına da bakılmıştır. Ayrıca dergiler süreklilik, tutarlılık, tanınabilirlik özellikleri, görsel kimlik oluşturma, tasarım bütünlüğü ve çocuğa yönelik, çocuk gerçeğine uygunluk bakımlarından da ele alınmıştır.

Bilim Çocuk, Diyanet Çocuk, TRT Çocuk ve Beyaz Bulut dergilerinin öncelikle yayın serüvenleri ve özellikleri gözden geçirilmiştir. Örnekleme oluşturan dergiler bütün sayfalarıyla tek tek incelenmiş, süre gelen bölümlerden çarpıcı özellikleri taşıyan örnekler, çalışmada görsel olarak yer almış ve ayrıntılı olarak üzerinde durulmuştur.

4.2. BİLİM ÇOCUK DERGİSİ

Bilim Çocuk Dergisi TÜBİTAK tarafından, 1998 yılından beri aylık olarak yayınlanmakta, her ayın 15'inde raflarda yerini almaktadır. 64 sayfalık bir popüler bilim dergisi olan Bilim Çocuk, 7 yaş üzeri çocuklara hitap etmektedir. Aylık baskı sayısı ortalama 150. 000 adettir. Küçük yaştan başlayarak çocuklara bilimi sevdirmeyi, onlara bilim dünyasına katkıda bulunabileceklerini fark ettirmeyi; araştırma yapma, soru sorma, merak etme ve okuma isteği uyandırmayı hedefleyen derginin içeriği genel olarak bilimsel konulara ayrılmıştır. Ancak sanat ve tasarımla ilgili konular da her sayıda belli bir yer tutmaktadır.

Bilim Çocuk internet sitesinde “Bizi Tanıyın” bölümünde derginin amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

- Bilimi küçük yaşlardan itibaren çocuklara sevdirmek
- Çocukların bilim dünyasına katkıda bulunabileceklerini fark ettirmek
- Araştırma yapma, soru sorma, merak etme ve okuma isteği uyandırmak
- Bilimin yaşamın bir parçası olduğunu göstermek
- Bilim alanında yaratıcılığı artırmak
- Buluş yapmaya özendirmek (bilimcocuk.tubitak.gov.tr).

Bilim Çocuk Dergisi'nin hazırlık süreçlerini anlatması bakımından dergide yayınlanan “Dergimizi Nasıl Hazırlıyoruz?” (Dergimizi Nasıl Hazırlıyoruz? 2008) başlıklı metin dikkat çekicidir. Bilim Çocuk dergisi yayın kurulu, üniversitelerin çeşitli bilim dallarından uzmanlar, eğitimciler, psikologlar, grafik tasarımcılar, kurum başkan yardımcısı, Bilim ve Toplum Daire Başkanı ve derginin Yazı İşleri Müdürü'nden oluşmaktadır. Dergide yer alacak konular bir toplantıyla belirlenir. Konu saptaması yapılırken ders programları ve çocukların ilgi alanları da gözden geçirilmektedir. Dergide yer alan konuların birbirini tamamlayıcı özelliklerde olup olmadığına da dikkat edilir. Her sayının kapak konusu titizlikle seçilmektedir. Planlama yapılırken dergi ekibinin dışında dergiye katkıda bulunacak kişilerle de görüşülmektedir. Konular ve kapak konusu belirlendikten sonra ise gelecek sayıyla ilgili planlama ve görev dağılımı yapılır.

Görev dağılımının ardından metinler hazırlanır. Yazıların hazırlanması aşamasında konuyla ilgili araştırmalar yapılır, gerekli görülürse uzman görüşleri alınır. Metinlerin kısa, öz, kolay anlaşılır olmasına ve seviyeye uygunluğuna ayrıca okur kitlesinin merak etme, soru sorma, araştırma yapma, sorgulama ve bilimsel düşünme becerilerini geliştirici nitelikte olmasına özen gösterilir. Yazılar hazırlandıktan sonra editörde toplanır. Editör hem metinleri hem de metinlerle birlikte kullanılacak illüstrasyon ve fotoğrafları düzenler, sayfa tasarımını inceler. Dergi yayın kurulu üyeleri, yazar, çizer, redaktör ve tasarımcının ortak çalışması sonucu şekil alır. Bir metinde illüstrasyon mu fotoğraf mı kullanılacağı konusu, planlama aşamasında belirlenen bir meseledir. Konuya uygun fotoğraflar bazen hazır bulunur, bazen de ekiptekiler tarafından oluşturulur. Çizerler de yazarlarla işbirliği hâlinde çalışmaktadır.

Ortaya çıkan yazı ve görseller, sayfa tasarımı aşamasında yazı karakterleri, renkler, şekiller ve gölgelerle bir araya getirilir ve etkili bir kompozisyon oluşturulmaya çalışılır. Grafik tasarım Quark, Photoshop, Illustrator gibi programlardan yararlanılarak yapılır. Sayfa tasarımından sonra alınan çıktıları incelenir, redaktör tarafından okunur, tashih yapılır. Yazı işleri müdürü derginin son şeklini onaylar. Matbaada prova baskı yapılır ve hatalar varsa düzeltilir. En son aşamada “basılabilir” onayı verilir ve dergi çıkar.

Dergideki metinler hem çocuklara birey olduklarını hissettirecek ciddiyette, yetişkine anlatır gibi, hem de onların kolayca anlayabilecekleri sadelikte, berrak bir dil ve üslup kullanılarak kaleme alınmaya çalışılmaktadır. Dergide her sayı için belirlenen konuların dışında, çocukların meraklarını geliştirmeyi amaçlayan ve uzun soluklu köşeler de bulunmaktadır. Bu köşeler ve içerikleri şu şekildedir:

- Gözlem Defterimizden: Okurların belirlenen bir doğa olaylarıyla ilgili gözlemlerinin yer aldığı bölümdür.
- Buluş Atölyesi: Belirlenen bir konuyla ilgili okurlardan gelen buluşların ve orijinal fikirlerin değerlendirildiği köşedir.
- Mektup Kutusu: Okurlardan gelen mektupların yer aldığı köşedir.
- Sorun Söyleyelim: Okurların merak ettikleri ilginç konularla ilgili yönelttikleri sorular bu bölümde dergi ekibi tarafından araştırılıp cevaplandırılır.
- Sizden Gelenler: Okurların yaptıkları resimler ve görsel etkinliklerle ilgili fotoğraflar bu bölümde paylaşılır.

Örnekleme yer alan dergilerde bu köşelere yenilerinin de eklendiği görülmektedir. Gökyüzü olaylarının ele alındığı Gökyüzü Günlüğü, bir deney etkinliğinin yapıldığı Evde Bilim, kitapların ve kütüphanelerin dünyasından bilgilerin verildiği Okumak Gibisi Yok, kitap tanıtımlarının yapıldığı Yeni Bir Kitap, eğlenceli etkinliklerin yapıldığı Düşünerek Eğlenelim de derginin yeni köşeleridir.

Bilim Çocuk dergisi ekibi derginin hazırlanmasının dışında geçmişte Tubitak'ın desteğiyle okul söyleşileri de düzenlemiştir, “Bilimle Uğraşıyoruz”, “Arı Günü”, “Gözlem Şenliği”, “Buluş Şenliği” gibi etkinlikler bunlardan bazılarıdır (bilimcocuk.tubitak.gov.tr).

4.2.1. BÇD'nin Örneklemedeki Sayılarının İncelenmesi

4.2.1.1. Dış Yapı Unsurları

Dergi 21x30 ebadında ve 64 sayfadır. Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardır, dergi kapağı dayanıklı bir malzeme olan parlak kuşe kartondur. İç sayfalar ise parlak kuşe kâğıttır. Dergi logosu tüm sayfalarda aynı font ve puntoyla alt kısımda sayfa numarasıyla birlikte yer alır. Kapak baskısı nettir, boya kalitesi iyidir. Derginin cildi çift tel zımbadır, ancak çabuk dağılabilir. Dergi iç sayfalarının da baskı ve boya kalitesi yüksektir.

4.2.1.2. Kapak

Derginin örneklemede yer alan sayılarının kapak konuları şu şekildedir:

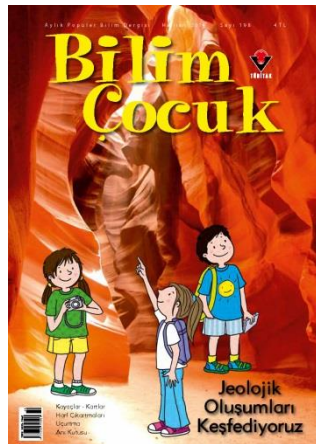
S 198- Jeolojik Oluşumları Keşfediyoruz (Resim 1)

S 202- Burası Bambu Ormanı

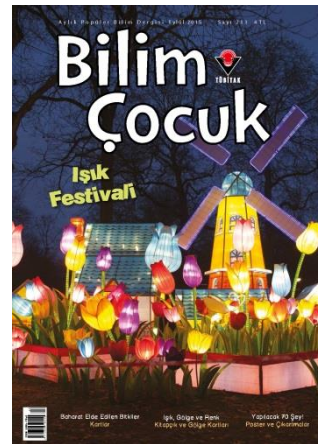
S 207- Zeki ve Oyuncu Kuşlar Kargalar

S 213- Işık Festivali (Resim 2)

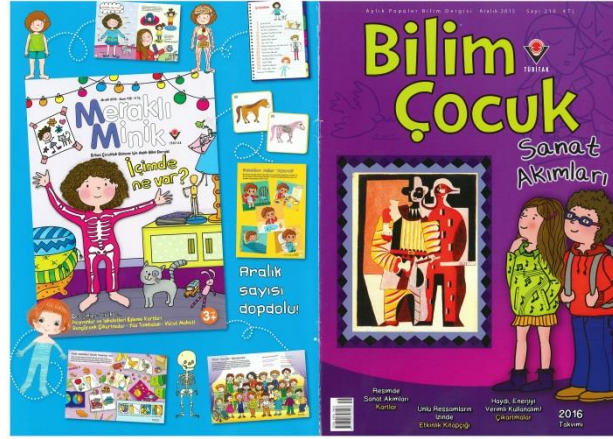
S 216- Sanat Akımları

Resim 1. BÇD s.213

Resim 2. BÇD s.198

Resim 3. BÇD s.216

Derginin kapak logosu tüm sayılarda aynı puntodadır. Ancak zemin rengine göre farklı renklerle ve font çerçeveli ya da düz olarak verilmektedir. Resim 1’de kullanılan font derginin önceki dönem tasarımına aittir. Her sayıda, ön ve arka kapak ayrı tasarlanmakta, arka kapakta Meraklı Minik dergisinin tanıtımı yapılmakta ve bu derginin iç sayfalarından örnekler bulunmaktadır (Resim 3). Dergilerin kapak görselleri, fotoğraf ve illüstrasyon birlikte kullanılarak hazırlanmıştır. S 198 (Resim 1), 202 ve 216 (Resim 3)’nın kapaklarında fotoğraf ve illüstrasyonlar birbiriyle oldukça uyumludur. Bu sayılarda renklerin kullanımı da başarılıdır, kapak dosya konusunu iyi yansıtmaktadır. Figürlerin duruşu ve yüz ifadesi olumlu izlenim oluşturmaktadır. S 202’deki kapakta çocuk figürleri giysi ve tip olarak bambu ormanlarına uygundur. Dekoratif yazı stilleri de kapak kompozisyonuyla uyumludur. Ancak S 207’de karga görseli dosya konusunu tam olarak destekler nitelikte değildir, kompozisyonadaki bitki figürlerinin ve güneşin ne amaçla konulduğu da anlaşılamamaktadır. Bu kapak, fazla emek verilmeden kolayca hazırlanmış izlenimi uyandırmaktadır. S 213 (Resim 2)’ün kapak görselinde ise geri plandaki ağaç fotoğrafı hem kompozisyona hem de illüstrasyona pek uygun değildir. Aralarında perspektif ve bakış açısı bakımından da uyum bulunmamaktadır. Çizimde ışık iyi verilse de arka plandaki evlerin çatılarının ne olduğu ilk bakışta anlaşılamamaktadır. S 216 (Resim 3)’da kapak, illüstrasyon ağırlıklı hazırlanmıştır, yalnızca tablo fotoğraf olup o da teknik imkânlar kullanılarak illüstrasyona uyumlu hâle getirilmiştir. Arka planda konuyu destekleyecek figüratif unsurlar kullanılmıştır.

Dergilerin ön ve arka kapak içlerinde ise Tübitak dergilerinin ve çocuk yayınlarının reklamları bulunmaktadır.

4.2.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon

Resim 4. BÇD S 198 s.1

Resim 5. BÇD S 207 s.1

BÇD'nin takdim sayfası, tüm sayılarda tasarım olarak aynıdır. Yalnızca her sayı bu bölümün renklendirmesi değişmektedir. Sol taraftaki panelde dergi künye bilgileri verilir. Sağ tarafta okurlara seslenen, tipografik olarak da okunaklı (123 marker 10.5 punto) bir metin bulunur. Her sayı metnin alt ya da üst kısmında dosya konusunu çağrıştıracak bir vinyet yer almaktadır. *İçindekiler* bölümü derginin 2 ve 3. sayfalarında yer alır, ancak sayfa numarası yazılmamıştır. *İçindekiler*'de bölümler liste yöntemiyle verilir; varsa bölüm adıyla, bölüm adı yoksa başlıkla ve sayfa numarasıyla gösterilmiştir. Ayrıca bazı bölümlerin görselleri de sayfa numarası ve kısa bir tanıtım cümlesiyle birlikte yer almakta ve bölüme dikkat çekilmektedir.

İçindekiler	
Ne Var Ne Yok	4
Sanat ve Peygiri ile Bilim insanı Oyluk	8
Bilimsel Terimler Nereden Geliyor?	10
Latince Sözcüklerle Tanışalım	12
Latince Terimlerle Dolu Bir Bilim Dili İnan Anatomisi	14
Anatomiyi İlgili Bilimsel Terimler	15
21 Bir öğretilmiş için bir öğrenme öğretisi	21
Atatürk Dilence Birçok Terim Kazandı	16
Sanatçı Geometrik Şekiller	20
Papirüs Geometrisi ile Hissat	21
Kaçadan Kitap Ayıracı Yapalım	24
Hangi Düşünce Esi Yok?	26
Kurucu Düşünceyle Örtülmü	27
Çok Hızlı Büyüyen Bir Bitki Bambru	28
Dağ Geyikleri de Bambru Yer	32
Bambru Neralarda Kullanılıyor?	33
Endonezya'da Farklı Bir Okul	36
Dev Panda Bambrulara Ulaşmak İstiyor	40
Yeni Zelande'den Bir Oyun Kru Tene	42
"Bazım Bazım, Bazım Bazım" Ne Bütünün Ses Duydunuz mu?	44
28 Bambru'nun en güzelinden "sana bu kadar büyük" dediğini biliyor musun?	28
36 Bambru'nun en güzelinden "sana bu kadar büyük" dediğini biliyor musun?	36
Gökten Düşenlerden	46
Büyük Atlatıyıcı	48
Evde Bilim	50
Gök Yarı Güneşli	52
Mekap Kütüğü	54
Sorum Söyleyelim	55
Dünyanın Eğilimleri	56
Satranç Oynuyoruz	58
Yeni Bir Kitap	59
Siden Geliyor	60
Birim Sıkık	62

Resim 6. BÇD S 202 s.1

Derginin ilk bölümü *Ne Var Ne Yok* bölümüdür. s.4,5,6 ve 7'de yer alır. Bölümün S 207, 213 ve 216'da logo, tasarım ve font olarak yenilendiği görülmektedir. S 198 ve 202'de bölümler mavi renkli paneller sayesinde ayrılmıştır. Diğer sayılarda ise mavi ve kırmızı çerçeveli paneller asimetrik biçimde yerleştirilmiştir. Bölümü hazırlayan kişilerin isimleri her panelin altında yer alır. Metin soldan bloklanmıştır, gerekli yerlerde iki sütun hâlinde (Resim 7) verilmiştir.

Ne Var Ne Yok	
Güneş'in Yakınındaki En Soğuk Kahverengi Cüce	4
Hayvanların "Çarpışma Önleme Sistemi"	5
Yünden Oyuncak Ayı Yapabilen Üç Boyutlu Yazıcı	6
Bitkiler ve Çizgili Pire Böceği	7

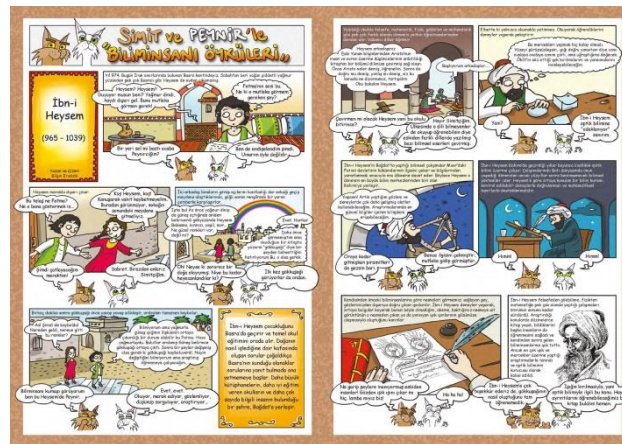
Resim 7. BÇD S 198 s.4,5

Derginin Eylül 2015 sayısında (S 213) s.6'da üst panelin ve S 216'da s.5'te alt panelin metninde satır uzunluğu fazla tutulmuştur, diğerlerinde satır uzunluğu seviyeye uygundur. Metinler her iki tasarımda da font ve punto olarak okunaklıdır. Sayfalardaki görsellerde fotoğraf kullanılmıştır, fotoğraflar ışık ve renk bakımından iyi ve anlaşılırdır. Bölümün sayfa tasarımı genel olarak uyumludur.

Resim 8. BÇD S 213 s.6

Simit ve Peynir'le “*Bilim İnsanı Öyküleri*” s. 8-9’da yer almaktadır, sayfa numarası belirtilmemiştir. Bu bölümde her sayı farklı bir bilim insanı konu edilmektedir. Görseller karikatürize teknikle çizilmiştir, Simit ve Peynir hayvan karakterleri anlatıcı olarak panel aralarında yer alır, tip devamlılığı vardır, insan figürleri ise her sayı değişir. Bölümde görsellere oranla metin yoğunluğu fazladır, illüstrasyonlar metinlerin arasına sıkıştırılmıştır; bu da görsellerdeki detayların görülmesini ve anlaşılmasını güçleştirmektedir. Ayrıca sayfadaki yazı puntosu (9-10 punto) küçük yaş grubu okurların okumasına elverişli değildir. Metin yoğunluğu okuma isteğini azaltacak düzeydedir, s.9’daki koyu panel üzerindeki yazılar da küçük punto ve zemin renginden ötürü okuma hızını düşürecektir (Resim 9). Benzer bir durum S 198, 202 ve 216’da da birer panelde mevcuttur.

Resim 9. BÇD S 213 s.8,9

Dosya kapak konuları dergilerin içerisinde farklı birkaç başlıkta ele alınabilmektedir. Kapak dosya konuları derginin orta sayfasında verilen iki sayfalık posterle de desteklenmektedir. S 198’de dosya konusu *Yeryüzünde Çok İlginç Jeolojik Oluşumlar Var, Kayaç Kartlarıyla Kayaçları Keşfedebilirsiniz, Kireçtaşı Üzerinde Bir Yusufçuk Fosili ve Mini Jeoloji Sözlüğü* başlıklarıyla peş peşe sayfalarda verilmiştir. Bilgiler sayfalarda fotoğrafla desteklenmiştir. Hatta bazı sayfalar yalnızca fotoğraftan oluşmaktadır, bu bakımdan tasarımda görsel metin dengesi kurulamamıştır. Fotoğrafların çözünürlüğü ve netliği iyidir. Anlatım için fotoğraf altı ve yanı metinler kullanılmış, gerekli yerlerde renkli panellere yazı yerleştirilmiştir. Metinler soldan bloklanmıştır. Font, punto ve yazı rengi olarak okunaklıdır.

BÇD’nin 202. sayının dosya konusu *Çok Hızlı Büyüyen Bir Bitki Bambu, Dağ Gorilleri de Bambu Yer, Bambu Nerelerde Kullanılıyor, Endonezya’da Farklı Bir Okul, Dev Panda Bambulara Ulaşmak İstiyor* başlıkları altında işlenmiştir. Anlatımlar fotoğraflarla desteklenmiştir, bazı sayfalar yalnızca fotoğraftan oluşmaktadır, bu sebeple görsel metin dengesi kurulamamıştır. Fotoğraflar nettir, kesintileri genel olarak estetikdir, ancak bazı sayfalarda anlatım panelleri fotoğrafların üzerine yerleştiğinden görüntü kaybı oluşmuştur (Resim 10). Çerçeve ve dekoratif unsur olarak kullanılan bambu figürleri tasarıma estetik nitelik katmıştır. Metinler fotoğraf altı, üstü ve yanı boşluklarda ve panellerde verilmiştir. Sayfa tasarımı genel olarak sadedir.

Resim 10. BÇD S 202 s.34

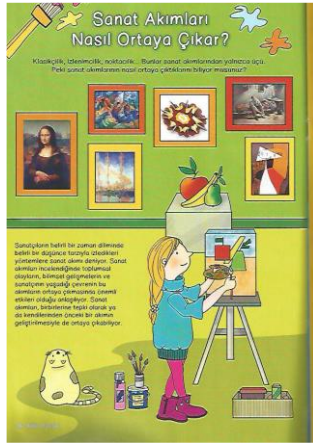
Resim 11. BÇD S 207 s.34,35

BÇD S 207’de dosya konusu *Kargalar, Saksakağandaki Cesarete Bakın, Kuş Gözlemcisi Hangi Kuşu Nerede Gördü* başlıklarıyla verilmiştir. Ayrıca orta sayfada

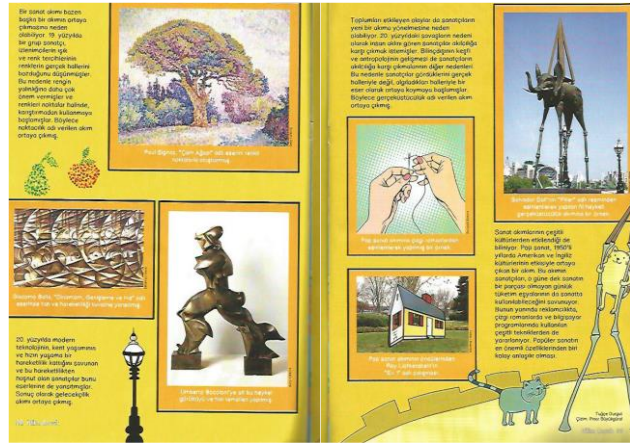
büyük bir karga posterini yer almaktadır. Dosyada s.26'da bulunan büyük fotoğrafta netlik sorunu bulunmaktadır. Karga türlerinin tanıtıldığı s.27, 28 ve 29'da, bilgi fotoğrafla desteklenmiş, bu sayfalarda görsel metin dengesi iyi kurulmuştur. *Saksağandaki Cesarete Bakın* sayfaları fotoğraf ağırlıklıdır, sayfa basit bir biçimde tasarlanmıştır. s.34, 35 bitki desenli zemin üzerine illüstrasyonla tasarlanmıştır; tasarım ve illüstrasyon estetik, renklendirme uyumludur, görsel metin dengesi kurulmuştur, tipografik olarak okunaklıdır (Resim 11).

BÇD S 213'te dosya konusu *Dünyadan Işık Festivalleri, Pablo Picasso'nun Işıqla Yaptığı Resimler, Işık Kirliliği* başlıklarıyla verilmiştir. Orta sayfada *Uzaydan Gece Dünya, Uzaydan Gece Türkiye* başlıklarıyla poster yer alır. 22, 23, 26 ve 27. sayfalar konuya uygun biçimde siyah ya da koyu renk zeminle verilmiştir. Sayfa tasarımları fotoğraf ağırlıklıdır. Metinler font, punto, tasarım ve yazı rengi olarak hedef okur kitlesine uygun ve okunaklıdır. Dosya içerisinde bir de uygulama etkinliği bulunmaktadır. Etkinliğin tasarımı uygulanmaya müsaittir, ancak alttaki görsel ve çocuk figürü dergilerin tümünde kullanılan, derinlik ve perspektif sorunu bulunan bir teknikle çizilmiştir, bu çizim sanatsal bakımdan da nitelikli değildir.

BÇD S 216'da dosya konusu *Sanat Akımları Nasıl Ortaya Çıkar, Farklı Akımları Yansıtan Resimler Yapalım* başlıklarıyla verilmiştir. Konuya uygun olarak sayfa tasarımları renklidir, fotoğraf ve illüstrasyon bir arada kullanılmıştır. Orta sayfada iki ünlü tablo poster olarak verilmiştir. Sayfalardaki illüstrasyonlar sanatsal değer bakımından zayıftır. 26. sayfadaki şövalenin duruşu, kız figürünün el tutuşu, yerdeki kedinin baş duruşu desen hataları içermektedir (Resim 12), s.28, 29'un zemininin güçlü bir renkle verilmiş olması ve tasarımda yakın renkler kullanılması da sayfadaki diğer görsellerin algılanmasını güçleştirmektedir. Aynı sayının 29. sayfasında fotoğraf ve çizimin bir arada kullanıldığı ev görseli, kompozisyona uyumsuz ve perspektif olarak hatalıdır (Resim 13). Söz konusu sayfalar tipografik olarak okunaklıdır, metinler soldan bloklanmıştır. Farklı sanat akımlarını yansıtan resimlerin yapılacağı etkinlikte ise uygulama alanı küçüktür ve resim yapmaya elverişli değildir.

Resim 12. BÇD S 216 s.26

Resim 13. BÇD S 216 s.28, 29

Dergiler içerisinde bilimsel ve coğrafi olarak bilgi verilen sayfalar bulunmaktadır. S 198’de *Bu Koku da Ne Böyle?* başlıklı kötü kokular hakkında bilgi verilen bir bölüm bulunur. Konu karikatürize üslupla çizilmiş görsellerle desteklenmiş ve sayfalarda görsel metin dengesi sağlanmıştır. Tasarım, kompozisyon olarak uyumludur. Satır uzunlukları okur kitlesine uygundur, metinler soldan bloklanmış ve okunaklıdır. Ancak konuşma balonlarının içinde bulunan yazılar font ve punto olarak küçük yaş grubunun okumasına elverişli değildir. Bölümün devamı niteliğinde olan *Ben Bir Yeşil Böceğim* bölümünde iki sayfayı kaplayan büyük ama net bir fotoğraf kullanılmıştır, sağ sütunda farklı iki puntıyla metin bulunur, okunaklıdır.

Resim 14. BÇD S 198 s.30,31

Gökyüzünde Rengârenk Uçurtmalar başlıklı metin de fotoğraflarla desteklenmiştir (Resim 14). Sayfalar mavi renk ağırlıklı tasarlanmıştır, panellerdeki yazı renklerinin

zeminine yakın olması okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir. *Gökyüzünün Renginin Peşinde* başlıklı sayfa, gökyüzü zemini üzerine yerleştirilmiş metin ve illüstrasyonlardan oluşmuştur, yan yana iki sayfa birlikte tasarlanmış, ancak görsel metin dengesi kurulamamıştır. Görselde siyanometre bilim insanının eline sonradan yerleştirilmiş gibi görünmektedir. Metin, font ve punto bakımından okunaklıdır. *Rüzgârlı Bir Yazı* başlıklı metin çizimle desteklenmiştir. s.36 ve 39 görsel ağırlıklı tasarlanmıştır, çizimler sanatsal bakımdan nitelikli değildir. s.37’de ilk çizim üzerindeki yazı rengi okunmayı güçleştirmektedir. *Göllerin Gösterişli Kuşu Bahri* başlıklı sayfalar da fotoğraf ağırlıklı tasarlanmıştır. Metinlerden bazıları renkli panel üzerine yerleştirilmiştir. Fotoğraflar net, iki sütun hâlinde tasarlanan metin okunaklıdır.

BÇD S 202’de farklı başlıklar altında bilimsel terimler ve terzilik konuları ele alınmıştır. *Bilimsel Terimler Nereden Geliyor?* sayfası illüstrasyon üzerine yerleştirilen metin panelleriyle tasarlanmıştır. İllüstrasyonun sanatsal niteliği zayıftır. Tasarımda renkler iyi kullanılmıştır, s.11’de de çerçevede gereksiz dekoratif unsurlar bulunmaktadır. *Latince Sözcüklerle Tanışalım* bölümü sözcüklerin anlamlarının görsellerle gösterilmesi bakımından başarılıdır, sayfa tasarımı sadedir. Ancak bazı çizimler çok küçük ve basit görünmektedir. s.14’te insan anatomisini gösteren figür de oldukça amatörce çizilmiştir, bu sayfa tasarım olarak da fazla uğraş vermeden hazırlanmıştır. *Anatomiyle İlgili İlginç Terimler* dergide başka bölümlerde de kullanılan karikatürize üslupla çizilmiştir. Konuşma balonlarındaki yazılar küçük puntolu olması sebebiyle küçük yaş grubunun okuması için elverişli değildir. *Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı* başlıklı bölüm, ders kitabına benzer bir klasik tasarımla hazırlanmıştır. Sayfa zeminine el yazısı harfleri gölge hâlinde yerleştirilmiştir. s. 18’deki fotoğraflar küçüktür ve kesintileri estetik yapılmamıştır. s.18,19’daki çocuk figürlerinde oran orantı sorunu mevcuttur.

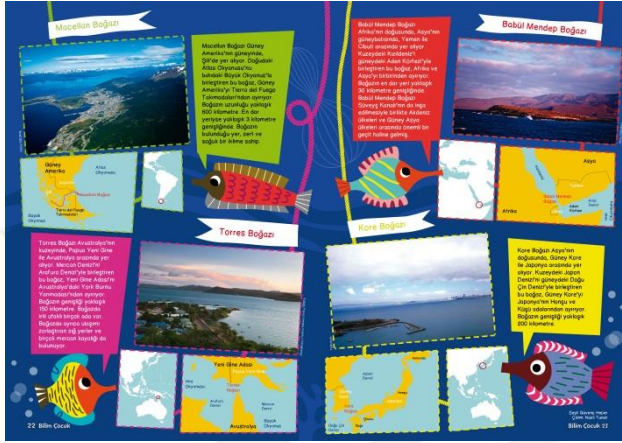

Resim 15. BÇD S 202 s.21 **Resim 16.** BÇD S 202 s.23

Papatya Terzihanesi'ne Hoş Geldiniz başlıklı metin illüstrasyon ve tasarım olarak başarılıdır. Yumuşak renkler ve çizgiler kullanılmıştır. Sayfa tasarımı konuyu destekler niteliktedir; metin serbest bloklanmıştır, font, punto bakımından okunaklıdır. *Hiç Balaban Sesi Duydunuz mu?* başlıklı bölüm, balaban kuşu tanıtıldığından fotoğraflarla tasarlanmıştır. s.44 fotoğraf, s.45 metin ağırlıklıdır. Metin iki sütun olarak tasarlanmış ve soldan bloklanmıştır.

Beklenmedik Buluşlar ve Fibonacci Dizisi S 207'de yer alan diğer bilimsel konulardır. Çanakkale ve Boğazlarla ilgili de bir bölüm bulunur. Beklenmedik Buluşlar illüstrasyon üzerine metin yerleştirilerek tasarlanmıştır. s.11 ve 13'teki metin panelleri görselleri kesintiye uğratıp tasarım estetiğini bozmuştur. Bir sayfada iki farklı illüstrasyon yer alır. Figürler karikatürize üslupla çizilmiştir, sayfalarda renk ve üslup bakımından uyum vardır. Metinler tasarım ve tipografik unsurlar bakımından iyi düzenlenmiştir. Çanakkale'nin tanıtıldığı s.16, 17'de degrade zemin kullanılmıştır. Tasarım gereksiz dekoratif unsurlar sebebiyle yoğun ve kalabalık görünmektedir. *Dünyadan Boğazlar* başlığındaki s.20, 21 de tasarım ve renk bakımından yoğundur (Resim 17). Zeminin desenli olması sayfadaki görsel yoğunluğu arttırmaktadır, ayrıca gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmıştır. Görsellerdeki detaylar yoğunluk sebebiyle görülememektedir. Fotoğrafların bazılarında ışık yetersizdir. Bu bölümlerde mas-espas dengesi kurulamamıştır. *Fibonacci Dizisi* başlıklı sayfalar çizim üzerine metinle tasarlanmıştır. Kullanılan degrade, gölgeli zemin figüratif unsurlarla uyum sağlamış, tasarımda metin, çizim ve renk bakımlarından iyi bir kompozisyon oluşturulmuştur.

İllüstrasyonlar ve fotoğraflar konuyu yansıtacak niteliktedir. Metin görsel alt yazısı biçiminde ya da iki sütun hâlinde tasarlanmıştır, okunaklıdır. Sakarca kuşunun tanıtıldığı sayfalarda (Resim 18) zemin renginin ve metin panelinin sarı tonlarında olması sayfadaki renk yoğunluğunu arttırmaktadır, bu sebeple fotoğraf detayları ve vinyetler kolay algılanamamaktadır.

Resim 17. BÇD S 207 s.22,23

Resim 18. BÇD S 207 s.43

A'dan Z'ye Sindirim Sistemi, Ateşten LED'e Aydınlatma Araçları, Rengârenk Baharatlar ve Köydeki Kuşlar S 213'ün bilgi veren diğer bölümleridir. Sindirim sistemiyle ilgili sayfalar çizim ve metinle tasarlanmıştır. Zemin ve panel renkleri yumuşak tonlarda seçilmiştir. Metinler iki sütun hâlinde verilmiştir, font ve punto olarak okunaklıdır. Çizimler oldukça basittir ama konuyu anlatmak için yeterlidir. Aydınlatma araçlarıyla ilgili bölüm, metin ve illüstrasyonla renkli paneller hazırlanarak tasarlanmıştır. Renklerin kullanımı başarılıdır, tasarıma estetik bir özellik kazandırmıştır, çizimler anlatımı desteklemektedir. *Rengârenk Baharatlar* başlıklı bölüm fotoğraf ve renkli metin panelleriyle tasarlanmıştır (Resim 19). Zemin rengi de oldukça güçlü tonda seçilmiştir, üstelik desenlidir. Bu durum sayfadaki görsel yoğunluğu arttırmaktadır. Metinler font, punto ve satır uzunluğu olarak uygun ve okunaklıdır. Fotoğraf üzerine binen metin panelleri sayfa estetiğini bozmaktadır. s.37'de alttaki fotoğraf da boşluk bırakmayacak şekilde kenarda kalmıştır. *Köylerdeki Kuşlar* başlıklı bölüm ise metinli fotoğraf panelleriyle tasarlanmıştır. Sayfa zemin rengi güçlü bir tonda verilmiş, tasarımda yeşil- mavi tonları kullanılmıştır. Yazı rengi metin panelinin zeminine göre siyah ya da beyazdır, font ve punto olarak okunaklıdır.

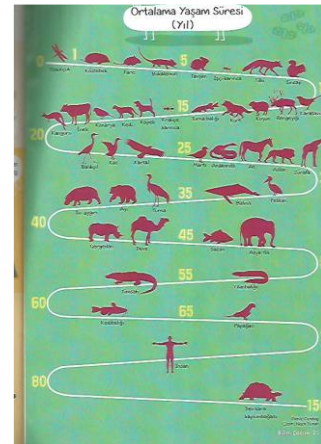

Resim 19. BÇD S 213 s.36,37

Enerjiyi Verimli Kullanmak, Canlıların Yaşam Süreleri, Kozalaklı Ağaçlar ve Ada Doğanı S 216'nın bilgi içeren diğer sayfalarıdır. *Enerjiyi Verimli Kullanmak* başlıklı sayfalar mavimsi, desenli (s.10,11) ve hafif degrade (s.12,13) zemin üzerine fotoğraf, illüstrasyon, metin ve metin panelleriyle tasarlanmıştır. Oldukça basit olan çizimler ve fotoğraflar konuyu destekler niteliktedir. Kullanılan puantiyeli zemin metnin okunmasını kısmen güçleştirmektedir. Canlıların yaşam sürelerini konu edinen sayfalar fotoğraf ve illüstrasyonla hazırlanmıştır. s.22'de (Resim 20) tasarım çok renksiz ve basit görünmektedir, s.23'te ise tasarım unsurları, renklendirme ve görsel öğeler birbiriyle uyumsuzdur. Sayfalarda hayvan figürlerinin illüstrasyonu iyi olmakla birlikte insan figürleri başarılı değildir. Yan yana sayfalar s.24 ve 25 de üslup olarak birbirine uyumsuz kalmıştır.

Resim 20. BÇD S 216 s.22

Resim 21. BÇD S 216 s.24,25

Kozalaklı ağaçların anlatıldığı s.35, 36, 37 ve 38 fotoğraf ve metin panellerinden oluşmuştur. Zemin rengi ton olarak oldukça güçlüdür, üzerindeki desenler ve çerçevelerdeki gereksiz dekoratif süslemeler görsel yoğunluğu arttırmaktadır. Kozalak çizimleri fotoğraflarla bütünlük sağlamıştır. Fotoğraflar netlik ve ışık bakımından iyidir. *Ada Doğanı* sayfalarının zemin rengi yine ton değeri bakımından yüksektir. Sayfadaki bulut ve güneş çizimleri diğer unsurlarla uyumsuz ve gereksizdir. Fotoğraf ve illüstrasyonlar konuyu destekler niteliktedir, metinler okunaklıdır.

Resim 22. BÇD S 198 s.32,33

Dergilerin her birinde, birlikte yapma anlayışına dayalı etkinliklerin bulunduğu bölümler vardır. Türüne ve uzunluğuna göre bu etkinliklere 2 ya da 4 sayfa ayrılmış durumdadır. S 198’de bu türden üç farklı etkinlik bulunmaktadır: *Uçurtma Yapalım* (Resim 22), *Üfleyerek Resim Yapalım*, *Anı Kutusu*. Uçurtma yapımı ve anısı kutusu yapımı için derginin harici eklerinde verilen materyaller kullanılacaktır, bu malzemelerin kullanımı dergide etkinlik basamağı biçiminde görsellerle desteklenerek anlaşılır biçimde anlatılmıştır. Üfleyerek resim yapma etkinliği de görselle desteklendiğinden uygulanmaya müsait ve anlaşılırdır ancak etkinliklerdeki çizimler nitelikli değildir. Bu sayfalarda metinler soldan bloklanmıştır, tipografik olarak okunmaya elverişlidir. Sayfa tasarımları genel olarak sadedir.

BÇD S 202’de bu türden iki etkinlik bulunur: *Keçeden Kitap Ayracı Yapalım* ve *Mu Torere*. Her iki etkinlik çalışmasında da görseller çizimdir, etkinlik basamakları anlaşılır biçimde verilmiştir. Sayfa tasarımı genel olarak sadedir, metinler soldan bloklanmıştır ve okunaklıdır. Kitap ayracı yapma etkinliğinde figürlerin ve sayfa

zeminin dokulu olması olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Mu Torere etkinliğinde ise derginin harici eklerinde yer alan bir oyunun nasıl oynanacağı anlatılır, illüstrasyonda derinlik yoktur, çocuk figürlerinin çizimi oldukça basit ve sıradan bir biçimde yapılmıştır, sanatsal değer bakımından zayıftır.

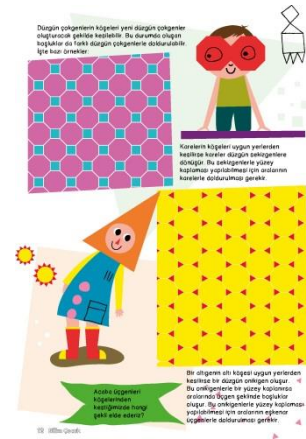

Resim 23. BÇD S 207 s.14-15

BÇD S 207’de *Buluş Kutusu Hazırlayalım* etkinliği yer alır (Resim 23). Burada etkinlik detayı bulunmaz, yalnızca kutunun ne amaçla ve nasıl kullanılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Metinler ortadan bloklanmıştır ve okunaklıdır. Ancak çizimler, basit ve niteliksizdir. Özellikle s.15’te tepeden görünümle verilen görselde, çocuk figürlerinde desen hatası bulunmaktadır. Figürlerin el duruşları genel olarak sorunludur.

Resim 24. BÇD S 213 s.10-11

Resim 25. BÇD S 213 s.12

BÇD S 213’te *Düzgün Çokgenlerle Yüzeyleri Kaplayalım* etkinliğinde (Resim 24-25) çokgenlerle yüzey kaplama örnekleri verilmiş, okuyuculardan da verilen iki örneği

uygulamaları istenmiştir. Metinler soldan bloklanmıştır ve okunaklıdır. Sayfadaki çocuk figürleri nitelikli çizimle verilmemiştir. Sayfa tasarım olarak yoğun ve karmaşık görünmektedir, çokgenli yüzeylerdeki simetrik olmayan kesintiler de hata izlenimi uyandırmaktadır. Ayrıca Resim 25'te sayfa boşlukları da kullanılmıştır ve metnin üzerindeki üçgenler okunmayı güçleştirmektedir.

Resim 26. BÇD S 216 s.19

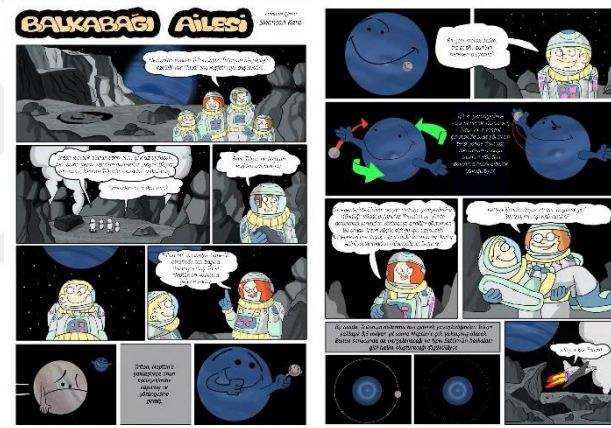

Resim 27. BÇD S 216 s.20

BÇD S 216'da *Bilgi Grafiği* hazırlama etkinliği bulunmaktadır (Resim 26,27). Etkinlik basamakları sayfalar hâlinde ve kendi içerisinde anlaşılır biçimde numaralandırılmıştır. Metinler görsellerle uyum sağlayacak şekilde sağdan ve soldan bloklanmıştır, okunaklıdır. Sayfada font çeşitliliği gereğinden fazladır ve birbiriyle uyumsuzdur. Çocuk figürlerinin illüstrasyonu pek nitelikli değildir. Görsellerde tersten yazılan metinler estetik görünmemektedir, ayrıca bu yazılar görselde hatalara neden olmuştur (Resim 26).

Dergilerde farklı niteliklerde ve farklı becerilere yönelik uygulama etkinlikleri de yer almaktadır. S 198'de sayı örüntüsünden desen oluşturma etkinliği bulunmaktadır. Etkinlik aşamalarının anlaşılır biçimde ve uygulanabilir bir tasarımla verildiği görülmektedir. S 202'de düğme eşleştirme, desenle örüntü oluşturma ve ayrıca pandayla yol bulma etkinlikleri vardır. Bu etkinlikler de uygun tasarımla verilmiştir. Kumaş desenleriyle örüntü oluşturma etkinliğinde derginin harici eklerindeki çıkartmalardan yararlanılacaktır. Yol bulma etkinliğindeki panda görselinin çizimi ise basit ve niteliksizdir. S 207'de *Gezgin Ailesi Boğaz'ı Nasıl Geçecek?* etkinliği bulunmaktadır. Etkinlik tasarım olarak uygulamaya elverişlidir ama görsel boyut olarak metne uygun

kurgulanmamıştır. İllüstrasyon örneklemdaki dergilerin tümünde rastlanılan derinliksiz üslupla çalışılmıştır. Ancak tipler, özellikle balıkçı ve anne figürleri, olması gereken yaş özelliklerine sahip değildir ayrıca karakterler kültürümüze özgü özellikler taşımazlar. Bu durum bu çizim tekniğinin başka bir yerden alıntılandığı ya da esinlenerek çizildiğini düşündürmektedir. S 213'te yer alan sindirim sisteminin bölümlerini bulma etkinliği iki aşamalı olarak iki sayfada düzenlenmiştir. Tasarım ve çizim bakımından uygulamaya elverişlidir. S 213'te *Ağaçlarla Bulmaca* etkinliği bulunur. Oldukça basit bir tasarıma sahiptir ama uygulamaya müsaittir. S 216'da iki resim arasındaki farkı bulma etkinliği yan yana iki sayfa olarak tasarlanmıştır, çizimi oldukça basittir. Bu sayıda bir de *Ağaçlarla Bulmaca* bulunmaktadır. Etkinlikler genel olarak küçük yaş grubuna hitap edecek niteliktedir.

Resim 28. BÇD S 213 s.40-41

Dergiye 207, 213 ve 216. sayılarda *Balkabağı Ailesi* adlı yeni bir çizgi roman girmiştir. Bölümün çizimleri karikatürize teknikle yapılmıştır, çocuk dünyasına uygundur. Olaylar uzayda geçtiği için panellerde siyah renk hâkimdir ancak S 213'te görseller oldukça karanlıktır, figür renkleri de koyu seçilmiştir. Örneklemdaki sayılarda bu bölümde tip, üslup ve font, punto devamlılığı sağlanmıştır. Tasarımı bozmamak için sayfa numarası verilmemiş, sayfa kenar boşlukları ise çok az bırakılmıştır.

Derginin sürekli köşelerinden *Evde Bilim*'de deney etkinliği bulunmaktadır, etkinlik basamakları fotoğraflarla gösterilmiştir. S 207, 213 ve 216'da bölümün logo ve tasarım olarak yenilendiği görülmektedir. Bu sayılarda etkinlik basamaklarının fotoğraf ile birlikte verilmesi deneyin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Fotoğraflar net ve

anlaşıldır, sayfa tasarımı sadedir, ancak bir dergiden ziyade ders kitabı formatına yakın düzenlenmiştir.

Resim 29. BÇD S 198 s.50

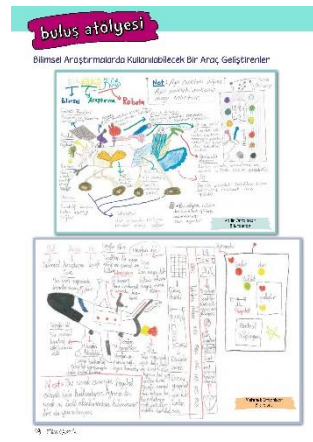

Resim 30. BÇD S 213 s.49

Derginin sürekli köşelerinden olan *Gözlem Defterinizden* bölümünde her sayı, bir önceki sayıda belirtilen konuda okurlardan gelen gözlem notlarına yer verilmektedir. S 198'de ışık ve gölgeyle ilgili, S 202'de böceklerle ilgili gözlem notlarına yer verilmiş, sarı degrade zemin üzerine okur notlarının ve resimlerinin bulunduğu paneller yerleştirilmiştir, tasarım olarak sade ve estetikdir (Resim 31). Köşe tasarım olarak S 207, 213 ve 216'da yenilenmiştir. S 207'de kışın hayvan davranışları, S 213'te tarım aletleri ve hasat toplama, S 216'da hayvanların temizlenmesi konu edilmiştir. Bu sayılarda zemin rengiyle panel renginin aynı olması tasarımı monotonlaştırmıştır (Resim 32). Metinler font ve punto olarak okunaklıdır.

Resim 31. BÇD S 202 s.48

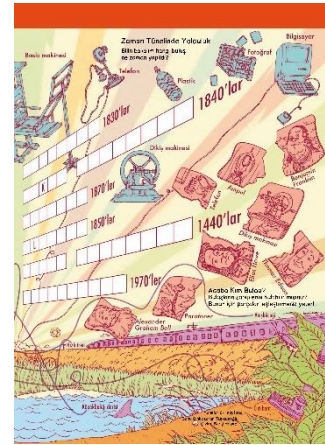

Resim 32. BÇD S 207 s.54

Devamlı köşelerden *Buluş Atölyesi*'nde önceki sayıda belirlenen konuyla ilgili ilginç fikirlerin ve bilgilerin yer aldığı bir bölümle, okurlardan gelen notlar ve resimler yayınlanmaktadır. S 198'de önce ilginç uçurtmalar hakkında bilgi verilmiş, sonra okurların çöl taşıtı tasarımları yer almıştır. Sayfadaki çocuk çizimleri oldukça basit, karikatürize karakterdedir. S 202'de önce kameralar hakkında bilgiye sonra böceklerden esinlenerek buluş yapan okurlardan gelen yazı ve resimlere yer verilmiştir. Bu sayıda illüstrasyon renk ve çizim olarak çocuk dünyasına uygun ve estetikdir. Her iki sayıda da bölüm mavi-mor kenarlık ve logo ile tasarlanmıştır. Sayfalar sade ama göze hoş görünmektedir. Diğer sayılarda da bilimsel bir araştırma konusuyla ilgili bilgi verildikten sonra S 207'de bilimsel araştırmalarda kullanılabilecek bir araç geliştiren, S 213'te tarımı kolaylaştıracak makine geliştiren, S 216'da yeni bir tıbbi cihaz geliştiren okurlardan gelen ürünlere yer verilmiştir. S 207, 213 ve 216'da köşede, tasarım olarak ufak değişiklikler yapılmıştır. Bu sayılarda da bilgi sayfalarında bulunan illüstrasyonlar nitelikli sayılabilir. Ancak okur ürünlerinin yayınlandığı sayfalar oldukça renksizdir ve özensiz hazırlanmış gibi görünmektedir.

Derginin süre gelen köşelerinden *Gökyüzü Günlüğü*, S 198 ve 202'de mor ve siyah tonlarıyla tasarlanmıştır (Resim 33). Tasarımda koyu renklerin kullanılması hedef okur kitlesi açısından okuma isteğini azaltacak bir etkidir. S 207, 213 ve 216'da sayfa tasarımında değişiklik olmuştur. Zeminde beyaz rengin tercih edilmesi daha olumlu bir etki yaratmıştır. Bölümde görsel olarak gökyüzü ve uzay fotoğrafları kullanılır. Fotoğraflar da ışık yetersiz olduğundan çok nitelikli değildir.

Düşünerek Eğlenelim derginin tasarım bakımından renkli köşelerinden biridir. Renkler yumuşak tonlarıyla kullanıldığından olumlu etki yaratmaktadır. Ancak illüstrasyonlarda özellikle insan figürlerinin el, hareket ve duruşlarında hatalar görülmektedir (Resim 34). Ayrıca sayfalarda birçok figürün bir arada ve yakın ton değerlerinde kullanılması ayırt edilebilmesini güçleştirmektedir (Resim 35). S 207'de sayfada renk ve figür bakımından yoğunluğun fazla olduğu görülmektedir. S 216'da ise insan ve ağaç figürlerinin yatay verilmesi algıyı zorlaştırmaktadır.

Resim 33. BÇD S 198 s.52 Resim 34. BÇD S 202 s.57 Resim 35. BÇD S 207 s.5

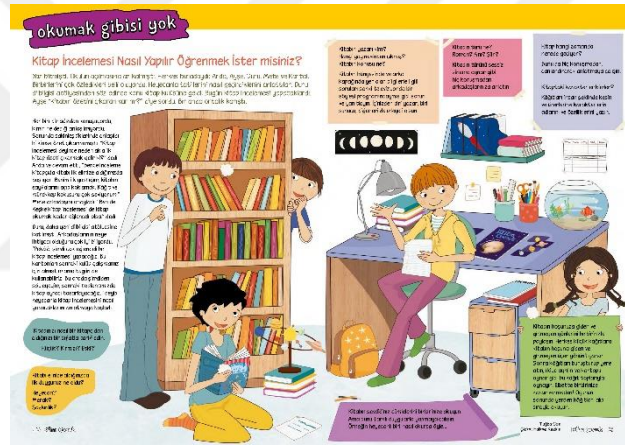
Mektup Kutusu ve Sorun Söyleyelim köşeleri yan yana sayfalarda bulunan iki bölümdür. S 198 ve 202’de okurlardan gelen mektuplar renkli panellerde verilmiştir. Diğer sayılarda bu bölüm oldukça renksizdir, beyaz zemin üzerine renkli çerçeveli beyaz paneller yerleştirilmiş olduğundan tasarım özensiz görünmektedir. Sorun Söyleyelim köşesi ise tüm sayılarda mektup sayfasına oranla daha renkli bir tasarıma sahiptir. S 198 ve 202 tasarım bakımından diğer sayılardan farklıdır yani bölüm logo ve tasarım olarak ufak bir değişim geçirmiştir. Bir önceki tasarım daha renklidir. S 198, 213 ve 216’da karikatürize çizim tekniği ve konuşma balonları kullanılmıştır. Bu bölümde kullanılan fotoğraf ve illüstrasyonlar konuyu destekler nitelikte ve çocuk dünyasına uygundur.

Yeni Bir Kitap da sürekli köşelerden biridir. Bu bölümde her sayıda başka bir kitap tanıtılmaktadır. Sayfalarda kitapların görsellerinden örnekler kullanılmıştır. Metinler iki sütun hâlinde verilmiştir ve okunaklıdır.

Satranç Oynuyoruz S 198 ve 202’de bulunan bir köşedir. Diğer sayılarda devam etmemiştir. Satranç kuralları ve hamleler verilen satranç tahtası görselleri üzerinde gösterilmektedir. Görseller anlaşılır ve metin okunaklıdır.

Okumak Gibisi Yok S 207, 213 ve 216’da yer alan bir köşedir. Yan yana iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. Sayfa ortasında büyük illüstrasyonlar kullanılır. Çizimler tüm sayılarda aynı üsluptadır, çocuk dünyasına uygun niteliktedir. S 207’de çizim bütün görünmesine rağmen metnin alt başlıklarına uyum sağlayacak detaylara sahiptir.

Dekoratif unsurlar taşıyan etiket örnekleri vardır. Metin sütun hâlinde görselin iki yanına yerleştirilmiştir. S 213'te (Resim 36) üzerinde yönergeler bulunan renkli paneller sayfaların alt ve üst kısımlarına yerleştirilmiş, bunlar metinle desteklenerek görselin bir parçası hâline getirilmiştir. Sayfada tasarım ve çizim olarak bütünlük sağlanmıştır, ancak sayfanın doluluk oranı yüksektir. Ayrıca insan figürlerinde tipler birbirine benzemektedir, hareket tekrarı vardır. Yerde oturan çocuğun cinsiyeti ve görseldeki beyaz lekelerin ne olduğu anlaşılamamaktadır. Yerdeki afiş ve üzerindeki yazı da uyumsuz görünmektedir. S 216'da da bu bölümde illüstrasyon metni tamamlamaktadır, tasarımda parçalar birbiriyle uyumludur ancak yine sayfa görsel olarak ve renk bakımından yoğundur. Metin çizimin sağ ve sol yanında iki bölüm hâlinde verilmiştir, font ve punto olarak okunaklıdır.

Resim 36. BÇD S 213 s.50, 51

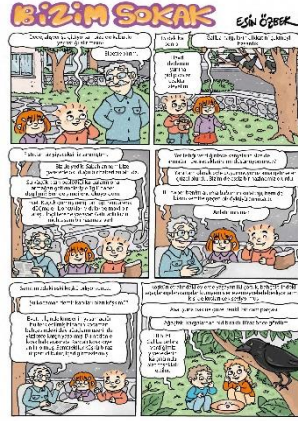
Sizden Gelenler derginin devamlı son köşesidir. S 198 ve 202'de sayfa mor tonlarıyla tasarlanmıştır. Bu sayılarda kenar boşlukları gereğinden fazla bırakılmıştır. S 207, 213 ve 216'da ise okur resimleri beyaz zemin üzerine hafif derinlik verilerek yerleştirilmiştir, daha renksiz görünmektedir. S 213 ve 216'da s.61'de üst kenar boşluğu çok dar bırakılmıştır. Görseller nettir.

Bizim Sokak ise derginin son karikatürüdür. Sayılarda tip devamlılığı görülür, bunlar çocuk dünyasına uygundur. Ancak bazı karakterler çok küçük detaylar değiştirilerek oluşturulduğundan tipler birbirine çok benzemektedir. Bir karikatüre oranla metinler uzundur, bu nedenle tasarım oldukça yoğun görünmektedir. Sayfa numarası verilmemiş, kenar boşlukları dar bırakılmıştır. Metinlerin satır aralıkları biraz

dardır ama font ve punto olarak okunaklıdır. Bölüm metin yoğunluğundan dolayı büyük yaş grubuna hitap edecek niteliktedir ancak görseller bu yaş grubu seviyesinin altındadır.

Resim 37. BÇD S 198 s.62

Resim 38. BÇD S 207 s.62

Tablo 2. BÇD'nin örneklemede yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar

Ölçütler	Tespitler
Dış Yapı Unsurları	
1. Derginin ebatları, biçimi	Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır.
2. Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış olması	Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmıştır.
3. Kapak dokusu	Kapak dokusu nitelikli baskıya elverişlidir.
4. Kapak baskısı	Kapak baskısı niteliklidir.
5. Dergi iç sayfalarının kâğıt kalitesi, baskısı, boya kalitesi	Dergi iç sayfalarının parlak kuşe kâğıt olması nispeten okumayı güçleştirmektedir ancak baskı ve boya kalitesi iyi düzeydedir.
6. Ciltleme yöntemi	Çift tel zımba ile ciltlenmiştir, çok dayanıklı değildir.
Kapak Tasarımı	
1. Kapağın dergi içeriğini yansıtır olması	Dergi kapağı tasarım ve görsel olarak dosya konusunu yansıtmaktadır.
2. Tasarımın estetik değer taşıması	Kapak tasarımı genel olarak estetik değer taşımaktadır. Ancak S 207 ve S 213'ün kapaklarında sanatsal anlamda küçük sorunlar bulunmaktadır.
3. Çocuk dünyasına uygunluğu ve ilgi çekiciliği	Genel olarak çocuk dünyasına uygun ve ilgi çekicidir.
4. Kapak tipografisi(okunabilirlik, font ve punto vs.)	Kapak tipografisi okunabilirlik özelliğine sahiptir.
5. Kapak görseli (netlik, anlaşılabilirlik, ılık, renk vs.)	Kapak görselleri net, anlaşılabilir ve niteliklidir.

Sayfa Tasarımı	
1. İçindekiler bölümünün anlaşılır ve işlevsel düzenlenmesi	İçindekiler bölümü anlaşılır biçimde düzenlenmiştir ve işlevseldir.
2. Dergi künye bilgileri tam verilmesi	Dergi künye bilgileri tam verilmiştir.
3. Sayfa tasarımında bütünlüğün sağlanmış olması	Genel olarak dergide sayfa tasarımında bütünlük sağlanmıştır, ancak örneklemedeki dergilerde zaman zaman tasarımda bütünlüğü bozan uyumsuz öğelere de rastlanmıştır.
4. Sayfada metin-görsel uyumunun sağlanması	Metin-görsel uyumuna dikkat edilmiştir.
5. Sayfada metin- görsel dengesinin sağlanması	Derginin bazı bölümleri örneğin dosya konuları daha çok görsel ağırlıklı olarak düzenlenmiştir. Bazı sayfalarda büyük bir görselin yanında oldukça kısa bir metin verilmiştir. Bu konuda bir denge söz konusu değildir.
6. Sayfa tasarımının estetik değer taşıması	İncelenen sayfalarda tasarım genel olarak estetik değere sahip olsa da bu durumun ihmal edildiği örnekler de mevcuttur.
7. Sayfa kenarında yeterli boşluk bulunması ve tasarımda boşlukların iyi kullanılması	Genellikle görsel yoğunluğun fazla olduğu sayfalarda sayfa kenarı boşlukları da kullanılmış, bazı sayfalarda mas-espas dengesi kurulamamıştır.
8. Sayfada denge ve hareketin sağlanmış olması	Sayfalarda genel olarak denge ve hareket sağlanmıştır.
9. Yan yana gelecek sayfaların birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmış olması	Genel olarak yan yana gelecek sayfalar birlikte tasarlanmıştır, ancak uyumsuz örnekler de bulunmaktadır. Örneğin orta sayfa posterleri önceki ve sonraki sayfalarla uyum sağlayamamıştır. Ayrıca Sorun Söyleyelim ve Mektup Kutusu sayfaları da birbiriyle uyumsuz görünmektedir.
10. Tasarımda renklerin amaca hizmet edecek şekilde, okur özellikleri ve psikolojik etkileri dikkate alınarak kullanılması	Sayfa tasarımında genel olarak renkler rastgele bir seçimle belirlenmiş gibi görünmektedir. Ancak estetik olarak nitelikli sayfalarda tasarımı tamamlayıcı öge olarak renk seçimi de isabetlidir.
11. Devam eden bölüm başlıklarında, logo ve künye bilgilerinin verilisinde birlik sağlanmış olması ve bunların anlaşılır olması	Dergi 2015 yılında tasarım değişikliğine gitmiştir, bu yıla ait sayılarda bazı bölümlerde tasarım ve logo bakımından değişiklik gözlenmektedir. Bölümler arasında ve derginin sayıları arasında bu hususta bir tutarlılık söz konusudur.
Tipografik Unsurlar	
1. Yazı karakteri ve puntosunun okur özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş olması	Dergi genelinde sıkça kullanılan fontların (123 Marker, comic sans...) seçimi isabetlidir.
2. Font ve puntosunun okunaklılık özelliğine sahip olması, okuma hızını olumsuz etkilememesi	Fontlar konularda farklı puntolarda kullanılmıştır. Dergideki metinlerin hepsi okunaklılık özelliğine sahiptir. Ancak bazı metinlerde (örneğin Simit ve Peynir) küçük puntolu yazıların kullanılmış olması, bu metinlerin küçük yaş grubu tarafından okunmasını güçleştirecektir.
3. Paragraf ve satır uzunluklarının hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenmiş olması	Paragraf ve satır uzunlukları hedef kitle özelliklerine uygundur. Gerekli yerlerde metinler iki sütun hâlinde verilmiştir.
4. Harfler, kelimeler, satırlar, paragraflar ve sütunlar arasındaki boşluğun dengeli	Dergide genel olarak söz konusu boşluklar dengeli ve ideal biçimde düzenlenmiştir.

ve etkili biçimde düzenlenmiş olması	
5. Sayfada zeminle yazı renginin okunabilirliği sağlayacak şekilde belirlenmiş olması	Yazı rengi ve zemin rengi zıtlığına dikkat edilmiştir. Aksi durumda birkaç örnek de mevcuttur. Örneğin Simit ve Peynir, Balkabağı Ailesi bölümlerinde buna örnek teşkil edecek durumlar vardır. Bu durum okunabilirliği olumsuz yönde etkilemektedir.
6. Dergide farklı yazı karakterlerinin kullanılmış olması	Dergide farklı yazı stilleri kullanılmıştır.
Görsel Öğeler	
1. Resimlerin metni destekler nitelikte hazırlanması, metne yorum getirmesi ve katkıda bulunması	Dergideki görseller, fotoğraf ve illüstrasyonlar metinleri destekler niteliktedir. Zaman zaman görsellerin metne yorum ve açılım getirmede bir bakış açısı sağladığı görülmektedir.
2. Görseller hedef kitlenin algılamasına uygun hazırlanmış olması	Fotoğraflar değil ama illüstrasyonlar hedef okur kitlesi içerisinde genellikle küçük yaş grubuna hitap edecek şekilde hazırlanmıştır. Bu açıdan bazı metinlerle görsellerin yaş grubu olarak hedef kitlesi birbirinden farklıdır. İllüstrasyonlar metinlerin hitap ettiği yaş seviyesinin altında kalmıştır.
3. Görsellerin özgün nitelikler taşıması	Karikatür tarzı çizimler bu tarzın diğer örneklerine çok benzemekte, özgün görünmemektedir. Dergide çizim tekniği olarak birkaç farklı üslup görülür. Bunların içerisinde yüzeysel bir derinlik anlayışına sahip olan bir çizim tarzı farklıdır. Ancak bu tarzın bazı örneklerinde perspektif sorunu olduğu gözlenmiştir. Ayrıca bu çizimlerdeki tiplerin kültürümüze özgü özellikler taşımayışı tarzın başka bir yerden alıntılanmış olabileceğini düşündürmektedir.
4. Görsellerin sanatsal değer taşıması	Dergideki illüstrasyonlar özellikle karikatürize üslupta olanlar genel anlamda sanatsal değer bakımından nitelikli görünmemektedir. Ancak dergide nitelikli, sanatsal değere sahip örnekler de mevcuttur.
5. İllüstrasyonun yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olması	İllüstrasyonların üslubu genel olarak basit ve yalındır.
6. Görsellerin çocuğun hayal gücünü, duyma, görme, düşünme yeteneklerini geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık biçimde hazırlanması	Dergideki fotoğraf ve illüstrasyonlar genel olarak çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Dergide çocukların bilgi edinmesini sağlamanın ötesinde hayal gücünü de geliştirecek fotoğraflara da yer verilmiştir. Ancak illüstrasyonların bu özelliğe sahip olduğu söylenemez.
7. İllüstrasyonların hareketlilik özelliğine sahip olması	Çizimler hareketlilik özelliğine sahiptir, donuk değildir. Ancak bazı sayfalarda hareket tekrarları görülebilmektedir.
8. Görsel karakter ve tiplerin çocuğun dünyasına yabancı olmaması, net çizgilerle oluşturulması, karakteristik ve olumlu özellikler taşıması	Görsel karakterler çocuk dünyasına yabancı değildir, net çizgilerle oluşturulmuştur ve olumlu özellikler taşımaktadır.
9. Görsellerde vurgulanmak istenilen ayrıntıların farklı yöntem ve teknikler kullanılarak vurgulanması	Fotoğraflarda vurgulanmak istenen ayrıntılar ışık, renk, netlik, perspektif öğeleri kullanılarak vurgulanmıştır. İllüstrasyonlarda vurgu için farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı pek gözlenmez.
10. Görsel öğelerin dikkat çekici olması, anlatımın akılda kalıcılığını ve etkisini arttıracak biçimde seçilmiş ve kullanılmış olması	Dergideki fotoğraflar genel olarak ilgi çekici ve akılda kalıcıdır. Çizimler de oldukça basit olduğundan ayrıca renklerin net ve güçlü kullanımından dolayı ilgi çekici olabilir.

4.3. DİYANET ÇOCUK DERGİSİ

Diyanet Çocuk, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan çocuk dergisidir. Dergi 1978 yılında, üç aylık periyodla yayınlanmaya başlamış; 1980 yılında iki aylık bir dergi olmuş, daha sonra aylık dergi hâline gelmiştir. 1993 yılına kadar 32 sayfa olarak yayınlanmış, bu tarihten sonra 48 sayfa olarak yayın hayatına devam etmiştir. Dergi 28 x 20 boyutlarında, çift tel zımba ciltlidir. Birinci hamur parlak kuşe kâğıda basılmaktadır, iç sayfalardaki kâğıdın gramajı kapağa oranla daha düşüktür. Baskı adedi 50 000'dir. Hedef okur kitlesi 7-14 yaş aralığıdır.

Diyanet Çocuk dergisi, 2002 yılında 23 Nisan Çocuk Ödüllerinden “Çocuklara dergi” dalında en iyi çocuk dergisi ödülüne layık görülmüştür. Dergide 2004 yılında yapılan bir ankette, okur kitlesini % 45’lik oranda ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kız okur sayısı %50,5 oranındadır. Anket sonuçlarına göre hedef okur kitlesinin dergiyle ilgili % 80 oranında olumlu kanaatler taşıdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

İçeriğinde yer alan karikatür, hikâye ve bulmaca ve görsellerle çocukların hayal ve zihin dünyasını geliştirmeyi hedefleyen Diyanet Çocuk Dergisi, ahlaktan tarihe kadar geniş bir yelpazede belirlediği gündem konularıyla bir misyon üstlenmektedir (Sürelî Yayınlar, 2016). Dinî ve millî değerleri çocuklara eğlendirerek öğretmek amacını taşımaktadır. Dergide Allah inancı, iman esasları, Allah, peygamber, Kur’an ve ibadet sevgisi doğadan örnekler, mantıksal deliller ve peygamberlerin hayatından örneklerle ele alınmaya çalışılmaktadır (Yıldız, 2012).

Diyanet Çocuk dergisinin ön ve arka kapakları bütün olarak tasarlanmaktadır. Bu dergi, reklam almayan bir dergidir. Kapakta derginin o sayısı için belirlenen “ayın konusu”nu ifade eden bir görsel ve konuyla ilgili bir slogan yer alır. Dergi logosu tamamı küçük harfler kullanılarak oluşturulmuş, “çocuk” sözcüğünün ilk ve son harflerine papatya görselleri ve son harfler üzerine de leylek görselleri yerleştirilmiştir. Girişte yine ayın konusuna vurgu yapan bir metin yer alır.

Diyanet Çocuk dergisi köşe ve bölüm devamlılığı olan bir dergidir. Dergide Kur'an Hazinesini Keşfe Çıkıyoruz adlı bölümde, Kur'an ayetlerine gönderme yapılan bir öykü yer alır. Peygamberimiz ve Küçük Ümmeti hadislerle günlük yaşam örneklerinin ilişkilendirildiği bölümdür. Kutup Yıldızı'nda Hz. Muhammed'in hayatından kesitler, öyküleştirilerek anlatılmıştır. Zehra çizgi romanı her sayıda farklı bir macerayla okurlarla buluşur. Bir Ayet Bir Hikâye bölümünde verilen ayetle ilgili bir öykü yer alır. Çocukça Düşünmek/Düşünüyorum bölümünde tarihî ve kültürel değerlere değinen öyküler bulunmaktadır. Gülce çizgi karakterinin maceralarının anlatıldığı bölümde çocuklara kazandırılmak istenen iyi alışkanlık ve davranışlar üzerinde durulur. Burçin ile Burhan'da haylaz iki kardeşin maceraları ve her seferinde doğru yola gelişleri işlenmektedir. Allame Nine'de torunlarına davranışlarıyla örnek olan ve onlara iyi şeyler anlatan yaşlı bir kadınla torunlarının maceraları anlatılmaktadır. Gülümseyin Bilimli-yorum köşesinde ilginç bilgiler yer alır.

Bu bölümlerin dışında dergide her sayı, Bulmaca, Çözmece, Bil-Bul-Çöz, Atölye, Çengel Bulmaca başlıklı uygulamalı etkinlik bölümleri de bulunmaktadır.

4.3.1. DÇD'nin Örneklemedeki Sayılarının İncelenmesi

4.3.1.1. Dış Yapı Unsurları

Dergi 22 x 24 ebadında, 48 sayfadır. Kapak parlak kuşe kâğıt, iç sayfalar kuşe kâğıttır. Parlak kâğıdın tercih edilmiş olması okunmayı güçleştirici bir faktördür. Dergi logosu tüm sayılarda sabit renk ve tasarımıyla sayfanın üst kısmında yer almaktadır. Kapak baskısı nettir. Cildi çift tel zımbadır, ancak çabuk dağılabilir. Dergi iç sayfalarının da baskı ve boya kalitesi orta düzeydedir.

4.3.1.2. Kapak

Derginin örneklemede yer alan sayılarının kapak konuları ve sloganları şu şekildedir:

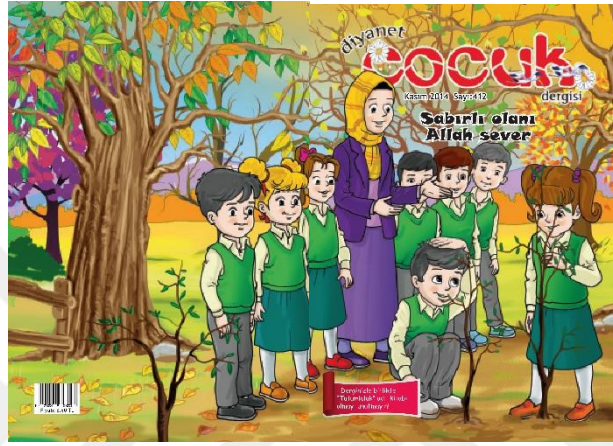
S 404- Kötü alışkanlıklar (El Ele Verelim Kötü Alışkanlıkları Yenelim)

S 408- Ramazan (Hoş Geldin Ya Şehri Ramazan)

S 412- Sabır (Sabırlı Olanı Allah Sever- Resim 39)

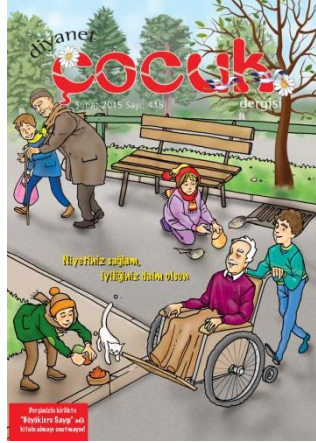
S 415- İyi Niyet (Niyetiniz Sağlam İyiliğiniz Daim Olsun-Resim 40)

S 421- Geçmiş Bilmek (Geçmiş Bilerek Geleceğe Gülümse- Resim 41)

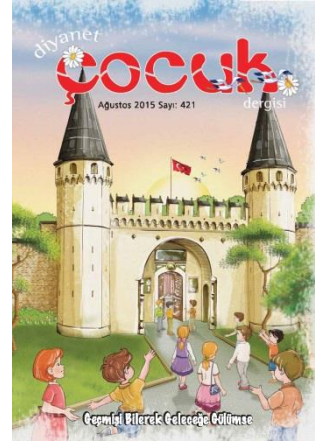

Resim 39. DÇD S 412

Derginin kapak logosu tüm sayılarda aynı font ve puntodadır. Logodaki leylekler sayfa zemin rengi ve tipografik öğeler içerisinde kaybolmaktadır ve gereksizdir. Yazı rengi kırmızıdır ve harfler beyaz çerçevelidir. S 412’de kapak görseli çok renkli olduğundan yazı çerçevesi kalınlaştırılmıştır, yine de logo kapak görseli üzerinde tam olarak ayırt edilememektedir (Resim 39). Ön kapakta dergi içeriğine dair herhangi bir bilgi bulunmaz, yalnızca kapak sloganı yer alır. Örneklemdeki dergilerde S 412 dışında diğer sayılarda arka kapakta bir şiir yer almaktadır, arka kapak görseli de bu şiirle ilgilidir. Derginin yıl ve sayı bilgileri ayrıca “diyanet” ve “dergisi” ifadeleri okunabilirlik gözetilerek, kapak renklerine göre her sayı farklı renkte verilmiştir. Kapak sloganları da her sayı farklı font ve puntodadır. Kapak içlerinde S 404, 408 ve 412’de *İçindekiler*, S 415 ve 421’de ise *Merhaba* bölümleri, arka kapak içinde *Nasrettin Hoca* bölümü bulunur.

Resim 40. DÇD S 415

Resim 41. DÇD S 421

DÇD'nin kapak görselleri illüstrasyonla hazırlanmıştır. S 412 ve 421'de ön ve arka kapak birlikte tasarlanmış, tek görseldir. S 404'te ön kapakta iki çocuk figürünün ortasında zincire bağlanmış şekilde alkol, sigara, uyuşturucu ve kumar bağımlılığını temsil eden figürler bulunmaktadır. Alkol şişesi, özelliklerini tam olarak yansıtmamakta, şırınga ise ancak dikkatle bakınca anlaşılmaktadır. Figürlerin yüz ifadeleri verilmek istenen mesajı iletir nitelikte değildir. Bu sayıda arka kapaktaki çocuk figürleri arasında orantı bulunmaz, görselde mekân derinliği yoktur. Ayrıca renk şiddeti çok yüksek olduğundan kapağın estetik niteliği zayıf görünmektedir. S 408 ve 415'te kapak görselleri kapak konusunu desteklemektedir. S 408, 415 ve 421'de (Resim 40-41) renk kullanımı iyidir. S 415'te insan figürleri nitelikli çizilmemiştir. Bu sayıda ön ve arka kapak illüstrasyonları üslup olarak birbirinden oldukça farklıdır. S 421'de de kapak görselinin konuyla ilgisi iyi kurulamamıştır.

S 412'de (Resim 39) kapak mevsim temalı bir görseldir. Dergi logosunun olduğu bölüm, renk bakımından oldukça karmaşıktır. Kapak görselinde büyük bir ağacın altında, boyları farklı iki fidana bakan öğretmen ve öğrenciler görülmektedir. Hepsinin yüzünde aynı şaşkınlık/sevinç ifadesi vardır, ancak görselin mesajı tam olarak kavranamamaktadır. İllüstrasyondaki renklendirme doğal ve doğadakine uygun değildir. Fidanın arkasında kalan kız figürüyle fidan arasında derinlik verilmediğinden ağaç, çocuğun bedeninin üzerinde gibi görünmektedir.

4.3.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon

DÇD'nin takdim sayfası *Merhaba* ve *İçindekiler* bölümü örneklemedeki sayılarda iki farklı biçimdedir. Çünkü dergide 2014 ve 2015 yıllarında iki farklı tasarım benimsenmiştir.

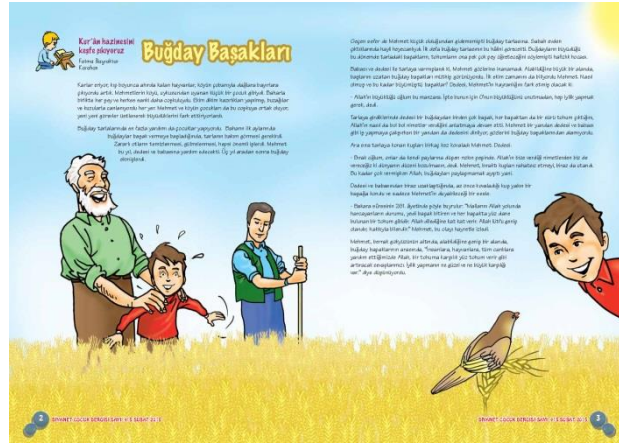
Merhaba.....	2-3
Küçük Fidan.....	4-5
Peygamberim Sabırdır.....	6-7
Zahra.....	8-9
Habibi Dost.....	10-11
Saklıkaleli Bir Kampın Hikayesi.....	12-15
Ayşe.....	16-17
Okula İlk Günün İlk Öğretmeni.....	18-19
Gülce.....	20-21
Ayşe Buluyor.....	22-23
Burçin ile Burhan.....	24-25
Burçin Çocuk Kabayım.....	26-27
Hazret-i Sandığı.....	28-29
Kay Kamekan Çantı.....	30-31
Allame Nene.....	32-33
Beytine.....	34-35
Selime Ate.....	36-37
Seyf-i Kani Sırd Etenler.....	38-39
Gülmece.....	40-41
Görsel Eylem.....	42-43
Gülmece.....	44-45
Ruhmace.....	46-47
Sızdan Gelenler.....	48
Posta Kutusu.....	49

Resim 42. DÇD S 412

Kar'ın Hazinesini Kayıp Gözünüz.....	2
Peygamberimiz ve Küçük Gümüş.....	4
Katip Yürekli.....	6
Zahra.....	8
Gülmece.....	10
Gülce.....	12
Gülce.....	14
Gülce.....	16
Bekir: Dışarıdan Sesi.....	18
Gülce.....	20
Gülmece.....	22
Burçin ile Burhan.....	24
Bu Ay Ne Oluyor?.....	26
Hazret-i Sandığı.....	28
Gülmece.....	30
Gülmece.....	32
Allame Nene.....	34
Beytine.....	36
Selime Ate.....	38
Seyf-i Kani Sırd Etenler.....	40
Gülmece.....	42
Görsel Eylem.....	44
Gülmece.....	46
Ruhmace.....	48
Sızdan Gelenler.....	49
Posta Kutusu.....	50

Resim 43. DÇD S 415 s.1

S 404, 408 ve 412'de (Resim 42) *İçindekiler* bölümü ön kapak içinde yer alır ve alışıla gelenin aksine başlık sayfanın alt kısmında verilmiştir. S 412'de bazı sayfa numaraları görselin üzerine yerleştiği için okunamamaktadır. Sayfa kenarında görsellerle renkli bir biçimde kenarlık oluşturulmuştur. Verilen görsellerin altında sayfa numaraları belirtilmiştir, ancak sayfada amaçsız dekoratif unsurlar da bulunmakta ve görsel yoğunluğu arttırmaktadır. S 415 ve 421'de bu bölüm ilk sayfada yer alır. Bu tasarımda da gereksiz dekoratif unsurlar sayfada çok yer kaplamaktadır. S 404, 408 ve 412'de *Merhaba* bölümü ilk sayfada yer almaktadır. Takdim metni, dergi genelinde tercih edilen "comic sans" fontuyla yazılmış ve okunaklıdır, metin soldan bloklanmıştır. Sayfada gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmış, künye bilgileri oval bir panel içerisine yerleştirilmiştir. S 415 ve 421'de aynı bölüm iç kapaktır ve tasarım olarak tamamen değişmiştir. Bu sayfadaki balon figürleri, görsel üzerine metin paneli yerleştiği için kesintiye uğramıştır ve estetik görünmemektedir. Bu sayılarda her iki sayfada da degrade zemin kullanılmıştır.

Resim 44. DÇD S 415 s.2,3

Derginin ilk sürekli bölümü *Kur'an Hazinesini Keşfe Çıkıyoruz* s.2,3'te bulunur. Bölümde logo, başlık, metin ve görsel açıdan iki farklı tasarım görülür. Yan yana iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. S 404'de illüstrasyonda çocuk figürleri çok karanlıktır ve estetik değildir. Büyük çocuk figürünün yüz ifadesi oldukça abartılıdır. Metin kenarlığında gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmıştır. Metin bloklamada görsel unsurlar dikkate alındığından bazı satırlar çok dar olmuştur. S 408'de sayfa zeminiyle metin zemini renk olarak birbiriyle uyumlu değildir. Başlıkta "e" harflerinin yarım görüldüğü bir font seçilmiştir. Görseldeki inek fotoğrafı, illüstrasyona ve çocuk figürüne uyum sağlayamamıştır. S 412'de bölüm logosu verilmemiştir. Bu sayıda kapak sloganıyla bölümler arasında bağlantı kurabilmek amacıyla bazı sayfalarda ayet ve hadislerin bulunduğu renkli kuşaklar kullanılmıştır, bu sayfadaki kuşak kompozisyonla uyumsuzdur. Görselde oldukça basit bir çizim tekniği benimsenmiştir. Bölümde yazar ve çizer bilgileri tam verilmemiştir. Bu sayılarda metin, iki sütun hâlinde ve soldan bloklanmıştır. Yazı font ve puntosu genel olarak hedef kitleye uygun ve okunaklıdır (11-12 punto).

S 415 ve 421'de bölümün logo ve tasarımı farklıdır, daha klasik özelliktedir. S 415'te metin tek sütundur ve satır uzunlukları fazladır, hedef kitlenin küçük yaş grubuna hiç uygun değildir. Etsiz font seçimi yapılmış, küçük puntuyla yazılmış ve yazı rengi zemine göre soluk tutulmuş olduğundan metin okuma isteğini teşvik edecek nitelikte değildir. s.3'te de metin yoğunluğu fazladır, yarım kalmış çocuk figürü de estetik görünmemektedir. İllüstrasyonda çocuk ve dede figürlerinin tepkileri abartılıdır. S

421’de görsel metni destekler niteliktedir, metin iki sütun hâlinde soldan bloklanarak verilmiştir, okunaklıdır. Ancak tasarım ve görsel, özgün nitelikler taşımaz, oldukça klasiktir.

Resim 45. DÇD S 404 s.4

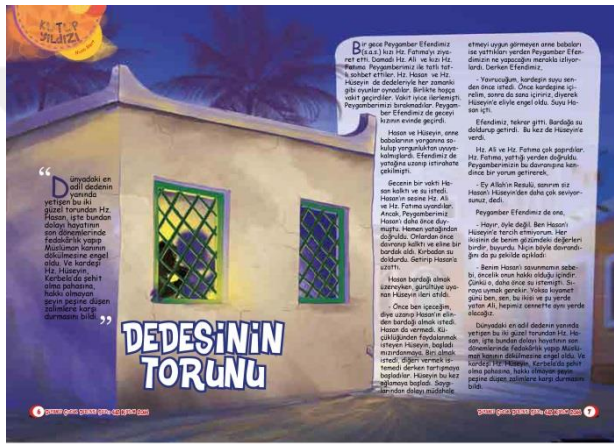
Resim 46. DÇD S 408 s.4

Resim 47. DÇD S 421 s.4

Peygamberimiz ve Küçük Ümmeti adlı bölüm karikatürize teknikle hazırlanmıştır, yan yana iki sayfadan oluşur. Sayfalarda anlatım metinleri renkli kuşaklar üzerinde verilmiş, kuşak rengine göre yazı rengi seçimi doğru yapılamadığından bazı yerlerde okunaklılık sorunu oluşmuştur. Bölümde konuşma balonlarında ve anlatım metnlerinin puntosunda birlik sağlanamadığı görülmektedir (9-11 punto arasında). Karikatürlerde genellikle soyut arka plan kullanılmıştır. S 404, 408 ve 412’de tasarım diğer sayılardan farklıdır. Bu sayılarda başlık ve logoda büyük harf yazımında “g”, “y” gibi harfler küçük harf karakteridir, dolayısıyla font seçimi okuma yazmayı yeni öğrenen çocuklar için uygun değildir. S 408’de sayfa kenarlıklarındaki gereksiz dekoratif unsurlar, renk yoğunluğunu arttırmıştır. S 415 ve 421’in sayfa tasarımları ve illüstrasyonları daha niteliksizdir. S 415’te konuşma balonlarında ve metinlerde kullanılan fontlar birbiriyle hiç uyumlu değildir. Konuşma balonları kişilerle doğru ilişkilendirilmemiş, bazıları figüre çok uzak kalmıştır. S 421’de tasarım, köşeli konuşma balonları ve paneller sebebiyle daha da hareketsizdir. Örneklemedeki dergilerde, bu bölümde birbirinden farklı çizim üslupları görülmektedir. Bölümde tasarım tutarlığı ve tip devamlılığı yoktur. İllüstrasyonlarda duygu ve düşünceler yüz ifadelerine aktarılamamıştır, bu nedenle görseller metne yorum getirici nitelikte değildir.

Kutup Yıldızı bölümünde iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. Sayfalardan biri metin, diğeri görsel ağırlıklıdır. Özellikle bir sayfada metin yoğunluğunun fazla olması okuma isteğini azaltacak bir etkidir. S 404, 404 ve 412'deki logoda yine büyük- küçük harf karmaşası mevcuttur, font seçimi yanlıştır. S 404'te sayfa kenarlığında gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmıştır, ayrıca sarı zemindeki yazı titrektir, bu nedenle baskı kalitesi de düşük olmuştur. İllüstrasyonda renk şiddeti hemen hemen aynı tonlarda kullanılmış, görsel derinlik ve perspektif sağlanamamıştır. S 408'de metin tek sütun olarak verildiğinden satır uzunlukları fazladır.

Resim 48. DÇD S 412 s.6,7

Resim 49. DÇD S 421 s.6

S 412'de görselin üzerine kısa bir spot metni (14 punto), s.7'de ise illüstrasyon üzerine gelen bir çerçeveye ise metnin tamamı iki sütun hâlinde soldan bloklanarak yerleştirilmiştir (Resim 48). Yazı punto (12 punto) olarak okunaklıdır ancak seçilen font (turkey sandwich) karakterleri sıkışık bir yazı stildir, ayrıca satır aralıkları dar tutulmuştur, sütun genişlikleri de eşit değildir, metin çok yoğun görünmektedir. Görseldeki koyu gölgeler bazı yerlerde okumayı güçleştirmektedir. Görsel oldukça durağan ve ilgi çekicilikten uzaktır. S 415'te metnin font ve puntosu büyük yaş grubunun okumasına elverişli olacak biçimde seçilmiştir. Ayrıca yazı rengi çok soluktur. Tasarım ve görsel oldukça durağandır, tiplerler özgün değildir. S 421'de sayfa görseli, bilgisayar teknolojisi ve program kullanılarak hazırlanmıştır, ancak net değildir (Resim 49). Dergilerde bu bölümde çizir bilgileri verilmemiştir.

Zehra çizgi romanı s. 8,9'da yer alır. Bölüm simetrik panellerden oluşmaktadır. Bölümde tip ve tasarım devamlılığı mevcuttur. Görsel-metin, mas- espas dengeleri iyi

kurulmuştur. Panellerde dokulu, desenli soyut arka plan kullanılmıştır. Bu nedenle bazı panellerde figürler arka plan içerisinde kaybolmaktadır. Panele sığdırma çabasıından ötürü bazı konuşma balonları ve oklar figürleri isabet ettirememiş, bazıları figür üzerine binmiştir. Konuşma balonlarında tipografinin koyu renkli ve köşeli bir yazı stili olması tasarımın etkisini sertleşmiştir. Zehra'nın ağız çizimlerindeki siyah kontur estetik görünmemektedir. Ayrıca Zehra ve annesinin yüz ifadeleri bütün panellerde birbirine çok benzemekte ve duyguları yansıtamamaktadır.

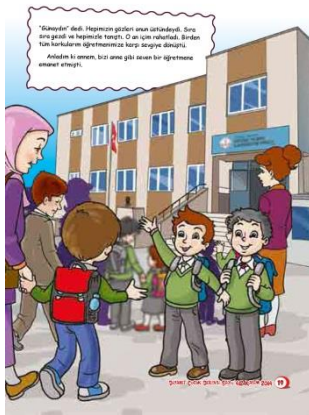
Resim 50. DÇD S 404 s.10

Resim 51. DÇD S 412 s.10,11

Bir Ayet Bir Hikâye bölümünde de iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. Bu bölüm S 404, 408 ve 412'de bulunmaktadır ve her sayıda farklı bir tasarımla yer almıştır. İllüstrasyon üslubu da farklıdır. S 404'te gereksiz dekoratif unsurlar ve renk kullanımından ötürü görsel yoğunluk fazladır. Ayrıca tasarımdaki bölünme, metnin bütünlük algısını da bozmaktadır (Resim 50). S 408'de sayfalardan biri metin, diğeri görsel ağırlıklıdır. Metnin tek sütunda verilmesi ve satır uzunluğunun fazla olması, okuma isteğini olumsuz yönde etkileyebilir. Sayfa kırım yerinde görsel kaybı oluşmuştur. S 412'de s.10'da hikâye görseli, s.11'de görsel üzerine yerleştirilmiş bir çerçeve içerisinde metin bulunmaktadır. Çerçeve sayfaya düzgün yerleştirilmemiştir. Yazı punto (12) olarak okunaklıdır ancak seçilen font (turkey sandwich) karakterleri sıkışık bir yazı stildir; tasarımda mas-espas dengesi de iyi kurulamadığından ve satır aralıklarının az olması nedeniyle metin yoğun görünmektedir. İllüstrasyonda perspektif ve derinlik sorunu olup figürlerde anatomik hatalar mevcuttur (Resim 51).

Bir öykünün bulunduğu *Gökkuşağı* bölümü örneklemedeki dergilerde farklı sayfalarda yer almıştır. Bölümde yazar ve çizer bilgileri tam olarak belirtilmemiştir. S 404'te öykünün bulunduğu iki sayfa ayrı tasarlanmıştır. Görsel üzerine yerleştirilmiş metin panellerinde gereksiz dekoratif unsurlar vardır. Bu sayıda s.19'da metin panelleri görselin alt ve üstüne yerleştirilmiştir ancak metindeki cümle üst panelde yarım kalmış, arasına görsel girmiştir. Çocuk figürleri yüz ifadesi ve tip olarak birbirine çok benzemektedir. Metinde satır uzunluğu küçük yaş grubuna uygun değildir. S 408'de iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Sayfalardan biri görselden oluşmaktadır, diğer sayfada metin, görsel üzerindeki panele yerleştirilmiştir. Metnin sol sütunu görsele göre biçimlendiğinden çok dardır ve pencere görseli eğri görünmektedir. Metnin başlığındaki font seçimi büyük-küçük harf karmaşasından dolayı özellikle küçük yaş grubuna uygun değildir. İllüstrasyondaki çocuk davranış olarak metinde söz edilen çocuğun yaş grubu özelliklerini sergilememektedir. S 412'de iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. s.18 metin, s.19 görsel ağırlıklıdır. Metin illüstrasyon üzerindeki çerçeveye, soldan bloklanarak iki sütun hâlinde yerleştirilmiştir ancak hiç paragraf kullanılmamış ve satır aralıkları sıkışık olduğundan çocukta okuma isteğini azaltacak kadar yoğun görünmektedir. s.19'da illüstrasyona yapılan müdahale, doğallığı bozmaktadır ve estetik değildir (Resim 52). İnsan figürlerinde oran-orantı sorunu ve anatomik hatalar mevcuttur, bayrağın çiziminde desen hatası vardır. s.18'deki çocuk figürü gereğinden büyük verilmiştir. S 415'te sayfa ortası büyük vinyet kullanılmıştır. Sayfa tasarımı oldukça sadedir. İllüstrasyon ise estetik değer taşımaktadır. S 421'de bölüm, çizim ve tasarım olarak dergideki Kur'an Hazinesini Keşfe Çıkıyoruz ve Kutup Yıldızı bölümlerine çok benzemektedir (Resim 53). Tipografik unsurlar, yazı rengi bile o bölümlerin aynısıdır. Bu durum tasarımda tekdüzellik yaratmaktadır. İllüstrasyonlar özgün değildir.

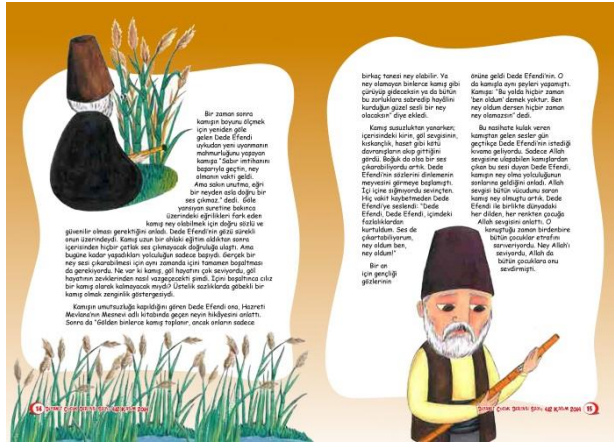

Resim 52. DÇD S 412 s.19

Resim 53. DÇD s 415 s.10-11

Çocukça Düşünmek, S 404 haricinde örneklemdaki diğer sayılarda yer alan bir bölümdür. S 415 ve 421’de bölümün adı *Çocukça Düşünüyorum* olmuştur. Bu sayılarda logo ve tasarım da farklıdır. Yalnızca S 412’de bu bölüme dört sayfa ayrılmış, diğerlerinde bölüm iki sayfadır. Tüm sayılarda metin satır aralıkları dardır ve okuma isteğini azaltacak kadar yoğun görünmektedir. Ayrıca S 408 ve 412’de metin tek sütun olarak ve uzun satırlarla verilmiştir. S 408’de bölümün başlık ve logo fontunda büyük-küçük harf karmaşası bulunduğundan font seçimi yanlıştır. Görseller oldukça durağandır. S 412’de sayfada kenarlık olarak renkli bir kuşak kullanılmıştır, bu sayıda s.15’te metin iki sütuna ayrılmıştır. Metnin görsele göre serbest bloklandığı yerler mevcuttur, bu durumda bazı yerlerde dar bloklaşma oluşmuştur. Bu da cümlelerin gereksiz bölünmesine sebep olup ifadenin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu sayıda görseller vinyet biçimindedir. İllüstrasyon çizgi ve renklendirme bakımından sade ve özgün bir üsluba sahiptir, minyatür gibi hacimsizdir. Ancak insan figürlerindeki deformasyonun sanatsal yönü zayıftır. Mesela s.13,14’teki oturma pozisyonu, s.15’te neyi tutan el hatalıdır. Bu nedenle illüstrasyonda anatomik hata ve oran/orantı sorunu vardır, s.15’teki figür gereğinden büyük verilmiştir (Resim 54). S 415’te de illüstrasyon özgündür ancak insan figürlerinin bakışları birbirine çok benzemektedir, karakter yaratma hususunda başarısızdır (Resim 55). S 421’de bölümün tasarımı ve görselleri oldukça sıradandır. Perspektif oluşturmak amacıyla illüstrasyona yapılan müdahale gereksizdir ve netliği bozmuştur.

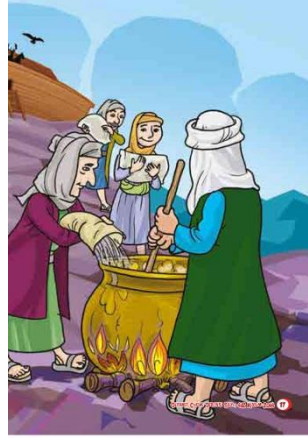
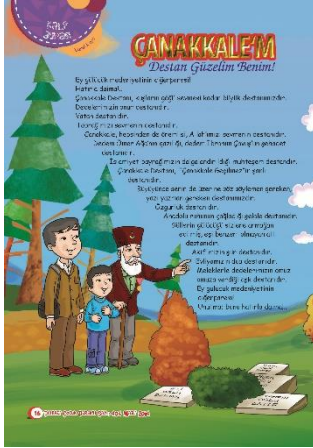

Resim 54. DÇD S 412 s.14,15

Resim 55. DÇD S 415 s.15

Kalp Aynası bölümü S 404, 412 ve 415'te yer alır. Bölümde çizer bilgileri verilmemiştir. S 404 ve 412'de iki sayfa bütün olarak tasarlanmış, büyük görsel kullanılmıştır, her iki sayıda da sayfalardan birinde metin, diğerinde görselin figüratif unsurları ağırlıklı olarak bulunur. S 404'te metin görsele göre serbest bloklanmıştır, ancak biçimsel olarak estetik görünmemektedir. Ayrıca renkler ton değerlerinin yüksek şiddetinde kullanıldığından gözü yormaktadır. Görselde ağaçlar oldukça yapaydır, arkadaki ağaçlardan biri de devrilecek gibi görünmektedir. S 412'de görselin üzerine yerleştirilen bir çerçeveye şiir yazılmıştır. İllüstrasyondaki figürler çocuk dünyası için çekici değildir. Görselde arkadaki insan figürünün cinsiyeti anlaşılamamaktadır. Deniz mor renkle, dağlar ve bulutlar köşeli bir biçimde verildiğinden ayırt edilememektedir ve görselde perspektif sorunu vardır, üslup birliği yoktur. S 421'de sayfa zemininde açık degrade kullanılmıştır. Metin görsellere göre bloklanmıştır, satır uzunluğu hedef okur kitlesine uygundur. Bu sayıdaki meyve ve sebze çizimleri oldukça basittir.

Resim 56. DÇD S 404 s.16 **Resim 57.** DÇD S 412 s.17 **Resim 58.** DÇD S 415 s.18

Renkli Dünyamın Sesi S 415 ve 421’de yer alan bir bölümdür. Yan yana iki sayfa bütün olarak tasarlanmıştır. S 415’te sayfalardan birinde görsel, diğerinde metin bulunur, bu da tasarımda görsel metin dengesinin kurulamamasına yol açmaktadır. Kapı görseli, devamındaki duvar imgesi zayıf kaldığından ve yandaki otlar yüzünden boşlukta ve bağımsız bir nesne gibi görünmektedir. Yerdeki pencerenin de ne olduğu zor anlaşılmaktadır. Tasarım renk kullanımı bakımından başarılıdır. S 421’de metnin bir kısmı görsel zemini üzerine yerleştirilmiş, ayrıca metin görsele uyumlu olarak serbest bloklanmıştır. Satır aralıkları oldukça dardır ve yoğun görünmektedir. Çocuk ve kadın figürlerinin yüz ifadesi metindeki duyguları tam olarak yansıtmamaktadır.

Karikatürize karakterlerden oluşan *Gülce* de devamlı bölümlerden biridir. Ancak bölümün logosu ve başlığı her sayıda farklı bir biçimde verilmiştir. Konuşma ve anlatımlar, büyük harfle yazılmış, fakat bazı balonlarda punto küçültülüp metin sıkıştırılmıştır. Konuşma balonlarının rengi genellikle beyaz olmasına rağmen pembe, mavi ve sarı renk kullanıldığı da görülür, farklı renk kullanımının bir amacı yoktur. *Gülce*’nin ve diğer çocuk figürlerinin yüz ifadeleri ve çizgileri birbirine çok benzemektedir. Aynı çizerin çalıştığı *Allame Nine* bölümlerindeki ve S 404’te bulunan *Hızlı Çocuk Deha*’daki karakterler de birbirine çok benzerdir. Söz konusu bölümlerin karakter yaratma konusunda orijinal olmadığı görülmektedir. Ayrıca bazı panellerde fazla dekor kullanılması sebebiyle görsel yoğunluk oluşmuştur. S 412’de s.21’de panellerin bir sınırla ayrılmamış olması takibi güçleştirmektedir. Bu panelde el duruşlarında da anatomik hata mevcuttur. S 421’de ise panellerde renk şiddeti yüksektir.

Resim 59. DÇD S 408 s.26-27

Burçin ile Burhan derginin çizgi bölümlerindendir ve bölüme dört sayfa ayrılmıştır, yalnız S 412’de üç sayfadır. Tasarım ve logoda devamlılık söz konusudur. Ancak S 404’te konuşma balonları köşelidir ve s.27’de paneller farklı bir çerçeveye verilmiştir. Çizimler özgün değildir, örneklemdeki sayılarda figür tekrarları mevcuttur. Sayfalarda panel, figür ve konuşma balonu dağılımlarında bir dengesizlik görülmektedir. Görsellerde genellikle soyut arka plan kullanılmıştır. Tipler çocuk dünyasına hitap edecek sevimlilikte değildir. İnsan figürlerinin yüz ifadesi ve tepkilerinin konuşmalarla örtüşmediği durumlar görülür. Bazı konuşma balonlarında metin çok uzundur (Resim 59).

Konuşan Eşyalar S 404, 408 ve 412’de yer alan bir bölümdür. Yan yana iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Logo devamlılığı vardır, çizer bilgisi bulunmaz. S 404 ve 408’de metin başlığı dekoratif özellikli bir fonttur. S 404’te bir sayfa görsel, diğer sayfa metin ağırlıklıdır. Metin iki sütun hâlinde soldan bloklanarak verilmiştir. Metnin görsel üzerine bindiği yerlerde okunaklılık sorunu oluşmuştur. S 408’de camii ve mahya görseli gereğinden büyüktür. Metin tek sütun hâlinde verildiği ve satır aralıkları dar olduğu için okuma isteğini azaltacak kadar yoğun görünmektedir. S 412’de metin, etrafında gereksiz dekoratif unsurlar bulunan bir çerçeveye yerleştirilmiştir. Satır aralıkları dar ve satır uzunluğu fazladır. Ayrıca görsel-metin dengesinin kurulamamış olması da okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek bir etmendir. Öğretmen figürünün el hareketinin öğrencinin yüzüne denk gelişi kompozisyonda hata oluşturmaktadır. Ayrıca baskıda sayfa kırım yerinde görsel kaybı oluşmuştur.

Resim 60. DÇD S 412 s.28,29

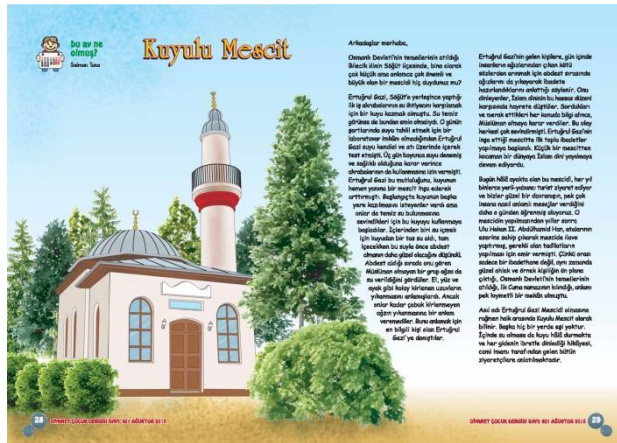
S 404 ve 408’de *Ayin Şiiri* bölümü, S 415’te de *Şiir* bölümü bulunur. Bölüme iki sayfa ayrılmıştır. *Ayin Şiiri* bölümünde bir sayfadaki büyük illüstrasyonun yanına şiir yerleştirilmiştir. S 415’te ise metin iki sayfaya dengeli biçimde dağıtılmıştır. Bölümde çizer bilgisi verilmemiştir. Görsellerde gereksiz dekoratif unsurlar bulunmaktadır. S 404 ve 408’de metin ortadan bloklanmıştır, alışıla gelen şiir özelliklerini göstermemiş olduğundan türün hedef okur kitlesi tarafından anlaşılmaması ihtimali bulunmaktadır. S 408’de ayrıca bir şiir bölümü daha bulunmaktadır. Bu sayfa da çizim ve tasarım bakımından yandaki bulmaca sayfasıyla uyumsuzdur. Görseldeki anne figürü yaş özelliklerini sergilemektedir.

Hazine Sandığı S 408 dışında örneklemdaki dergilerde yer alan bir bölümdür, adı S 421’de *Hazine Avcısı* olmuştur. Çizim ve panel dizilimi olarak çizgi roman tekniklerine göre hazırlanmaya çalışılmıştır. Konuşma balonlarında büyük harf kullanılmış, anlatımlarda ise büyük ve küçük harf kullanılmıştır, metinler genellikle punto bakımından (yaklaşık 8 punto) oldukça küçüktür ve font seçimi de yanlıştır, okunaklı değildir. Tipografinin konturlu verilmesi ve görsel üzerine yerleştirilen metinlerin çerçevesiz oluşu da okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca puntoda birlik sağlanamamıştır, bazı bölümlerde metin uzunluğu çizgi romana göre fazladır. Sayfa tasarımında panellerin büyüklüğü ve yerleştirilmesi dengeli şekilde ayarlanamamıştır. Sayfaların çözünürlük kalitesi düşük olduğundan görselde ve yazıda titreşimler oluşmuştur.

Resim 61. DÇD S 404 s.30,31

Kubbeden Avluya S 404, 408 ve 412'de bulunan bir bölümdür. İki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Bölüm, illüstrasyon, fotoğraf ve renkli metin panellerinden oluşur. Çizer bilgisi verilmemiştir. Panel renklendirmesiyle çerçevesi arasındaki uyumsuzluk estetik bakımdan rahatsız edicidir. S 408 s.33'de fotoğraf üzerine yerleştirilen panel estetik görünmemektedir. Ayrıca fotoğraf da net değildir. S 412'de fotoğrafa yapılan müdahale gereksizdir ve net görünmemektedir. Kuş figürü baş, gövde ya da kanat duruşu değiştirilerek tekrarlanmıştır, bu figürde desen bilgisinin yetersizliğinden kaynaklanan hatalar mevcuttur.

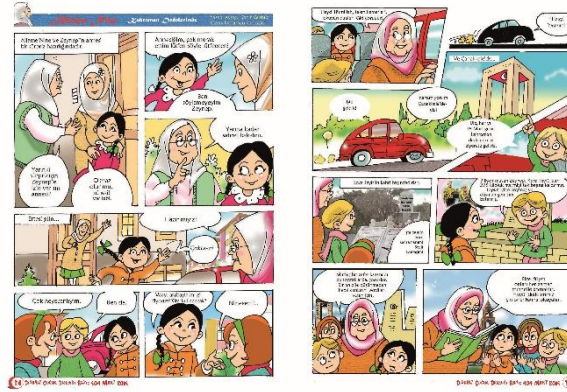

Resim 62. DÇD S 421 s.28-29

Bu Ay Ne Olmuş? bölümü S 415 ve 421'de bulunmaktadır. Bölüm, illüstrasyon ve metin ağırlıklı iki sayfadan oluşmaktadır. S 415'te s. 28'de çizim içerisinde fotoğraf kullanılmıştır, s. 34'te metnin bir kısmı görsel üzerine yerleştirilmiştir, bu sayfada metin

özellikle küçük yaş grubunun okuma isteğini azaltacak şekilde yoğun görünmektedir. Satır uzunluğu uygun olmakla birlikte satır aralıkları oldukça dardır. Çizim çocuk dünyasına hitap edecek çekicilikte değildir, sayfa dergiden ziyade ders kitabı görünümündedir. S 421’de iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Sayfalardan birinde tamamen metin, diğerinde görsel bulunmaktadır, bu nedenle görsel metin dengesi sağlanamamıştır. Metin görsele uygun olarak serbest bloklanmıştır (Resim 62). Sayfada boşluklar da dengeli kullanılmadığından tasarımın estetik değeri zayıftır. Görsel de oldukça durağan ve niteliksizdir.

Devamlı bir bölüm olmasına rağmen *Allame Nine* çizgi bölümünde örneklemedeki dergilerde logo ve başlıkta birlik sağlanamamıştır. Bölümün tasarımında, konuşma balonlarında, yazı font ve puntosunda da birlik yoktur. Bazı yerlerde panellerin siyah kontur çizgileri oldukça kalın çizilmiş, bazılarında da panel ayrımı tam yapılmamıştır. Metinlerin balonlara sığmadığı yerlerde punto oldukça küçültülmüştür, hatta aynı konuşma balonunda farklı iki punto kullanıldığı da olmuştur (Resim 63). Konuşma balonları genel olarak beyaz olmasına rağmen sarı, pembe, mavi renkli balonlar da kullanılmıştır, zemin renginin okunaklılığı olumsuz yönde etkilediği durumlar vardır. Panel büyüklükleri sayfa tasarımında dengeli ayarlanamadığı için bazı panellerde figürler oldukça küçüktür. Bölümdeki karikatürize karakterler, Gülce bölümündeki çocuk karakterlere çok benzemektedir. İllüstrasyonda tiplerin karakteristik özellikler bakımından sürekliliği ve birliği sağlanamamıştır. S 412’de s.35’te üst paneldeki figürler anlaşılamamaktadır. Aynı panelde soldaki yazının dar bloklanarak yerleştirilmesi ifadenin anlaşılmasını güçleştirmektedir.

Resim 63. DÇD S 404 s.34,35

Raptiye örneklemdaki dergilerden S 404, 412 ve 415'te bulunur. S 404'te bölüme dört sayfa ayrılmıştır. Bölüm çizim ve tasarım bakımından, kurgusal açıdan ve sanatsal değer olarak oldukça yetersizdir. Çocuk dünyasına uygun sevimlilikte de değildir (Resim 65). Yazı puntosu (8-9 punto) okuma hızını ve isteğini olumsuz yönde etkileyecek kadar küçüktür. S 412'de figürlerin ağız çizimleri hatalıdır. Bazı panellerde figürler de çok küçüktür (Resim 64). Çocuk tiplerinde de karakterize özelliklerin devamlılığı yoktur.

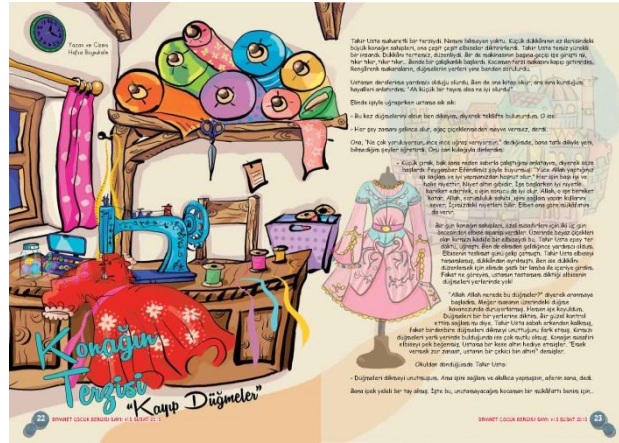
Resim 64. DÇD S 404 s.43

Resim 65. DÇD S 415 s.37

Gülümseyin Bilim-liyorum bölümü örneklemdaki dergilerde yalnızca S 404'te bulunmaz. S 408 ve 412'de bölüm logosunda ve başlıktaki fontta bazı büyük harf karakterleri küçük harf karakteri olarak yazıldığı için font seçimi hatalıdır. Her iki sayıda da sayfa tasarımında fotoğraf ve çizim bir arada kullanılmıştır ancak görsel

unsurlar birbirine uyum sağlayamamıştır, bölümdeki çizgi çocuk karakteri de nitelikli değildir. S 408’de konuşma balonu, balık fotoğrafının üzerine estetik olmayan bir biçimde yerleştirilmiştir. S 412’de fotoğraf net olmadığından kano figürü zor anlaşılmaktadır. Ayrıca ortadan bloklama metnin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu sayılarda satır aralıkları da dardır ve metin sıkışiktır. S 415 ve 421’de bölümdeki çocuk tiptemesi farklı özellikler kazanmıştır, bu sayılarda yalnızca çizim kullanılmıştır, ancak figürlerin hareket unsurları zayıftır ve çizim tekdüzedir. S 421’de tek sütun yapılmıştır ve satır uzunlukları fazladır.

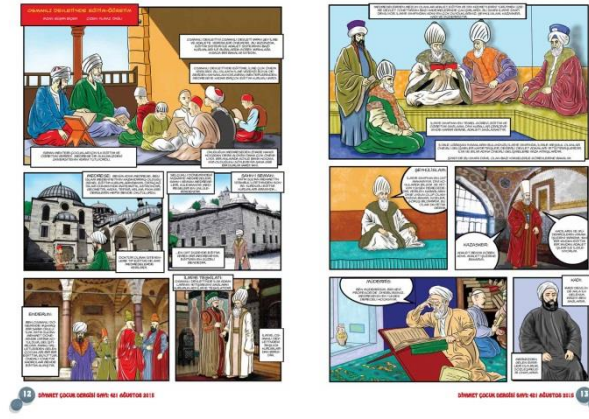
Örneklemdaki sayılarda farklı öykü köşeleri ve sayfalar bulunmaktadır. Bunlarda yazar ve çizer bilgileri tam verilmemiştir. S 404’te *Öykü Zamanı* adlı bir köşe açılmış, yan yana iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Tasarımda gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmış, ayrıca şerit s.13’te sayfa kenarlığında kesintiye uğratılmıştır. Sayfa ortasındaki vinyetin ne görseli olduğu anlaşılamamaktadır. Tasarımda kullanılan görsel unsurlar da birbiriyle uyumlu değildir. S 412’de *Ay’a Gidiyorum* adlı bir öykü bulunmaktadır. Yine iki sayfa bütündür ve bir gece kompozisyonu oluşturulmaya çalışılmıştır. Metin, sola bloklanmıştır; satır aralıkları bakımından biraz sıkışık olmakla beraber satır uzunluğu bakımından hedef kitleye uygundur. Ay yüzeyindeki astronot ve uzay gemisinin görünüşünde ise perspektif sorunu vardır. S 415’teki öykü de (Resim 66) iki sayfa birlikte tasarlanarak hazırlanmıştır, s.22’de büyük bir görsel yer alır, illüstrasyon renkli ve ilgi çekicidir, estetik değere sahiptir. Diğer sayfa ise metin ağırlıklıdır, bu nedenle görsel metin dengesi kurulamamıştır. Metnin arka planındaki görsel gölge yaptığından yazıda okunaklılık sorunu oluşmuştur. Ayrıca metnin satır aralıkları çok dardır. S 421’de *Pabucu Dama Atılmak* başlıklı öykü bulunmaktadır. Sayfalardan biri görsel, diğeri metinden oluştuğu için görsel-metin dengesi kurulamamıştır. İllüstrasyon renkli ve ilgi çekicidir, ancak renklerin ton değeri yüksektir. Degrade metin zemininde gereksiz dekoratif unsurlar da kullanılmıştır. Metin iki sütun hâlinde ve sola bloklanarak tasarlanmıştır ancak satır aralıkları dardır.

Resim 66. DÇD S 415 s.22-23

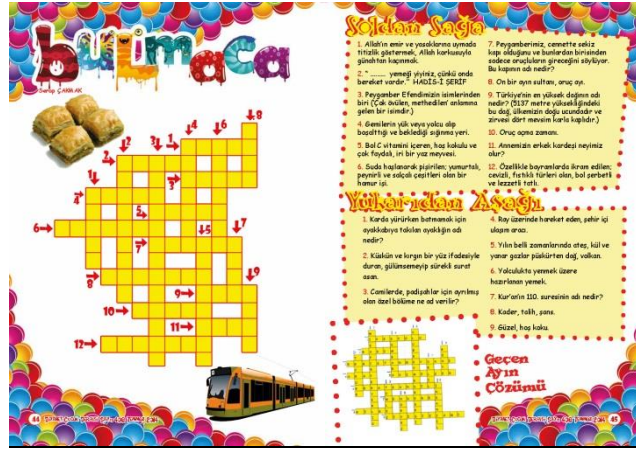
DÇD S 404'te *Aydın Röportajı* adlı bir bölüm açılmış ve konuya üç sayfa ayrılmıştır. Bu sayfalarda logo olarak kullanılan çocuk figürleri göze çarpmaktadır. Tasarım renkli paneller üzerine metinler yazılarak oluşturulmuştur. Panellerin renk değerlerinin şiddeti yüksektir ve kenarlık olarak gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmıştır. Panellerdeki metinler, okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek yoğunluktadır ve satır uzunlukları fazla, satır aralıkları dardır. S 408'de mutat bölümlerin dışında *Hacivat ile Karagöz* bölümü, Ramazan'ı tanıma testi ve tebessüm başlıklı karikatür sayfaları yer almıştır. Hacivat ile Karagöz'de görsel figür tekrarı vardır, bir de görsel sayfa kenarında kesintiye uğramıştır. Metnin satır aralıkları dardır, ayrıca serbest bloklamadan dolayı dağınık görünmektedir. Ramazan'ı tanıma testinde soru ve cevaplar için farklı renklerde paneller kullanılmıştır. Başlık için seçilen fontta "e" harflerinin yazımı sorunludur, bu nedenle font seçimi doğru değildir. Tebessüm başlıklı bölümde büyük bir çerçeve içerisine yerleştirilmiş karikatürler bulunmaktadır. Karikatürler farklı konularda olduğu hâlde çerçeveyle ayrılmamıştır. Figürler birbirine çok benzerdir, bu nedenle birbirine karışabilmektedir. S 412'de *Gülmece* bölümü de karikatür özellikleri taşımaktadır ancak panellerin birbirinden farklı çerçevelerle ya da çerçevesiz tasarlanmış olması bölümde bütünlüğü bozmuştur. S 415 ve 421'de bulunan Pano bölümleri de bu karikatür sayfalarının benzeridir ancak farklı adla verilmiştir. S 421'de Pano'daki görsellerde renk şiddetinden dolayı patlama oluşmuştur ve titreşim vardır. Bu sayıda derginin devamlı bölümleri dışında sürekliliği olmayan farklı sayfalar da bulunmaktadır. Bu sayıda *Osmanlı Devletinde Eğitim-Öğretim* başlıklı çizgi roman formatında bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde panellerde görsel ve metin yoğunluğu

oldukça fazladır, figürler küçüktür. Metin büyük harflerle ve küçük puntuyla verilmiştir, okunaklı değildir. Ayrıca görsellerde netlik sorunu bulunmaktadır. Çizimlerde hareket unsuru da zayıftır. *İki Güzel Şey* başlıklı bölümde metin renkli panellerde verilmiştir. Tasarım oldukça basittir ve estetik yönü zayıftır. Metin panellerinden biri görselin üzerine binmiştir. *Edirne Denilince* başlıklı bölüm tek sayfadır, tasarım niteliksizdir, kullanılan şehir fotoğrafları da karanlıktır, küçüktür ve net değildir.

Resim 67. DÇD S 421 s.12,13

Derginin örneklemdaki sayılarında etkinlik bölümleri de bulunmaktadır. *Bil-Bul* ve *Bulmaca* bölümleri S 404'ün etkinlik sayfalarıdır. Bil-bul sayfasında bulmaca ve soru paneli görsel üzerine yerleştirilmiştir. Soru panelinden görülen arka zemin, yer yer okunaklılığı olumsuz biçimde etkilemektedir. Bulmaca bölümünde de başlıkta ve tasarımda, gereksiz dekoratif unsurlar da kullanılmıştır. Bu bölümde soru başlıklarının sarı çerçeveli ve kırmızı oluşu okunmayı güçleştirmektedir. Bu sayfadaki panel kesintileri eğik olduğundan hatalı gibi görünmektedir. Geçen ayın çözümü de düzgün yerleştirilmemiştir. S 408 ve 412'de de bölümde aynı hatalar mevcuttur (Resim 67).

Resim 68. DÇD S 408 s.44,45

DÇD S 408’de *Bulmaca* başlığında iki ayrı bölüm ve *Çözmece* bulunmaktadır. İlk *Bulmaca* sayfasında yönerge ile bulmacanın kutucukları birbirine uymamaktadır. Bu sayfalarda kullanılan gereksiz dekoratif unsurlar tasarımın yoğunluğunu arttırmaktadır. S 412’deki *Kelime Avı* etkinliğinde harfler satırın üst bölümüne yerleştirildiğinden ünlülerin noktalarında kayıp vardır. Ayrıca harflerde çözünürlükten kaynaklanan titreşim oluşmuştur. Arka planda zemin üzerinde gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmıştır. Bölümünün yönergesindeki fontta “e” harfi kesiktir, bu font seçimi uygun değildir. *Çözmece* bölümünde ise soru yönergelerinde ve başlıklarda farklı fontlar kullanılmıştır. Sayfalarda bu kadar font çeşitliliği gereksizdir. *Bulmaca* bölümündeki çizgili defter verilmiştir ancak defterin çizgileri eğik olduğundan işlem çizgileriyle zıtlık oluşturmaktadır ve kullanışlı değildir. Defterin kenar çizgilerindeki kesintiler de estetik görünmemektedir. Sayfadaki dekoratif unsurlardan bazıları, örneğin kâğıt uçak figürü, gereksizdir ve kalabalık bir görünüme neden olmaktadır.

DÇD S 415 ve 421’de *Atölye* bölümlerinde uygulamalı etkinlikler yer almaktadır. Etkinlik basamakları rakamla ve fotoğraflarla gösterilmiştir. Tasarım sade ve basamaklar anlaşılardır. S 415’te *Bulmaca Penceresi*, *Bulmaca*, *Bil-Bul-Çöz* ve *Çengel Bulmaca* sayfaları vardır. Bu sayfalarda da gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmasına rağmen renklerin kullanımı ve boşluk doluluk dengesi iyi olduğundan sade görünmektedir. Fark bulmacası biraz küçük verilmiştir, küçük yaş grubu için uygun değildir. S 421 ‘de *Bil-Bul-Çöz* ve *Çengel Bulmaca* bölümleri yer alır. Bu sayfalar da sıradan tasarımlara sahiptir. Bu sayıda ayrıca *Kim Hangi Müze Bölümüne Gitmiş?*

başlıklı etkinlik vardır, tasarım renksizdir ve görsel kullanılmamıştır. Etkinlik de anlaşılır şekilde düzenlenmemiştir.

DÇD S 404, 408 ve 412’de *Sizden Gelenler* bölümünde sayfa zemini koyudur ve sayfalar gereksiz dekoratif unsurlar yüzünden kalabalık görünmektedir. Aynı durum söz konusu sayılardaki *Posta Kutusu* sayfaları için de geçerlidir, zemindeki görsel unsurlar, sayfadaki görsel yoğunluğu arttırmaktadır. S 408 ve 412’de resimlerden bazıları görsel kaybı olacak şekilde üst üste binmiştir ve ataçlar görselin üzerine gelmiştir. S 415 ve 421’de bu bölüm daha sadedir ancak tasarım oldukça sıradandır.

Arka kapak içindeki *Nasrettin Hoca* bölümü de karikatürize karakterlerle hazırlanmıştır, üslup bakımından devamlılık gösterir. Konuşma balonlarında büyük harf kullanılmıştır. Metin puntosu S 415 ve 421’de daha büyük verilmiştir. Sayfalarda görsel metin dengesi kurulmuştur. Bölüm küçük yaş grubuna da hitap edebilir.

Tablo 3. DÇD’nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar

Ölçütler	Tespitler
Dış Yapı Unsurları	
1. Derginin ebatları, biçimi	Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır.
2. Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış olması	Dergi kapağı orta derecede dayanıklı malzemeden yapılmıştır.
3. Kapak dokusu	Kapak dokusu nitelikli baskıya elverişlidir.
4. Kapak baskısı	Kapak baskısı niteliklidir.
5. Dergi iç sayfalarının kâğıt kalitesi, baskısı, boya kalitesi	Dergi iç sayfalarının parlak kuşe kâğıt olması nispeten okumayı güçleştirmektedir, baskı ve boya kalitesi orta düzeydedir.
6. Ciltleme yöntemi	Çift tel zımba ile ciltlenmiştir, çok dayanıklı değildir.
Kapak Tasarımı	
1. Kapağın dergi içeriğini yansıtır olması	Dergi kapağı tasarım ve görsel olarak kapak konusunu ve sloganını nispeten yansıtmaktadır. Kapak konusu içerikte ağırlıklı olarak işlenmemektedir.
2. Tasarımın estetik değer taşıması	Kapak illüstrasyonlarında perspektif, derinlik sorunları ve çocuk figürlerinin el kol hareketlerinde, anatomik yapılarında hatalar bulunmaktadır. Kapak tasarımlarının estetik değer açısından çok nitelikli olmadıkları söylenebilir.
3. Çocuk dünyasına uygunluğu ve ilgi çekiciliği	Kapakların çocuk dünyasına uygunluğu ve ilgi çekiciliği orta düzeydedir.
4. Kapak tipografisi(okunabilirlik, font ve punto vs.)	Kapak tipografisi genel olarak okunabilirlik özelliğine sahiptir. Dergi logosundaki çiçek ve leylek görselleri gereksiz dekoratif unsurlardır, bu figürler çoğunlukla kapak görselinin detayları arasında kaybolmaktadır. Ancak S 412’nin kapağındaki tipografik unsurlar

	görsel öğelerin yoğunluğu içerisinde zor ayırt edilebilmektedir.
5. Kapak görseli (netlik, anlaşılabilirlik, ışık, renk vs.)	Kapak görselleri net ve anlaşılabilir.
Sayfa Tasarımı	
1. İçindekiler bölümünün anlaşılır ve işlevsel düzenlenmesi	Örneklemdaki sayılarda İçindekiler bölümünün düzenlenişinde birkaç farklı tarz gözlenmektedir. Bu hususta bir devamlılık sağlanmamıştır, genel olarak bölüm basit ama işlevseldir.
2. Dergi künye bilgileri tam verilmesi	Dergi künye bilgileri tam verilmiştir.
3. Sayfa tasarımında bütünlüğün sağlanmış olması	Dergide sayfa tasarımında bütünlük tam olarak sağlanamamıştır, örneklemdaki dergilerde zaman zaman tasarımda bütünlüğü bozan uyumsuz öğelere de rastlanmaktadır.
4. Sayfada metin-görsel uyumunun sağlanması	Metin-görsel uyumuna dikkat edilmeye çalışılmıştır. Ancak bazı görseller metinleri tam olarak karşılamamaktadır.
5. Sayfada metin- görsel dengesinin sağlanması	Dergide çoğunlukla yan yana sayfalar birlikte tasarlanmıştır. Bunların çoğunluğunda bir sayfa görsel, diğer sayfa metin ağırlıklıdır, bu durum özellikle metin yoğunluğunun fazla olmasına neden olmaktadır ve bu da okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek bir etkidir.
6. Sayfa tasarımının estetik değeri taşıması	İncelenen sayılarda tasarımın genel olarak estetik değeri orta düzeydedir.
7. Sayfa kenarında yeterli boşluk bulunması ve tasarımda boşlukların iyi kullanılması	Genellikle sayfa kenarında yeterli boşluk bırakılmış, bazı sayfalarda mas-espas dengesi kurulamamıştır.
8. Sayfada denge ve hareketin sağlanmış olması	Denge ve hareketin sağlandığı sayfalar bulunmakla beraber bazı sayfalar görsel ve tasarım olarak oldukça donuk ve durağandır.
9. Yan yana gelecek sayfaların birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmış olması	Genel olarak yan yana gelecek sayfalar birlikte tasarlanmıştır, bu nedenle böyle bir uyumsuzluk gözlenmemektedir.
10. Tasarımda renklerin amaca hizmet edecek şekilde, okur özellikleri ve psikolojik etkileri dikkate alınarak kullanılması	Sayfa tasarımında genel olarak renkler rastgele bir seçimle belirlenmiş gibi görünmektedir.
11. Devam eden bölüm başlıklarında, logo ve künye bilgilerinin verilisinde birlik sağlanmış olması ve bunların anlaşılır olması	Derginin 2015 yılına ait sayılarında tasarım değişikliğine gidilmiştir, bu yıla ait sayılardaki bölümlerde tasarım ve logo bakımından değişiklik gözlenmektedir. Bunun dışında devam eden bazı bölümlerde tasarım ve logo devamlılığı, bölüm adı ve metin adı verilisinde birlik sağlanmamıştır. Bazı bölümlerde yalnızca bölüm, bazılarında sadece metin adı bulunmaktadır. Bölümler arasında ve derginin sayıları arasında da bu hususta bir tutarsızlık mevcuttur.
Tipografik Unsurlar	
1. Yazı karakteri ve puntosunun okur özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş olması	Dergi genelinde sıkça kullanılan fontların (comic sans, trebachetims, Turkey Sandwich vb.) seçimi isabetlidir, ancak başlıklarda kullanılan bir takım fontlarda bazı büyük harf karakterleri küçük harf karakteri gibi yazılmıştır, bu tarz fontların seçimi isabetli değildir.
2. Font ve puntosunun okunaklılık özelliğine sahip olması, okuma hızını olumsuz etkilememesi	Fontların aynı sayfada ve metinde farklı puntolarda kullanıldığı gözlenmektedir, bu durum bir tutarsızlık oluşturmaktadır. Metinlerin çoğu okunaklılık özelliğine sahiptir. Ancak bazı metinlerde küçük puntolu yazıların kullanılmış olması, bu metinlerin küçük yaş grubu tarafından okunmasını güçleştirecektir.
3. Paragraf ve satır uzunluklarının hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak	Bazı metinlerde paragraf ve satır uzunlukları hedef kitle özelliklerine uygun değildir.

düzenlenmiş olması	
4. Harfler, kelimeler, satırlar, paragraflar ve sütunlar arasındaki boşluğun dengeli ve etkili biçimde düzenlenmiş olması	Bazı metinlerde özellikle satır aralıklarının dar oluşundan kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Görsele uygun serbest blokla yapılan metinlerde bazı satır uzunlukları çok dar tutulmuştur.
5. Sayfada zeminle yazı renginin okunabilirliği sağlayacak şekilde belirlenmiş olması	Yazı rengi ve zemin rengi zıtlığına genel olarak dikkat edilmiştir. Ancak zemin renginin baskın ve karmaşık olmasından kaynaklanan sorunlar mevcuttur, bunlar okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir.
6. Dergide farklı yazı karakterlerinin kullanılmış olması	Dergide farklı yazı stilleri kullanılmıştır.
Görsel Öğeler	
1. Resimlerin metni destekler nitelikte hazırlanması, metne yorum getirmesi ve katkıda bulunması	Dergideki görseller, fotoğraf ve illüstrasyonlar metinleri destekler niteliktedir. Ancak görsellerin metne yorum ve açılım getirmede yetersiz kaldığı görülmektedir.
2. Görseller hedef kitlenin algılamasına uygun hazırlanmış olması	Özellikle illüstrasyonlar hedef okur kitlesi içerisinde genellikle küçük yaş grubuna hitap edecek biçimdedir. Fotoğraflar ise genellikle çocuk dünyasına hitap edecek nitelikte değildir.
3. Görsellerin özgün nitelikler taşıması	Dergideki çizimler sıradan özellikler taşımaktadır. Karikatür tarzı çizimler de bu tarzın diğer örneklerine çok benzemekte ve özgün görünmemektedir.
4. Görsellerin sanatsal değer taşıması	Dergideki illüstrasyonlar genel anlamda sanatsal değer bakımından nitelikli değildir. Nitelikli sayılabilecek birkaç örnek mevcuttur. Örneğin S 415'teki Kayıp Düğmeler öyküsünde illüstrasyon renkli ve ilgi çekicidir, göze hoş görünmektedir.
5. İllüstrasyonun yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olması	İllüstrasyonların üslubu genel olarak oldukça basittir. Bazı çizimler çok küçük figürlerden oluşmuştur, bunların anlaşılması güçtür.
6. Görsellerin çocuğun hayal gücünü, duyma, görme, düşünme yeteneklerini geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık biçimde hazırlanması	Dergideki fotoğraf ve illüstrasyonlar çocukların ilgisini çekme, hayal gücünü geliştirme, çağrışıma açık olma konularında yetersiz görünmektedir.
7. İllüstrasyonların hareketlilik özelliğine sahip olması	Çizimler ve fotoğraflar genel olarak donuk ve durağandır, bazı sayfalarda figür ve hareket tekrarları görülebilmektedir.
8. Görsel karakter ve tiplerin çocuğun dünyasına yabancı olmaması, net çizgilerle oluşturulması, karakteristik ve olumlu özellikler taşıması	Görsel karakterler çocuk dünyasına yabancı değildir, ancak devamlılık arz eden bölümlerde bazı figürler ayırt edici karakteristik özellikleri belirlenemediğinden birbirine çok benzer çizgilerde oluşturulmuşlardır. Tip ve karakterler genel olarak olumlu özellikler taşımaktadır.
9. Görsellerde vurgulanmak istenilen ayrıntıların farklı yöntem ve teknikler kullanılarak vurgulanması	Fotoğraflarda ve illüstrasyonlarda vurgu için farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı gözlenmez.
10. Görsel öğelerin dikkat çekici olması, anlatımın akılda kalıcılığını ve etkisini arttıracak biçimde seçilmiş ve kullanılmış olması	Dergide bazı bölümlerde yaratılan karakterler ilgi çekici ve akılda kalıcı olabilir, örneğin Zehra ve Allame Nine. Ancak genel olarak görsellerde nitelik sorunu bulunduğundan akılda kalıcılık özelliği de zayıftır.

4.4. TRT ÇOCUK DERGİSİ

TRT Çocuk dergisi, Ekim 2010'da, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından aylık olarak çıkarılmaya başlamış bir dergidir. Dergi, 24 x 26 cm boyutlarındadır, 64 sayfadır. TRT Çocuk dergisi yayın hayatına başladığı günden bu yana 3 kez boyut değiştirmiştir. Mart 2015 S 54'ten itibaren hâlen yayınlandığı boyutlara getirilmiş, parlak kuşe karton kapakla, iç sayfalar da parlak kuşe kâğıda, renkli baskıyla yayınlanmaya devam etmektedir. Ciltleme tekniği olarak çift tel zımba tercih edilmektedir. TRT Çocuk ayrıca her sayı harici ekler (çıkartma, poster, etkinlik vs.) veren bir dergidir.

Derginin hedef okur kitlesi 7-14 yaş aralığıdır. Dergide kapak teması ve dosya konusu olarak önemli gün ve haftalar esas alınmakta ya da mevsime dayalı temalar oluşturulmakta, figür olarak da TRT Çocuk kanalında yaratılan yerli kahramanlar kullanılmaktadır. Ön kapak tek sayfa biçiminde ve o sayının konusuyla ilgili olarak tasarlanmakta, arka kapağa reklam alınmaktadır. Dosyalar çocuklar için sistematik ve eğlenceli bir kaynak ortaya çıkarmak, üzerinde çalışılıp değerlendirmeler yapılmış bilgileri çocuklara ulaştırmak, onların gündemi takip etmelerini sağlamak ve belli bir amaca yönelik içerik hazırlamak hedeflenerek oluşturulmaktadır.

Dergi içerisinde TRT Çocuk programları ve kahramanlarıyla ilgili reklamlar yer almaktadır. Ayrıca oyuncak, kitap, kırtasiye ve nadiren yiyecek reklamları da bulunur. Reklamların hedef kitlesi ebeveyn ve çocuklardır. Dergide çocukların zararlı alışkanlıklar edinmesine neden olacak ve sağlıklarını olumsuz etkileyecek reklamlara yer verilmemektedir.

Her sayı dergi, pedagojik danışmanların kontrolünden geçip içerik danışmanı onayı aldıktan sonra baskıya girmektedir. TRT Çocuk, televizyon karakterlerinin de yer aldığı bir genel kültür dergisidir. Çocuğa popüler kültür ürünleri karşısında yerli kahramanlar ve kültürel öğeler sunar. Okurlarının hem keyifli zaman geçirmelerini hem de bilim, sanat, tarih, genel kültür alanlarında bilgi edinmelerini ve olumlu davranışlar kazanmalarını hedeflemektedir (Yiğitbaşı, 2014).

TÇD devamlılık gösteren köşe ve bölümlerden oluşmuş bir dergidir. Derginin yarıya yakın bölümü çizgi romanlardan oluşmaktadır. Her sayıda farklı bir macerayla okur karşısına çıkan Rafadan Tayfa, Keloğlan ve Kuzucuk anime karakterlerden oluşan çizgi romanlardır ve TÇD’de de dizi yapımcısı şirketler tarafından hazırlanmaktadır. Bir TRT Çocuk kanalı dizisi olan Köstebekgiller TÇD’de her sayı farklı bir şehre giderler, gezip gördükleri bu şehirlerdeki tarihî ve kültürel mekânlar, yemek kültürü, o yörede yetişen ürünler vs. hakkında bilgi verirler. Keloğlan’la Harekete Geç bölümünde her sayı farklı bir spor dalının tanıtımı yapılır. Yeşilcan ve Kuruş Ailesi TÇD’nin diğer kamu kurumlarıyla gerçekleştirdiği sosyal projelerin ürünü olan eğitici bölümlerdir. Selim ve Pelin, Hezarfen Haber, Uzay Kaşifi Gökay, Senden Kaçmaz derginin örneklemdeki sayılarında bulunan sürekli bölümlerdendir.

TÇD’nin araştırma örnekleminde yer alan sayıları ölçütlere göre incelenmiş, aşağıdaki tespitler elde edilmiştir.

4.4.1. TÇD’nin Örneklemdaki Sayılarının İncelenmesi

4.4.1.1. Dış Yapı Unsurları

Dergi 24 x 26 ebatında ve 64 sayfadır. Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır. Kapak, dayanıklı bir malzeme olan parlak kuşe kartondur; iç sayfalar parlak kuşe kâğıttır. S 56 ve 62’nin iç sayfa kâğıt kalitesi diğer sayılardan biraz daha düşüktür. Parlak kâğıdın tercih edilmiş olması okunmayı güçleştirici bir faktördür. Dergi logosu tüm sayılarda sabit renk ve tasarımıyla sayfanın üst kısmında yer almaktadır. Kapak baskısı nettir, boya kalitesi iyidir. Derginin cildi çift tel zımbadır. Dergi iç sayfalarının da baskı ve boya kalitesi yüksektir.

4.4.1.2. Kapak

Derginin örneklemden yer alan sayılarının kapak dosya konuları ve sloganları şu şekildedir:

S 48- 23 Nisan (Şenlik Kıyafetleri)

S 48- Arkadaşlık (Hayat Arkadaşla Güzel)

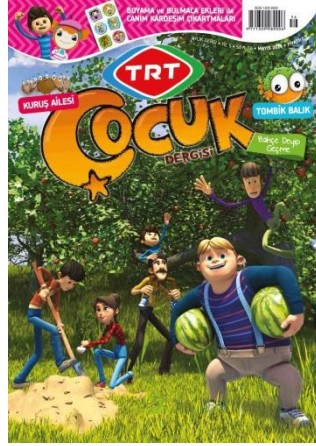
S 52- Matematik (Yaşayan Matematik)

S 56- Bahçeler, bağlar, tarlalar (Bahçe Deyip Geçme)

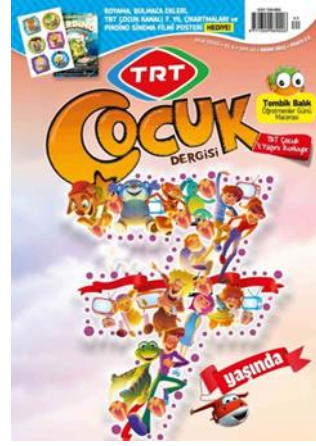
S 62- TRT Çocuk'un 7.yaşı (TRT Çocuk 7. Yaşını Kutluyor)

Derginin kapak logosu tüm sayılarda sayfanın üst kısmında yer alır, aynı font ve puntolardadır. Derginin harici ekleri farklı renklerde bir şeritle sayfanın üst bölümünde gösterilmiştir. Kapak konusunu belirten slogan tüm sayılarda “Çocuk” sözcüğünün son harfine renkli şeritle eklenmiştir. Yazının font ve puntosu da sabittir. Dergi içeriğinden bir-iki bölüme ait görsel de kapakta yer alır. Dosya konusunu yansıtan kapak görsellerinde dergi içeriğinde bulunan bölümlerin kahramanları/TRT Çocuk kanalının kahramanları kullanılmaktadır. Derginin arka kapağında, ön ve arka kapak içlerinde ayrıca ilk sayfasında reklamlar yer almaktadır.

Örneklemdaki dergilerin kapakları dosya konusunu yansıtan büyük görseller üzerine tasarlanmıştır. S 43'ün kapağı kullanılan renkler, görsel öğeler bakımından ve figüratif olarak oldukça yoğundur. Bayrakla 23 Nisan panosu arasındaki derinlik kaybolmuş gibidir. Bayrağın önündeki kız figürünün saçı, bayrakla yakın renkte olduğundan ayırt edilememektedir. S 48'de kapak illüstrasyonunda bilgisayar teknikleri kullanılarak yer yer mekân soyutlamaları yapılmıştır. Bu sayıda, S 52 ve 56'da içerikten iki bölümün tanıtımı kapakta yer alır. S 52'nin kapak görselinde sayının yayınlandığı ayın mevsimsel özelliklerini hissettirecek şekilde soğuk renkler kullanılmıştır, kapak aynı zamanda dosya konusunu da yansıtmaktadır ve diğer sayılara oranla daha yalın tasarlanmıştır. S 56'da dosya konusu bahçecilik olduğundan kapak görselinde Rafadan Tayfa kahramanları bahçededir (Resim 68). Çocuk figürlerinin arka tarafında kalan ağaçlar karanlık görünmektedir. Özellikle havaya zıplamış olan çocuğun ayakları ve arkasında kalan ağaç, ışık yetersizliğinden ötürü tam olarak ayırt edilememektedir. 62. sayının zeminde koyudan açığa doğru giden degrade ve doku kullanılmıştır (Resim 69). TRT Çocuk kanalı kahramanlarından oluşan 7 sayısı kapak görselinin temel figürüdür. Rakamın yanındaki “yaşında” ifadesi kırmızı bir kuşak içerisinde verilmiştir, uçak figürü ise noktayı temsil etmektedir. Ancak rakamsal ifade ve nokta küçük yaş grubu tarafından kolayca anlaşılamayabilir.

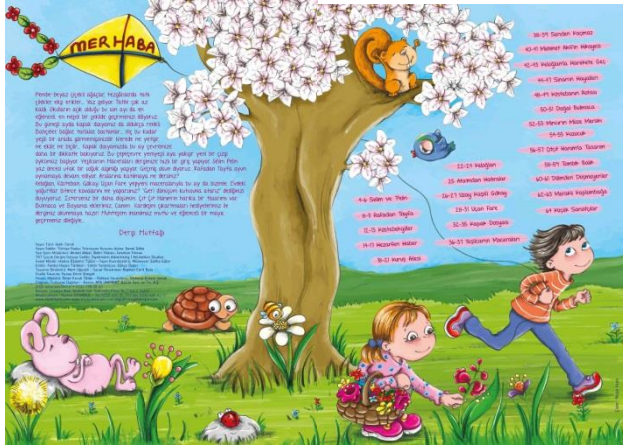
Resim 69. TÇD S 56

Resim 70. TÇD S 62

4.4.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon

Derginin takdimi ve *İçindekiler* s. 2 ve 3'te yer alır, yan yana iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Yalnız S 62'de takdim sayfası ilk sayfaya yerleştirilmiştir. *Merhaba* bölümünde, kısaca derginin kapak dosya konusundan söz edilmektedir, incelenen sayılarda metin soldan ya da ortadan bloklanmıştır. Bölümün logo tasarımı ve başlık yazı fontu her sayıda farklılık göstermesine rağmen metin içeriğinde aynı fontun (Set Fire to the Rain) kullanımında devamlılık sağlanmıştır. Seçilen yazı stili font ve punto olarak okunaklıdır. S 43 ve 52'de takdim metni koyu zemin renkleri ve gereksiz dekoratif unsurlar dolayısıyla zor okunmaktadır. *İçindekiler*, önce sayfa numarası sonra bölüm adı biçiminde ve anlaşılır hazırlanmıştır. S 52 ve 56'da bilgiler, zemin renginden dolayı okunaklılığı sağlamak amacıyla renkli yazı şeritleri üzerinde verilmiştir. Örnekteki sayılarda derginin künye bilgileri tamdır, ancak S 56 ve 62'de bölüm oldukça küçük puntıyla yazılmıştır (Resim 72). Söz konusu sayfaların illüstrasyonları çocuk dünyasına hitap edecek ilgi çekicilikte ve estetik olarak niteliklidir. Yalnızca tasarım unsurlarının ve renk kullanımının fazlalığından kaynaklanan görsel yoğunluk vardır. S 56'da da bu sayfalarda renklerin ton değerleri birbirine çok yakın şiddette tutulmuştur.

Muhteşem Mualla örneklemeindeki dergilerde yalnızca S 48 ve 52’de yer alan çizgi roman formatında üç sayfalık bir bölümdür. Bölümün tasarım ve logosu her iki sayıda da birbirinden farklıdır. Yazar ve çizer bilgileri tam verilmiştir. Tasarım, desenli zemin üzerine aralıklı yerleştirilmiş panellerden oluşmaktadır. Mualla tiplemesi ve diğer karakterler çocuk dünyasına uygun sevimliliktedir ve karakteristik özellikler taşımaktadır. Panellerde mekân kullanılması, sayfa zemininde gereksiz dekoratif unsurların bulunması, S 52’de ayrıca panel kenarlıklarındaki süslemeler tasarımda görsel yoğunluğu arttırmıştır (Resim 73). Konuşma balonlarındaki metin, kısa ve sadedir; yazı, font ve punto olarak okunaklıdır. Bölümün üçüncü sayfasının yanında TRT Çocuk kanalının reklamı bulunmaktadır. S 48’de reklam sayfası bölümle uyumsuz görünmektedir.

Selim ve Pelin, S 56 ve 62’de bulunan, üç sayfa olarak tasarlanmış karikatürize bir çizgi romandır. Konuşma balonlarında metinler siyah yazıyla verilmiştir, font ve punto bakımından da okunaklıdır, S 56’da punto S 62’ye oranla daha küçüktür (10 punto), bu da küçük yaş grubunun okumasını güçleştirecektir (Resim 74). S 56’da sayfa zemini desenli olduğundan görsel yoğunluk fazladır. Renklendirmede renklerin ton değerleri yüksek şiddette kullanılmıştır. Çocuk tiplerinin özellikleri devamlılık göstermektedir. S 62’de konuşma balonlarından biri figüre uzak kalmıştır. Konuşma okları yer yer görseli kesintiye uğratmaktadır. Yan sayfada yer alan reklam ise bölüme uyumsuz görünmektedir. S 43’de bulunan *Şirin’in Bir Günü* başlıklı bölüm de tasarım ve illüstrasyon olarak Selim ve Pelin bölümüne benzemektedir, ancak bu bölümde konuşma balonu bulunmaz, panellerdeki görseller yalnızca anlamı destekleyen bir araç olarak kullanılmıştır.

Resim 75. TÇD S 48 s.8,9

Derginin sürekli bölümlerinden olan *Keloğlan*, örneklemdaki dergilerde farklı sayfalarda yer alan anime karakterli bir çizgi romandır. Karakterler çocuk dünyasına hitap edecek özelliklere sahiptir. Bölüm üç sayfadan oluşmaktadır, küçük ayrıntılar dışında görsel ve metin yoğunluğu bakımından dengeli tasarlanmıştır. Panellerin bazı sayfalarda sıkışık, bazılarında ise daha büyük ve rahat yerleştirildiği görülür. Örneğin S 52’de s.10’da, S 62’de s.17’de bir sıkışıklık ve yoğunluk söz konusudur. Logo ve tasarım olarak S 43 ve 48 diğer sayılardan farklıdır. Örneklemdaki sayılarda konuşma metinlerinin verilisindeki farklılıklar göze çarpmaktadır. Konuşma metinleri aynı etli fontla ve büyük harfle yazılmıştır ancak punto konusunda oldukça değişiklik

göstermektedir. Aynı sayıda bile farklı puntolarda verilmiştir. S 52 ve 56'da büyük puntolar (14-18 punto) kullanılmışken S 48'de metnin okunmayı güçleştirecek kadar küçük puntoda (10 punto) verildiği görülmektedir. S 48'de (Resim 75) bazı paneller oldukça karanlıktır ve figürler seçilememektedir. S 62'de ise panellerde hep aynı mekânın kullanılmış olması bir durağanlık yaratmıştır. Üçüncü sayfa ya da ilk sayfa yanında yer alan reklam, bazı sayılarda (örneğin S 43 gibi) bölümün tasarımına uyum sağlayamamıştır.

Köstebekgiller derginin incelenen tüm sayılarında bulunan bölümlerden biridir. Ancak tasarım ve format olarak farklı biçimlerdedir. Bölüm S 43, 48 ve 52'de çizgi roman biçimindeyken S 56 ve 62'de panellerle anlatıya dönüşmüştür, Köstebekgiller'in karakterleri de bu sayılarda panellerdeki metinlerin anlatıcısı konumundadır. Her iki tasarımda da renkler ton değerleri bakımından yüksek şiddette kullanıldığından sayfalar oldukça yoğun ve yorucudur. S 43'te (Resim 76) sayfa zemini dokuludur. Bazı paneller sayfa kenarına ve orta kırım çizgisine, bazı konuşma balonlarında ise yazı, kenar çizgisine dayanmıştır. Konuşma balonlarında büyük harf kullanılmıştır. Paneller figüratif olarak da oldukça kalabalıktır. S 48'de (Resim 77) çizgi roman formatından nispeten çıkılmıştır. Büyük görseller üzerine yerleştirilen paneller yoğun ve kalabalıktır, s.13'teki insan figürleri oldukça küçüktür. Son konuşma balonundaki büyük harf kullanımı, satır aralığının dar olması nedeniyle de okuma isteğini olumsuz yönde etkileyebilir.

Resim 76. TÇD S 43 s.18

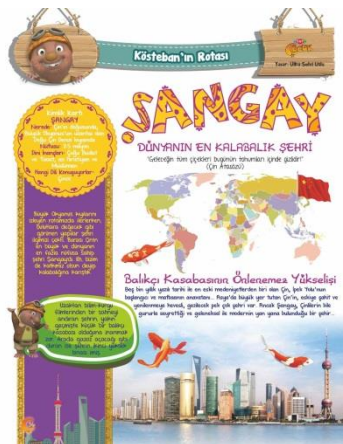
Resim 77. TÇD S 48 s.13

Resim 78. TÇD S 62 s.12

S 52’de bölümün logo ve başlığı değişmiştir, logodaki zemin rengi koyu olduğundan köstebek figürleri zor ayırt edilebilmektedir. İlk sayfa, yan sayfadaki Keloğlan çizgi romanıyla uyumsuz görünmektedir. S 56 ve 62’de de başlık ve logo tasarımı S 52’ye benzerdir. S 56 ve 62’de renkli anlatım panelleri, farklı renklerde dekoratif ve dokulu şeritler kullanılmıştır. Harf aralıkları sıkışık bir font seçimi yapıldığından ve panel zeminiyle yazı rengi zıtlığı tam olarak sağlanamadığından bazı panellerde metinleri okumak güçtür. S 56’da son panel eğri yerleştirilmiştir. S 62’de s.12’deki son panelde metin yoğun ve satır aralığı dardır, başlık panel dışında kalmış; panel sayfa kenarına kadar inmiştir (Resim 78). Bazı şeritlerde köstebek illüstrasyonlarıyla zemin rengi çok yakındır. Bu sayıda s.13’te paraşüt figürü çok kenardadır ve figürler tam olarak anlaşılamamaktadır. Sayfalarda renk, görsel ve tipografi yoğunluğu sebebiyle mas-espas dengesi bozulmuş ve derinlik kaybolmuştur. İllüstrasyonda kaliteyi düşürecek basit bir renklendirme tekniği kullanılmıştır.

Köstebekgiller’in pilot kahramanı Kösteban ise TÇD’de *Kösteban’ın Rotası* adlı bölümde anime karakter olarak görülür ve her sayı farklı bir ülkeyi tanıtır. S 43 ve 48 başlık ve logo bakımından diğer sayılardan farklıdır. Ancak örneklemedeki dergilerde tasarım birbirine çok benzemektedir, sayfa tasarımı beyaz zemin üzerine farklı tasarım araçları kullanılarak yapılmıştır, oldukça yoğundur. Fotoğraflar, renkli metin panelleri, görseller için süsleme amaçlı çerçeveler, anime karakter, çeşitli font ve puntolar bir arada bulunmaktadır. Ana başlık bile desenli harflerle ve dekoratif bir yazıyla yazılmıştır (Resim 79).

Resim 79. TÇD S 52 s.36

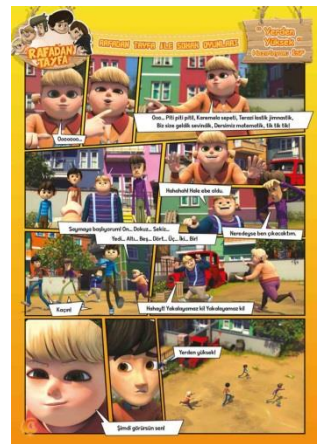
Resim 80. TÇD S 56 s.49

Bölümdeki tipografi ve tasarım çeşitliliği takibi, okuma ve anlamayı güçleştirmektedir, ayrıca mas espas dengesini bozmuştur. Bazı fotoğraflar detayları görülemeyecek kadar küçüktür (Örneğin S 62’de s.51’de). Alt başlıklarda seçilen fontun harf boşluk düzeninden kaynaklanan sorunları vardır (Resim 80); bazı harflerin yan yana gelişinde oluşan sıkışıklık yazım yanlışlığı gibi görünmektedir. Harf yapıları bozulmaksızın bu hatanın dizgi aşamasında düzeltilmesi mümkündür (Sarıkavak , 2004, s. 103).

Rafadan Tayfa örneklemdaki dergilerden S 56 ve 62’de bulunan anime çizgi romandır. Dergide de TRT Çocuk kanalındaki dizi yapımcısı şirket tarafından hazırlanmaktadır. Karakterler çocuk dünyasına uygun sevimliliktedir. Her iki sayıda da bölüm, dört sayfadan oluşmuştur; tasarım, logo ve başlık olarak aynı özelliklere sahiptir. Paneller, sarı degrade sayfa zemini üzerine yerleştirilmiştir, zemin renginin ton değeri olarak güçlü olması yorucu bir etki yaratmaktadır. Sayfalar görsel bakımdan, renklendirme ve figüratif olarak oldukça yoğundur. S 56’da s.10 ve 11’de ayrıca panel renkleri koyudur ve görseller karanlıktır (Resim 81). Köşeli konuşma balonları, beyaz zemin üzerine siyah yazıyla hazırlanmıştır, font ve punto olarak okunaklıdır. Konuşma balonları komşu panellere de taşmış ve görsellerin üzerine binmiştir. Panel büyüklükleri dengeli değildir. Bazı paneller hem çok yoğun hem de küçük olduğundan figürler ve görsel detaylar tam olarak ayırt edilememektedir. Örneğin S 62’de s.8’de alt panelin kenarındaki küçük figür görünmemektedir (Resim 82). Sayfa numaraları görsel üzerinde kaldığından okunamamaktadır.

Resim 81. TÇD S 56 s.11

Resim 82. TÇD S 62 s.8

Resim 85. TÇD S 43 s.38

Resim 86. TÇD S 62 s.15

Hezarfen Haber örneklemdaki dergilerin tümünde iki farklı tasarımla yer alan bir bölümdür. Her ikisinde de TRT Çocuk kahraman Hezarfen, aynı çizimle logoda bulunmaktadır, yalnızca sayfa zemini ve başlık bölümü değiştirilmiştir. Bölüm üç sayfadır, sadece S 56'da dört sayfa olarak verilmiştir. Bölümün son sayfasındaki fotoğrafların kesimi ve panellerin biçimi ilk sayfalardan farklıdır. Tasarım desenli sayfa zeminleri üzerine yerleştirilen renkli panellerden oluşmaktadır. Panel kenarlıkları da süslemelidir ve paneller farklı biçimlerdedir. Bu nedenle sayfalarda görsel yoğunluk fazladır (Resim 85). S 43 ve 48'de sayfa zemini üzerine yerleştirilen fotoğraflar vardır, diğer sayılarda fotoğraflar da panellerle verilmiştir. Görsel ve yazı panelleri sayfada dengeli dağılmıştır. Ancak bazı fotoğrafların ne oldukları kolayca anlaşılamamaktadır, bazılarının da metinle ilgisi tam olarak kurulamamıştır (Örneğin Resim 86). Bazı panellerde satır aralıkları dar ve metin yoğunluğu fazladır. Panel başlığı olarak kullanılan yazı fontunda “b” ve “d” harfleri sözcük içerisinde küçük harfle yazılması gerekirken büyük harf karakterindedir, özellikle küçük yaş grubu okurlar için bu kullanım yanılğıya sebep olabileceğinden tercih edilmemelidir.

Uzay Kaşifi Gökay örneklemdaki dergilerden S 52, 56 ve 62'de yer alan bir bölümdür, yan yana iki sayfadan oluşmaktadır. Sayfada tercih edilen mor ve mavi renkleri zemin rengi olarak koyudur. S 52'de görsellerin bulunduğu paneller de koyu yeşildir, bu nedenle sayfa biraz karanlıktır. S 52'de bölümün çizeri S 56 ve 62'den farklı olduğu için Gökay tiplemesinin karakteristik özellikleri ve tasarım farklılıktır, bu sayıda bölüm diğer sayılarla kıyaslandığında görsel ve tasarım olarak daha niteliklidir

(Resim 87). S 52’de paneller zemine yedirilerek yerleştirilmiştir, ayırt edilememektedir; diğer sayılarda panel renkleri daha açık tonlardadır. S 62’de Gökay’ın ve annesinin konuşma balonları farklı renklerde verilmiştir. Bu sayıda Mars yüzeyini gösteren görseller konuşma balonlarının arasında kaldığı için tam olarak anlaşılamamaktadır (Resim 88). S 56 ve 62’de çocuğun baş ve ayak duruşunda anatomik hatalar mevcuttur.

Resim 87. TÇD S 52 s.25

Resim 88. TÇD S 62 s.26,27

Uçan Fare örneklemdaki dergilerden S 43 hariç diğerlerinde yer alan yazar ve çizir devamlılığı olan dört sayfalık bir bölümdür. Yan yana sayfalar birlikte tasarlanmıştır, metin yoğunluğu fazladır ve illüstrasyonlar vinyettir. Metin beyaz sayfa zemini üzerine siyah olarak yazılmış, Hayri adlı kahramana ait konuşma cümleleri kırmızı, Fare’ye ait olan ifadeler ise kahverengi verilmiştir. Metin iki sütun hâlinindedir ve sola yaslanmıştır. Sayfaların bazı bölümlerinde görseller sebebiyle dar bloklamalar vardır. Font olarak dergide başka hiçbir bölümde kullanılmayan, düzensiz, harf büyüklükleri farklı bir yazı stili kullanılmıştır ama okunaklıdır. Logo ve başlık tasarımı S 52, 56 ve 62’de aynıdır (Resim 89). S 48 ve 52’de metin başlığı yoktur, diğer sayılarda mevcuttur. Çizim bakımından bu bölümde süregelen, belli bir üslup benimsenmiştir. Ancak insan figürlerinin ağız çizimleri estetik değildir, Hayri karakteri bazı yerlerde ağızsız çizilmiştir. İllüstrasyonlarda kullanılan mekânların farklı kültürlere ait ayrıntı ve özellikler taşıması, tiplerin farklı üsluplarda yapılmış olması çizim tarzının özgün olmama yani başka çalışmalardan esinlenilmiş olma ihtimalini düşündürmektedir. S 62’de s.33’teki son görselde ne olduğu anlaşılamamaktadır (Resim 90).

Resim 89. TÇD S 52 s.26-27

Resim 90. TÇD S 62 s.33

Resim 91. TÇD S 52 s.20

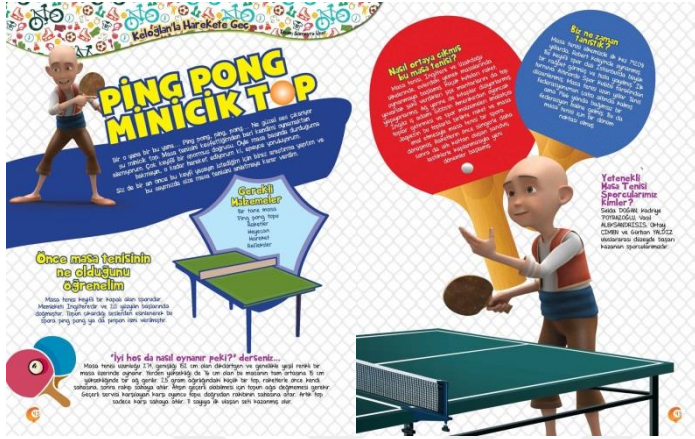
Resim 92. TÇD S 52 s.24

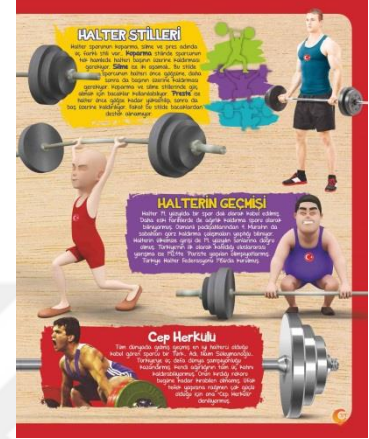
Sinan'ın Hayalleri adlı çizgi roman, örneklemedeki dergilerden yalnızca S 43'te bulunmaz. S 43'teki *Piri Reis'in Gizli Defteri* adlı bölümle aynı tasarıma sahiptir. Bu bölümlerin yazar ve çizeri de aynıdır. Dört sayfalık bölümde köşeli anlatım ve konuşma balonları kullanılmıştır. Sayfa tasarımına uyum sağlayacak bir yazı fontu seçilmiştir. Punto olarak (yaklaşık 10-11 punto) küçük yaş grubunun okuması için elverişli değildir. Bazı konuşma balonlarında da metinler uzundur (Resim 92). İllüstrasyonlar çizgi sinema teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Figürlerin yüz ifadeleri, hareketleri duygu ve düşünceleri vermede başarılıdır (Resim 91). Çizimlerde renk ve ışık ögesinin kullanımı anlamlı ve estetikdir.

Yeşilcan'ın Maceraları, S 56 ve 62'de bulunan iki sayfalık bir bölümdür. Paneller sayfa içerisine düzenli yerleşmiş, görsel metin dengesi kurulmuştur. İllüstrasyon karikatürize özellikler taşımaktadır. Konuşma balonlarında beyaz zemin üzerine siyah

yazı kullanılmıştır ve okunaklıdır. İki sayıda yazı fontları farklıdır, ancak her ikisinde de diğer bölümlere kıyasla büyük punto (13 punto) ile verildiğinden küçük yaş grubunun okumasına elverişlidir. Sayfada mavi, gri ve yeşil tonları hâkimdir, tiplereler çocuk dünyasına uygun sevimliliktedir.

Resim 93. TÇD S 43 s.42,43

Resim 94. TÇD S 52 s.39

Keloğlan'la Harekete Geç örneklemdaki sayıların tümünde yer alır. Bölüm, söz edilen spor dalına uygun (basketbol sahası ya da masa tenisi filesi gibi) sayfa zemin görseli üzerine renkli metin panelleri yerleştirilerek tasarlanmıştır, görsel ve metin olarak yoğundur. S 43 s.43'te metin panellerinin tenis raketi biçiminde olması sayfa estetiğine katkıda bulunmuştur (Resim 93). Paneller dekoratif süslemeler ve kesintilerle verilmiş, sayfaya dağınık yerleştirilmiştir, metinlere konuyla ilgili başlıklar verilmiştir. Başlıkların yazımı her sayı farklı fontlarda büyük ya da küçük harflerle yapılmıştır, bu hususta birlik sağlanmamıştır hatta S 52'de son panelin başlık yazımı sayfadaki diğer yazımlardan farklıdır, küçük harfle yapılmıştır (Resim 94). Bölümde tipografik çeşitlilik vardır ancak bunlar metin fontuna ve birbirine uyumlu değildir. S 43'te spot panelinde farklı bir yazı fontu kullanılmıştır. Bunun dışında tüm sayılarda dergi genelinde kullanılan yazı fontu (set fire to the Rain) tercih edilmiştir. S 43 ve 48'de logo, başlık ve sayfa tasarımı diğer sayılardan farklıdır. Bölümde görsel olarak fotoğraflar ve Keloğlan dizisinin anime karakterleri kullanılmaktadır.

Örneklemdaki dergilerde “Kardeşime Okuyorum” başlıklı iki farklı bölüm yer alır. S 43, 48, 52'deki *Kuzu Uzu* ve S 56, 62'deki *Tombik Balık* küçük yaş grubu okurları hedefleyen ve kısa bir öyküden oluşan bölümlerdir (Resim 96). Bölüm, aynı

mekân kullanılarak iki sayfa birlikte ve illüstrasyon üzerine metin yerleştirmek suretiyle tasarlanmıştır. İllüstrasyon ve tipografi bakımından küçük yaş grubuna uygundur ancak metin ve satır uzunlukları söz konusu yaş grubu için fazla, satır aralıkları da dardır (Resim 95). Konuşma cümleleri bold vurgulamayla verilmiştir. Görsel çevresinde dolaşma sebebiyle metinlerdeki serbest blokla okunmayı güçleştirecek bir etken gibi görünmektedir. S 48’de sayfa illüstrasyonundaki renk çeşitliliği ve Tombik Balık bölümündeki yazı renginin zemin rengine yakınlığı da okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir (Resim 95).

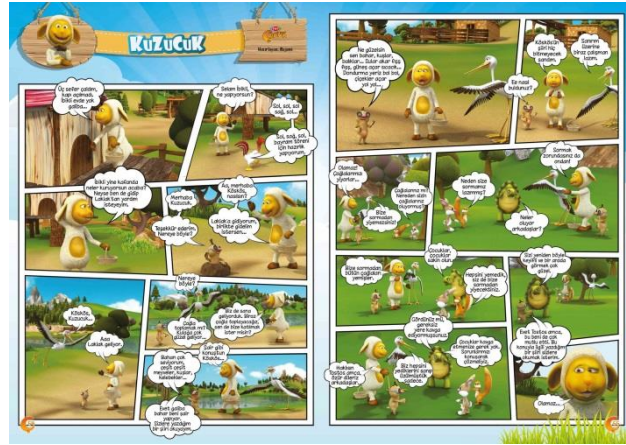

Resim 95. TÇD S 48 s.32

Resim 96. TÇD S 62 s.59

Kuzucuk anime çizgi hikâyesi S 52’de başlamakta, S 56 ve 62’de de bulunmaktadır (Resim 97). Paneller kalın beyaz çizgilerle birbirinden ayrılmıştır, sayfalarda sarı, yeşil ve mavi tonları hâkimdir. Bölüm kurgu, görsel ve tipografi bakımlarından küçük yaş grubu okurlara hitap edecek biçimde hazırlanmıştır. Metinler de bu yaş grubu özelliklerine uygun olarak kısa ve okunaklıdır. Konuşma balonları bölüme özgü olarak bulut biçiminde verilmiştir, panel dışına taşmalar olsa da figürlerden uzak kalmamıştır. Ancak *Kuzucuk* tiplemesi sevimli değildir.

Resim 97. TÇD S 56 s.54,55

Meraklı Kaplumbağa örneklemdeki dergilerin tümünde olan bir bölümdür. Bölümde iki sayfa birlikte tasarlanmış, farklı renk, doku ve görsellerden parçalarla kolaj yapılarak zemin oluşturulmuş, renkli yazı panelleri bu zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sayfalar görsel ve tasarım bakımından oldukça yoğundur. Metinler font, punto (14 punto) olarak okunaklıdır, ancak zemin rengi-yazı rengi seçiminden dolayı bazı panelleri okumak güçleşmiştir. Bazı yazı panellerinde metin sıkışıktır.

Resim 98. TÇD S 48 s.47

Resim 99. TÇD S 62 s.62,63

TÇD S 43 ve 48 tasarım olarak diğer sayılardan biraz farklıdır, özellikle S 48’de seçilen koyu renkler nedeniyle sayfalar karanlıktır (Resim 98). Bu sayılarda yazı panelleri dekoratif ve değişik şekillerdedir, S 52, 56 ve 62’de ise dikkörtgen biçimindeki yazı panelleri dekoratif çerçeveye süslenmiştir. Bölümde bazı panellerde metin görsellerin ilgisi tam olarak kurulamamıştır. Örneğin S 62’de geri geri uçabilen

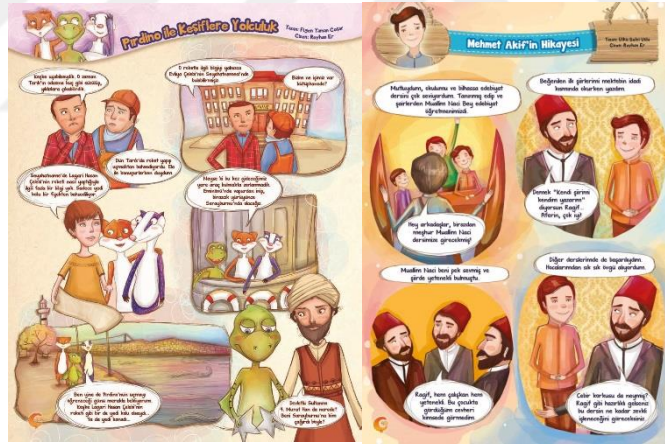
kuş görünmemekte, soğuk havalarda burnumuz neden kızarır, sorusuna kardan adam görseliyle cevap verilmektedir. S 56 ve 62’de farklı konular için aynı görsel kullanılmış, dolayısıyla illüstrasyon konuya uzak kalmıştır. Kaplumbağa karakterinin göz çiziminde ise bir belirsizlik söz konusudur, yuvarlak ve siyah çizginin gözlük olarak mı çizildiği yoksa göz yapısına mı ait olduğu anlaşılamamaktadır. S 56 ve 62’de s.63’te çocuk ve kedi figürlerinin çizimi estetik değildir. İllüstrasyonlarda derinlik sorunu da vardır (Resim 99).

Dilinden Düşmeyenler tüm dergilerde yer alan bir bölümdür. S 43 ve 48’in logo ve bölüm başlığı tasarımı diğerlerinden farklıdır. S 62’de de logoda küçük farklılıklar mevcuttur, bu sayıda aynı renklerde olduğundan illüstrasyon içerisinde logo zor ayırt edilebilmektedir. S 43, 48 ve 52’de bölüm tek sayfalıktır. Her sayı bölümde başka bir font tercih edilmiştir, ayrıca bold vurgulama vardır, S 56 ve 62’de serifli font kullanılmıştır. İllüstrasyon her sayı farklı çizer tarafından hazırlandığından çizim üslupları da farklıdır. Yumuşak tonlar seçildiği için renklendirme başarılıdır. S 43, 48 ve 52’de harf boşlukları ve satır aralıkları okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek kadar dardır, S 52’de görsel çevresinde dolaşmadan ötürü metinde yapılan serbest bloklama ve zemindeki müzik figürleri hem okunaklılığı hem de anlaşılabilirliği olumsuz yönde etkilemiştir (Resim 100). Dergi genelinde olduğu gibi bu bölümde de sayfa numaraları okunamamaktadır. S 56 ve 62’de illüstrasyonun özgün bir üslubu vardır ancak S 62’de çocuklar oldukça hüznü ve durağandır (Resim 101 ve 102). Ayrıca kılık kıyafet bakımından farklı bir kültüre ait görünseler de mekânlar bu duruma tam olarak uyum sağlayamamıştır. Bu sayıda okul ve bahçe duvarındaki deformasyonlar da estetik değildir.

Resim 100. TÇD S 52 s.30 **Resim 101.** TÇD S 56 s.60 **Resim 102.** TÇD S 62 s.61

Atam'dan Hatıralar fotoğraf ve illüstrasyonla tasarlanan bir bölümdür. İllüstrasyonlar özgün değildir. Fotoğraflar üzerinde bilgisayar programlarıyla değişiklikler yapılmıştır. Her sayı tasarım farklıdır. Başlık ve logo kullanımında derginin genel tasarım anlayışına uyulmaktadır.

Resim 103. TÇD S 48 s.24 **Resim 104.** TÇD S 56 s.40

TÇD S 48'deki *Pirdino ile Keşiflere Yolculuk* ve S 56'daki *Mehmet Akif'in Hikâyesi* adlı çizgi öyküler aynı çizere sahip olduklarından tasarım bakımından da benzerdir. Desenli zemin üzerine yerleştirilmiş görsel paneller konuşma ve anlatım balonlarıyla desteklenmiştir. Zemin dokusu ve renkleri görsel yoğunluğu arttırmıştır. İnsan figürlerinin bakışlarında, vücut ve el duruşlarında desen bilgisinin yetersizliğinden kaynaklanan anatomik hatalar mevcuttur (Resim 103 ve 104).

Resim 105. TÇD S 48 s.45 Resim 106. TÇD S 52 s.40

Mıncır'ın Müze Merakı S 43 dışında örneklemdeki dergilerde bulunan beyaz zemin üzerine illüstrasyonlarla hazırlanmış bir bölümdür. Bölümün tasarımı zemin, başlık, logo, metin başlığı, yazı font ve puntosu, illüstrasyon üslubu bakımlarından S 48 hariç karakteristik özellikler taşır. İki sayfa birlikte tasarlanmıştır ve görseller vinyet biçimindedir. Özellikle cisimlerin çiziminde iki boyutlu perspektif kullanılmış ve bazı cisimler bilinçli deforme edilmiştir. Mıncır tiplemesi yalnızca S 62'de bulunmaz, diğer sayılarda farklı duruşlarla yer almıştır. Sayfalar metin ağırlıklıdır, satır aralıklarının ve harfler arası boşlukların dar olması okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek biçimdedir. Metin görsel çevresinde dolaşma tekniği ile serbest bloklanmıştır (Resim 105). S 52, 56 ve 62'de bulunan renkli yazı panelleri ilgi çekiciliği nispeten sağlayabilir. Bazı yerlerde, örneğin S 52'de özellikle bold verilen spot bölümünde, satır uzunlukları fazladır (Resim 106). S 62'de yerküre şekli gerçeklikten uzaktır. Yerkürenin yanında bulunan kabın ise ne olduğu anlaşılmamakta ve metinle ilgisi kurulamamaktadır. S 43'te ise *Pak ile Pırpır'ın Çevre Ajandası* başlıklı benzer bir bölüm yer alır. Bu bölüm de fotoğraf da kullanılmıştır ve tasarım olarak daha ilgi çekicidir.

Dede Korkut'un Tarih Defteri S 43 ve 48' de olan, metin ağırlıklı bir bölümdür. İki sayfa birlikte tasarlanmıştır; başlık, logo, yazı stili (font ve punto seçimi dâhil) aynı özelliktedir. İki sayıda da illüstrasyonlar farklı çizimler tarafından hazırlandığından çizim üslupları farklıdır, S 43'te görseller daha özgün çizgilere sahiptir (Resim 107). Metin iki sütun hâlinde verilmiştir; bazı yerlerde, görsel çevresinde dolaşma tekniğinden ötürü dar bloklama mevcuttur.

Resim 107. TÇD S 48 s.34 Resim 108. TÇD S 43 s.58

Tel Ali'nin Kelimeleri S 43, 48 ve 52'de yer alan tek sayfalık bir bölümdür. Siyah zemin okuma isteğini azaltıcı etkisi dolayısıyla çocuk yayınlarında tercih edilen bir renk olmasa da S 43 ve 48'de bölümde bu renk kullanılmıştır. Ali tiplemesinin sevimli oluşu, beyaz yazı rengi ve renkli panellerle olumsuz izlenim kırılmaya çalışılmıştır (Resim 108). S 52'de ise bu sayfada üzerindeki metnin okunmasını güçleştirecek dokulu bir zemin kullanılmıştır. Bölümün sonunda yer alan bilmece kutucukları çocukların yazması için elverişli değil, küçüktür.

Resim 109. TÇD S 43 s.32 Resim 110. TÇD S 43 s.35

TÇD S 43'ün kapak dosya konusu “Şenlik Kıyafetleri”dir. Bu sayıda 2014 yılında Gaziantep'te yapılan 23 Nisan Şenlikleri konu olarak ele alınır. Dosya metinden ziyade fotoğraf ağırlıklı düzenlenmiştir. s.30 ve 31'de şenlik alanını temsil eden bir illüstrasyon bulunmaktadır. Bu resmin üzerine şenlik programının yazılı olduğu bir

panel yerleştirilmiştir. s.32 ve 33 ise üzerinde çocuk ve çiçek figürlerinin bulunduğu beyaz fonlu renkli zemin üzerine renkli paneller yerleştirilerek tasarlanmıştır. Başlık ve metinlerde farklı font ve puntolar, yazı rengi çeşitliliği ve bold yazı bir arada kullanılmıştır. Sayfadaki görsel ve tipografik yoğunluk oldukça fazla ve yorucudur. Tipografik çeşitlilik metinlerin anlaşılmasını güçleştirmektedir (Resim 109). İllüstrasyonda Dünya üzerindeki çocuk figürleri de birbirine çok benzemektedir. s.34 ve 35 fotoğraf kolajıyla oluşturulmuştur. Fotoğraf çerçevelerinde gereksiz dekoratif unsurlar kullanılmış, bazı fotoğraflar estetik kesintiyle verilmemiştir, bazıları da üst üste binmiştir. Fotoğrafların çok sayıda ve küçük olması ayrıntıların görülmesini engellemektedir (Resim 110).

TÇD S 48'in kapak dosya konusu "Hayat Arkadaşla Güzel"dir. 4 sayfa olarak tasarlanan dosyanın illüstrasyonlarında TRT Çocuk karakterlerinden Maysa ve arkadaşları yer almaktadır. Dokulu, degrade zemin üzerine vinyetler ve fotoğraflar kullanılmış, yan yana iki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Fotoğrafların tasarım içerisine yerleştirilişi ve renk kullanımı başarılıdır. Metin panelleri farklı şekillerde verilmiştir, bazı panellerde dekoratif unsurlar ve desenli zemin kullanılmıştır. Görsel yoğunluk fazla olduğundan tasarımdaki detaylar ancak dikkatli bakıldığında görülebilmektedir. Metinler font ve punto seçiminden ötürü ancak büyük yaş grubunun okumasına elverişlidir. Metin ortadan bloklanmıştır. Satır aralıklarının dar oluşu okunaklılığı olumsuz yönde etkileyecek bir unsurdur.

TÇD S 52'nin kapak dosya konusu "Yaşayan Matematik"tir. 4 sayfalık dosya, mavi desenli zemin üzerine yerleştirilen defter görünümlü metin panelleri, fotoğraf ve figürlerle tasarlanmıştır. Metinler ortadan bloklanmıştır, satır aralıkları dardır. Font ve punto seçiminden dolayı ancak büyük yaş grubunun okumasına elverişlidir. Sayfalarda görsel yoğunluk fazladır ancak tasarım estetik niteliğe sahiptir.

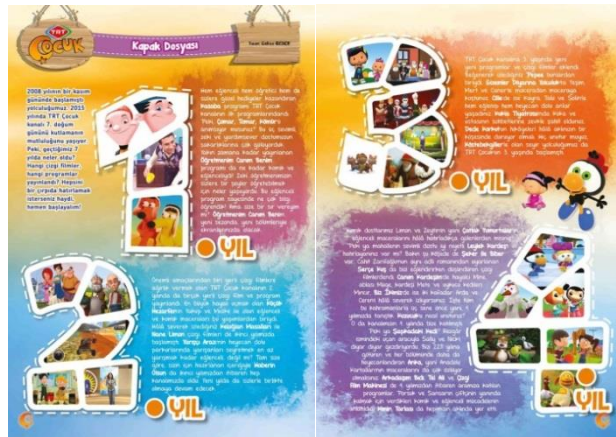

Resim 111. TÇD S 56 s.33

Resim 112. TÇD S 56 s.34,35

TÇD S 56'nın kapak dosya konusu "Bahçe Deyip Geçme"dir. Dosya, degrade dokulu zemin üzerine Rafadan Tayfa anime karakterleri, metin panelleri, bahçe fotoğrafları ve bitki görselleri yerleştirilerek tasarlanmıştır. Bazı fotoğraflarla anime karakterlerin uyumu sağlansa da genel olarak çizimler, metin panelleri ve fotoğraflar birbiri üzerine bindirildiğinden görsel yoğunluk fazladır ve sayfalarda uyum sorunu oluşmuştur. Metinler font ve punto seçiminden ötürü büyük yaş grubuna hitap etmektedir. Sayfadaki illüstrasyonlar ise küçük yaş grubuna hitap edecek niteliktedir. Satır aralıklarının dar ve yazı puntosunun küçük oluşu okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir (Resim 111 ve 112).

Resim 113. TÇD S 62 s.34,35

TÇD S 62'de kapak dosya konusu olarak TRT Çocuk Kanalı'nın yedi yaşını kutluyor olması işlenmektedir. Sayfa zemininde çok renkli patcwork, degrade ve doku kullanılmıştır. Zeminin renkli ve desenli oluşu metinlerin okunaklılığını olumsuz yönde

olarak paneller aralarına ve panel üzerlerine yerleştirilmiştir. Figürler küçüktür. Panellerde seçeneklerin yazı puntosu (9 punto) da küçüktür ve bölüm büyük yaş grubuna hitap etmektedir (Resim 115).

Resim 115. TÇD S 43 s.54

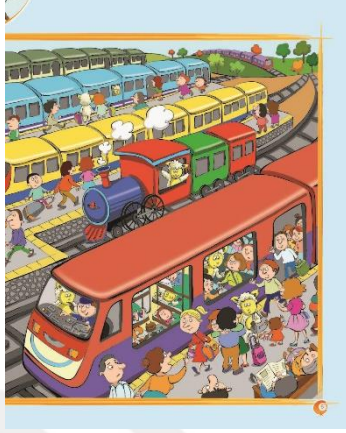

Resim 116. TÇD S 56 s.57

Çıtçıt Hanım'la *Tasarım* örneklemedeki dergilerin tümünde yer alan bir etkinlik bölümüdür. Etkinlik basamakları, açıklama ve fotoğraflarla bölümler hâlinde verilmiştir. S 43 ve 48 başlık, logo ve sayfa tasarımı olarak diğer sayılardan farklıdır. Bu sayılarda basamaklar kolaj yapılarak diğer sayılarda ise fotoğraflı açıklama panelleri biçiminde tasarlanmıştır. Her iki tasarımda da yumuşak etkili desenli bir zemin kullanılmıştır. S 52, 56 ve 62'de zeminin desenli oluşu bunun yanı sıra fotoğrafların çerçeveli verilışı, görsellerde derinlik kaybına neden olmuştur (Resim 116). Ayrıca fotoğrafların bazılarında parlaklık ya da karanlık gibi ışık sorunları mevcuttur.

TÇD S 43 ve 48'de bulunan *Mimocan Nerede?* etkinliğinin yerini S 52, 56 ve 62'de *Senden Kaçmaz* etkinliği almıştır. Her iki bölüm de benzer tasarımlarla oluşturulmuş bir dikkat etkinliğidir. Renk ve görsel çeşitliliği olan bir kompozisyon içerisinde, yönergede belirtilenlerin ya da panelde verilen figürlerin bulunması beklenmektedir. İki sayfa birlikte tasarlanmıştır. Etkinliğin zorluk derecesini etkilediğinden görsellerde mekân ayrıntıları canlı figürler kadar belirgin verilmiştir, bu nedenle görseller yoğundur (Resim 117). S 56 ve 62'de bölüm çizeri değiştiğinden çizim üslubu da değişmiştir. Ancak bu sayılarda özellikle ton değeri yüksek renklerin seçimi sayfa estetiği üzerinde olumsuz etki yaratmıştır. Sayfa numaraları okunamamaktadır, logo ve bölüm başlığı görsel yoğunluğun içinde kaybolmuştur. Yine

bu sayılarda görsellerde perspektif uyumsuzluk göze çarpmakta, olduğu yerde koşan çocuklar gibi anatomik hata içeren figürler bulunmaktadır (Resim 118).

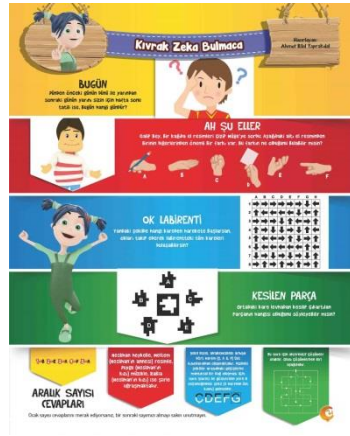

Resim 117. TÇD S 48 s.57

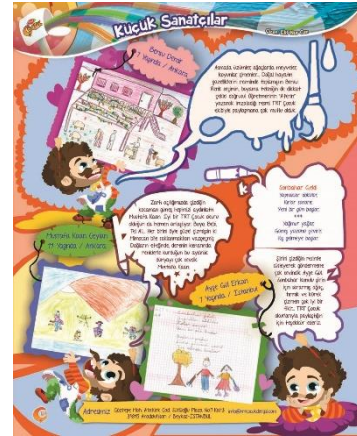

Resim 118. TÇD S 62 s.40,41

Uygulamalı etkinlik bölümlerinden başka dergide farklı isimler alan bulmaca bölümleri yer alır. Bu bölümlerde labirent bulmaca, kelime yerleştirme, eşleştirme, resimli bulmaca gibi farklı tekniklerde etkinlikler bulunmaktadır. S 43 ve 48'deki *Kahraman Bulmaca*'da TRT Çocuk kanalı kahramanlarıyla kurgulanan bulmacalar vardır. S 48, 52 ve 56'daki *Doğal Bulmaca* hayvan fotoğraf ve illüstrasyonlarıyla tasarlanmıştır. S 62'de *TRT Bulmaca* başlığıyla bir labirent bulmaca yer alır. Sayısal zekaya yönelik olarak hazırlanan *Kıvrak Zeka Bulmaca*'da renkli geometrik paneller, şeritler ve şekillerle sorular bulunmaktadır, bu bölümde özellikle şekiller uygulamaya elverişli olmayacak küçüktür. S 56 ve 62'de bulmaca etkinliği sayısı örnekteki diğer dergilere oranla azdır. Derginin kâğıt kalitesi, üzerine yazılıp çizilmek için pek uygun olmadığından bu tür bulmaca etkinliklerinin uygulanması genel olarak zor görünmektedir. Bulmacaların bazılarında soru yönergeleri küçük puntıyla yazılmıştır, okunaklı değildir. S 52'de yönergeler için seçilen fontta büyük ve küçük harf karakterleri karışık olduğundan çocuk dergisine uygun değildir (Resim 119).

Resim 119. TÇD S 52 s.61

Resim 120. TÇD S 48 s.64

Küçük Sanatçılar bölümünde okurlardan gelen ürünler değerlendirilmektedir. S 43 ve 48’de bölümün tasarımı diğer sayılardan farklıdır. Bu sayılarda değerlendirmeler çizgi kahramanların konuşması biçiminde verilmiştir. S 48’de sayfanın zemin renk ve desenleri oldukça yoğun ve karmaşıktır, üzerine yerleştirilen resimler tam olarak algılanamamaktadır ayrıca resimlerden ikisi net değildir (Resim 120). S 52, 56 ve 62’de sayfada resim panelleri renkli ve dokulu zemin üzerine yerleştirilmiştir. Bu sayfalar tasarım olarak diğerlerine kıyasla daha anlaşılır ve estetik değerdedir.

Tablo 4. TÇD’nin örnekleme yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar

Ölçütler	Tespitler
Dış Yapı Unsurları	
1. Derginin ebatları, biçimi	Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır.
2. Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış olması	Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmıştır.
3. Kapak dokusu	Kapak dokusu nitelikli baskıya elverişlidir.
4. Kapak baskısı	Kapak baskısı niteliklidir.
5. Dergi iç sayfalarının kâğıt kalitesi, baskısı, boya kalitesi	Dergi iç sayfalarının parlak kuşe kâğıt olması nispeten okumayı güçleştirmektedir, baskı ve boya kalitesi iyi düzeydedir.
6. Ciltleme yöntemi	Çift tel zımba ile ciltlenmiştir, dayanıklıdır.
Kapak Tasarımı	
1. Kapağın dergi içeriğini yansıtıyor olması	Dergi kapağı tasarım ve görsel olarak kapak konusunu ve sloganını yansıtmaktadır. Kapak konusu içerikte dört sayfada işlenmemektedir. Yalnızca TRT Çocuk kanalının 7. yaşının kutlandığı S 62’de konuya farklı bölümlerde de yer verilmiştir.

2. Tasarımın estetik değer taşıması	Kapak tasarımları ve illüstrasyonları estetik değer taşımaktadır.
3. Çocuk dünyasına uygunluğu ve ilgi çekiciliği	Kapaklar çocuk dünyasına uygun ve ilgi çekicidir.
4. Kapak tipografisi(okuna-bilirlik, font ve punto vs.)	Kapak tipografisi genel olarak okunabilirlik özelliğine sahiptir.
5. Kapak görseli (netlik, anlaşılabilirlik, ışık, renk vs.)	Kapak görselleri net ve anlaşılabilir. Ancak dergi genelinde yaşanan görsel yoğunluk kapaklarda da mevcuttur.
Sayfa Tasarımı	
1. İçindekiler bölümünün anlaşılır ve işlevsel düzenlenmesi	Örneklemdaki sayılarda İçindekiler bölümünün düzenlenişinde üç farklı tarz gözlenmektedir. Genel olarak bölüm anlaşılır ve işlevseldir.
2. Dergi künye bilgileri tam verilmesi	Dergi künye bilgileri tam verilmiştir.
3. Sayfa tasarımında bütünlüğün sağlanmış olması	Dergide sayfa tasarımında bütünlük genel olarak sağlanmıştır, nadiren tasarımda bütünlüğü bozan uyumsuz öğelere rastlanmaktadır.
4. Sayfada metin-görsel uyumunun sağlanması	Metin-görsel uyumuna dikkat edilmeye çalışılmıştır.
5. Sayfada metin- görsel dengesinin sağlanması	Sayfalarda metin- görsel dengesinin sağlanmasına genel olarak özen gösterilmiştir.
6. Sayfa tasarımının estetik değer taşıması	İncelenen sayılarda sayfa tasarımlarının genel olarak estetik değer taşıdığı gözlenmiştir.
7. Sayfa kenarında yeterli boşluk bulunması ve tasarımda boşlukların iyi kullanılması	Genellikle sayfalarda görsel yoğunluk fazla olduğundan sayfa kenarlarında yeterli boşluğun bırakılmadığı örnekler mevcuttur. Bazı sayfalarda mas-espas dengesi kurulamamıştır.
8. Sayfada denge ve hareketin sağlanmış olması	Sayfalarda genel olarak denge ve hareketin sağlandığı gözlenmektedir.
9. Yan yana gelecek sayfaların birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmış olması	Yan yana gelecek sayfalar birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmıştır.
10. Tasarımda renklerin amaca hizmet edecek şekilde, okur özellikleri ve psikolojik etkileri dikkate alınarak kullanılması	Tasarımda renk seçiminde renklerin okur üzerindeki etkileri genellikle dikkate alınsa da rastgele bir seçimle belirlenmiş gibi görünen örnekler de mevcuttur. Köstebekgiller, Senden Kaçmaz gibi bölümlerde renklerin ton değerlerinin yüksek şiddetinde kullanıldığı görülmektedir.
11. Devam eden bölüm başlıklarında, logo ve künye bilgilerinin verilmesinde birlik sağlanmış olması ve bunların anlaşılır olması	Derginin 2015 yılına ait sayılarında tasarım değişikliğine gidilmiştir, bu yıla ait sayılarda tasarım ve logo bakımından değişiklik gözlenmektedir. Bölüm adları aynı yazı karakteri ve puntoyla verilmeye çalışılsa da verilmiş biçiminde farklılıklar mevcuttur. Genellikle renkli çerçeve içine beyaz yazı biçiminde kullanılan font, “Köstebekgiller”, Atam’dan Hatıralar” gibi bölümlerde çerçevesiz kullanılmıştır. Uçan Fare, Yeşilcan’ın Maceraları, Rafadan Tayfa gibi bazı bölüm adları da farklı fontlarla verilmiştir. Bunun dışında devam eden bölümlerde tasarım ve logo devamlılığına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Bazı bölümlerde

	yazar ve çizer bilgileri tam verilmemiştir. Birçok sayfada sayfa numarası okunamamaktadır.
Tipografik Unsurlar	
1. Yazı karakteri ve puntosunun okur özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş olması	Dergi genelinde serifsiz fontlar ve el yazısı karakterleri tercih edilmiştir. Okur açısından font seçimleri genellikle isabetlidir. Ancak bir takım fontlarda bazı büyük harf karakterleri küçük harf karakteri gibi yazılmıştır, bazılarında ise büyük harf karakteriyle küçük harf karakteri arasında yeterli boşluk bulunmamaktadır (örneğin Kösteban'ın Rotası bölümünde), bu tarz fontların seçimi uygun değildir.
2. Font ve puntosunun okunaklılık özelliğine sahip olması, okuma hızını olumsuz etkilememesi	Metinlerin çoğu okunaklılık özelliğine sahiptir. Aynı sayfada ve metinde farklı font ve puntoların kullanıldığı gözlenmektedir. Bazı sayfalarda tipografik çeşitliliğin fazla oluşu dikkat dağınıcı olabileceğinden okuma hızını olumsuz yönde etkileyecektir. Ayrıca bazı metinlerde küçük puntolu yazıların (8-9 punto) kullanılmış olması, bu metinlerin küçük yaş grubu tarafından okunmasını güçleştirecektir.
3. Paragraf ve satır uzunluklarının hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenmiş olması	Paragraf ve satır uzunlukları hedef kitle özelliklerine genellikle uygundur.
4. Harfler, kelimeler, satırlar, paragraflar ve sütunlar arasındaki boşluğun dengeli ve etkili biçimde düzenlenmiş olması	Bazı metinlerde satır aralıklarının dar oluşundan kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Özellikle görsele uygun serbest bloklaya yapılan metinlerde satır aralıklarının dar oluşu metnin takibini ve anlaşılabilirliğini güçleştirmektedir. Bazı metinlerde de harf boşluk düzeninin ayarlanmamasından kaynaklanan sorunlar görülmüştür.
5. Sayfada zeminle yazı renginin okunabilirliği sağlayacak şekilde belirlenmiş olması	Yazı rengi ve zemin rengi zıtlığına genel olarak dikkat edilmiştir. Yalnızca Tombik Balık bölümünde zemin rengiyle yazı rengi aynıdır, aralarında sadece ton farkı mevcuttur. Genel anlamda dergide zemin renginin baskın olmasından, dokulu, degrade, desenli zeminlerin kullanılması kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Bunlar okunaklılığı olumsuz yönde etkilemekte ve sayfadaki görsel yoğunluğu arttırmaktadır.
6. Dergide farklı yazı karakterlerinin kullanılmış olması	Dergide çok çeşitli yazı karakteri kullanılmıştır, bazı sayfalarda çok fazla tipografik karakterin bir arada kullanımından kaynaklanan bir kargaşa mevcuttur.
Görsel Öğeler	
1. Resimlerin metni destekler nitelikte hazırlanması, metne yorum getirmesi ve katkıda bulunması	Dergideki görseller, fotoğraf ve illüstrasyonlar metinleri destekler niteliktedir. Görsellerin büyük bir kısmı yorum ve açılım getirmede metne katkıda bulunmaktadır.
2. Görseller hedef kitlenin algılamasına uygun hazırlanmış olması	Görseller genel olarak hedef kitlenin algısına uygundur, ancak daha çok küçük yaş grubuna yöneliktir. Bazı bölümlerde görsellerin ve metnin hitap ettiği yaş grupları farklıdır. Metinler içerik, metin uzunluğu, tasarım ve tipografi olarak büyük yaş grubuna hitap ederken görselleri küçük yaş grubuna hitap edecek biçimde hazırlanmıştır (örneğin Meraklı Kaplumbağa ve Mıncır'ın Müze Merakı bölümleri gibi).

3. Görsellerin özgün nitelikler taşıması	İllüstrasyonlar içerisinde özgün nitelik taşıyan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bazı görsellerdeki ayrıntılar (örneğin mekâna ait detaylar ya da aynı görseldeki tiplerin üslup olarak birbirinden farklı olması) söz konusu çalışmanın başka çalışmalardan esinlenilerek hazırlanmış olduğunu düşündürmektedir. Çizgi romanlardaki anime karakterler ise TRT çocuk kahramanlarıdır.
4. Görsellerin sanatsal değer taşıması	Dergide sanatsal değer taşıyan, nitelikli illüstrasyonlar bulunmaktadır. Fotoğraflar ise sanatsal değer bakımından zayıftır, ayrıca kesinti ve yerleştirmeleri estetik yapılmamıştır.
5. İllüstrasyonun yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olması	Dergide genel anlamda mevcut olan yalınlık problemi illüstrasyonlarda da gözlenmektedir. Renk ve çizgi bakımından yoğunluk, illüstrasyonların ayrıntılarının görülmesini engellemektedir.
6. Görsellerin çocuğun hayal gücünü, duyma, görme, düşünme yeteneklerini geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık biçimde hazırlanması	Dergideki fotoğraf ve illüstrasyonlar çocukların ilgisini çekme, hayal gücünü ve yeteneklerini geliştirme, çağrışıma açık olma hususlarında genel olarak başarılı görünmektedir.
7. İllüstrasyonların hareketlilik özelliğine sahip olması	Çizimler genel olarak hareketlilik özelliğine sahiptir, ancak bir kısım fotoğraflar durağandır.
8. Görsel karakter ve tiplerin çocuğun dünyasına yabancı olmaması, net çizgilerle oluşturulması, karakteristik ve olumlu özellikler taşıması	Görsel karakterler çocuk dünyasına yabancı değildir, ancak devamlılık arz eden bölümlerde bazı figürler için ayırt edici karakteristik özellikler belirlenememiştir (Örneğin Uzak Kaşifi Gökay, Kuruş Ailesi gibi). Tip ve karakterler genel olarak olumlu özellikler taşımaktadır.
9. Görsellerde vurgulanmak istenilen ayrıntıların farklı yöntem ve teknikler kullanılarak vurgulanması	Fotoğraflarda vurgulanmak istenilen bazı ayrıntılar için yakınlık, ışık gibi yöntem ve tekniklerin kullanıldığı gözlenmektedir.
10. Görsel öğelerin dikkat çekici olması, anlatımın akılda kalıcılığını ve etkisini arttıracak biçimde seçilmiş ve kullanılmış olması	Dergide bazı bölümlerde görseller ilgi çekici ve akılda kalıcıdır. Ancak bu akılda kalıcılıkta TRT Çocuk kanalının da etkisi büyüktür. TRT Çocuk karakterlerinin dışındaki diğer çizimler nispeten daha sönük ve akılda kalıcılıkları azdır.

4.5. BEYAZ BULUT ÇOCUK DERGİSİ

2005 yılından beri internet ortamında yayın hayatına devam eden Beyaz Bulut, 2013 yılı Ekim ayından itibaren basılı dergi olarak yayınlanmaya başlamıştır. “Her yaştan çocuklara edebiyat dergisi” sloganıyla yola çıkan Beyaz Bulut, iki ayda bir yayınlanan bir çocuk edebiyatı dergisidir. Her sayısı için baskı adedi 1000’dir.

Beyaz Bulut dergisi tüketim kültürünün medyatik imajları tarafından kuşatılmış günümüz çocuğuna nefes alabileceği, düşünebileceği, hayal kurabileceği, hissedebileceği, oynayabileceği bir alan oluşturmak hedefindedir. Bunu yaparken de okurlarının zekâlarını, hayal güçlerini ve düşüncelerini ciddiye alan bir anlayışa sahip olma gayretindedir.

Beyaz Bulut dergisi, kapağından başlayarak çocuğun estetik, duygusal, zihinsel gelişimini esas almakta, hem görsel olarak hem de metinlerinde çocuğa özgü dili yakalamaya çalışmaktadır. Orijinal kapaklarla çıkan dergide kapak teması genellikle mevsimlerdir. Kapağın görsel ve tasarım olarak sanatsal nitelik taşımasına, özgün bir dil yakalamasına özen gösterilmektedir. Kapak görseli ön ve arka sayfaları kaplayacak biçimde, bütün olarak tasarlanmakta ve arka kapakta bir şiir yer almaktadır.

Kapağın ardından giriş yazısında genel olarak mevsim teması üzerinde durulmakta; mevsimler büyümek/zaman, doğa ve sosyal olaylara karşı farkındalık kazanmak gibi konularla ilişkilendirilmektedir. Giriş yazısının ardından gelen “İçindekiler” bölümünde tüm dergi içeriği yer almamaktadır, bazı metinler ve görselleri kutucuklar içerisinde sayfa numaralarıyla verilir. Bu bölümden sonra bir şiir yer alır. Her sayıda en az üç şiir bulunur. Şiirlerin temasını ev, aile, doğa, oyun, savaş, büyümek, yoksulluk, tarihe ve kültüre ait değerler vb. oluşturur.

Dergide şiirin dışında öykü, masal, deneme, söyleşi türlerinde yazılar bulunmaktadır. Masal metinlerinde fantastik, bilim kurgu öğelerin kullanılmasının yanında geleneksel masal motiflerinin kullanıldığı da görülür. Öykülerde genellikle özne çocuktur. Çocuk kahramanların ailede ve toplumda yaşadıkları çatışmalar, oyun, hüzn, mutluluk, paylaşma, akran iletişimi, farklılıkları kabullenme vb. temalar işlenir, insani değerler hatırlatılır. Dergide küçürek öykü türünde metinlere ve ilk gençlik edebiyatı örneklerine de rastlanır. Beyaz Bulut’ta “Düşünüyorum da...” köşesi gibi şiir ve masal dilinden etkilenen çocuk dünyasına ait kavramsal sorgulamalar yapan deneme yazıları yer alır. “Beyaz Mikrofon” köşesi çocuk edebiyatı yazarlarıyla söyleşiler yapılan bölümdür. Bu bölümde yazarların okuma yazma serüvenleri konu edilir. “Morkabak Kitabevi” bölümünde “Kitapçının Kedisi Hurşit” diye bir kahramanın dilinden kitap tanıtımları yapılır. Derginin sonundaki “Bulut Postası” bölümü ise

okurlardan gelen yazı, şiir ve resimlere ayrılmıştır. Beyaz Bulut'ta dünya çocuk edebiyatının başarılı metinlerinden çeviriler de yer alır. Haberler bölümünde çocukları ilgilendiren günlük olaylar ya da etkinlik duyuruları bulunur. Dergi ön ve arka kapak içine genellikle eğitim kurumu ya da kitap reklamı alır.

Simo'nun Kuş Günlüğü, Cicika, Merakettin Amca, Dedektif Halis Muhlis, Hayvanlık Hâli, Çıtır Pıtır gibi bölümler derginin sürekli köşeleridir. Köşelerin bazıları mizahi dil kullanılarak kurgulanmıştır ve bu dile uygun karakterler yaratılmıştır. Simo'nun Kuş Günlüğü'nde Simo adlı kuşla Emre'nin arkadaşlığı anlatılır. Cicika meraklı ve sevecen bir kız çocuğudur, kendi yolculuk ve maceralarını anlatır. Merakettin Amca adlı kahraman, çocuklardan gelen sorulara şakalaşarak, eğlendirerek öğretme yoluyla cevaplar vermektedir. Hayvanlık Hâli köşesinde hayvanlar, mizahi bir dille okuyuculara kendilerini tanıtır. Çıtır Pıtır köşesinde ikilemeler, yansımalar, deyimlerle dil oyunları oluşturulur. Dedektif Halis Muhlis ile Adım Adım Hikâye, bir seçenekli hikâye bölümüdür. Derginin yavaşlığın erdemlerini anlatan “Salyangozlar” ve süper kahramanları ironiyle eleştiren “Dünyayı Kurtaran Çocuk” adlı iki çizgi bandı da bulunur (Konar Özkan & Özkan, 2015).

4.5.1. BBÇD'nin Örneklemdaki Sayılarının İncelenmesi

4.5.1.1. Dış Yapı Unsurları

Dergi 19 x 23 ebadında ve 40 sayfadır. Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır. Kapak 300 gr mat selefondur, dayanıklı bir malzemedir. İç sayfaların kâğıt kalitesi ise 150 gr mat kuşe kâğıttır. Kapakta ve iç sayfalarda mat kâğıdın tercih edilmiş olması okunabilirliği kolaylaştıran bir etkidir. Dergi logosu tüm sayılarda aynı tasarımla ve her sayı değişen renklerle, sayfanın üst kısmında yer almaktadır. Kapak baskısı nettir, boya kalitesi iyidir. Derginin cildi çift tel zimbadır. Dergi iç sayfalarının da baskı ve boya kalitesi yüksektir.

4.5.1.2. Kapak

Derginin örnekleme yer alan sayılarının kapak konuları şu şekildedir:

S 4- Cahit Zarifoğlu Özel Sayısı

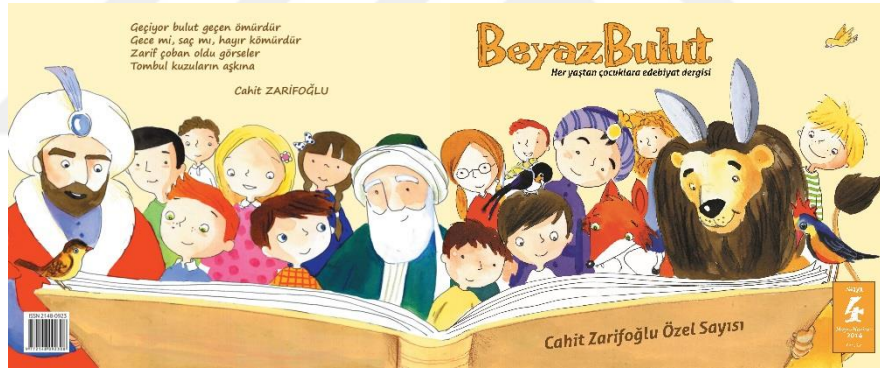
S 7- Sonbahar

S 8- Kış

S 10- Yaz

S 12- Sonbahar

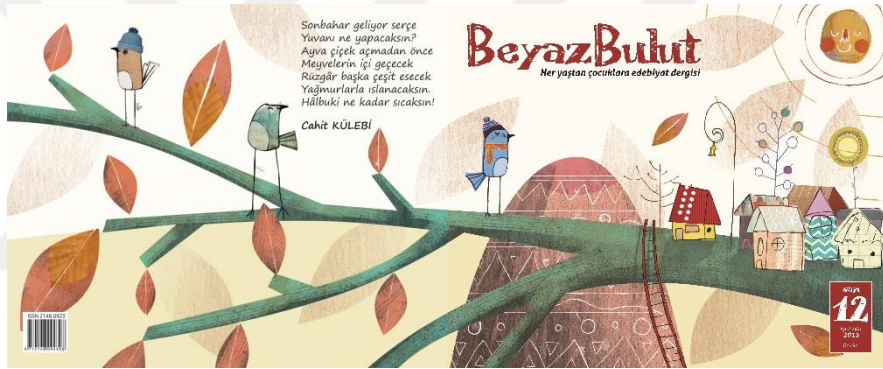
Derginin kapak logosu tüm sayılarda sayfanın sol üst kısmında yer alır, aynı font ve puntoda ancak her sayı farklı renklindedir. Kapak sloganı olan “Her yaştan çocuklara edebiyat dergisi” yazısı logonun hemen altında, her sayı aynı font ve puntoda verilmiştir. Sayı, tarih ve fiyat bilgisi sağ alt köşede logo olarak yer alır. Derginin ön ve arka kapak içlerinde eğitim kurumu, proje ve dergi reklamları bulunmaktadır.

Resim 121. BBÇD S 4

Dergide her sayı kapaklar, sanatsal niteliği olan özgün bir illüstrasyonla hazırlanmaya çalışılmıştır. Ön ve arka kapak tek bir görselden oluşur. Arka kapakta bir şiir bulunur. S 4 bir özel sayıdır, kapak içerikte ele alınacak konuyu yansıtacak biçimde hazırlanmıştır. Arka kapakta konu edinilen şairin bir şiiri yer almaktadır. Görselde hayvan ve çocuk figürlerinin baktıkları temsili derginin ön yüzünde “Cahit Zarifoğlu Özel Sayısı” yazısı bulunmaktadır. Ancak yazının yerleştirilme biçimi perspektife uygun olmadığından doğal görünmemektedir ve estetik değildir. Kapak tipografisi okunaklıdır, illüstrasyon çocuk dünyasına uygun çizgilerde ve renklindedir, fakat çocuk figürleri birbirine çok benzemektedir (Resim 121). Bu sayıda arka kapak içinde

okurlardan gelen resimler yer almaktadır. S 7’de kapak illüstrasyonu renkler ve rüzgâr izlenimiyle sonbahar temasına çağrışım yapmaktadır, figüratif unsurların çizimi başarılıdır; ancak renklendirmedeki renk ve ton yakınlığı soğuk bir etki yaratmıştır. Görsel hareket bakımından da durağandır. S 8’in kapağında illüstrasyon renk ve figüratif olarak kış temasına uygundur. Arka kapaktaki insan figürleri görsel içerisinde boyut bakımından küçük kalmıştır, çizimler amatördür, ağaçtaki kuş evleri de havada görünmektedir. S 10’da da illüstrasyon, mevsim temasını figüratif olarak yansıtmaktadır, ancak renk seçimi kötüdür. Renkler, ham hâllerleriyle kullanıldığı için estetik değildir. Kuş ve çiçek figürleri de doğal görünmemektedir. Bu çalışmada bir üslup oluşturulmaya çalışılsa da çizim ve renkler amatördür; görsel, estetik yönden zayıf ve durağandır.

Resim 122. BBÇD S 12

BBÇD S 12’de kapak, renk bakımından ve yaprak figürleriyle sonbahar mevsim temasını yansıtmaktadır. Görseldeki evler, güneş ve dağ gibi ayrıntılar aslında temayla ilintilendirilmemiştir. Buna rağmen illüstrasyon üslup olarak özgündür ve sanatsal değer taşımaktadır (Resim 122). Derginin örneklemedeki sayılarının kapakları çocuk dünyasına hitap edecek niteliktedir. Arka kapaklardaki şiirler de uygun tasarımla yerleştirilmiştir ve tipografik olarak okunaklıdır.

4.5.1.3. Sayfa Tasarımı, Tipografi ve İllüstrasyon

Beyaz Bulut’un 4 ve 7.sayılarında derginin ilk sayfasında diğer dergilerde kullanılan yöntemle listeleme biçiminde, önce başlık sonra sayfa numarası verilerek *İçindekiler* bölümü yer almaktadır (Resim 123). Bazı bölümlere ait görseller minik

kutucuklarla verilmiştir. Daha sonra takdim bölümü olan *BeyazBulut'tan* bulunur. S 8, 10 ve 12'de iki bölüm yer değiştirmiştir. Bu sayılarda *İçindekiler* şematik gösterimle verilmiştir (Resim 124). Şematik gösterimde derginin tüm bölümleri, başlıkları ve sayfa numaraları yer almaz. On altı kutucuk içerisine temsilî görseller, sayfa numaraları ve başlıklar yerleştirilmiştir. Her iki tasarımda da derginin künye bilgileri takdim bölümünün yanında bulunmaktadır.

İçindekiler	
BeyazBulut'tan	2
Güneş Saklanan Çocuk / Basim DEMİRTAS	5
Şehzade Sofrası / Emrah BİLGE	6
Afrit ve Uruş / Vincent MAGARİ-ATTAR	8
Sirinhan Kuş Günlüğü / Nesibe ŞAHİN	10
Haziran Kırması / Fatma Çalçay BÖREKÇİ	12
Cırcık / Rabia Gülsen KARDAŞ	15
Bir Şey Döşeyebilir miyim? / Râkân AKA	19
Son Bulutlar / Sümeyra TURANALP	20
Ben Kucakta Bir Ömür / Şahin TAŞ	21
Musavveret Arca	23
Sultânın Şehrinde / Rabia Gülsen KARDAŞ	25
Dişiniyorum da... / Fatih TURANALP	27
Cahiz Zorluğu Armonia	29
Çocuk Yirelli Şen: Cahiz Zorluğu / Merve S. DEMİR	31
Metoria Kuş / Cahiz ZARİFOĞLU	33
Sonuçta	35
Susamın Tarlaları / Cahiz ZARİFOĞLU	37
Çocukluk Dönüm Sırtı Riken Adam / Mustafa Özgür EYER	39
Zarif Anca / Vural KAYA	41
Vijne Reçeli Elmek / Cahiz ZARİFOĞLU	43
Harikade Vişneler	45
Çocuklara Cahiz Zorluğu	47
Haberler	49
Duyuldu Düşünülür / Zeynep ŞAHİN	51
Çocu Piri / Beyza Nur DEMİRCİ	53

Resim 123. BBÇD S 4 s.1

Resim 124. BBÇD S 10 s.2

Simo'nun Kuş Günlüğü örneklemdaki dergilerin sürekli bölümlerinden biridir. Yan yana iki sayfadan oluşur, iki farklı tasarımla dergide yer almıştır. S 4 ve 7'de klasik sayfa tasarımıyla beyaz zemininde, her sayfada bir vinyet kullanılarak tasarlanmış olan bölümde, S 8, 10 ve 12'de tasarım değişikliğine gidilmiştir. S 4 ve 7'de başlık, logo, tipografik seçim, illüstrasyon üslubu, spot kullanımı birebir aynıdır. Bu sayılarda metin, görsel etrafında dolaşma yöntemiyle serbest bloklanmış. S 4'te ilk sayfada yer alan çocuk görselindeki yüz ifadesi, ağız burun hatları tam olarak seçilemediğinden anlamlandırılmamaktadır (Resim 125). S 7'de *Simo* tiplemesinin yüz ifadesi estetik değildir, çocuk ve kuş figürlerine derinlik verilmemiştir, s. 13'teki çocuk figürünün ağız çiziminde hata vardır (Resim 126).

Resim 125. BBÇD S 4 s.10

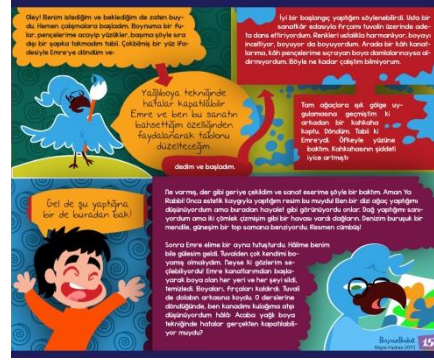

Resim 126. BBÇD S 7 s.12

Derginin 4. sayısındaki diğer vinyetin üzerindeki bazı notaların çizgileri çok kalın verilmiş, yönleri hatalıdır ve nota özellikleri kaybolmuştur. Bu sayılarda yine de tasarım genel olarak sade ve çocuk dünyasına uygundur, metinler ise okunaklıdır. S 8, 10 ve 12'deki tasarım değişikliği sayfayı görsel olarak daha yoğun hâle getirmiştir. Bu sayılarda bölüm, görsel ve metni bir arada barındıran panellerden oluşmaktadır. Tasarımda belli bir tarzda karar kılınmamış, her sayıda farklı biçimler denenmiştir. İllüstrasyonlarda mekân detayları verilmiş, derinlik aza indirgenmiş, renkler ham hâllerleriyle ve yoğun kullanılmıştır, bu nedenle çalışmalar doğal ve estetik görünmemektedir. Ayrıca sayfalarda kenar boşlukları kaybolmuş, mas- espas dengesi kurulamamıştır. Metin panelleri satır arasındaki boşlukların dar olması sebebiyle okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek biçimde yoğundur. Konuşma balonlarında farklı bir font ve punto kullanılmıştır. S 8'de şeffaf metin panelleri görsel üzerine yerleştirilirken estetik kesintiye dikkat edilmediği için görsel kaybı oluşmuştur (Resim 127). S 10 ve 12 tasarım tarzı olarak birbirine benzemektedir, sayfalar oldukça yoğundur, illüstrasyon sanatsal nitelik bakımından yetersizdir. Ayrıca S 10'da desenli zemin ve koyu renkler kullanılarak görsel yoğunluk daha da arttırılmıştır, ayrıca illüstrasyonda derinlik olmadığından figürler ve mekân unsurları birbirine karışmaktadır (Resim 128).

Resim 127. BBÇD S 8 s.9

Resim 128. BBÇD S 10 s.15

Cicika örneklemdaki dergilerde yer alan sürekli bölümlerden biridir, tek sayfadır. Sayfada tek vinyet kullanılmıştır, ancak genel olarak bölümün illüstrasyonları metinlerin hitap ettiği yaş grubunun seviyesinin altındadır. Metin iki sütun hâlinde, iki yana yaslanarak bloklanmıştır. Vinyetin bulunduğu bölümde metin, görsel çevresinde dolaştırılarak verilmiştir. Bazı yerlerde, örneğin S 10'da bu nedenle metinde oluşan dar blokla ve kelimelerde bölünmeler yazı takibini güçleştirmiştir. Ayrıca vinyetin küçük olması da görseldeki detayların algılanmasını zorlaştırmaktadır. İllüstrasyonda görsel karakterlerin tepkileri, yüz ifadeleri ve ağız hareketleri abartılı görünmektedir. S 7'de sayfa zeminindeki yağmur damlaları nisbeten okumayı güçleştirmiştir (Resim 129). S 8'de illüstrasyondaki beyaz bulut sayfa zeminine karışmaktadır. S 12'de ise illüstrasyonda derinliğin az olması figürlerin algılanmasını güçleştirmektedir (Resim 130).

Resim 129. BBÇD S 7 s.29

Resim 130. BBÇD S 12 s.24

Merakettin Amca örneklemdaki dergilerin tümünde, üç farklı tasarımla yer alan tek sayfalık bir bölümdür. S 4 ile 7, S 8 ile 10 başlık, logo ve sayfa tasarım olarak

aynıdır. S 12’de ise iki tasarımdan da farklı bir tasarım görülmektedir. S 4’te sayfa beyaz zemin üzerine yerleştirilen metin kutucukları ve üç adet fotoğraftan oluşmaktadır. Metin kutucukları sade bir dekoratif çerçeveye sınırlanmıştır. Dondurma fotoğrafı metni destekler nitelikte değildir, düşmüş bir dondurmaya ait olmadığı anlaşılmaktadır. S 7’de tasarım, karikatürler ve metin kutucuklarıyla oluşturulmuştur. Karikatürler sayfa zeminine uygun renklerle verilmediğinden tasarım içerisinde uyumsuz görünmektedir. Sol taraftaki panelde bulunan insan figürlerinin çizimi amatördür. Sağ tarafta bulunan karikatürde ağız içinin verildiği anlaşılmamaktadır, konuşma balonlarındaki yazılar elle yazılmıştır; küçük, sıkışık ve okunması güçtür (Resim 131).

Resim 131. BBÇD S 7 s.27

Resim 132. BBÇD S 12 s.29

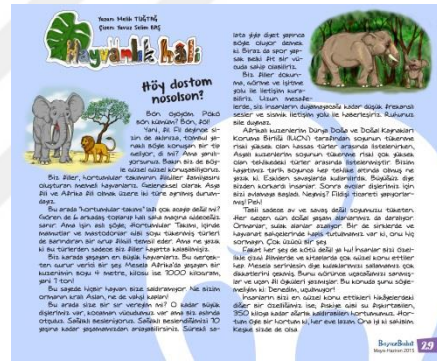
BBÇD 8 ve 10. sayılarda bölümde sayfa ortasında vinyet kullanılmıştır. Tasarım daha ilgi çekicidir. Metinde farklı renklerde dekoratif bir yazı stili tercih edilmiştir, satır aralıkları dardır ancak okunaklıdır. Vinyetin etrafında dolaştırılan metnin bazı yerlerinde dar bloklama mevcuttur. S 12’de bölümün tasarımı diğerlerinden farklıdır. Renkli sayfa zemini ve renkli metin panelleri kullanılmıştır. Sayfa ortası vinyet ve paneller metni iki bloğa ayırmıştır. Tercih edilen dekoratif yazı stili okunaklıdır. Sayfada birkaç satırda yine dar bloklama mevcuttur (Resim 132).

Hayvanlık Hâli örneklemdaki dergilerden S 4’te bulunmayan, diğer sayılarda yer alan tek sayfalık bir bölümdür. Genel olarak renkli, ilgi çekici bir tasarıma sahip olan bölümün logosu tipografik karakterlerin desenli oluşundan ötürü pek okunamamakta ve ayırt edilememektedir. S 7’de sayfa zemininin ve kenarlığının desenli oluşu görsel yoğunluğu arttırmıştır. S 8’de bölüm renkli zemin üzerine küçük vinyetler ve beyaz metin panelleri kullanılarak tasarlanmıştır. Panel aralarındaki farklı fontta, bold yazılmış

spotlar da ilgi çekicidir (Resim 133). S 10'da mavi sayfa zemininde beyaz bir fil gölgesi kullanılmıştır. Zemindeki desen okunaklılığı nispeten olumsuz yönde etkilemektedir. Metin iki sütun hâlinde iki yana yaslanarak bloklanmıştır ancak yoğun görünmektedir. Sayfanın sağ üst köşesindeki vinyet karanlıktır ve üslup bakımından diğer illüstrasyondan farklıdır (Resim 134). S 12'de de bölüm renkli metin panelleri ve küçük vinyetlerle tasarlanmıştır. Genel olarak bölümde düzensiz karakterli bir font, küçük yaş grubunun okumasına elverişli olmayan bir puntoyla verilmiştir. Bu fontta bazı büyük harf karakterleri küçük harf olarak kullanıldığından font seçimi çocuk dergisi için pek uygun değildir. Ayrıca özellikle S 8'de illüstrasyon küçük yaş grubuna hitap edecek şekilde hazırlanmıştır. Yine de S 7,8 ve 12'de metnin parçalar hâlinde ya da panellerde verilmesi okuma isteğini ve ilgiyi arttıracak bir etkidir.

Resim 133. BBÇD S 8 s.25

Resim 134. BBÇD S 10 s.29

Düşünüyorum da... örneklemdeki dergilerden sadece S 12'de bulunmayan, tek sayfalık bir bölümdür. S 4 ve 7'deki logo ve başlık S 8 ve 10'da değişmiştir. Bunun dışında sayfa tasarımı benzer özellikler göstermektedir. Beyaz sayfa zemin üzerine metin iki sütun hâlinde bloklanmış, tek vinyet kullanılmıştır. Görsel çevresinde dolaşma tekniğiyle serbest bloklama yapılan bölümler de mevcuttur. S 4'te illüstrasyonun metinle ilgisi tam olarak kurulamamıştır (Resim 135). S 7 vinyet küçük boyutta olduğu için figürler, özellikle arkada kalan Afrikalı çocuk ayırt edilememektedir (Resim 136). S 8'de illüstrasyonda balık, deniz ve köprünün bir araya gelişi anlamsız görünmektedir. S 10'da sayfa tasarımı ve illüstrasyon diğer sayılara kıyasla daha iyidir.

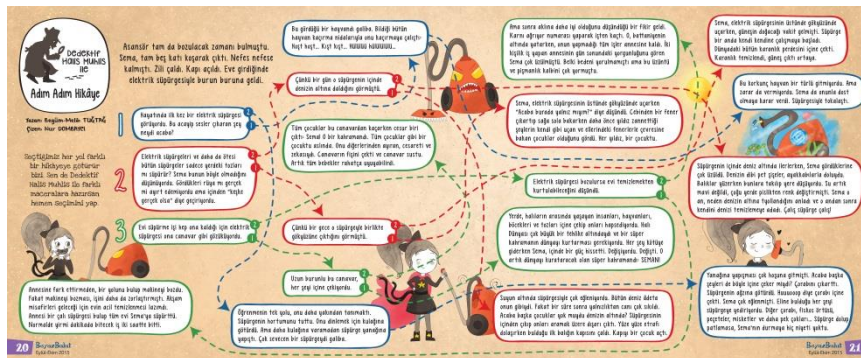

Resim 135. BBÇD S 4 s.22

Resim 136. BBÇD S 7 s.19

Dedektif Halis Muhlis ile Adım Adım Hikâye örneklemdaki dergilerde S 8'den itibaren yer alan bir bölümdür. Birlikte tasarlanmış yan yana iki sayfadan oluşur, derginin orta sayfasında yer alır. Bölüm, dokulu zemin üzerine metin panelleri ve vinyetler yerleştirilerek tasarlanmıştır. Metin panelleri arasında hikâyenin seçeneklerini oluşturmayı sağlayacak olan renkli oklar bulunmaktadır, ancak bunlar biraz karmaşık görünmektedir. Vinyetler, arada hatta bazıları panel altında kaldığı için (örneğin S 8'de s.21'de sayfanın altında kalan koyu renkli vinyet, S 12'de s.21'de sağ üstte olan vinyet) ne oldukları zor anlaşılmaktadır (Resim 137). Metinler soldan bloklanmıştır; küçük puntolu (yaklaşık 9 punto), dar satır aralıklı olmalarına rağmen okunaklıdır. S 10 ve 12'de mas-espas dengesi daha iyi ayarlanmıştır.

Resim 137. BBÇD S 12 s.20,21

Morkabak Kitabevi yalnızca S 12'de tek sayfa olarak verilen örneklemdaki diğer dergilerde iki sayfa olarak yer alan bir bölümdür. S 8 ve 10'da bölümde, tasarım değişikliği olmuş, logo, bölüm adı ve sayfa tasarımı değişmiştir. S 4 ve 7'de derginin klasik sayfa düzeninin devam ettiği görülür; ilk sayfa beyaz zemin üzerine spot, bir

vinyet ve metinden oluşmuş, ikinci sayfada metin vinyetlerle iki sütun hâlinde verilmiş ve görsel etrafında dolaştırılarak bazı yerlerde serbest bloklanmış. Kedi Hurşit tiplemesinin bölüm devam ettikçe karakteristik çizim bakımından biçim değiştirdiği görülür, daha sevimli hâle gelmiştir, ilk sayılar daha acemicedir. S 4'te s. 42'de metnin satır uzunlukları küçük yaş grubu için fazladır. Bölüm S 8'de pembe desenli, S 10'da ise mor dokulu zemin üzerine tasarlanmıştır. S 8'deki tasarım görsel ve metin panellerinden oluşmuştur, oldukça yoğundur, sayfa kenarlıkları bile kullanılmıştır. Bu nedenle bazı görseller ve logo kesintiye uğramıştır. Metinde bold yazı kullanılmış, konuşma balonlarında seçilen etsiz fontlu yazı stili bold yazının yanında silik kalmıştır. Panellerde illüstrasyon üzerine yerleştirilen metinler okunaklı değildir, görsellerin de detayları anlaşılamamaktadır (Resim 138). S 10'da da metin uzunluğu fazladır, satır aralıkları dardır, bold yazı stiline kullanımı gereksizdir, metin yoğunluğunu arttırmıştır. Bu sayıda s.37'deki çocuk figürleri sevimli değildir ve ebat olarak gereğinden büyüktür. İllüstrasyondaki çilek figürünün bir toka olduğu metni okumadan anlaşılamamakta ve görselde anlamsız görünmektedir (Resim 139). S 12'de bölüm, beyaz sayfa zemini üzerine küçük vinyetle tasarlanmış ve metin üç sütun olarak verilmiştir. Sayfanın sağ üst köşesinde bulunan vinyet oldukça küçüktür, ayrıca üst kısımdan kesintiye uğramıştır ve görseldeki hayvan figürleri mekân detayları arasında zor seçilebilmektedir. Bu sayıdaki kitap görseli de oldukça küçüktür.

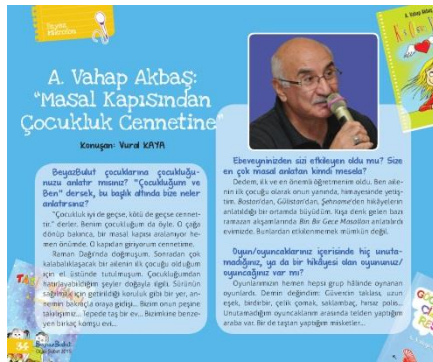
Resim 138. BBÇD S 8 s.36

Resim 139. BBÇD S 10 s.37

Çocuk edebiyatı yazarlarıyla yapılan söyleşiler örneklemdaki dergilerde iki farklı isimle yer bulmuştur. S 7'de *Söyleşi* adıyla yer alan bölüm, dört sayfadan oluşmaktadır. Metin bazı bölümlerde görsel etrafında dolaştırılarak serbest bloklanmış. Sayfalarda okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek şekilde metin yoğunluğu fazla, satır

aralıkları dar ve punto bakımından küçüktür, ayrıca s.21 ve 22’de verilen fotoğraflar boyut olarak küçüktür, orijinaline uygun renk değerlerinde verilmemiştir ve karanlıktır. S 8’den itibaren bölümün adı *Beyaz Mikrofon* olmuş, logo ve tasarımı renklenip çeşitlenmiştir. Her sayıda farklı bir renk seçilip renkli sayfa zemini üzerine aynı rengin açık tonuyla hazırlanan paneller yerleştirilmiştir. S 8 ve 10’da tasarım benzerdir, bölüm uzunluğu iki sayfadır. Metin panelleri sayfaya iki sütun gibi yan yana yerleştirilmiş, metin iki yana yaslanarak bloklanmıştır, font ve punto olarak okunaklıdır, sorular bold verilmiştir. Yazar fotoğrafları kompozisyona uygun biçimde yerleştirilmiştir ancak yazarların kitaplarının görselleri çok kenarda ve köşede kalmış, üzerlerine metin panelleri binmiştir. Söz konusu bölümler metinde okunaklılığı olumsuz yönde etkilemiştir, ayrıca görseller tam ayırt edilememektedir. S 8’de sayfa kırım yerine gelen kitap görselinde kayıp oluşmuştur. (Resim 140). Aynı sayıda s. 35’teki fotoğraf net değildir. S 10’da verilen yazar fotoğrafı da net değildir. S 12’de bölümün üç sayfa olması tasarımı rahatlatmıştır. s.32 ile 34’ün sayfa zemini renklendirmesinde ton farkı vardır. Sayfalarda metin, tek panelin içine iki sütun hâlinde yerleştirilmiştir. Fotoğraf ve kitap görselleri ayırt edilebilirdir (Resim 141). S 4’te ise o sayının dosya konusuyla ilgili bir soruşturma yer almaktadır. Dosya konusu hakkında çeşitli yazar görüşleri alınmış ve fotoğraflarıyla birlikte verilmiştir. Tasarım sade ve sıradandır, fotoğraflar estetik kesintiyle verilmemiştir, metinler okunaklıdır. Metinde vurgulanmak istenilen bölümler italik yazılmıştır.

Resim 140. BBÇD S 8 s.34

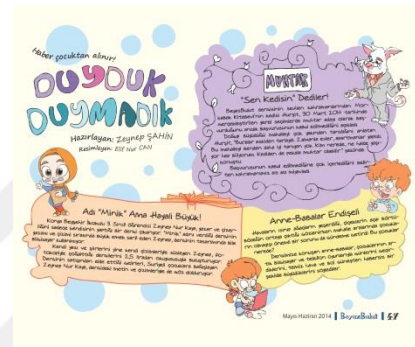
Resim 141. BBÇD S 12 s.33

Haberler örneklemedeki dergilerin tümünde bulunan tek sayfalık bir bölümdür. S 8’den itibaren bölümün tasarım ve logosu değişmiştir. S 4 ve 7’de sayfa dergide genel

olarak kullanılan tasarımda hazırlanmıştır, farklı haberler bölünmüş sayfa düzeninde verilmiş, arada küçük fotoğraflar kullanılmıştır. Fotoğraflarda estetik kesintiye dikkat edilmemiştir. S 8, 10 ve 12’de sayfa tasarımı farklı renk ve biçimde metin panellerinden oluşur. Metinler iki yana yaslanarak ya da görsel çevresinde dolaşma yöntemiyle serbest bloklandırılmıştır. Okuma isteği uyandıracak dekoratif bir yazı stili tercih edilmiştir. S 12’de logo altındaki fotoğraf karanlıktır, üzerindeki yazar adı okunamamaktadır (Resim 142).

Resim 142. BBÇD S 12 s.38

Resim 143. BBÇD S 4 s.47

Duyduk Duymadık S 4 ve 7’de yer alan bir bölümdür. S 4’te sayfa renkli, dekoratif biçimli metin panelleri ve vinyetlerden oluşmuş, S 7’de bölünmüş sayfa düzeni ve vinyetler kullanılmıştır. Metinlerde düzensiz karakterli, küçük ve büyük harf karakterleri karışık bir yazı fontu tercih edilmiştir, S 4’te punto okuma isteğini olumsuz yönde etkileyecek kadar küçüktür (yaklaşık 9 punto) (Resim 143). Ayrıca font seçimi çocuk dergisi için uygun değildir.

Resim 144. BBÇD S 8 s.33

Resim 145. BBÇD S 12 s.25

Çıtır Pıtır örneklemedeki dergilerin tümünde yer alan tek sayfalık bir bölümdür. S 8’den itibaren tasarım ve logo bakımından ufak değişiklikler göstermiş, örneğin dekoratif bir yazı fontu seçilmiştir. S 4’te bölüm, renkli zemin üzerine yerleştirilmiş,

dekoratif biçimli, desenli metin panelleri ve vinyetlerden oluşur. Sayfanın üst kısmındaki bulut görseli metne binmiştir ve renginden ötürü de ayırt edilememektedir. Sayfadaki sarı renkli görsel unsurların da ne olduğu anlaşılamamaktadır. S 7, 10 ve 12’de bölüm desenli sayfa zemini üzerine yerleştirilen metin ve vinyetlerle tasarlanmıştır (Resim 144). S 7’de sayfa zeminindeki doku çocuk figürünü de etkilemiştir. S 10’da alttaki çocuk figürünün üzerine dökülen boya ve lekeler doğal biçimde verilememiştir. Metinler dergilerin hepsinde bölümler hâlinde verilmiştir. Bu bölümler, S 7 ve 12’de serbest bloklanmış, S 8 ve 10’da sola yaslanmıştır (Resim 145). Bölüm, tasarım bakımından estetik değer taşımaktadır.

Dünyayı Kurtaran Çocuk çizgi bandı, örneklemdeki dergilerden S 10 ve 12’de bulunan bir bölümdür. Logodaki çocuk figürünün kesintisi gereksizdir. İllüstrasyon çizgi roman tekniğine uygundur, görsel basit bir biçimde planlanmış olsa da bölüm anlaşılırdır, metin- görsel yoğunluğu dengelidir. Tipler karakteristik devamlılık özelliklerine sahiptir. Ancak S 10’da son panelde çocuk figürüyle kötü adam aynı mekânda olmalarına ve karşılıklı konuşmalarına rağmen figürler birbirine dönük değildir, kötü adamın ayakları da kesintiye uğramıştır (Resim 146). S 12’de de duvar çizimi ve renklendirmesi mekân derinliğini vermediğinden perspektif sorunu oluşmuştur. S 8’de de *Ah Şu Dedem!* isimli bir çizgi bant bulunmaktadır. Bu bölümde paneller asimetrik yerleştirilmiştir, illüstrasyon estetik bakımdan niteliksizdir. Çocuk figürünün yüzüne gelen bilgisayar görseli gerçeğe uygun ve anlaşılır değildir.

Resim 146. BBÇD S 10 s.39

Resim 147. BBÇD S 10 s.40

Bulut Postası örneklemdeki dergilerde S 8’den itibaren bulunan bir bölümdür. Bölüm sade bir tasarıma sahiptir. S 10’da sayfa zemini olan görsel, koyu renklerle

oluşturulmuş, metin de koyu renkle yazılmıştır. Ayrıca seçilen punto küçüktür, fotoğraflar da ayrıntıları anlaşılmayacak kadar küçük verilmiştir. Kuzu, daldaki kuş, gözlerini kapatan çocuk figürlerinin şiirlere ait olduğu hemen anlaşılamamakta, dolayısıyla bu figürler kompozisyon içerisinde havada durmaktadır (Resim 147). Aynı sorun S 12’de de mevcuttur, çizim gerçekçi bir üsluba sahip olduğu hâlde tavşan ve havadaki kız figürleri kompozisyon içerisinde yer bulamamaktadır.

Bizim Sınıf S 8 ve 10’da bulunan bir çizgi banttır. Bölüm çizim ve tasarım olarak oldukça amatörce hazırlanmıştır. Konuşma balonlarındaki metinler elle yazılmış, bazılarında sıkışıklıklar oluşmuştur, bir metin standardı yoktur. Özellikle S 10’daki panellerde çocuk figürleri birbirine karışmıştır.

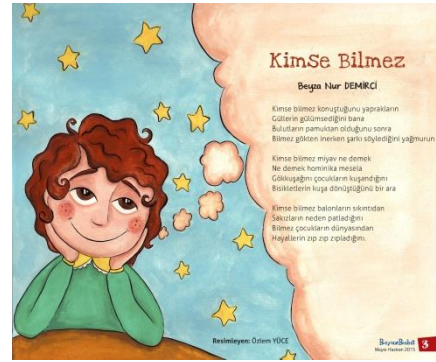
Salyangozlar S 10 ve 12’de yer alan, üç panellik, yukarıdan aşağı tasarlanmış, kısa bir çizgi banttır. Ancak çizgi bandın farklı bir bölüm olduğu bulunduğu sayfa içerisinde zor anlaşılmaktadır. Paneller film şeridi şeklinde dekoratif bir çerçeveye sınırlanmıştır. Bölüm, illüstrasyon olarak çocuk dünyasına hitap edecek karikatürize ve basit çizgilere sahiptir. S 10’da salyangozun içinde bulunduğu tünel, görselde anlaşılmamaktadır. S 12’de ise salyangoz dede ve mekân çizimi üç panelde de tekrarlanmıştır. Her iki sayıda da metin okunaklıdır.

Beyaz Bulut’ta sürekli bölümlerin dışında şiir, öykü, masal ve tercüme bölümleri yer almaktadır. Örneklemdaki dergilerde söz konusu bölümler, logolarına göre incelenmiştir. Bu bölümlerin tasarımları da dergideki genel tasarım değişikliğinden etkilenmiştir.

Örneklemdaki dergilerin ilk bölümü bir *Şiir*dir. Bölüm, verilen şiirle ilgili bir illüstrasyonun üzerine tek sayfa olarak tasarlanmıştır. S 4’te illüstrasyon şiirde geçen bir ifadeden yola çıkılarak çizilmiştir. Güneşin arkasına saklanan çocuğun yüzü, güneş ışınlarını temsil eden sarı çizgiler sebebiyle tam olarak görünmemektedir, bu da çizim estetiğini bozmuştur. Görseldeki gökkuşağı ve dünya figürleri resmin farklı birer köşesine yerleştirilmiştir. Sayfa renklendirme ve figüratif olarak çocuk dünyasına uygundur, ancak illüstrasyon özgün çizgilere sahip değildir. Şiirde tipografik seçim isabetli, hedef kitleye uygun ve okunaklıdır (Resim 148).

Resim 148. BBÇD S 4 s.3

Resim 149. BBÇD S 10 s.3

Beyaz Bulut'un Kasım-Aralık sayısında (S 7) tasarım ve illüstrasyon oldukça sadedir, mavi dokulu, uçuk degrade zemindeki kedi figürü metinde tekrarlanan bir söz grubunu da içermektedir. İllüstrasyon özgündür ancak derinlik sorunu vardır. Metin okunaklıdır. S 8'de de illüstrasyon şiiri destekleyen masalsi figürlerle oluşturulmuştur. Ancak resim birbirine yakın renkler kullanılarak renklendirildiği için detaylar dikkatle bakılınca ayırt edilebilmektedir. Örneğin güneşin ışınları ve bacadan çıkan kalplerden bazıları üzerinde bulundukları gökyüzüyle aynı renktedir. Etsiz fontlu bir yazı karakteri tercih edildiği için metin, görsel zemin üzerinde silik görünmektedir. S 10'da şiir, iyi bir kompozisyon içerisine yerleştirilmiştir. Çocuk figürünün duruş ve bakışı metnin içeriğini destekler biçimdedir. Metnin tipografik seçimi ve tasarımı da yaş grubuna uygun ve okunaklıdır (Resim 149). S 12'de sayfada koyu renkler kullanılmıştır. İllüstrasyon çocuk dünyasına uygun, ilgi çekici detaylara sahiptir. Metin, görsel üzerine yerleştirilen şeffaf bir panele yazılmıştır. Zemindeki görselin renk ve desen olarak çeşitliliği, seçilen fontun etsiz olması metnin okunaklılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Örneklemdaki dergilerde bulunan şiirlerin bir çoğu tek sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. S 4'te ilk şiirden başka dört şiir daha mevcuttur. s.15'te yer alan şiir birbirine benzer çocuk figürlerinin yer aldığı, soyut mekânlı bir illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. Ancak illüstrasyonun metnin içeriğiyle ilgisi tam olarak kurulamamıştır. Sayfa alt ve üst kısımda bulunan çocuk figürleri uygun kesintilerle verilmemiştir, özellikle alttaki görsel yarımdır. Çocuk figürlerinin yüz ifadeleri ve bakışları aynıdır. Metin etsiz fontlu bir yazı karakteriyle verildiğinden illüstrasyon üzerinde soluk görünmektedir. s.18'de bulunan şiirin illüstrasyonu da metni destekler nitelikte değildir,

ayrıca aydınlıktan karanlığa geçiş doğal bir biçimde yapılmamıştır, bu nedenle sayfa ikiye bölünmüş gibi görünmektedir. Dünya etrafında görülen siyah lekelerin de ne olduğu anlaşılamamaktadır. Sayfada hareket unsuru zayıftır. s. 36'daki şiirin illüstrasyonu çocuk dünyasına seslenecek ayrıntılar taşımakla beraber görsel, içerik olarak metne uzaktır, ayrıca sayfa renklendirme ve çizim olarak s.3'e çok benzemektedir (Resim 150). s.38'deki şiirin tasarımı renklendirme bakımından başarılıdır. Bu sayfada büyük bir vinyet bulunmaktadır. İnsan, bulut ve dağ figürleri oldukça basit ve amatör bir çizimle verilmiştir. S 4'teki şiir metinleri, font ve punto olarak okunaklıdır.

Resim 150. BBÇD S 4 s.36

Resim 151. BBÇD S 7 s.28

BBÇD S 7'nin ikinci şiiri s.11'de bulunmaktadır. Tam sayfa illüstrasyon üzerine açık yeşil şeffaf pannelle metin yerleştirilmiştir. Metnin arkasında görünen görselin gölgesi ve şiirin etsiz bir fontla yazımının tercih edilmesi okunaklılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Şiirle ilgisi kurulmaya çalışılan boyacı tezgâhı, simit ve su şişesi futbol sahası görselinin içerisine anlamsız bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu sayıda s.28'de yer alan diğer bir şiir de tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. İllüstrasyon metne yorum getirecek niteliktedir. Sayfa renklendirme ve tasarım olarak da çocuk dünyasına uygundur, ancak illüstrasyondaki kız figürü el ve kolları olmadığından eksik görünmektedir (Resim 151).

BBÇD 8. sayısında s. 12'de yer alan ikinci şiir, tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. Görsel metne yorum getirme hususunda yetersiz olsa da çocuk dünyasına uygundur ve estetik nitelik taşımaktadır. Yalnızca kız görselinin başının arkasında kalan bulut figüründe derinlik sorunu olduğu için bulut kızın saçlarına takılmış gibi

görünmektedir. s. 28’de bulunan bir diğer şiir de çocuk dünyasına uygun sevimlilikle, özgün, estetik değer taşıyan tam sayfa bir illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır.

Beyaz Bulut’un 10.sayısındaki ikinci şiir s.10’dadır, sayfada dekoratif zemin üzerine yerleştirilmiş büyük bir vinyet bulunmaktadır. Tasarım ve görsel estetik niteliğe sahiptir, metin okunaklıdır, ancak illüstrasyonun metnin içeriğiyle ilgisi tam olarak kurulamamıştır (Resim 152). Bu sayıdaki bir diğer şiir s.34’tedir. Metin, yine tam sayfa illüstrasyon üzerine yerleştirilmiştir. Mavi, yeşil, sarı ve kırmızı renkleri güçlü tonlarıyla kullanılmıştır, rahatsız edicidir. Kalp figürünün üzerinde durduğu ayak ve kalbin üzerindeki beyaz boşluk da anlamlandırılmakta güçlük çekilmektedir.

Resim 152. BBÇD S 10 s.10

Resim 153. BBÇD S 12 s.35

Beyaz Bulut S 12’deki ikinci şiir s.9’da yer alır, tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. Sayfada renkler ham hâlleriyle kullanılmıştır, özellikle mavi oldukça güçlü ve rahatsız edicidir, metnin okunaklılığına da olumsuz etki etmektedir. Palmiye ağacının düşüyormuş gibi görünmesi ve filin tuttuğu palmiye yaprağı da estetik değildir. Bu sayının bir diğer şiiri s.35’tedir. Tam sayfa illüstrasyonda sayfa, görsel ve metin olarak ikiye bölünmüş gibidir. İllüstrasyondaki yıldızlar, metnin okunaklılığını olumsuz yönde biraz etkilemektedir. Dede ve çocuk figürleri çocuk dünyasına uygun ve sevimlidir (Resim 153).

BBÇD S 4’ün düz yazı metinleri üç masal, üç öykü, bir biyografi, bir deneme, bir de tiyatrodur. Metinlerin ilk sayfalarında sol tırnakla, bold verilmiş spotlar bulunmaktadır. Tırnak imi kapatılmamıştır. Genellikle ilk sayfalar tek sütun, diğer sayfalar iki sütun olarak bloklanmıştır. Satır aralıkları ve boşluklar dengeli, metinler font ve punto olarak okunaklıdır. Bu bölümlerin tümü beyaz sayfa zemini üzerine

vinyetlerle tasarlanmıştır ve sadedir. İlk masal metninde, s. 4-5'te iki sayfa ortasında büyük vinyet kullanılmış, diğerlerinde hemen hemen her sayfaya bir vinyet düşmüştür. İlk masalda kahramanın sakal çiziminde birlik sağlanamamıştır, bu nedenle karakterin aynı kişi olup olmadığı konusunda tereddüt oluşmaktadır. s.7'de arkadan görünümde de bir duruş hatası mevcuttur. Ayrıca bu metinde görsel çevresinde dolaşma sebebiyle serbest bloklama yapılan bölümlerde metnin takibi güçleşmektedir. s.8 ve 9'da bulunan öyküde ilk sayfada görsel yoktur, diğer sayfada büyük bir vinyet yer almaktadır. Her iki sayfada da metin, tek sütun hâlinde iki yana yaslanarak bloklanmıştır. İllüstrasyonda kucaklaşan baba oğul vardır, ancak figürler yaş seviyelerine uygun çizilmemiştir, aradaki yaş farkı belli olmamaktadır. s. 12, 13'teki öyküde kullanılan illüstrasyonlar amatör çalışmalardır, ayrıca metinle tam örtüşmezler. Hırsız figürünün altındaki yol şeritleri de anlamsız görünmektedir (Resim 154). s.16'daki öykünün ilk illüstrasyonu spot altına sıkıştırılarak yerleştirilmiştir. Bu sayfadaki anne figürü yaş özelliklerini yansıtmamakta, el ve kolları da tam olarak görünmemektedir. s.17'deki kız figürünün bulutların üzerinde yatıyor oluşu tam olarak anlaşılamamaktadır. İplere konmuş olan kuşların duruşu da hatalıdır. s.20'de bulunan masalın illüstrasyonunda insan figürlerinde oran orantı sorunu mevcuttur. Ayrıca nine hiç sevimli değildir, özellikle kaş çiziminde sorun vardır (Resim 155). Derginin içinde bulunan dosya kapağındaki portrenin çizimi de başarısızdır, tam sayfa illüstrasyon renklendirme ve kompozisyon bakımından da kötüdür. Biyografi metninin bulunduğu sayfadaki illüstrasyon, hem çizim hem de mesaj içeriği bakımından başarılı ve özgündür (Resim 156). s.24'te metin, tek blok hâlinde verildiği için satırları uzundur. s.26'daki masalda spot altındaki vinyette çocuklar çok hızlı koşuyor gibi görünmelerine rağmen özellikle öndeki çocuğun vücut pozisyonu buna uygun çizilmemiştir (Resim 157), aynı öyküde s.28, 29'da da vinyetler küçüktür ve çizimleri amatördür. Ayrıca bu sayfalarda metin yoğundur. s.37'deki deneme metninin illüstrasyonu amatörce çizilmiştir ve estetik bakımdan zayıftır. Bu sayfada görselden ötürü metnin serbest bloklanması ve şiir içermesi de takibi güçleştirmektedir.

Resim 154. BBÇD S 4 s.12

Resim 155. BBÇD S 4 s.20

Tiyatro metninin ilk sayfasındaki (s.39) çocuk figüründe boyun, omuz ve ellerin duruşunda anatomik hata mevcuttur ve oran orantı sorunu vardır. s.40'da görsel bulunmadığından metin, yoğun görünmektedir. S 4'te s. 44'te *Çocuklarca Cahit Zarifoğlu* adlı bir bölüm daha bulunmaktadır. Bu bölüm de yazarın kitap görsellerinden ve okurlardan gelen resimlerden oluşur. Sayfa metin tasarımı ve mas-espas dengesi bakımından başarılı olmakla beraber görseller ayrıntıları görülemeyecek kadar küçüktür.

Resim 156. BBÇD S 4 s.24

Resim 157. BBÇD S 4 s.26

BBÇD S 7'de tasarım bakımından birbirine benzeyen altı masal, iki öykü, bir deneme yer alır. Bölümlerde genellikle ilk sayfa, spot ve tek sütun metinden, diğer sayfalar iki sütundan oluşmaktadır. s.14'teki masal dışında tüm metinler için farklı boyutlarda vinyetler kullanılmış, metinler beyaz sayfa zemini üzerine iki yana yaslanarak bloklanmıştır, font ve punto olarak okunaklıdır. Yer yer görsel çevresinde dolaşma nedeniyle serbest bloklanmış bölümlerde sözcüklerin bölünmesi sebebiyle metin takibi güçleşmektedir. s.4-5'te yer alan masaldaki illüstrasyon, çocuk dünyasına uygun

sevimliliktedir, ancak vinyet kesimi görselin doğallığını bozmuştur, s.5'teki görselde, dedenin çocuğun elini tutuşunda sorun vardır. s.7, 8'deki öykünün illüstrasyonu ve renklendirmesi oldukça amatördür. s.8'deki yastık illüstrasyonunda ayakların bulunması figürün hayvana benzemesine neden olmuştur. s.9'daki vinyette çocuğun sağ el duruşu sorunludur, aynı masalda s.10'da vinyetteki yorgan çizimi ve alt kısımdaki kesinti kötüdür. s.14,15'teki masal tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. Yan yana iki ayrı sayfadan oluşmaktadır. Metin serbest bloklanmıştır, koyu renk bir illüstrasyonun üzerine yerleştirilmiş olmasına rağmen okunaklıdır. s. 14'teki insan figürünün bakışlarında ve göz yapısında çizim hatası mevcuttur. Bu sayfadaki ağaçlar da sayfa kenarına çok yakındır, ayrıca perspektif sorunu oluşmuştur. s. 15'te ağacın gözleri de yine çok kenarda kalmıştır ve ağaçtaki koyu renkli bölümün ne olduğu derinlik verilmediğinden anlaşılamamaktadır. s.16, 17 ve 18'deki illüstrasyonlar boyut olarak küçüktür, s. 16'daki adamın oturuşunda anatomik hata mevcuttur, s.17 ve 18' deki görsellerin detayları çok, renkleri soluk olduğundan ne olduğu anlaşılamamaktadır (Resim 158). s.25'teki vinyette pencerenin duruşu, açılışı ve çocuğun yerleştirilmesi desen bilgisinin yetersizliğinden kaynaklanan hatalar içermektedir. s.26'daki illüstrasyonda da çocuğun omuz duruşunda ve gözlüklerinin saydamlığında sorun vardır, elleri de orantısızdır. s.30, 31 ve 32'deki masalın çizimleri amatör ve niteliksizdir, s. 31'deki portakal da sevimli çizilmemiştir (Resim 159). s.34'teki masalda da amatörce hazırlanmış bir vinyet kullanılmıştır. s.35'teki vinyette en solda bulunan çocuğun duruşunda anatomik hata mevcuttur. Ayrıca bu sayfada metnin soldan serbest bloklanması ve tireleme takibi güçleştirmiştir.

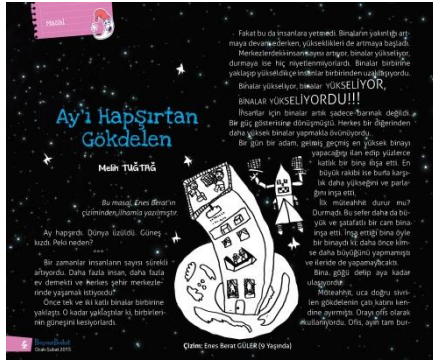

Resim 158. BBÇD S 7 s.17

Resim 159. BBÇD S 7 s.31

BBÇD S 8’de dört masal, üç, öykü, bir deneme bulunmaktadır. Bu sayının ilk masalı siyah, yıldız desenli sayfa zemini üzerine tasarlanmıştır. Dört sayfa olan metin, beyazla yazılmış, iki sütun hâlinde, iki yana yana yaslanarak bloklanmış, sayfalarda vinyet kullanılmıştır. Bu masaldaki görseller üslup olarak birbirine uyumlu değildir. s. 5 ve 6’da görseller hazırlanırken fotoğrafik unsurlar kullanılmış, bunlar çizimle desteklenmiştir. s.4’teki çizim bir çocuğa aittir, bu nedenle özgündür (Resim 160). Diğer görseller ise ayrıntıları seçilemeyecek kadar karanlıktır. Metindeki büyük harfle yazımlar ilgi çekicidir. s.10, 11’de yer alan masalın çizimleri amatördür. Görseldeki insan figürünün gövdesinde, bisiklette ve koltukta oturmuş pozisyonunda anatomik hata ve oran orantı sorunları mevcuttur. Ayrıca yağmur damlaları oldukça iridir. Bu masalda metnin bir bölümü italik yazı karakteriyle verilmiştir. s.14,15’te yer alan masalda da metin iki sütun hâlinde bloklanmıştır, bazı bölümlerde görsel çevresinde dolaşmadan ötürü serbest bloklama yapılmıştır. Vinyetler çizim ve renklendirme bakımından niteliklidir. s.18’deki öykünün vinyeti çizim ve renklendirme olarak çocuk dünyasına uygundur, ancak illüstrasyon metnin hitap ettiği yaş grubunun seviyesinin altındadır. Kaydırağla çocuk arasında da oran orantı sorunu vardır, s.19’daki görsel durağandır ve kesintisi kötüdür. s.22, 23 ve 24’te bulunan masalın illüstrasyonları estetik bakımdan yetersizdir, s. 23’te kuşun kanat ve gövdesi orantısızdır, s.24’te hem kuşun hem de çevresinin renklendirmesi estetik değildir, kuş figürünün tepeden görünüşünde desen hatası mevcuttur (Resim 161). Ayrıca bu metinde, görsel çevresinde dolaşma sebebiyle yapılan serbest bloklama bazı yerlerde satırların daralmasına ve metnin takibinin güçleşmesine neden olmaktadır. s. 26, 27’de yer alan öykünün vinyetleri büyük olduğundan yer yer dar bloklama oluşmuştur. İllüstrasyondaki insan figürlerinde oran orantı sorunu mevcuttur. s.27’deki illüstrasyonda çocuğun yüz ve el duruşu hatalıdır. s. 30, 31’de bulunan öykünün de sayfa ortası vinyeti oldukça büyüktür, bu nedenle sayfada metin görsel dengesi yoktur, ayrıca illüstrasyonda çizim ve renklendirme bakımından oldukça amatördür, hareket unsuru zayıftır. Görsel çevresinde dolaşma sebebiyle metinde dar bloklama yapılan bölümler mevcuttur. Bu sayıda s.32’de yer alan deneme metni tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır. Görseldeki bulutlar metnin okunaklılığını nispeten güçleştirmektedir. Görseldeki çocuk figürlerinin el hareketlerinde ve kız çocuğunun ayak duruşunda hata görülmektedir.

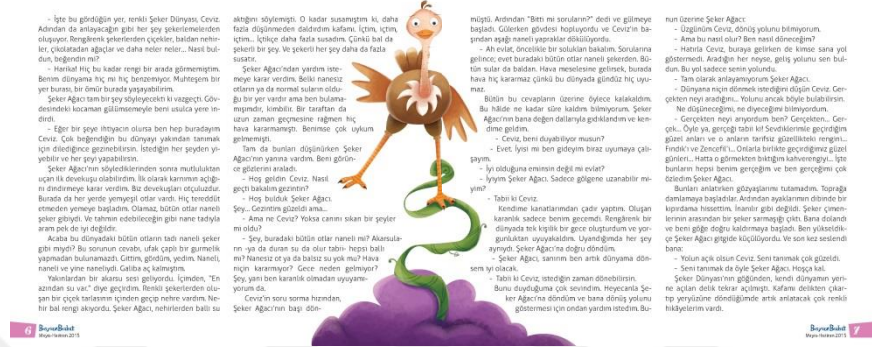
Resim 160. BBÇD S 8 s.4

Resim 161. BBÇD S 8 s.24

BBÇD S 10'da beş masal, dört öykü bulunmaktadır. s.4, 5, 6 ve 7'de bulunan masalın vinyetlerindeki hayvan figürleri çocuk dünyasına uygun sevimliliktedir. Ancak s.4'teki vinyette deve kuşunun başını toprağa gömmüş olması, s.6,7'deki illüstrasyonda da şeker ağacı tam olarak anlaşılamamaktadır (Resim 162). Metinde görsel çevresinde dolaşma sebebiyle dar bloklaşma yapılan bölümler mevcuttur. s.8, 9'daki öykü açık mavi desenli sayfa zemini üzerine kurgulanmıştır, vinyetin sayfa zeminiyle uyumu iyidir, ancak bu sayfalardaki illüstrasyon oldukça amatördür, anne figüründe anatomik hata mevcuttur, ayrıca illüstrasyon metnin hitap ettiği yaş grubunun seviyesinin altındadır. s.12,13'te yer alan öyküde sayfa ortası tek vinyet kullanılmıştır. Illüstrasyondaki üç insan figürünün de gözleri kapalıdır ve saçları aynı şekildedir, bu nedenle görsel karakter oluşturma bakımından zayıftır. s.17'de bulunan görsel, masalda söz edilen bamyadan çok bibere benzemektedir. Görsel çevresinde dolaşmadan kaynaklanan serbest bloklaşma metnin takibini biraz güçleştirmiştir. s.18, 19'daki sayfa ortası vinyet de oldukça amatördür, insan figürlerinde anatomik hata mevcuttur, ayrıca gerekli derinlik verilemediği için insanlar şemsiye altında gibi görünmemektedir. Sayfadaki mavi lekeler okunaklılığı olumsuz yönde etkilemiştir. Mavi bulutların renkleri koyu olduğundan yüz ifadeleri belli olmamaktadır. s. 22'deki masalın illüstrasyonları çocuk dünyasına hitap edecek sevimliliktedir. s.24'teki öykü tam sayfa illüstrasyon üzerine tasarlanmıştır, renkler ham hâllerleriyle kullanılmıştır, görsel estetik değer bakımdan zayıftır. Illüstrasyondaki ayrıntılar amaçlarına uygun yerde ve pozisyonda bulunmamaktadır, örneğin öyküde bahsedilen direk görselde yoktur, ayrıca illüstrasyonda insan figüründe ve çevresel unsurlarda hareket unsuru azdır (Resim 163). s.27'de çocuk figürünün duruşu ve beden dilinin aktardığı duygu, mekân unsuru ya da

efekt kullanılmadığı için tam olarak anlaşılacakta, duruş hatalı gibi görünmektedir (Resim 164). s. 30, 31'deki masalda Kral Lahana masalın vermek istediği duygu ve düşünceyi aktaracak şekilde çizilmiştir ve sevimlidir. Yalnızca sağ üst köşede bulunan küçük vinyetteki figürde ağız çizimi estetik değildir.

Resim 162. BBÇD S 10 s.6-7

Resim 163. BBÇD S 10 s.24

Resim 164. BBÇD s 10 s.27

BBÇD S 12'de beş öykü, dört masal bulunmaktadır. s. 4, 5'te yer alan öyküde evlerin ve çocuğun stilize edilişi birbiriyle uyumludur, renkler pasteldir, dekoratif ev çatıları ve görsel çerçevesi süslemeleriyle olumlu duygular uyandıracak şekildedir. Aynı öyküde s. 6,7'deki görselde renklerin kullanımı bir önceki sayfadaki gibi başarılı değildir. Bu öyküde metin yoğunluğu fazladır, ayrıca küçük puntıyla verilmiş olması da okuma isteğini olumsuz yönde etkileyebilir. Metinde görsel çevresinde dolaşma sebebiyle dar bloklama yapılan yerler mevcuttur. s.8'deki masalın vinyeti sevimli ve metne uygundur. s. 10'daki masalın çizimleri amatör ve basittir, illüstrasyon metnin hitap ettiği yaş grubu seviyesinin altındadır. s. 11'deki balon ve topaca bir anlam verilememektedir. Vinyetin sayfa ortasındaki konumu da metnin bloklamasını olumsuz

yönde etkilemiştir. s.14, 15'teki öyküde illüstrasyon öykünün duygusunu aktaracak sıcaklıktadır, ancak s.14'te bulunan kavanoza derinlik verilmemiştir ve içerisindekinin ne olduğu görselden anlaşılamamaktadır. s.15'teki çocuk figürünün duruşunda ise anatomik hata mevcuttur. s.16, 17'deki öykünün illüstrasyonu estetik olarak niteliklidir, çizim ve boyama tekniği metne uygundur. Ancak bu masalda da görsel çevresinde dolaşma nedeniyle dar bloklaşma yapılmıştır (Resim 165). s.18'deki öykünün illüstrasyonundaki figürlerde oran orantı sorunu ve anatomik hatalar mevcuttur. s.22, 23'te yer alan öykünün çizimleri amatör ve niteliksizdir, s.22'deki vinyet sayfa kırım yerinde kesintiye uğramış gibi görünmektedir. s.26, 27, 28'de bulunan öykünün illüstrasyonları metne ve çocuk dünyasına uygundur, ancak aynı renklerin, aynı tonlarda kullanılışı görseli monoton hâle getirmiştir. S.30, 31'de bulunan öykünün illüstrasyonunda da renklerin kullanımı doğallığı bozmaktadır, s.30'da çocuk figürünün eli ve misketlerin çizimi hatalıdır, s.31'de çocuk figürün durduğu bir zeminin bulunmayışı boşluk hissi yaratmaktadır.

Resim 165. BBÇD S 12 s.16,17

Tablo 5. BBÇD'nin örneklemde yer alan sayılarının belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinde ortaya çıkan sonuçlar

Ölçütler	Tespitler
Dış Yapı Unsurları	
1. Derginin ebatları, biçimi	Çocukların rahatça kullanabileceği boyutlardadır. Kitap dergi özelliğinde olduğu için uzun süre kullanıma ve saklanmaya elverişlidir.
2. Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış olması	Dergi kapağı dayanıklı malzemeden yapılmıştır.
3. Kapak dokusu	Kapak dokusu nitelikli baskıya elverişlidir.
4. Kapak baskısı	Kapak baskısı niteliklidir.

5. Dergi iç sayfalarının kâğıt kalitesi, baskısı, boya kalitesi	Dergi iç sayfaları mat kuşe kâğıttır, bu nedenle okunabilirlik özelliği fazladır; baskı ve boya kalitesi iyi düzeydedir.
6. Ciltleme yöntemi	Çift tel zımba ile ciltlenmiştir, oldukça dayanıklıdır.
Kapak Tasarımı	
1. Kapağın dergi içeriğini yansıtır olması	Dergi kapakları tasarım ve illüstrasyon olarak her sayı benimsendiği üzere mevsim temasını yansıtmaktadır. Kapak konusu içerikte bazı metinlerde ele alınmıştır. S 4, özel sayı olması sebebiyle konu edinilen şaire içerikte geniş yer verilmiştir.
2. Tasarımın estetik değer taşıması	Kapak tasarımları ve illüstrasyonları aralarında amatör çalışmalar bulunsada estetik değer taşımaktadır.
3. Çocuk dünyasına uygunluğu ve ilgi çekiciliği	Kapaklar çocuk dünyasına uygun ve ilgi çekicidir.
4. Kapak tipografisi(okunabilirlik, font ve punto vs.)	Logo, slogan ve arka kapakta yer alan şiir okunabilirlik özelliğine sahiptir.
5. Kapak görseli (netlik, anlaşılabilirlik, ışık, renk vs.)	Kapak görselleri net ve anlaşılabilir.
Sayfa Tasarımı	
1. İçindekiler bölümünün anlaşılır ve işlevsel düzenlenmesi	İçindekiler bölümünün düzenlenişinde iki farklı tarz gözlenmektedir. S 4 ve 7'deki listeleme yöntemi de diğer sayılardaki panellerle gösterim de anlaşılır ve işlevseldir.
2. Dergi künye bilgileri tam verilmesi	Dergi künye bilgileri tam verilmiştir.
3. Sayfa tasarımında bütünlüğün sağlanmış olması	Dergide sayfa tasarımında bütünlük genel olarak sağlanmıştır, tasarımda bütünlüğü bozan uyumsuz öğelere pek rastlanmamaktadır.
4. Sayfada metin-görsel uyumunun sağlanması	Metin-görsel uyumuna dikkat edilmeye çalışılmıştır.
5. Sayfada metin- görsel dengesinin sağlanması	Sayfalarda metin- görsel dengesinin sağlanmasına genel olarak özen gösterilmiştir.
6. Sayfa tasarımının estetik değer taşıması	İncelenen sayılarda sayfa tasarımlarının genel olarak estetik değer taşıdığı gözlenmiştir.
7. Sayfa kenarında yeterli boşluk bulunması ve tasarımda boşlukların iyi kullanılması	Sayfa kenarlarında yeterli boşluk bırakılmaya çalışılmıştır, ancak Simo'nun Kuş Günlüğü, Adım Adım Hikâye sayfalarında görsel ve metin yoğunluğundan dolayı kenar boşlukları da kullanılmıştır. Genel olarak mas-espas dengesinin kurulduğu da gözlenmektedir.
8. Sayfada denge ve hareketin sağlanmış olması	Sayfalarda genel olarak denge ve hareketin sağlandığı görülmektedir.
9. Yan yana gelecek sayfaların birlikte ve uyum içerisinde tasarlanmış olması	Dergide tasarım bütünlüğü sağlandığı için yan yana gelen sayfalar da uyumludur.
10. Tasarımda renklerin amaca hizmet edecek şekilde, okur özellikleri ve psikolojik etkileri dikkate alınarak kullanılması	Renkler amaca hizmet edecek şekilde seçilmiş, okur üzerindeki etkileri de genellikle dikkate alınmıştır, ancak ton değerlerinin şiddetli yahut monoton kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Örneğin ard arda gelen çok sayıda sayfanın beyaz

	zemin üzerine tasarlanmış olması monotonlaşmaya neden olmuştur.
11. Devam eden bölüm başlıklarında, logo ve künye bilgilerinin verilisinde birlik sağlanmış olması ve bunların anlaşılır olması	Derginin 8, 10 ve 12. sayılarında tasarım ve logo bakımından değişiklik olmuştur. Bölüm adları aynı logo, yazı karakteri ve puntoyla verilmektedir, tasarım karakteristiğine ve devamlılığına dikkat edilmektedir. Tüm sayfalarda sayfa numarası anlaşılır şekilde verilmiştir.
Tipografik Unsurlar	
1. Yazı karakteri ve puntosunun okur özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş olması	Dergi genelinde serifsiz bir fontun aynı puntoyla (Aller- 11 punto) kullanımı tercih edilmiştir. Okur açısından font ve punto seçimi isabetlidir.
2. Font ve puntosunun okunaklılık özelliğine sahip olması, okuma hızını olumsuz etkilememesi	Metinlerin çoğu okunaklılık özelliğine sahiptir. Aynı sayfada farklı font ve puntoların, italik ve bold ayrıca farklı renklendirmeye kullanıldığı da gözlenmektedir.
3. Paragraf ve satır uzunluklarının hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenmiş olması	Paragraf ve satır uzunlukları hedef kitle özelliklerine genellikle uygundur.
4. Harfler, kelimeler, satırlar, paragraflar ve sütunlar arasındaki boşluğun dengeli ve etkili biçimde düzenlenmiş olması	Dergilerde tipografik boşluklar dengeli şekilde düzenlenmiştir. İki yana yaslanarak bloklanan satırlarda kelimeler arası boşluklar da dengelidir. Ancak görsele uygun serbest blokla yapılan metinlerde mevcut dar blokla metin takibini ve anlaşılmaı güçleştirmektedir.
5. Sayfada zeminle yazı renginin okunabilirliğı sağlayacak şekilde belirlenmiş olması	Yazı rengi ve zemin rengi zıtlığına genel olarak dikkat edilmiştir. Ancak nadiren bazı sayfalarda renkli ve desenli zemin kullanımı okunaklılığı olumsuz yönde etkilemiştir.
6. Dergide farklı yazı karakterlerinin kullanılmış olması	Dergide az sayıda farklı yazı karakteri kullanılmıştır.
Görsel Öğeler	
1. Resimlerin metni destekler nitelikte hazırlanması, metne yorum getirmesi ve katkıda bulunması	Dergideki görseller, fotoğraf ve illüstrasyonlar metinleri destekler niteliktedir. Görsellerin büyük bir kısmı yorum ve açılım getirmede metne katkıda bulunmaktadır.
2. Görseller hedef kitlenin algılamasına uygun hazırlanmış olması	Görseller genel olarak hedef kitlenin algısına uygundur, ancak daha çok küçük yaş grubuna yöneliktir. Bazı bölümlerde görsellerin ve metnin hitap ettiğı yaş grupları farklıdır. Metinler içerik, metin uzunluğu, tasarım ve tipografi olarak büyük yaş grubuna hitap ederken görselleri küçük yaş grubuna hitap edecek biçimde hazırlanmıştır.
3. Görsellerin özgün nitelikler taşıması	İllüstrasyonlar genellikle özgün çalışmalardır.
4. Görsellerin sanatsal değeri taşıması	Dergide sanatsal değeri taşıyan, nitelikli illüstrasyonlar bulunmaktadır. Ancak amatör çalışmalar çoğunluktadır.
5. İllüstrasyonun yalın bir üslupla ve anlaşılır biçimde yapılmış olması	Dergide çoğunlukla vinyet kullanılmış olması görsel yalınlık sağlamıştır. İllüstrasyonlar genellikle sade ve anlaşılır hazırlanmıştır.

6. Görsellerin çocuğun hayal gücünü, duyma, görme, düşünme yeteneklerini geliştirecek nitelikte ve çağrışıma açık biçimde hazırlanması	Dergideki illüstrasyonlar çocukların ilgisini çekme, hayal gücünü ve yeteneklerini geliştirme, çağrışıma açık olma hususlarında genel olarak başarılı görünmektedir.
7. İllüstrasyonların hareketlilik özelliğine sahip olması	Çizimler genel olarak hareketlilik özelliğine sahiptir.
8. Görsel karakter ve tiplerin çocuğun dünyasına yabancı olmaması, net çizgilerle oluşturulması, karakteristik ve olumlu özellikler taşıması	Görsel karakterler çocuk dünyasına yabancı değildir. Genellikle net çizgilerle oluşturulmuş tip ve karakterler olumlu özellikler taşımaktadır. Dergide ulusal kültüre ve edebiyata uygun figürler ve tipler de yer almaktadır.
9. Görsellerde vurgulanmak istenilen ayrıntıların farklı yöntem ve teknikler kullanılarak vurgulanması	İllüstrasyonlarda herhangi bir ayrıntıyı vurgulamak için farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı gözlenmez. Fotoğraflarda ise genel olarak kesinti, netlik ve ışık sorunu vardır.
10. Görsel öğelerin dikkat çekici olması, anlatımın akılda kalıcılığını ve etkisini arttıracak biçimde seçilmiş ve kullanılmış olması	Genel olarak dergide görsel öğeler metni destekler nitelikte olmasına karşın sanatsal bakımdan nitelikli değildir, akılda kalıcılık yönü de zayıftır.

5. SONUÇ

Günümüzde farklı özelliklere sahip birçok çocuk dergisi yayınlanmaktadır. Ancak bunlar içerisinde çocuklara olumlu kazanımlar elde ettirebilecek olanların sayısı oldukça azdır. Çocukların hem kişisel gelişimleri hem de okuma zevki kazanmaları açısından iyi örneklerle buluşturulmaları mühimdir. Bu sebeple de içerik ve tasarım yönünden nitelikli bir çocuk dergisinin özelliklerinin belirlenmesi gerekir.

Bu çalışma kapsamında örnekleme alınan 4 farklı, toplam 20 dergi incelenerek günümüz çocuk dergilerinin grafik tasarım bakımından çocuk dergilerinde bulunması gereken özellikleri taşıyıp taşımadıkları hususu ele alınmıştır. Çocuğa kendi gerçekliği içerisinde yaklaşmayı başarabilen, sıra dışı ve özgün çalışmalar içeren, çağrışım gücüne ve sanatsal niteliğe sahip dergiler hazırlanıp hazırlanmadığı sorgulanmıştır.

Çalışmanın yürütebilmesi amacıyla kavramsal çerçevede tanımlanıp ana hatları belirlenen temel grafik tasarım ilkeleri ve çocuk yayınlarında dikkat edilmesi gereken hususlar göz önünde bulundurularak çocuk dergilerini inceleme ölçütleri oluşturulmuştur. Bu ölçütler, “dış yapı unsurları”, kapak tasarımı”, “sayfa tasarımı”, “tipografik unsurlar” ve “görsel öğeler” başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Dış yapı unsurlarında 6, kapak tasarımında 5, sayfa tasarımında 11, tipografik unsurlarda 6, görsel öğelerde 10 olmak üzere toplam 37 ölçütle dergiler incelenmiş ve elde edilen bulgular her bir dergi için ayrı bir tablo hâline getirilmiştir. Günümüz çocuk dergilerinden olan dört dergi, belirlenen ölçütler doğrultusunda incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çocuk dergilerinden en çok yeniliğe açık ve özgün olmaları beklenmektedir. Dergilerin uzun periyotlarda hiç değişiklik yapmadan, her sayı aynı bölümlerle aynı düzende devam etmesi tekdüzelik sorunu oluşturur. Birçok dergi gibi çocuk dergileri de belli dönemlerde yeni bir soluk getirmek amacıyla tasarımında birtakım değişiklikler yapmaktadır. Örneklemedeki dergilerin 2014 yılına ait sayılarıyla 2015 yılına ait sayıları arasında da tasarım bakımından farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Logo ve sayfa düzeninde yapılan değişikliklerin yanı sıra dergilere bazı yeni bölümler eklenmiş ve devam eden bazı bölümler sona erdirilmiştir. Ancak derginin devam eden bölümlerinde,

“İçindekiler” ya da takdim sayfalarında tasarımın her sayı ya da birkaç sayıda bir değişmiş olması tasarım kimliğinin oluşmadığının bir göstergesidir. Sayfa numarası, yazar, çizer bilgileri gibi temel unsurların, devam edegelen başlık ve logoların her sayıda farklı biçimde verilmesi, söz konusu unsurların aynı dergi içerisinde her sayfada farklı olması ya da hiç bulunmaması da tasarım bütünlüğünün olmadığını göstermektedir. DÇD’nin örneklemdaki sayılarında genel tasarım değişikliğinin haricinde bu tür örneklerle rastlanmıştır. BÇD ve TÇD’de ise bazı sayfalarda sayfa numarası verilmemiştir ve bazı sayfa numaraları görsel üzerinde kaldığından okunamamaktadır. Bunlar tasarım ve organizasyon açısından bir eksikliktir.

Çocuk dergiciliğinin en temel esaslarından biri, hedef okur kitlesinin özelliklerinin iyi bilinmesinin gerekliliğidir. Çocuk dergilerinin hazırlanma sürecinde okurların istek, ilgi ve beklentileri iyi analiz edilmiş olmalıdır. Günümüz çocuk dergilerinin hedef okur kitlesi genellikle 7-14/15 yaş olarak belirlenmiştir. Bu durum bazı avantaj ve dezavantajları da beraberinde getirir. Dergide okumaya yeni başlamış bir çocuğun da somut algıdan soyut algıya geçen bir başka çocuğun da ilgi duyup okuyabileceği metinlerin olması gerekir. Görsel çeşitlilik anlamında da durum benzerdir. 7 yaş çocuğuna uygun tasarlanan görsel malzemeye 12-15 yaş çocuğuna göre tasarlanan görsel malzeme birbirinden farklı olsa da aynı dergi içerisinde ve uyum içerisinde yer almak zorundadır (Sürmeli K. , 2010). Hedef kitlenin bu denli geniş olması çocuk dergilerinin sorunlarından birini teşkil etmektedir. Aynı dergi içerisinde çok farklı yaş gruplarını hedefleyen içeriklerin bulunması özellikle büyük yaş grubu okurların dergiye ön yargıyla yaklaşmalarına ve okuma isteği duymamalarına neden olacak bir faktördür. Çocuklara yönelik üretilen eserlerde yaş grupları ve çocukların gelişim dönemleri dikkate alınmazsa yıkıcı ve uzaklaştırıcı etkilerin olması kaçınılmazdır. Herhangi bir dergi içeriğinin yaş grubunun tespiti grafik tasarım bakımından da önem arz eder. Çünkü metinle metni destekleyen görsel araçların aynı okur kitlesini hedeflemesi gerekir, metnin anlaşılma düzeyiyle görseller aynı seviyede olmalıdır. Bu dengenin sağlanamaması çocukta zihinsel gelişimi olumsuz yönde etkileyebilecektir. Hedef okur kitlesi geniş tutulacaksa dergi içerisindeki bölümler farklı yaş gruplarına hitap edecek biçimde hazırlanmalı, hangi yaş grubunun hangi bölümün okuru olduğu dergi ekibi tarafından tespit edilmelidir. Okur mektupları bu amaçla

değerlendirilmeli, ayrıca dergilerin hangi bölümlerinin hangi yaş grubuna hitap ettiğini araştıran anket ve çalışmalar yapılmalıdır. Bu tespitler yapıldıktan sonra bölümler, metinler, illüstrasyonlar ve tasarım hedef okur kitlesinin istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenip hazırlanmalıdır.

Örneklemdaki dergilerin ebat ve biçimleri incelendiğinde çocukların rahatça kullanabileceği ebatlarda ve özelliklerde oldukları görülmüştür. BBÇD kitap dergi özelliğinde olduğundan uzun süre kullanıma uygun tasarlanmıştır. Kapakta kullanılan kâğıt kalitesi genellikle çocuk dergisi için uygundur. DÇD’de kullanılan kâğıt kalitesi diğer dergilere nispetle yıpranmaya elverişlidir. Bu dergi cilt bakımından da çabuk dağılmaktadır. Örneklemdaki dergilerin tümünde kapak dokusunun nitelikli baskıya uygun olduğu ve kapak baskılarının nitelikli olduğu tespit edilmiştir.

Dergilerin iç sayfalarında kullanılan parlak kâğıt, baskıda iyi sonuç vermesine rağmen okuma sırasında yansıma yapabileceğinden tercih edilmemesi gereken bir kâğıt türüdür. Bu açıdan TÇD ve BBÇD’nin kâğıt seçimi diğer dergilere kıyasla çocuklar için daha uygun görünmektedir. Çocuk dergilerinde kapak ve iç sayfalarda gramajı yüksek, mat kâğıdın tercih edilmesi yerinde olacaktır.

Dergiler kapak tasarımı ve görselleri bakımından genel olarak çocuk dünyasına uygun ve ilgi çekicidir. TÇD’nin kapak illüstrasyonları ve tasarımları özgündür, ancak bu derginin örneklemdaki tüm sayılarında gözlenen tasarım yoğunluğu kapak tasarımına da yansımıştır. DÇD’nin kapağında gereksiz dekoratif unsurlar yer almaktadır. Bu dergide kapak sloganları da görsel yoğunluğun içinde kolay ayırt edilememektedir. Ayrıca kapaklar illüstrasyon ve renklendirme bakımından sanatsal niteliğe sahip değildir, desen hataları içermektedir. BÇD’nin kapaklarında fotoğraf ve illüstrasyon birlikte kullanılmıştır, her iki çalışmanın uyumu, renk, ışık gibi öğelerin kullanımı başarılıdır. BBÇD özgün kapak illüstrasyonlarına sahiptir ve derginin bazı kapakları amatör çalışmalar olsa da estetik değer taşımaktadır.

Dergilerde “İçindekiler” bölümünün genellikle anlaşılır ve işlevsel düzenlendiği görülmektedir. Dergilerin çoğunda bu bölümün liste biçiminde hazırlanması tercih edilmiştir. TÇD’de sayfa numaraları önce verilmiştir, BÇD ve DÇD’de seçilmiş olan

birkaç bölümün görselleri sayfa numaralarının yanına yerleştirilmiştir. BBÇD’de tasarım değişikliğinden sonraki sayılarda bölüm, panellerle gösterim biçimine dönüşmüştür. Tasarım estetik değer taşısa da işlevselliği azalmıştır.

Örneklemedeki dergilerde genellikle serifsiz fontların kullanımı tercih edilmiştir. Dergilerin hepsinde font ve punto çeşitliliği mevcuttur. Metinlerin çoğu okunaklılık özelliğine sahiptir. BBÇD’de peş peşe gelen bölümlerde aynı fontun aynı puntoyla kullanımının tercihi tasarımı tekdüze hâle getirmiştir. TÇD’de ise çok sayıda font ve puntunun, yanı sıra dekoratif karakterin kullanımı tasarım yoğunluğunu arttıran bir etkidir. Diğer dergilerde de aynı sayfada farklı font ve puntoların kullanıldığı gözlenmektedir. Tipografik çeşitliliğin fazla oluşu metne odaklanmayı güçleştirip okuma ve anlama hızını olumsuz yönde etkileyecektir. Derginin kimliğini güçlendirmek ve okuyucuya yardım etmek için tipografik sınırlama gereklidir (Sürmeli K. , 2010, s. 45). Ayrıca bazı metinlerde küçük puntolu yazıların (8-9 punto) kullanılmış olması, bu metinleri küçük yaş grubunun okumasını zorlaştırmaktadır. Tasarım yapılırken metinlerin hedef kitlesi belirlendikten sonra kullanılacak punto büyüklüğüne karar vermek yerinde olacaktır.

Dergilerde gözlenen tipografik sorunlardan bir diğeri dizgisel problemlerdir. Bazı metinlerde dizgi aşamasında harf boşluk düzeninin ayarlanmamış olması sıkışıklıklara neden olmuştur. İki yana yaslanarak bloklanan bazı metinlerde harf ve sözcük boşluk düzeninin ayarlanmamış olduğu görülmektedir, bu tür bloklamada tirelemenin de doğru kullanılması gerekir. Görsel çevresinde dolaşma sebebiyle oluşan dar bloklamalarda kelimeler tirelendiğinden ve cümleler sık bölündüğünden metinde anlam takibi zorlaşır. Bir dizgi satırının uzunluğu okumayı rahatlatacak şekilde olmalıdır. Bu bloklama biçimi özellikle konuşma cümleleri ve paragraf gibi içeriden başlama gerektiren durumlarda satır başlarının okur tarafından görülmesini güçleştirmektedir. Özellikle dar sütunlarda bir tarafı serbest bloklama kullanmak daha uygundur, hem tireleme oranını azaltır, hem de eşit boşluk düzeni sağlama açısından avantajlıdır (Sarıkavak , 2004, s. 113-135).

Dergilerde tasarım bakımından estetik değer taşıyan sayfalarda renk seçimleri isabetli olmakla birlikte, renklendirmede başarısız örnekler çoktur. Çok sayıda renk kullanımı, aynı ton değerinde renklerin bir arada kullanımı ve renklerin ton değerlerinin

yüksek şiddette kullanılması tasarım estetiğini bozmaktadır. Sayfa tasarımında ve illüstrasyonlarda kullanılan renkler çoğunlukla, renklerin psikolojik etkileri göz önünde bulundurularak ve amaca hizmet edip etmeyeceği sorgulanarak değil rastgele seçimle belirlenmiş görünmektedir. Sayfa zemin rengiyle yazı rengi arasında kontrast olmasına dikkat edilmeye çalışılmıştır ancak dergilerin hemen hepsinde bu hususta da hatalı örnekler mevcuttur. Sayfa zemin rengiyle yazı renginin yakın olması, zeminin koyu renkli ve desenli oluşu okunaklılığı olumsuz yönde etkileyen etmenlerden biridir.

Dergilerin temel sorunlarından biri de tasarım yoğunluğudur. Bazı sayfalarda mas-espas dengesi kurulamamış, kenar boşlukları bile kullanılmıştır. Desenli ve/veya degrade zeminler, gereksiz dekoratif unsurlar, farklı yazı stillerinin bir arada kullanımıyla sayfalarda tasarım yoğunluğu arttırılmış, yalınlık ilkesi göz ardı edilmiştir. Bazı sayfalardan birden çok görsel ögenin kullanılışı bu görsellerin gereğinden küçük verilmesine, estetik konumlanmamasına, üst üste binmesine ve güçlkle algılanmasına neden olmaktadır. Sayfalarda görsel öge ya da yazı tasarım elemanlarından hangisinin vurgulanacağına karar verilerek bu unsurlardan biri ön plana çıkarılırsa kargaşa önlenmiş olacaktır. Dergilerde metin görsel dengesi genellikle sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak birlikte tasarlanmış yan yana sayfalardan birinde metin, diğesinde görsel kullanılması bu dengeyi bozmaktadır (Sürmeli K. , 2010, s. 225-227). DÇD’de bu tür örneklerle sık rastlanmaktadır. Bazı etkinlik sayfalarının tasarımı ders kitabı tasarımına benzer biçimde yapılmıştır. Bu tür benzerlikler çocuğun dergiye duyacağı ilgiyi azaltabileceğinden tercih edilmemelidir.

Çocuk dergileri illüstrasyon sorunları bakımından ele alınacak olursa sanatsal bakımdan nitelikli, özgün çalışmaların pek azınlıkta olduğu görülecektir. Bazı çalışmalarda perspektif sorunları, desen hataları ve anatomik hatalar mevcuttur, bu çalışmaları hazırlayan illüstratörlerin sağlam bir desen bilgisine sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Dergilerde çoğunlukla alışlagelmiş çizim yöntemleri, tipler ve fotoğraflık yaklaşımla çizilmiş illüstrasyonlar yer almaktadır. İllüstrasyonlar genel olarak metni destekler nitelikte hazırlanmaya çalışılmıştır. Ancak resimler metinde olanı ortaya koymanın ötesine geçememektedir. Görsel çözümleme araçları kullanılarak analiz yapıldıkça bazı görsellerin metinle bağıntı ve tutarlılık ilişkilerinin doğru

kurulamadığı gözlenmiştir. Bazı görseller metinlerin mesajını tam karşılayamamaktadır. Görsellerin birçoğunun çocuğun duygu, düşünce dünyasını harekete geçirici, akılda kalıcı, metne yorum getirici ve çağrışıma açık özellikte oldukları söylenemez. Görsel metnin birebir yansıtıcısı olmamakla birlikte özgün tarzıyla çocuğa seslenmeli, onun merak duygusunu harekete geçirmeli, soru sormaya ve düşünmeye yönlendirmeli, metne yorum getirmelidir (İşeri, 2003). Özellikle şiirlere ait illüstrasyonlar metnin anlamına açıklık kazandırmalıdır. Bazı görsellerin de hareketlilik özelliği zayıftır ve durağandır. DÇD’de bu tarz örnekler çoktur. Yeniliği yadırgamayan hatta ilginç bulan çocuklar için illüstratörlerin özgün ve özgür çizimleri ilginç ve ses getiricidir. Özellikle büyük yaş grubu çocuklara hitap edecek metinlerdeki resimlemeler, kurgunun herhangi bir anını anlatmakla kalmayıp metnin anlamını da güçlendirmelidir. Özgün çalışmalar çocukların metne ilgi duymasını sağladıkları gibi estetik duygularının gelişmesine de katkı sağlayacaktır (Kara, 2012).

Dergilerde farklı tarz ve üsluplara sahip illüstrasyonlar bulunmaktadır. Bunların pek azı estetik niteliğe sahip ve sanatsal değeri yüksek çalışmalardır. Örneklemdeki dergilerde farklı üsluba sahip çalışmaların bir kısmında bazı mekân ve karakter özelliklerinin kültürümüze ait olmadığı gözlenmiştir. Illüstrasyonlarda yer alan bu tür detaylar, çalışmaların özgünlüğü konusunda şüphe uyandırmakta, çizerin başka bir yerden alıntılanmış ya da esinlenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca incelenen dergilerde bazı sayfa ve bölümlerde çizer bilgisi verilmemiştir, bu da tasarım ve illüstrasyonun özgün olmadığının göstergesidir. Bu sayfaların hazırlanmasında telifsiz görsel sitelerinden yararlanılmış bile olsa gerekli atıfların yapılması zorunluluğu unutulmamalı, bu tür görsellerin çocuk dergileri için beklenen niteliklere sahip olmayacağı, kullanıldığı metnin anlamını ve mesajını karşılayamayacağı göz ardı edilmemelidir.

Dergilerde yer alan karikatür ve çizgi romanlar birbirinden farklı çizim tarzlarıyla resimlenmiştir. TÇD’deki anime çizgi romanlar, görsel medya karakterleri kullanılarak hazırlanmıştır, hem tasarım bakımından hem de kurgusal olarak bu medya türündeki çalışmalara daha yakındırlar. Bu tarz çizgi romanlarda bazı panellerin oldukça küçük ya da büyük olduğu, düzensiz yerleştirildiği, bazı karakterlerin komşu panellere taşıdığı ya

da görsellerin panele sığdırılamadığı gözlenmiştir. Bu da söz konusu çizgi romanlarda metin ve olay takibini, ayrıca anlamın yapılandırılmasını güçleştirmektedir (Cihan, 2014). Bazı çizgi romanlarda da metinler, olması gerekenden daha uzun tutulduğu için okunaklılık sorunu teşkil edebilecek font ve puntolarla ayrıca satır aralıkları sıkışık olarak verilmiştir. Çizgi roman ve karikatürlerde sayfa boşlukları da kullanıldığından sayfaların doluluk oranı fazladır. Soyut mekân bulunan panellerde desenli ya da koyu renk arka plan kullanımı tasarım yoğunluğunu arttırmakta, figürlerin seçilmesini zorlaştırmaktadır. Figür ve hareket tekrarları da sık görülen sorunlardan biridir. Karikatür tarzı çizimler ise tiplere bakımından türün alışlageldik örneklerine çok benzemektedir, özgün çalışmalar yok denecek kadar azdır.

TÇD, BBÇD ve nispeten DÇD’de çizgi roman ve metinlerde figüratif tiplere olarak Mimar Sinan, Fatih Sultan Mehmet, Nasrettin Hoca gibi ulusal kültüre ve Keloğlan gibi halk edebiyatına ait kahramanlara yer verdiği görülmektedir. Çocuklarda doğa bilincini geliştirecek metin ve etkinlikler; kültürümüze ait sokak oyunları da illüstrasyon ve fotoğraflarla desteklenmiştir. Bu sayede çocukların kültürel değerlere olan ilgisi arttırılabileceğinden bu tür örneklerin çocuk dergilerinde bulunmasının gelişimlerine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Kuyucu, 2016).

Dergilerde kullanılan fotoğrafların çoğu çocuklar için çekilmiş fotoğraflar değildir, yetişkinler için hazırlanmış kaynaklardan temin edilmiştir. Fotoğraflarda çocuk dünyasına uygunluk; netlik, renk, ışık, perspektif vb. öğelerinin kullanımı; estetik kesinti yapılamayışı gibi sorunlar tespit edilmiştir. BÇD’de çocuklar için ilgi çekici, akılda kalıcı ve hayal dünyalarını geliştirici özellikte fotoğrafların kullanımı çoğunluktadır. Ancak diğer dergilerde fotoğraf seçiminin bu dergi kadar isabetli olduğu söylenemez. Fotoğraf ve illüstrasyonun birlikte kullanıldığı çalışmalarda ise genellikle netlik ve çözünürlük sorunu gözlenmiştir. Bu çalışmalarda her iki ögenin uyumlu bir biçimde bir araya getirilmiş olması gerekmektedir; başarılı örneklerin sayısı oldukça azdır.

Teknolojik gelişmelerle birlikte geleneksel çocukluk anlayışının karşısına, türlü adlarla andığımız “modern ve yeni bir çocukluk tasarımı”nın çıktığı unutulmamalıdır. Geleneksel anlayışla hazırlanan çocuk dergilerinin yeni çocukluk anlayışından uzak

düşmesi, çocuğa göreliliği ıskalaması ihtimali söz konusudur. Basılı medya ürünleri, dijital medya kültürü ve iletişim teknolojilerine hızla entegre olan çocukların artık ilgisini çekmemekte, çocukların kitap ve dergilerle kurduğu ilişki zayıflamaktadır (Kanter, 2015). Bu bağların güçlenmesi ve çocukların okuma kültürünü benimsemesi; yeni çocukluğun kimlik sorununun çözülmesine, yayıncılıkta yeni çocukluğu yok saymayan bakış açılarının geliştirilmesine, paradigmaların bulunmasına, ürüne yansıtılmasına ayrıca kaliteli çalışmalar üretilmesine bağlıdır.

Çocuk dergilerinin illüstrasyonları çocuğa göreliliği ve çocuk gerçeğini bilen, gerekli bilgi, beceriye sahip yetenekli, yaratıcı gücü yüksek illüstratörler; grafik tasarımı da çocuk dünyasını tanıyan, deneyimli ve yetkin tasarım uzmanları tarafından yapılmalıdır. Çocuk dergisi yayıncıları da bu konudaki maliyetleri göze almalıdır.

Gelecekte öğrenme ve karar verme stilleri değişim göstermiş dijital kuşak çocuklarına, onların uzamsal becerilerine hitap eden, arttırılmış gerçeklik uygulamaları ve çok boyutlu görüntüler içeren yeni araçlarla, zamanla çocuk yayıncılığı ve dergiciliği anlayışı da değişecektir. Farklı ülkelerde yayınlanan çocuk dergilerinin takip edilmesi, içerik ve tasarım bakımından incelenmesi dergicilik anlayışımıza katkı sağlayacaktır. Çocuğa kendi gerçekliği içerisinde yaklaşmayı başarabilen, sıra dışı ve özgün çalışmalar içeren, çağrışım gücüne ve sanatsal niteliğe sahip dergiler hangi çağda, hangi yaşta olursa olsun çocuklar tarafından ilgiyle karşılanacaktır.

KAYNAKÇA

- 101 Dergi. (2001). Dünden Bugüne Türkiye'nin Dergileri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alpan Bangir, G. (2004). Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımın Öğrenci Başarısına ve Derse ilişkin Tutumlarına Etkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Arabacı, İ., & Polat, M. (2013/Güz). Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler ve Sınıf Yönetimi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11-20.
- Asutay , H., Atik, O., Demir, M., Öğretmen, S., & Göçerler, H. (2015, 5 29). Değişen Gençlik Kültürleriyle Ortaya Çıkan Yeni Okuma Türleri. mart 2017 tarihinde academia.edu:
www.academia.edu/15029620/Değişen_Gençlik_Kültürleri_Ortaya_Çıkan_Yeni_Okuma_Türleri adresinden alındı
- Ayaydın, A. (2009). Sanatın Görsel Dili. D. Ü. Abdullah Ayaydın içinde, Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi (s. 110). Ankara: Pegem Akademi.
- Becer, E. (2005). İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- bilimcocuk.tubitak.gov.tr. (tarih yok). Nisan 2016 tarihinde bilimcocuk:
<http://www.bilimcocuk.tubitak.gov.tr/bizi-taniyin/genel-tanitim> adresinden alındı
- Cantek, L. (2014). Türkiye'de Çizgi Roman. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cihan, N. (2014, Ağustos). Eğitsel Araç Olarak Çizgi Romanın İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Konularına Uyarlanması. Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi, s. 313-321.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çıkla, S. (2005). Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, 89-107.
- Çiftçi, F. (2013/1-1, Haziran). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. Anemon MŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi, s. 125-137.
- Demiryürek, G. (2009). Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe Dergilerinin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi/Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dere, T. (2016). Hiper Metinler ve Dijital Yerlilerin Okuma Alışkanlıkları. III. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (s. 347-356). İstanbul: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği.

- Durmaz, İ. (2015, Haziran). Dergide Görsel Kimlik Oluşturma. Haziran 25, 2016 tarihinde [slideshare.net](http://www.slideshare.net/ibrahimdurmaz355/dergide-grsel-kimlik-oluturma) (Discover. Share. Present.): <http://www.slideshare.net/ibrahimdurmaz355/dergide-grsel-kimlik-oluturma> adresinden alındı
- Dursun, N. (2013). Evrimleşen grafik ile İllüstrasyon ve Animasyon İlişkisi. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekim, B. (2011). Görsel İletişim Tasarımı Açısından Dergi Kapak Tasarımları: Elele Dergisi Kapak Tasarımlarının Çözümlemesi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eldeniz, L. (Nisan 2010) "İkinci Medya Çağında Etkileşimin Rolü ve Web 2.0", İkinci Medya Çağında İnternet, Der: Filiz Aydoğan, Ayşen Akyüz.
- Eldeniz, L. (Ocak 1994). Basım Tekniklerinin Tarihsel Gelişimi. Marmara İletişim Dergisi Sayı:5.
- Elkatmış, M. (Mart 2015). Kağıttan Ekran: Ekran Okuma. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1-15.
- Erdal, T. (2006). Gestalt Kuramının Grafik Tasarıma Etkilerinin İncelenmesi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elastik Sanatlar Ana bilim Dalı.
- Gönen, M., Kantarcı, M., Uygun, M., & Uçuş, Ş. (2011, c.36 s.160). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, s. 25-265.
- Gönen, M., Kumru, M., Akyol, T., & Topçu, Z. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarında ve Çocuk Dergilerinde Yer Alan Etkinliklerin Yaratıcılık Boyutunun İncelenmesi. 3.Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (s. 545-554). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Grafik ve Fotoğraf. (2013). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Güneş, Z., & Dilidüzgün, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Kavramı. 4 20, 2016 tarihinde Türk Dili ve Edebiyatı: <http://www.turkedebiyati.org/cocuk-edebiyati-kavrami.html> adresinden alındı
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit mi Gerçek mi? İş ve İnsan Dergisi, 39-57.
- İstek, R. (2004). Görsel İletişimde Tipografi ve Sayfa Düzeni. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- İşeri, K. (2003). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler İçin Çizilen resimlerin İncelenmesi. Cumhuriyetin 80.Yılında Türkçemiz (s. 69-91). içinde Ankara: Anaçev Yay.

- İşler, A. Ş. (2003). Yazılı Ders Materyallerinde İllüstrasyon Kullanımının Dayandığı Temel İlkeler ve Sağladığı Katkıları. *Meb Dergisi*, 157.
- Kanter, B. (2015). Sosyolojik Kaygılar Bağlamında Çocuk Edebiyatı. II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (s. 15-20). İstanbul: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği.
- Kaptan, A. Y., & Sürmeli, K. (2011). Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 183-197.
- Kaptan, S. G., & Kaptan, A. Y. (2004). Ders Kitaplarındaki Tasarım Sorunları ve Öğrencilerin Öğrenme Düzeyine Etkisi. XIII. Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kara, C. (2012). Çocuk Kitabı Seçiminde Resimlemelerle İlgili Olarak Ebeveynin Dikkat Etmesi Gereken Başlıca Unsurlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 225-232.
- Karatay, Y. D. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. A. F. Tacettin Şimşek içinde, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 80-81). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kaynar Tanır, A., & Çıldır, Z. (2012). Okul Öncesi Dönem Yazınsal Çocuk Kitabı Kapaklarının Görsel Tasarım ve Çocuğa Görelik Bakımlarından Değerlendirilmesi. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (s. 563-576). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Koçak, Y. U. (2010, Mart 3). Gelenekselden Dijitale İllüstrasyon Tekniklerinde Farklılıklar. Nisan 17, 2016 tarihinde Ahmet Atan Grafik tasarım sitesi: <http://ahmetatangrafiktasarim.blogspot.com.tr/2010/03/gelenekselden-dijitale-illustrasyon.html> adresinden alındı
- Konar Özkan, E., & Özkan, Ü. Y. (2015). Her Yaştan Çocuklara Edebiyat Dergisi: Beyaz Bulut. II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. İstanbul.
- Kuyucu, M. (2016). Çocuk Dergilerinde İçerik Çeşitliliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği. *Proceedings of ADVED 2nd International Conference on Advances in Education and Social Sciences* (s. 150-167). İstanbul: Adved.
- Mardi, Ö. (2006). Çocuk Kitaplarını Resimlemede Karakter Yaratma.
- Mardi, Ö. (2013). Dergi Kapak Tasarımı Nasıl Yapılır? 2016 Temmuz tarihinde [özgemardi.com](http://www.ozgemardi.com/?p=1195): <http://www.ozgemardi.com/?p=1195> adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. (2012, 12 09). Resmi Gazete, s. 28409 sayılı.

- Oğuzkan, F. (1987). Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Parsa, F. A. (2007). İmgenin gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi. Fotoğrafya Dergisi, 33-47.
- Prensky, M. (2001, 5-6). Digital Natives, Digital Immigrants. Do they really think differently? On The Horizon 9 Part I- Part II.
- Sarıkavak, N. K. (2004). Çaşğdaş Tipografinin Temelleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sever, S. (2008). Çocuk ve Edebiyat. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sıfırdan Başlanacak Dergi Tasarım Hakkında Ön Bilgiler. (tarih yok). Temmuz 5, 2016 tarihinde grafikerler.net: <http://www.grafikerler.net/sifir-dan-baslanacak-dergi-tasarimi-hakkinda-bilgiler-t18538.html> adresinden alındı
- Solomon, M. (1986). The Art of Typography. New York: Watson and Guptill.
- Sözen, M., & Tanyeri, U. (1987). Sanat Terimleri ve Kavramları Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevii.
- Sürelî Yayınlar. (2016). Ocak 2017 tarihinde diyanet.gov.tr: <https://kutuphane.diyanet.gov.tr/SureliYayinlar.html> adresinden alındı
- Sürmeli, K. (2010). Türkiye'de Eğitim Amaçlı Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Temel Grafik Tasarım Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Sürmeli, K. Y., & Kaptan, A. D. (2011). Çocuk Dergilerinin Grafik Tasarımı. 3.Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı (s. 577-584). içinde Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Şahin, G. (2014, Kış). Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarın Olarak Resim. Türkoloji Araştırmaları, s. 1309-1324.
- Şenocak, A. (2014). Dergi Tasarımında Tasarım Sorunları ve Tasarımda Doğruluk İlkeleri. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, H. (2001, Temmuz/151). XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine. Milli Eğitim Dergisi.
- Şirin, M. R. (tarih yok). Çocuk Edebiyatı Ders Notları. Nisan 5, 2016 tarihinde çocukvakfi.org.tr: <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi-zZrs6ZXNAhUExRQKHU0jCtkQFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cocukvakfi.org.tr%2FRapor%2FCocukEdebiyatıDersNotlari.pdf&usg=AFQjCNH1jHYylztPXUFEX2wmhPQuR3iZsA&sig2=7p3Ic> adresinden alındı

- Şirin, M. R., Oktay, N., & Altun, A. (2013). I. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı 2014-2018. I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi (s. 17-25). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Tasarım Nedir? (2015). Ağustos 2016 tarihinde Arkhe Sanat: <http://www.arkhesanat.com/tasarim-nedir/> adresinden alındı
- Tasarım Unsurları ve ilkeleri. (2012). Mart 12, 2016 tarihinde Bilgi, Bilişim, Bilgelik: <https://bilisimg.wordpress.com/2012/10/15/tasarim-unsurlari-ve-ilkeleri/> adresinden alındı
- Tonta, Y. (2009/4). Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği. Türk Kütüphaneceiliği, s. 742-768.
- Tuğrul, B., & Feyman, N. (2006). Okul Öncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (s. 387-392). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Tuncer, N. (2000). Çizgi Roman. M. R. Şirin içinde, 99 Soruda Çocuk Edebiyatı (s. 249-252). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tur, G., & Turla, A. (1999). Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması. (2013, Ekim). Eylül 2017 tarihinde www.rtuk.gov.tr: <https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/18/turkiyede-cocuklarin-medya-kullanma-aliskanliklari-arastirmasi-sonuclandi.html> adresinden alındı
- Tüzel, M. (2010). Görsel Okuryazarlık. TÜBAR(XXVII), 699.
- Uçar, T. F. (2004). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: Inkilap Kitapevi.
- www.tdk.gov.tr. (tarih yok). şubat 2016 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=TASARIM adresinden alındı
- Yıldız, Z. (2012, 15). Diyanet Çocuk Dergisi'nin Din Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 367-390.
- Yiğitbaşı, K. G. (2014, Nisan/5). Türkiye'de Çocuk Dergiciliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 37-56.
- Zeynep Yılmaz Buçğün, P. A. (2011). Resimli Hikaye Kitaplarının Çeşitli Özellikler ve Bilişsel Çarpıtmalar Açısından İncelenmesi. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri (s. 585-592). içinde Ankara: Ankara Üniversitesi.